

Methodický

výklad velikého katechismu

katolického náboženství.

Složil

Th. C. MATĚJ LHOTSKÝ,
bisk. notář a professor náboženství při c. k. ústavě ku vzdělání
učitelů v Soběslavi.

ČÁST TŘETÍ:

O LÁSCE A PŘIKÁZÁNÍCH.

DRUHÉ, PŘEPRACOVANÉ VYDÁNÍ.

Schváleno výnosem nejdůst. bisk. konsistoře v Č. Budějovicích
ze dne 2. prosince 1909, čís. 11.177.

V PRAZE
NÁKLADEM ČESKÉ GRAFICKÉ AKC. SPOLEČNOSTI »UNIE«
1910.

P. T. pp. odběratelům

oznamujeme, že dosud vyšlé části tohoto díla jsou též schváleny od nejdůst. kníž. arcibisk. Ordinariátu v Praze vynesemím ze dne 12. března 1910, č. 3135.

Vydavatelstvo.

Některé posudky o tomto díle:

1. Doporučili jsme díla tohoto první vydání v „Ord. listě“ z r. 1901 č. 27., str. 108., a opět v „Ord. listě“ z r. 1903 č. 23., str. 92. — a že právem, důkazem je brzké rozebrání prvního a nyní vyšlé vydání druhé. Dílo to vyniká propracovaností, praktičností, jasností a přehledností. Autor otázkami z probraného učiva přechází k nové stati, kterou stále zase proplétá opakovacími otázkami, takže ustavičně udržuje v mysli žáků souvislost celého učiva. Celé stati jsou oproti prvnímu vydání přepracovány. I zevnější úpravou vyniká vydání toto nad jiné. Zdařilé dílo toto doporučujeme velebnému duchovenstvu diecesnímu, hlavně důstojným pp. katechetům co nejvšeleji jako dílo praktické a levné.

Ordinariátní list

Budějovické diecese čís. 44.—45. ze dne 31. prosince 1909.

2. Svědčí to o oblíbě spisu, jde-li rychle na odbyt a je-li brzy třeba nového vydání. Také „Methodický výklad velikého katechismu“, jež v roce 1903 vydal prof. Lhotský, šel rychle na odbyt, a ukázala se již potřeba nového vydání. P. autor podjal se znovu záslužné a obtížné práce a vydává svůj „Methodický výklad katechismu“ ve druhém přepracovaném vydání. Jestliže první vydání výkladu toho zasluhovalo a domohlo se všestranného uznání a rozšíření, zasluhuje a zajisté také domůže se ho měrou ještě větší i vydání druhé, neboť vyniká značně nad vydání první. Četné stati výkladu jsou úplně přepracovány, a nutno vyznati, že se zdarem a ku prospěchu díla. Nelze nám do uvádění všech důležitých změn se pouštěti; kdo celé dílo přečte a s prvním vydáním

Methodický

výklad velikého katechismu

katolického náboženství.

Složil

Th. C. MATĚJ LHOTSKÝ,
bisk. notář a professor náboženství při c. k. ústavě ku vzdělání
učitelů v Soběslavi.

ČÁST TŘETÍ:

O LÁSCE A PŘIKÁZÁNÍCH.

DRUHÉ, PŘEPRACOVANÉ VYDÁNÍ.

Schváleno výnosem nejdůst. bisk. konsistoře v Č. Budějovicích
ze dne 2. prosince 1909, čís. 11.177.

V PRAZE
NÁKLADEM ČESKÉ GRAFICKÉ AKC. SPOLEČNOSTI »UNIE«
1910.

JEHO EMINENCI
NEJDŮSTOJNĚJŠÍMU A SLOVUTNĚMU
PÁNU, PANU

LVU SVOB. PÁNU SKRBENSKÉMU ZE HRÍŠTĚ,
KNÍŽE-ARCIBISKUPU PRAŽSKÉMU,

SV. ŘÍMSKÉ CÍRKVE KARDINÁLU, PAPEŽSKÉMU LEGÁTU, PRIMASU
KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO, C. A K. SKUTEČNĚMU TAJNĚMU
RADOVI, KANCLÉŘI OBOU BOHOSLOVECKÝCH
FAKULT C. K. UNIVERSITY KARLO-
FERDINANDOVY, DOKTORU
BOHOSLOVÍ ATD.

V NEJHLUBŠÍ ÚCTĚ A ODDANOSTI VĚNUJE

SPISOVATEL

Část třetí.

O lásce a přikázáních.

Oddělení první.

O křesťanské lásce.

1. O lásce k Bohu.

Člověku jest vrozeno, že má zalíbení ve všem krásném a dobrém; čím jest nějaká věc krásnější a dokonalější, tím větší v ní má zalíbení, tím více po ní touží — *miluje ji*. — Ze všech bytostí nejkrásnějším a nejdokonalším jest Bůh. On má všechny dobré vlastnosti, všechny dokonalosti měrou největší, on jest souhrn všeho krásného a dokonalého, on jest nekonečně, svrchovaně dokonalý. Pro tu svrchovanou dokonalost Bůh zasluhuje, bychom jej co nejvíce milovali, jest hoden veškeré naší lásky. Milujeme-li Boha proto, že pro svrchovanou dokonalost svou jest veškeré naší lásky hoden, milujeme jej „*pro něho samého*“.

Co jest Boha „*pro něho samého*“ milovati?

Boha „*pro něho samého*“ milovati jest milovati jej proto, že pro svrchovanou dokonalost svou jest veškeré naší lásky hoden. (Otáz. 328.)

Poněvadž ze všech bytostí, co jich na nebi a na zemi jest, žádná není svrchovaně dokonalá jako Bůh, proto také láska naše k Bohu má býti rozdílna od lásky, kterou milujeme jiné bytosti. Boha jakožto bytost svrchovaně dokonalou máme svrchovaně, bez míry milovati, t. j. máme si ho vážit více než všeho, co jest nám na tomto světě milým a drahým, z lásky k němu máme býti hotovi odepřít si každou radost, opustiti každou, i nám nejmi-

lepší osobu nebo věc, obětovati všecko, třeba i život. Zvláště však máme se z lásky k Bohu odříci všeho, co by nás od něho odvrátilo a připravilo o jeho lásku a přátelství, totiž těžkého hříchu. Proto Ježíš Kristus praví: „*Kdo miluje otce nebo matku více nežli mne, není mne hoden; a kdo miluje syna nebo dceru více nežli mne, není mne hoden.*“ (Mat. 10, 37.) Ježíš Kristus slovy těmi nezapovídá milovati rodiče a příbuzné, ale žádá, bychom Boha milovali více nežli rodiče, bratry a sestry. Vážíme-li si Boha tak, že jsme hotovi raději všecko obětovati, než bychom jej těžkým hříchem urazili a tak se o jeho lásku a přátelství připravili, milujeme Boha „**nade všecko**“.

[Co jest milovati Boha „**nade všecko**“?

[Boha „**n a d e v š e c k o**“ milovati jest tak si ho vážiti, že jsme hotovi raději všecko obětovati, než bychom se těžkým hříchem připravili o jeho lásku a přátelství. (Otáz. 329.)

Boha nade všecko milovali *svatí apoštolové*, kteří z lásky k Ježíši Kristu opustili rodiny, svou živnost a šli za ním. Jejich láska byla tak vroucí, že pro svého Mistra snášeli ochotně pronásledování, žalářování, mučení, ba podstoupili pro něho i hroznou smrt. — Podobně *první křesťané* a *svatí mučedníci* milovali Boha nade všecko, neboť raději obětovali život, než by se byli zřekli Krista a jeho víry.

Bohužel, jejich příkladu křesťané málo následují! Mnohým, přemnohým jest milejší bohatství, tělesná žádost, marná sláva světská a p. než Bůh! Pro bezcenný peníz, pro chvilkovou rozkoš, pro marnost světskou urážejí Boha! Ti nemilují Boha nade všecko!

Milujeme-li Boha pro něho samého nade všecko, láska naše vychází z nejčistších pohnutek, je prosta všeho sobectví, hledí jen na bytost milovanou a nikoli na vlastní prospěch; je to láska, nad niž nemůže býti lásky lepší; proto se nazývá láskou „**dokonalou**“.

Jak se nazývá láska, kterou Boha pro něho samého nade všecko milujeme?

Láska, kterou Boha pro něho samého nade všecko milujeme, nazývá se láskou d o k o n a l o u. (Otáz. 330.)

Milujeme-li Boha sice nade všecko, ale nikoli pro něho samého, nýbrž jen proto, že jest k nám dobrotivý, že máme nebo doufáme od něho mnoho dobrého, láska naše vychází z pohnutek sobeckých, milujeme Boha více se ohlédajíce na sebe než na něho, a kdyby nám přestal udělovati dobrodiní, přestáli bychom ho snad milovati. Lásce té cosi chybí, není tak čistá jako láska dokonalá, poněvadž milujeme Boha k vůli sobě a svému vlastnímu prospěchu a ne pro něho samého, pro jeho svatost a dokonalost. Taková láska k Bohu jest „nedokonalá“.

Kdy jest naše láska k Bohu nedokonalá?

Naše láska k Bohu jest nedokonalá, když ho milujeme sice nade všecko, ale nikoliv pro něho samého, nýbrž pro dobro, které od něho máme nebo doufáme. (Otáz. 331.)

Nedokonalá láska k Bohu nesmí se nikterak zavrhovati a považovati snad za něco špatného. Vždyť ten, kdo miluje Boha láskou nedokonalou, miluje ho přece nade všecko a dává ná jevo svou vděčnost za přijatá dobra. A vděčnost se také líbí Bohu! Kdybychom za přijatá dobrodiní byli Bohu nevděční, kdybychom mu za ně neděkovali, tu bychom ukazovali, že nemáme k němu lásky, tu bychom jednali špatně. Ostatně nedokonalá láska k Bohu má vésti člověka znenáhla k lásce dokonalé. Ta vzbudí se přirozeným během takto: Myslivý duch lidský s počátku sice přilne k Bohu jen pro dobro, jež z jeho štědré ruky dostal anebo v budoucnosti dostati doufá, ale nezastaví se navždy při těch darech, nýbrž pronikne až k dárci a rozpomena se, jak velice Bůh napřed nás miloval, když z pouhé dobroty své nás stvořil, skrze Syna svého vykoupil a nám nesčíslná dobrodiní prokázal a denně prokazuje, uzná, že Bůh sám v sobě jistě jest dokonalý, dobrý a lásky hodný, když nás tak nezištně miluje. I počne jej pak milovati nikoli jen pro dary, nýbrž pro jeho lásky hodné vlastnosti a dokonalosti, neboli

pro něho samého, a tak se nedokonalá jeho láska k Bohu změnila v lásku dokonalou.

Co máme činiti, abychom snadněji mohli vzbuditi lásku dokonalou?

Abychom snadněji mohli vzbuditi lásku dokonalou, máme uvažovati:

1. jak velice Bůh napřed nás miloval, když nás stvořil, skrze Syna svého vykoupil a nám nesčíslná dobrodíní prokázal;

2. jak dokonalým, dobrým a lásky hodným Bůh tedy sám v sobě býti musí, když nás tak nezištně miluje. (Otáz. 332.)

2. O křesťanské lásce k sobě.

Vedle Boha máme milovati také **sebe**. Sebe milujeme, přejeme-li si jen dobrého, toužíme-li po dobru a konáme-li to, co prospívá našemu blahu. Láska k sobě neboli sebe-láska jest nám vrozena. Proto Bůh nedal zvláštního přikázání, bychom sebe milovali.

Avšak důležitě jest věděti, *proč* máme sebe milovati. Abychom to poznali, uvažme, kterak sám Bůh, bytost svrchovaně dokonalá, náš nejvyšší Pán, nás neskonale miluje! Z pouhé lásky své nás k obrazu svému stvořil a k účastenství ve své vlastní blaženosti povolal. Když pak první rodiče hříchem svým nejen sebe, ale i všechny nás o právo na věčnou blaženost v nebi připravili a sobě i nám pekla zasloužili, tu Bůh ve své nezměrné lásce k nám poslal Syna svého, aby nás od hříchu a pekla vykoupil a nám nebe zase otevřel. A Syn Boží přišel na svět, stal se člověkem, našim bratrem, miloval nás, z lásky k nám obětoval život svůj za nás na kříži. Aby nám ta obět jeho prospívala, přivlastňuje nám užitky její skrze Ducha svatého, jenž nás posvěcuje, chrámem svým činí a tak k dosažení věčné blaženosti schopnými činí. Hle, tolik lásky věnoval nám a stále věnuje Bůh! Co Bůh miluje, to zajisté jest lásky hodno! Poněvadž tedy Bůh sám

nás uznává za hodny své lásky a poněvadž nás k účastenství ve své vlastní blaženosti povolal, proto i my máme si sebe samých vážiti, máme sebe milovati. Nejbližší příčinou, proč máme sebe milovati, je tudíž Bůh; říkáme, že máme sebe milovati **pro Boha**.

Pro koho máme sebe milovati? (Pro Boha.)

Co je sebe „pro Boha“ milovati?

Sebe „p r o B o h a“ milovati je sebe proto milovati, že i Bůh nás uznává za hodny své lásky a že nás k účastenství ve své vlastní blaženosti povolal. (Otáz. 333.) ■■■

Lásku k sobě ukazujeme nejlépe, když si vážíme své duše, jejího původu, pečujeme o její posvěcení a toužíme po věčné spáse, ku které nás Bůh zvláště povolal. Jen taková láska k sobě je dobře spořádaná a křesťana jediné hodna. Jeví pak se nejzřetelněji tím, že se všemožně varujeme hříchu a příležitosti k němu, konáme dobré skutky, cvičíme se v křesťanských ctnostech a jestliže jsme zhřešili, činíme co nejdříve upřímné pokání. Při tom ovšem můžeme a máme pečovati také o své tělo; vždyť tělo jest příbytkem nesmrtelné duše, s duší koná dobré skutky, slouží Bohu a má býti jednou s duší také oslaveno a odměněno. Zasluguje tedy také naší lásky a péče, ale ta láska a péče o tělo nesmí býti větší než láska a péče o duši; o duši máme pečovati více, neboť jest mnohem dražší těla. Tělo setlí v hrobě, duše pak má přijíti k Bohu, Stvořiteli svému. — I pozemské statky můžeme milovati, ale máme je považovati za dar Boží a prostředek k dosažení života věčného, nikoli však za nejvyšší cíl svého života.

Je-li láska naše k sobě takto uspořádána, jestliže totiž si více vážíme duše než těla a statků pozemských a především pečujeme o spásu duše své, milujeme sebe pro Boha.

Kdy milujeme sebe pro Boha?

Sebe pro Boha milujeme, když především pečujeme o spásu duše své. (Otáz. 334.)

3. O křesťanské lásce k bližnímu.

Kdo jest nám *blízký* původem, povoláním, rodem a smýšlením, jest náš „*bližní*“. Člověku jest blízký zase člověk; proto *každý člověk jest náš bližní*. Všickni zajisté pocházíme od Adama, jenž jest naším praotcem. Všickni tedy jsme jeho dítkami a vespolek bratřími a sestrami; všickni tvoříme velikou rodinu; proto máme se také všickni vespolek jako bratři a sestry milovati.

Že každý člověk jest náš bližní, poučil nás jasně Ježíš Kristus podobenstvím o milosrdném Samaritánu.

Jednou se ho jakýsi zákonník otázal; „Mistře, co mám činiti, abych měl život věčný?“ Ježíš mu pravil: „Co čteš v Písmě svatém?“ Zákonník odpověděl: „Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a z celé duše své a ze vši mysli své a bližního svého jako sebe samého.“ Ježíš mu řekl: „Dobře jsi odpověděl; čiň tedy tak a budeš spasen.“ Na tom mohl míti zákonník dosti. Ale jemu nešlo o to, aby poznal, co má zde na světě činiti, aby byl spasen, nýbrž šlo mu spíše o to, aby uslyšel od Ježíše něco, z čeho by ho mohl obžalovati, a proto se ho ještě pokrytecky otázal: „A kdo jest můj bližní?“ Židé totiž považovali za své bližní jen Židy. Zákonník čekal, že mu Ježíš buďto řekne, že bližní jeho jest jen Žid, nebo každý člověk. Kdyby mu Ježíš byl řekl: „Tvůj bližní jest jen každý Žid,“ byl by zákonník žaloval na Ježíše, že nemiluje všech lidí, jak učí. Kdyby byl řekl: „Všichni lidé jsou tvoji bližní,“ byl by žaloval, že učí jinak, nežli jiní Židé. Ježíš však na tuto otázku neodpověděl přímo, nýbrž vypravoval tento příběh: Jeden člověk šel z Jerusalema do Jericha a cestou upadl mezi lotry. Ti ho oloupili, zranili a nechali na polo mrtvého ležeti na cestě. Tu šel mimo židovský kněz, viděl ho, ale pominul jej; nepomohl mu a ubíral se dále. Pak šel podle zraněného levita; i ten jej pominul. Potom se ubíral tou cestou Samaritán. Ten uzřev ubohého, měl s ním útrpnost. Ujal se ho tedy, vymyl rány jeho a obvázal je; po té jej vložil na své dobytče

a dovezl do nejbližší hospody. Tam dal hospodskému dva peníze a řekl mu: „Měj péči o tohoto nešťastného člověka! Vynaložíš-li na jeho ošetřování více, nahradím ti všecko, až se vrátím.“ Po té Ježíš se otázal zákonníka: „Kdo z těch tří zdá se ti býti bližním tomu, jenž upadl mezi lotry?“ A on řekl: „Ten, který mu prokázal milosrdenství.“ I řekl mu Ježíš: „Jdi i ty a čiň podobně!“

Samaritáni a Židé žili vespolek v nepřátelství. Příčinu k němu zavadlo, že Židé po návratu dvou pokolení ze zajetí babylonského nedovolili Samaritánům, aby jim pomáhali při stavbě nového chrámu, neboť se obávali, aby snad od Samaritánů, kteří byli oddáni modloslužbě, nebyla porušena jejich víra a bohoslužba. — Onen zraněný byl Žid. Ale milosrdný Samaritán nedbal, že je to člověk jiného náboženství, že je to jeho nepřítel; jemu stačilo, že je to člověk, který potřebuje pomoci, proto se nad ním smíloval a pomohl mu. — Poněvadž dle výroku Ježíše Krista máme činiti podobně, jsme povinni chovati se ke každému člověku, ať je kteréhokoli náboženství, kterékoli národnosti, ať je náš přítel nebo nepřítel, přátelsky a v neštěstí se ho ujímati, neboli máme každého člověka, přítele i nepřítel, považovati za „bližního“ a máme jej milovati.

Koho máme ještě milovati kromě Boha a sebe?
(Bližního.)

Koho rozumíme slovem „bližní“?

Slovem „b l i ž n í“ rozumíme každého člověka, přítele i nepřítel. (Otáz. 335.)

Pro koho máme milovati sebe? (Pro Boha.) — Co jest sebe „pro Boha“ milovati?

Z týchž důvodů máme milovati také bližního. Bůh totiž uznává všechny lidi za hodny své lásky a všechny povolal k účastenství ve své vlastní blaženosti. Proto i my máme všechny lidi milovati, neboť ten, koho Bůh uznává za hodna své lásky, zasluhuje, bychom i my jej milovali. Milujeme-li lidi z těchto důvodů a ne snad jen

pro pouhou krásu těla, ne pro pouhou velikou vzdělanost, ne pro pouhé šlechtné smýšlení a snažení, slovem ne pro pouhé přirozené jejich dary a přednosti, milujeme bližního „pro Boha“.

Co jest bližního „pro Boha“ milovati?

Bližního „pro Boha“ milovati jest milovati jej proto, že i Bůh jej uznává za hodna své lásky, a že jej k účastenství ve své vlastní blaženosti povolal. (Otáz. 336.)

Jak máme bližního milovati, poznáváme jasně z příběhu o milosrdném Samaritánu. Když Samaritán uviděl člověka polomrtvého, pomyslíl si: „Kdybych já tam byl na místo něho, přál bych si též, aby mi druhý pomohl.“ Proto se dlouho nerozmýšlel a pomohl zraněnému. Měřil tedy lásku k bližnímu podle sebe, miloval bližního jako sebe. Tak máme všickni činiti; máme milovati bližního pro Boha, a to jako sebe; láska naše k sobě má býti měřítkem lásky k bližnímu.

Kterak máme bližního pro Boha milovati?

Bližního máme pro Boha milovati jako sebe. (Otáz. 337.)

Co máme činiti, abychom milovali bližního jako sebe, pověděl nám Ježíš Kristus, když řekl: „*Všecko, cožkoli chcete, aby vám lidé činili, i vy činite jim!*“ (Mat. 7, 12.) — Kdybychom se ocitli v nouzi, v neštěstí, v nemoci, zajisté bychom si přáli, aby nám jiní pomohli, nouzi naši zmírnili, neštěstí od nás odvrátili, nás potěšili. Přáli bychom si toho právem, neboť Ježíš Kristus rozkázal, abychom bližnímu pomáhali. Podobně přejeme si a žádáme právem, aby bližní o nás dobře smýšleli a mluvili, majetku našeho a naší cti šetřili, k nám upřímní byli atd. Jako my právem žádáme, aby nám bližní v nouzi a neštěstí pomohl, aby o nás dobře smýšlel a mluvil, aby majetku našeho a naší cti šetřil, aby k nám byl upřímný atd., tak zase i bližní náš může právem téhož žádati od nás, neboť je spravedливо prokazovati jinému, čeho sami od něho právem žádáme. Činíme-li to, milujeme bližního jako sebe.

Starý Tobiáš napomínal syna svého: „*Čeho nechceš, aby od jiného dalo se tobě, hled', abys ty nikdy jinému nečinil!*“ (Tob. 4, 16.) Slovy těmi máme se řídit i také my. Máme bližnímu nejen prokazovati všecko, čeho sami právem žádati můžeme, ale nemáme mu též činiti, co bychom sami z rozumných důvodů neboli rozumně neradi měli. Tak na př. my si nepřejeme, aby nás lidé pomlouvali, o nás zle smýšleli, nám škodili, nás okrádali, podváděli a p.; tudíž nemáme toho činiti ani my bližnímu svému, chceme-li ukázati, že ho milujeme jako sebe.

Čím ukazujeme nejlépe lásku k sobě? (Pečujeme-li především o spásu své duše.)

Podobně lásku k bližnímu ukazujeme nejlépe tím, když pečujeme především o spásu jeho duše. To činíme, když ho před hříchem chráníme, dobrý příklad mu dáváme, k náboženské horlivosti jej povzbuzujeme, v pochybnostech mu radíme, jej poučujeme atd.

Kdy milujeme bližního jako sebe?

Bližního milujeme jako sebe:

1. když mu prokazujeme všecko, čeho sami právem žádati můžeme, a ničeho mu nečiníme, co bychom rozumně sami neradi měli;

2. když především pečujeme o spásu duše jeho. (Otáz. 338.)

Láska k bližnímu jest nejspolehlivější známkou pravého křesťana. Sám Ježíš Kristus praví: „*Potom poznají všickni, že jste učedníci moji, budete-li míti lásku jedni k druhým.*“ (Jan 13, 35.) Ba bez lásky k bližnímu jest nemožno dojítí spasení. Čtemeť v Písmě svatém: „*Kdo nemiluje, zůstává ve smrti*“ (I. Jan 3, 14), což znamená asi tolik: „*Kdo nemá lásky, nebude žítí na věky v nebi, ale přijde do pekla, kdež jest věčná smrt.*“ Ovšem slova ta platí především o lásce k Bohu. Avšak kdo nemiluje bližního, nemiluje ani Boha, a tudíž nemůže býti spasen. — Při posledním soudu budou zavrženci odsouzeni k věčným trestům proto, že neměli lásky k bližnímu. Řekneť jim Ježíš Kristus: „*Čeho jste neučinili jednomu*

z nejmenších bratří svých, ani mně jste neučinili.“ (Mat. 25, 45.) Tím si lze snadno vysvětliti, proč svatí tak horlivě konali skutky křesťanské lásky k bližnímu. Chtěli si tak zasloužiti odměny v nebesích.

Poněvadž bližního máme milovati *jako sebe*, plyne z toho, že nikdo není povinen z lásky k bližnímu sám trpěti nedostatkem ve věcech potřebných. Moudré panny na př. nedaly nemoudrým ze svého oleje, poněvadž se obávaly, že by se potom jim samým oleje nedostávalo. Kdo však i v takovém případě bližnímu z lásky pomáhá, má „*hrdinskou*“ neboli „*heroickou*“ lásku k bližnímu. — Než „většího milování nikdo nemá nad to, by kdo život svůj položil za přátele své“. (Jan 15, 13.) To učinil Ježíš Kristus, a po jeho příkladě činili tak sv. apoštolové, první křesťané a sv. mučedníci, kteří za bližního obětovali všecko, ano i život. — Hrdinskou láskou vyznamenávají se také missionáři, kteří z lásky k bližnímu opouštějí svou vlast, svůj národ, své přátele a ubírají se do cizích zemí, aby tam pečovali o cizí a neznámé národy a pracovali pro jejich tělesné i duchovní blaho. Jak mnoho útisků, pronásledování, bídy, hladu a různého trápení musejí missionáři v cizích zemích trpěti a jak ustavičně jsou v nebezpečnosti života, poznáváme z dějin a ze současných zpráv, docházejících ze zemí missionářských. — Také milosrdní bratři a milosrdné sestry milují bližního více než sebe, neboť obětují pohodlí, zdraví i život nemocným, které často s nadlidskou láskou a obětavostí ošetřují. — Slyšeli jste již o malomocných. Malomocenství jest hrozná nemoc, a nešťastný, kdo jest jím stížen. Malomocní žijí ve stálém pozvolném umírání. A o tyto nešťastné lidi pečují dobrovolně mnozí kněží a přčetné jeptišky, žijí s nimi, pracují s nimi, těší je, ošetřují je, trpí s nimi a umírají s nimi. Věru jen křesťanství může zploditi takové hrdiny, kteří pro blaho bližního obětují blaho své vlastní!

Krásný příklad hrdinské lásky k bližnímu zanechal nám sv. Alois. Sv. Alois byl členem řádu jesuitského. Roku 1591 počal v Římě zuřiti mor. Jesuité zřídili v městě veřejnou nemoc-

nici pro chudé a opuštěné nemocné. Sv. Alois vyžádal si od svých představených, by směl v nemocnici posluhovati. I konal horlivě svou službu nic se neohlížeje na své mládí a na svou slabost. Myl nemocné, ovazoval jejich rány, podával jim pokrmy, nápoje a léky, žebрал pro ně po městě, přestlával jejich lože, čistil jejich světnice, povzbuzoval chudáky k trpělivosti a důvěře v Boha, modlil se s nimi a připravoval je k hodínce smrti. Avšak netrvalo dlouho, sv. Alois byl zachvácen též morem a musil ulehnutí. Ihned se dal zaopatřiti sv. svátostmi. Osmého dne na to dostal zinnici a stonal od té doby 3 měsíce. Po celý ten čas se modlil, rozjímal o umučení Páně, čítal duchovní knihy a přijímal často sv. svátosti. V poslední den šeptal neustále: „Otče, v ruce tvé poručím ducha svého!“ Vysloviv hlasem již zemdleným nej-světější jména Ježíš a Maria, usnul v Pánu dne 21. června 1591.

Ačkoli máme milovati všecky lidi bez rozdílu, přece se nám nepřikazuje, abychom milovali všecky stejně. Můžeme a máme více milovati ty, kteří jsou s námi spojeni zvláštním svazkem přátelství. Tak můžeme a máme více než ostatní lidi milovati své rodiče, bratry a sestry, příbuzné a přátele. — Také více než ostatní lidi můžeme a máme milovati ty, kdož mají zvláštní právo na naši lásku, jako jsou naši duchovní a světští představení, lidé spravedliví, zbožní, obětaví a zasloužili o vlast, národ a církev. Zvláště povinni jsme více než ostatní lidi milovati své dobrodince.

Vrcholom a korunou lásky k bližnímu jest **láska k nepřítelům.**

Nepřítelom nazýváme toho, kdo nás nenávidí a hledí nám uškoditi.

Skoro každý člověk má nějakého nepřítele, buď tajného nebo zjevného, neboť není člověk ten, aby se zalíbil všem. Mnohý člověk si ovšem sám nepřátele dělá tím, že bližní své neuctivými slovy a hříšnými skutky k hněvu a nepřítelství popuzuje, ale přemnozí mají četné nepřátele, ačkoli nikomu neublížili. Kterak se máme chovati ke svým nepřítelům? Máme je také milovati, ani jich nemáme vylučovati ze své lásky. Lásku k nepřítelům ukazujeme pak tím, že se na nich nemstíme, jim neubližujeme, na ně se nehněváme, nýbrž všeho dobrého jim přejeme, za ně se modlíme, rádi jim odpouštíme a v nouzi

pomáháme. Činíce tak, zahanbujeme a obměkčujeme nepřátele své. Proto napomíná sv. Pavel: „*Lační-li nepřítel tvůj, nakrm jej, žízni-li, dej mu píti, nebo to čině, uhlí řeřavé shrneš na hlavu jeho.*“ (Řím. 12, 20), t. j. přivedeš ho k zardění a poznání sebe. (Jeronym.)

Že máme i nepřátele své milovati, patrně z toho, že máme milovati bližního svého; bližním jest nám každý člověk, i nepřítel; máme tedy milovati každého člověka, i nepřátele. — Kromě toho Ježíš Kristus svým příkladem nás učil, že i nepřátele své máme milovati. Ježíš Kristus měl mnoho nepřátel; byli to zvláště židovští nejvyšší kněží, fariseové, zákonníci, kteří ho nenáviděli pro jeho svaté učení a přesvatý život. Mimo to báli se o svou nadvládu v národě, o své veliké příjmy, o svou slávu a důstojnost, a proto ze samolásky a slavomamu brojili ustavičně proti Ježíši, jej, co mohli, tupili, zlehčovali, pronásledovali a obecný lid proti němu štváli. A Ježíš Kristus i těmto nepřátelům, kteří životu jeho úklady činili, projevoval lásku, žádnému z nich ničeho zlého nepřál a nečinil, nýbrž trpělivě snášel protivenství od nich mu činěná, ze srdce jim odpustil a za ně se modlil, ano za ně i život svůj obětoval. Vyznavačům svým pak přikázal i nepřátele své milovati, když řekl v kázání na hoře: „*All já pravím vám: „Milujte nepřátele své, dobře činite těm, kteří vás nenávidí, a modlete se za ty, kteří vám protivenství činí a utrhají vám, abyste byli synové Otce svého, jenž jest v nebesích.*“ (Mat. 5, 44. 45.) Židovští zákonníci učili totiž o lásce k bližnímu nesprávně, neboť pravili, že máme milovati jen přátele, nepřátel však že máme nenáviděti. Aby toto bludné učení vyvrátil, přikázal Ježíš Kristus milovati i nepřátele.

Co jest vrcholem a korunou lásky k bližnímu? (Láska k nepřátelům.)

Od koho se nejlépe učíme, kterak máme i své nepřátele milovati?

Kterak i své nepřátele milovati máme, učíme se nejlépe od Ježíše Krista, jenž nepřátelům svým odpustil a za ně se

modlil, za ně i život svůj obětoval a nám přikázal, abychom nepřátele milovali. (Otáz. 339.)

Láska k nepřátelům nevyžaduje toho, abychom snad byli bez citu k bezpráví nám učiněnému nebo abychom ho snad ani za bezpráví nepovažovali; proto můžeme, žádá-li toho naše povolání a lidská zloba, dovolávati se právního dostiučinění a potrestání vinníka. Ale nemá se to díti nikdy ze msty a hněvu, nýbrž jen pro dobro vlastní a nepřítelovo. Není zajisté křesťanským pro nepatrnou urážku běžeti hned k soudu, abychom se pomstili na nepříteli svém! A pak nesmíme zapomínati, že učiněné nám urážky ani soudem se nenapraví, nýbrž naopak ještě větší nepřátelství a nové urážky působí.

Obecnými důkazy lásky jsme i nepříteli povinni; k nim náleží pozdravovati jej, odpovídati mu, nevyhýbati se mu atd. Kdybychom mu odpírali těchto věcí, utvrdili bychom jej ve hněvu a snad i dali jiným pohoršení, to však se protíví lásce. Nejsme však povinni, abychom podávali nepříteli těch zvláštních důkazů lásky, jak jsme to snad dříve činili; jest ovšem radno tak činiti, lze-li doufati, že nepřítel bude tak získán, anebo je-li potřeben naší pomoci. (Srov. výše.)

Od nepřátel dlužno rozeznávati „**soky**“, kteří se zároveň s námi snaží o to, čeho lze jen jednomu dosíci, na př. o úrad. V takovém případě křesťan má bdíti nad sebou, aby se závist nebo nevole nevplížila do srdce jeho.

Těž třeba rozeznávati od nepřátel „**odpůrce**“, kteří se nám staví ze spravedlivé příčiny na odpor anebo hájí věci, která se přičí našemu přesvědčení. Odpůrce svého nikdy nesmíme nenáviděti, ani když se věc, j.ž hájí, nesrovnává s náboženstvím a pravým řádem. Věc zasluhuje, abychom jí nenáviděli, nikoli však odpůrce sám. — Takového dělení osoby od věci nelze však v životě tak snadno provésti, proto má se křesťan zvláště ve sporech, jež v obecném životě způsobuje politické stranění, míti na pozoru a bdíti, aby pro věc, která je nesprávná, neměl v nenávisti i odpůrce samého.

Láska křesťanská nevyklučuje ani **lidí hříšných a bloudících**. I na takových jest rozeznávati osobu od hříchu a bludu. Osoby máme milovati, hříchy však a bludy zavrhovati. Máme v té příčině následovati Ježíše Krista, jenž se laskavě choval ke hříšníkům, jako na př. k Marii Magdaleně v domě Šimonově a k ženě, kterou fariseové k němu přivedli do chrámu chtějíce ji kamenovati. Ano Ježíš Kristus přechasto vyhledával pobloudilých a mluvil s nimi; řekl též: „*Zdraví nepotřebují lékaře, ale nemocní.*“ (Mat. 9, 12.) Po příkladu Ježíšově i my máme se družiti k lidem hříšným a bloudícím za úmyslem, abychom je získali ctnosti a pravdě, ač-li není nebezpečnosti, že sami od nich budeme svedeni ke hříchu nebo bludu.

Pro koho máme milovati Boha? (Pro něho samého.) — Jak máme milovati Boha? (Nadev šecker.) — Koho máme ještě milovati? (Sebe a bližního.) — Pro koho máme milovati sebe a bližního? (Pro Boha.)

Milujeme-li Boha pro něho samého nade všecko, sebe pak a bližního pro Boha, milujeme tak, jak má křesťan milovati, neboli „křesťansky“.

Co jest „křesťansky milovati“?

„Křesťansky milovati“ jest Boha pro něho samého nade všecko, sebe pak a bližního pro Boha milovati. (Otáz. 327.)

Potřeba křesťanské lásky.

Sv. Jan píše ve svém listě: „Kdo nemiluje, zůstává ve smrti“ (I. Jan 3, 14), což znamená asi tolik: „Kdo nemá lásky k Bohu a bližnímu, jest mrtvý pro nebe, nemá naděje na život věčný, ale přijde do pekla, kdež jest věčná smrt.“ — Při posledním soudu budou zavrženci odsouzeni k věčným trestům proto, že neměli lásky k bližním a tedy ani k Bohu. Řekneť jim Ježíš Kristus: „Čeho jste neučinili jednomu z nejmenších bratří svých, ani mně jste neučinili.“ (Mat. 25, 45.) Z toho patrně, že křesťanské lásky je třeba, a to tak, že bez ní jest nemožno dojítí života věčného. Čím pak jest láska naše k Bohu a bližnímu větší, tím větší bude také naše odplata v nebesích, protože láska činí naše dobré skutky záslužnějšími a zjednává nám hojnějších milostí. Proto praví sv. František Saleský: „Kdo více miloval, bude i více oslaven.“

Je-li křesťanské lásky třeba?

Křesťanské lásky je tak třeba, že bez ní jest nemožno dojítí života věčného. (Otáz. 340.)

Čím dokazujeme křesťanskou lásku.

Děti dokazují, že milují rodiče, když často na ně myslí, když s nimi rády obcují a rozmlouvají, když jsou

rády, jestliže jiní lidé o nich dobře mluví a smýšlejí, když hledí, aby jim činili dobrým chováním radost. Ale nejlépe mohou dokázati, že rodiče milují, když jich ve všem *poslouchají*. — Také my můžeme dokázati, že milujeme Pána Boha, Otce svého, když na něj často myslíme, když rádi slyšíme, mluví-li se o něm, když prodléváme tam, kde přebývá, totiž ve chrámu Páně, když s ním rádi rozmlouváme a radujeme se, jestliže ho jiní chválí a velebí. Zvláště však dokazujeme, že milujeme Pána Boha, neboli že máme křesťanskou lásku, když Pána Boha posloucháme, t. j. když plníme, co nám přikazuje, neboli když zachováváme jeho přikázání. Ježíš Kristus v té příčině praví: „*Kdo má přikázání moje a zachovává je, tenť jest, který mne miluje.*“ (Jan 14, 21.) — Avšak nejen přikázání Boží musíme zachovávat, abychom dokazovali křesťanskou lásku, nýbrž i přikázání, která dala církev, neboli přikázání církevní, neboť církev dává přikázání jménem Božím, a Ježíš Kristus výslovně poručil, bychom církev poslouchali, když pravil: „*Jestliže (kdo) církev neuposlechne, budiž tobě jako pohan a publikán!*“ (Mat. 18, 17.)

Čím dokazujeme křesťanskou lásku?

K ř e s ť a n s k o u l á s k u dokazujeme tím, že zachováváme přikázání Boží a církevní. (Otáz. 341.)

Ježíš Kristus prohlásil však ve příčině křesťanské lásky zvláště dvě přikázání za nejpřednější. Když před svým utrpením naposledy kázal v chrámě jerusalemském, otázal se ho jeden zákonník pokoušeje ho: „*Mistře, které jest největší přikázání v zákoně?*“ Ježíš mu odpověděl: „*Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého, z celé duše své a ze vši myslí své. Toť jest to největší a první přikázání. Druhé pak jest podobné tomu: Milovati budeš bližního svého jako sebe samého. Na těch dvou přikázáních všecken zákon záleží i proroci.*“ (Mat. 22, 35—40.)

Ježíš v těchto dvou přikázáních ukládá *křesťanskou lásku* k Bohu a bližnímu; proto říká se jim „*přikázání křesťanské lásky*“. Poněvadž pak na nich záleží všecken

zákon a proroci, a poněvadž je Ježíš Kristus prohlásil za největší přikázání, říká se jim „**hlavní přikázání křesťanské lásky**“.

Která jsou **hlavní přikázání křesťanské lásky**?

Hlavní přikázání křesťanské lásky jsou tato dvě :

„**Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého, z celé duše své a ze vši mysli své! Toť jest to největší a první přikázání. Druhé pak jest podobné tomu: Milovati budeš bližního svého jako sebe samého!**“ (Mat. 22, 37.—39.) (Otáz. 342.)

Dvě hlavní přikázání křesťanské lásky obsahují všeobecně povinnosti k Bohu a bližnímu, obšírněji pak vysvětlena jsou přikázání ta v desateru Božích přikázání a v pateru přikázání církevních.

Kde jsou dvě hlavní přikázání křesťanské lásky obšírněji vysvětlena?

Dvě hlavní přikázání křesťanské lásky jsou obšírněji vysvětlena:

1. **v desateru Božích přikázání;**
2. **v pateru přikázání církevních.** (Otáz. 343.)

O těchto přikázáních Božích a církevních budeme se nyní učit. Poznáme z nich, které povinnosti máme k Bohu, bližnímu a církvi.

Opakování.

Co jest *křesťansky milovati*? — Co jest Boha *pro něho samého* milovati? — Co jest milovati Boha *nade všecko*? — Kterými slovy přikazuje Ježíš Kristus milovati Boha *nade všecko*? — Kdo miloval Boha *nade všecko*? — Jak se nazývá láska, kterou Boha *pro něho samého nade všecko* milujeme? — Proč se taková láska nazývá „*dokonalou*“ láskou? — Kdy jest láska naše k Bohu „*nedokonalou*“? — Proč je taková láska *nedokonalou*? — Proč se *nedokonalá* láska k Bohu nesmí zavrhovati? — Co

máme činiti, abychom snadněji mohli vzbuditi lásku dokonalou?

Pro koho máme milovati *sebe*? — Co jest *sebe pro Boha* milovati? — Kdy milujeme *sebe pro Boha*? — Co řiči o lásce k pozemským statkům?

Koho máme ještě kromě Boha a *sebe* milovati? — Koho rozumíme „*bližním*“? — Odkud víme, že každý člověk jest našim bližním? — Vypravuj podobenství o milosrdném Samaritánul — Kdo byl ten zraněný? — V jakém poměru žili vespolek Židé a Samaritáné? — Čeho nedbal Samaritán, když uviděl zraněného člověka? — Co tedy naznačil Ježíš slovy řečenými zákonníkovi: „Jdi i ty a čiň podobně“? — Pro koho máme milovati bližního? — Co jest bližního „*pro Boha*“ milovati? — Kterak máme bližního pro Boha milovati? — Kdy milujeme bližního jako *sebe*? — Kterými slovy poučil nás Ježíš Kristus, bychom činili bližním svým, co sami od nich chceme? — Kterak Tobiáš napomínal syna svého, aby nečinil jiným, co sám nerad má? — Kterak hlavně pečujeme o spásu duše svého bližního? — Kterými slovy označil Ježíš Kristus lásku k bližnímu za hlavní známku křesťana? — Z čeho jest patrné, že bez lásky k bližnímu nelze dojíti spasení? — O kom říkáme, že má „*hrdinskou*“ lásku k bližnímu? — Co jest nejvyšším stupněm lásky k bližnímu? — Kdo jest nám vzorem hrdinské lásky k bližnímu? — Koho z bližních můžeme a máme více milovati než ostatní?

Co jest vrcholem křesťanské lásky k bližnímu? — Od koho se nejlépe učíme, kterak máme i své nepřátele milovati? — Kterými slovy přikázal nám Ježíš Kristus, abychom nepřátele své milovali? — Kterak ukazujeme nejlépe lásku svou k nepřítelům? — Kterak nás sv. Pavel napomíná, bychom nepříteli dobře činili? — Čeho jest se chrániti, dovoláváme-li se u soudu potrestání nepřítelů? — Čeho nesmíme ani nepříteli odpírati? — Koho rozumíme *sokem*? — Nač třeba míti pozor v chování k sokovi? — Koho nazýváme svým *odpůrcem*? — Jak

se máme chovati k odpůrci, který zastává věc nesprávnou? — Ke komu máme se podobně chovati? — Co jen máme u lidí hříšných a bloudících zavrhovati? — Kdo jest nám příkladem, že i lidi hříšné a bloudící máme milovati? — Za kterým úmyslem máme obcovati s lidmi hříšnými a bloudicemi? — Kdy bylo by se nám vyhýbati lidem hříšným a bloudícím?

Z kterých slov Písma svatého je zřejmo, že křesťanské lásky jest třeba ke spasení? — Čím dokazujeme křesťanskou lásku? — Která jsou hlavní přikázání křesťanské lásky? — Kde jsou dvě hlavní přikázání křesťanské lásky obšírněji vysvětlena?

Oddělení druhé.

O desateru Božích přikázání.

A) O desateru Božích přikázání vůbec.

Původ a závaznost desatera Božích přikázání.

I. Israelité až do vyjití z Egypta a do příchodu k hoře Sinaji neměli souhrnných předpisů ani pro život náboženský ani pro život občanský; řídili se toliko rozkazy svých otců, kteří od Boha různá nařízení dostávali. Neměli ani bohoslužebného řádu ani kněžstva ani chrámu. Když však je Bůh chtěl uvést do země Zaslíbené, kde měli založiti samostatnou říši, dal jim hned na cestě zákony, dle nichž by v nové říši své žili.

Když přišli k hoře Sinaji, vystoupil Mojžiš z rozkazu Božího na horu, kdež mu Bůh ohlásil, že jest ochoten s národem israelským učiniti smlouvu a jej pod zvláštní ochranu svou vzíti, ač-li mu slíbí svrchovanou poslušnost. „Jestliže poslouchati budete hlasu mého,“ pravil, „a zachovávatí úmluvu mou, budete mi národem vyvo-

leným ze všech národův a budete mi národem svatým.“ Když to Mojžíš Israelitům ohlásil, slíbili všichni, že zachovávati budou vše, cožkoli jim Hospodin přikáže. I rozkázal Bůh, aby se ve dvou dnech náležitě připravili k vyslyšení jeho vůle a k uzavření vzájemné smlouvy. Měli se zdržovati od všelikého hříchu a nečistoty, jakož i vyprati roucha svá. Také rozkázal Bůh Mojžíšovi, aby kolem hory postavil zábradlí, aby nikdo z lidu neodvážil se vstoupiti na horu. Třetího dne z rána začalo se blýska ti a hřmíti. Oblak velmi hustý zahalil celou horu Sinaj. S hory se kouřilo a celá se trásla. Bylo také slyšeti zvuk trub. Mojžíš přivedl lid před Boha až k samému úpatí hory Sinaj. Bůh pak mluvil k přestrašenému lidu s hory takto: *„Já jsem Hospodin, Bůh tvůj, který jsem tě vyvedl z Egypta. Nebudeš míti cizích bohů mimo mne! Neučiníš sobě sochy ani obrazu, abys se jim klaněl! Nevezmeš jména Božího nadarmo! — Pomni, abys den sváteční světil! — Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře ti bylo na zemi! — Nezabiješ! — Nesesmilníš! — Nepokradeš! — Nepromluvíš křivého svědectví proti bližnímu svému! Nepožádáš manželky bližního svého! Aniž požádáš statku jeho!“*

Tím způsobem Bůh oznámil lidu israelskému, co se mu líbí a co nelíbí, co mají činiti a čeho se varovati, neboli dal jim svá přikázání — počtem *deset*; odtud deset Božích přikázání nebo „**desatero Božích přikázání**“.

Jak zní desatero Božích přikázání?

Desatero Božích přikázání zní:

1. **V jednoho Boha věřití budeš!**
2. **Nevezmeš jména Božího nadarmo!**
3. **Pomni, abys den sváteční světil!**
4. **Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře ti bylo na zemi!**
5. **Nezabiješ!**
6. **Nesesmilníš!**
7. **Nepokradeš!**
8. **Nepromluvíš křivého svědectví proti bližnímu svému!**

9. Nepožádáš manželky bližního svého!

10. Aniž požádáš statku jeho! (Otáz. 344.)

Komu dal Bůh desatero přikázání?

Bůh dal desatero přikázání národu israelskému, když po východu z Egypta na poušti dlel. (Otáz. 345.)

Srovnáme-li desatero Božích přikázání, jak jsem vám je nyní řekl, s přikázáními, jak jsou uvedena v Písmě svatém, shledáme nepatrný rozdíl. To zavdává protestantům často příčinu k výtce, že prý církve katolická porušila desatero Božích přikázání. Avšak církve desatero Božích přikázání neporušila, nýbrž pouze přikázání, která Bůh dal Israelitům, uspořádala a upravila pro křesťany, aby se jim snáze naučili. Obsah přikázání křesťanských je týž jako přikázání daných Israelitům, jen slova jsou poněkud pozměněna. A to není porušením přikázání.

II. Ačkoli Bůh dal desatero přikázání lidu israelskému, **také my křesťané jsme povinni je zachovávat**, chceme-li býti spaseni, a to z několika příčin.

a) Každý člověk, jakmile přijde do rozumu, sám ze sebe poznává rozdíl mezi dobrým a zlým jakož i, že má některé věci konati a některých se varovati. Na př. že má Boha ctíti, že nesmí jména jeho zneuctívati, že má rodiče své milovati a jich poslouchati, že nesmí nikoho o život připraviti, nikomu nic odcizovati atd. Jedná-li proti tomu, praví mu již jeho rozum, že nejedná dobře a svědomí mu to vyčítá. Proto i u divokých národů shledáváme některé dobré skutky, které konají jedině z rozkazu svého svědomí. I pohané poznávají, zda jednali poctivě a spravedlivě, či nespravedlivě a nešlechtně. Z toho patrně, že každému člověku jsou od Boha do duše vštípena pravidla jednání, která člověk svým svědomím poznává. Těm pravidlům jednání říká se **zákon přirozený**. O zákoně tom mluví sv. Pavel řka: „*Nebo když pohané, kteří nemají (psaného) zákona, od přirození činí to, co jest zákona (co jest v zákoně psaném, jehož se dostalo Israelitům škrze Mojžiše), takoví nemající zákona sami sobě jsou zákonem, ježto ukazují dílo zákona napsané v srdcích svých*“ (Řím. 2, 14. 15), t. j. pohané, kteří sice nemají zákona psaného jako Israelité, přece činí to, co jest obsa-

ženo v zákoně psaném. Tím ukazují, že mají zákon napsaný v srdcích svých — zákon přirozený.

Poněvadž přirozený zákon jest každému člověku do srdce vepsán, jest *každý* člověk povinen jej zachovávat. Avšak dědičný hřích způsobil, že se rozum člověka zatemnil, takže nepoznával pravého Boha, nýbrž klaněl se bohům smýšleným, a nevěděl jasně, co má činiti a čeho se varovati. Proto bylo třeba, aby přirozený zákon do srdce člověka vepsaný, ale tmou hříchu zakalený, byl vysvětlen. To učinil Bůh, když dal desatero přikázání. Je tedy desatero Božích přikázání vysvětlení přirozeného zákona. A poněvadž přirozený zákon víže každého člověka, tedy i jeho vysvětlení víže každého. Proto i my křesťané jsme povinni zachovávat desatero přikázání, jež Bůh dal národu israelskému.

Proč i my jsme povinni zachovávat desatero přikázání, jež Bůh dal národu israelskému?

I my jsme povinni zachovávat desatero přikázání, jež Bůh dal národu israelskému:

1. protože toliko vysvětlují zákon přirozený, jež Bůh každému člověku již svědomím poznati dává. (Otáz. 346. I.)

b) Ježíš Kristus dal nám sice jiný, nový — křesťanský — zákon, ale starého zákona, jenž byl dán lidu israelskému, nezrušil; pravilť jednou výslovně: „*Nedomnívejte se, že jsem přišel rušit zákona nebo proroků; nepříšeti jsem rušit, ale naplnit.*“ (Mat. 5, 17.) Tak Ježíš Kristus přikázání ta potvrdil svým učním. Ano, nepotvrdil jich pouze, nýbrž výslovně přikázal, abychom je zachovávali. Když totiž jednou přišel k němu bohatý mládenec a otázal se ho, co by měl činiti, aby došel života věčného, řekl mu Ježíš: „Chceš-li do života vejíti, zachovávej přikázání!“ „A která?“ tázal se mládenec. A Ježíš řekl: „*Nezabiješ, nezczizolžíš, nepokradeš, nepromluvíš křivého svědectví, cti otce svého i matku svou a milovati budeš bližního svého jako sebe samého!*“ (Mat. 19, 16—19.)

— Ba Ježíš Kristus neměl dosti na potvrzení přikázání; on mnohá z nich zdokonalil, jako na př. druhé tím, že pro-

hlásil každou zbytečnou přísahu za hříšnou; páté a osmé tím, že zakázal všelikou nenávist proti bližnímu a všeliké urážení bližního, ba poručil i nepříteli dobře činiti; šesté tím, že zakázal všeliké hříšné žádosti. A posluchačům svým řekl: „*Nebude-li hojnější spravedlnost vaše nežli fariseů a zákonníků, nevejdete do království nebeského.*“ (Mat. 5, 20.) Jsme tedy my křesťané povinni desatero přikázání, jež Bůh dal národu israelskému, nejen zachovávat, ale máme je zachovávat ještě dokonaleji, než to činívali Židé.

Proč i my jsme povinni za druhé zachovávat desatero přikázání, jež Bůh dal národu israelskému?

I my jsme povinni zachovávat desatero přikázání, jež Bůh dal národu israelskému:

2. protože je Ježíš Kristus potvrdil a zachovávat přikázal. (Otáz. 346. 2.)

Proč i my jsme povinni zachovávat desatero přikázání, jež Bůh dal národu israelskému?

I my jsme povinni zachovávat desatero přikázání, jež Bůh dal národu israelskému:

1. protože toliko vysvětlují zákon přirozený, jež Bůh každému člověku již svědomím poznati dává;

2. protože je Ježíš Kristus potvrdil a zachovávat přikázal. (Otáz. 346.)

☛

Desatero přikázání lze zachovávat.

Desatero přikázání můžeme zachovávat, neboť je Bůh dal pro lidi. A Bůh nejvyšší moudrý a dobrotivý neukládá lidem, čeho by nemohli vykonati. Kdo by to o Bohu myslil, dopouštěl by se rouhání a upíral by Bohu jeho moudrost a dobrotu. Že můžeme desatero Božích přikázání zachovávat, to zjevně dokazují všickni spravedliví a svatí lidé Starého i Nového zákona, kteří, ačkoli byli lidé křehcí jako my, přece po celý život byli horlivými plniteli přikázání Božích. Následkem dědičného hříchu jsme ovšem nakloněni více ke zlému než k dobrému,

více k neposlušnosti než k poslušnosti, a proto přichází nám často za těžko přikázání Boží zachovávat. Než tu Bůh přichází naší slabosti ku pomoci tím, že nám dává svou milost, kterou nás posiluje, abychom mohli zachovávat všechno, co nám přikazuje. Třeba však za milost tu prositi a s ní spolupůsobiti. Kdo za milost k zachování přikázání Božích potřebnou prosí, Bůh mu jí zajisté udělí, a tomu pak nejsou přikázání Boží těžká. Takový se přesvědčí sám na sobě, že pravdiva jsou slova Ježíšova: „*Jho mé je sladké, a břímě mé jest lehké*“ (Mat. 11, 30), a bude moci zvolati se sv. Pavlem: „*Všecko mohu skrze toho, který mne posiluje.*“ (Filp. 4, 13.)

Proč můžeme zachovávat desatero přikázání?

Desatero přikázání můžeme zachovávat, protože Bůh každému, kdo ho prosí, milost k tomu dává. (Otáz. 347.)

Pověz první tři přikázání Boží!

Tato tři přikázání nám oznamují, jak se máme chovati k Bohu, čím jsme mu *povinni*, neboli obsahují **povinnosti k Bohu**, totiž že máme v jednoho Boha věriti, jemu úctu a čest prokazovati a jemu sloužiti svěcením dne svátečního.

Pověz ostatních sedm přikázání Božích!

Těchto sedm přikázání, od čtvrtého až do desátého, obsahuje **povinnosti k sobě a bližnímu**, t. j. oznamuje se nám v nich, čím jsme *povinni* sobě a bližnímu. Čtvrté přikázání pořádá život rodinný, páté chrání našeho života a života bližního, šesté hájí čistoty, sedmé majetku, osmé cti a dobrého jména, deváté a desáté zapovídá hříšné žádosti toho, co náleží bližnímu.

Které povinnosti obsahuje desatero Božích přikázání?

První tři přikázání Boží obsahují povinnosti k Bohu, ostatních pak sedm povinností k sobě a bližnímu. (Otáz. 348.)

V každém přikázání Božím se něco poroučí a něco zapovídá. V třetím přikázání na př. se poroučí světiti den sváteční, ale tím již zároveň se zapovídá znesvěcovati ho. — V sedmém přikázání se zapovídá krádež, loupež atd.; tím se zároveň poroučí nechávati každému, co jeho jest. A podobně je tomu v ostatních

příkázáních; v každém se něco poroučí a něco zapovídá, a naopak. V příkázáních, která mají znění kladné, napřed se něco poroučí, pak zapovídá; v příkázáních, která mají znění záporné, napřed se něco zapovídá, potom poroučí.

B) O desateru Božích příkázání zvlášť.

O prvním příkázání Božím.

Jak zní první příkázání Boží?

První příkázání Boží zní: „V jednoho Boha věřiti budeš!“ (Otáz. 349.)

I. O povinnosti v Boha křesťansky věřiti.

Již slovní znění tohoto příkázání nám jasně praví, co jest naší povinností; máme totiž **v jednoho Boha věřiti** a to tak, jak *křesťané* věřiti mají, neboli *křesťansky*.

Co jest křesťansky věřiti? (Otáz. 6.) — Proč máme míti za pravdu, co Bůh zjevil? (Otáz. 9.) — Proč máme míti za pravdu, co se nám skrze katolickou církev k věření předkládá? (Otáz. 11.) — Kde jest obsaženo, co Bůh zjevil a skrze katolickou církev k věření předkládá? (Otáz. 12.) — Co je Písmo svaté? (Otáz. 13.) — Co rozumíme ústním podáním? (Otáz. 17.) — Proč je víry ke spasení třeba? (Otáz. 21.) — Jaká musí býti víra naše? (Otáz. 23.) — Které pravdy musíme zvláště výslovně věděti a věřiti? (Otáz. 29.) — Co se nám přikazuje mimo šestero pravd základních ještě věděti? (Otáz. 31.) — Stačí-li, abychom víru toliko znali a v srdci chovali? (Otáz. 32.) — Kterým znamením zvláště vyznává katolický křesťan svou víru? (Otáz. 33.) — Kde je krátce obsaženo, co má katolický křesťan věřiti? (Otáz. 36.)

Co se poroučí v prvním příkázání Božím za prvé?

V prvním příkázání Božím se poroučí:

1. abychom v jednoho Boha věřili. (Otáz. 350. 1.)

Hříchy proti víře.

Když se nám v prvním přikázání Božím poroučí, bychom v jednoho Boha věřili, zároveň se nám zapovídá všecko, čím bychom se proti víře prohřešili, neboli **zapovídají se všechny hříchy proti víře.**

Co se zapovídá v prvním přikázání Božím za prvé?

V prvním přikázání Božím zapovídají se:

1. všechny hříchy proti víře. (Otáz. 351. l.)

Hříchy proti víře mohou býti rozličny; aspoň o těch nejčastějších si pohovoříme.

a) Máme věriti v Boha jakož i v to, co Bůh zjevil a skrze katolickou církev k věření předkládá. Jsou však mnozí lidé, kteří nevěří ani v Boha ani ve zjevení Boží. Při takových třeba rozeznávat, zda nevěří vlastní vinou či bez vlastní viny. U těch, kteří nevěří *bez vlastní viny* v Boha nebo ve zjevení Boží, jako jsou na př. pohané, kteří ještě evangelia neslyšeli, nelze mluvit o hříchu proti víře, neboť oni za to nemohou, že nemají pravé víry. Chybují-li tací proti některým zjeveným přikázáním Božím, jichž nepoznali, nebudou proto odsouzeni; budou-li odsouzeni, nebudou odsouzeni proto, že nevěřili, ale pro jiné hříchy, jichž se dopustili proti hlasu svědomí, že hřešili proti přirozenému zákonu.

Kdo však nevěří v Boha nebo ve zjevení Boží *vlastní vinou*, kdo totiž měl dosti příležitosti, aby pravou víru poznal, avšak příležitosti té se dobrovolně zřekl nebo jí zatvrzele odpíral, aby jen nemusil uvěřiti a pak ovšem i podle víry žíti, nebo kdo pravou víru poznal, v ní se narodil a vychován byl, avšak později se jí zřekl, takže nevěří ani v Boha, ani neuznává zjevení Božího a církve katolické, ten se prohřešuje proti víře, dopouští se hříchu, jemuž se říká „nevěra“.

Kdo se prohřešuje **nevěrou**?

Nevěrou se prohřešuje, kdo vlastní vinou v Boha nebo zjevení Boží nevěří. (Otáz. 353.)

Za našich dob hřích nevěry, bohužel, není vzácností. Je mnoho lidí, i vzdělaných, kteří na víru, jak ji hlásá církev katolická, pranic nedrží, jen za báchorky pro děti a prostý lid ji vyhlašují, proto si jí také neváží a podle ní nežijí. Na omluvu uvádějí, že prý nevěří v pravdy náboženské proto, že jich nemohou rozumem poznati tak, jako poznávají věci pozemské. Ale jak jednají lidé ti nedůsledně! Jak mnohým věcem v obecném životě věří, najisto věří, ačkoli se o nich nepřesvědčili! Kolika vymyšleným a lživým zprávám novinářským věří na slovo, kolika spisovatelům věří i přes to, že vypravují věci pravdě nepodobné! Lidem tedy věří, ale Bohu, který pravdu slova svého tolikerými důkazy potvrdil, věřiti nechtějí! Věru smutný to zjev, s kterým se za naší doby často setkáváme!

Nevěra jest hřích těžký, protože se jím upírá Bohu čest a klanění jemu příslušné, a poněvadž nevěrec nedbá slov Božích nebo jimi přímo pohrdá. Ano nevěra jest v jistém smyslu největší hřích, protože se jí člověk od Boha docela odvrací, kdežto při jiných hříších, ač jsou též odvrácením od Boha, úplného odtržení od Boha nebývá. Proto také nevěra zavírá nebe, jak zřejmě svědčí slova Ježíšova: „*Kdo neuvěří, bude zatracen*“ (Mar. 16, 16.), jakož i slova sv. Pavla: „*Bez víry nelze se líbiti Bohu.*“ (Žid. 11, 6.) Pravdivost těchto slov lze snadno pochopiti. Každý smrtelný hřích odnímá sice duši milost Boží a život věčný, ale každý hříšník, ba i lupič a vrah, může se káti a dojíti odpuštění a tedy i spasení; kdo však nemá víry, nemůže činiti pokání, tedy také dojíti odpuštění. Aby mohl dojíti odpuštění, musel by nejprv litovati hříchů svých; ale on nevěří v Boha, tedy také nevěří, že zhřešil proti Bohu, že Boha urazil. Jak tedy má hříchů litovati? Avšak nejen litovati má, nýbrž také doufati v odpuštění hříchů pro zásluhy Ježíše Krista, ale on nevěří v Ježíše Krista. Také se má zpovídati a všemu se podrobiti, co Bůh skrze svou církev ukládá; ale on nevěří, co Bůh skrze církev k věření předkládá. Pokání jest

mu tedy nemožné. A bez pokání není odpuštění ani spasení!

Nevěra je také hřích společnosti lidské velice nebezpečný. Je dokázáno, že žádný nevěrec nechce býti osamocen, nýbrž že chce míti stoupence a společníky. Proto nevěrci rozšiřují své nevěrecké zásady mezi lidmi, svádějí jiné k nevěře buď svými nevěreckými řečmi nebo novinami a listy a kazí tak mladé i staré. Z té příčiny jsou nevěrci společnosti lidské nebezpečnější než vrahové a lupiči, neboť tito ohrožují toliko tělesný život lidský, kdežto nevěrci uvádějí do věčné záhuby nesmrtelné duše lidské. A poněvadž nevěrci nebojí se Boha a neváží si jeho zákonů, nebojí se tudíž ani vladařů pozemských a nemají v uctivosti ani zákonů světských. Proto také všude, kde se rozmohla nevěra, vypukly bouře nejen proti církvi, ale také proti vládě. Kde padají oltáře, tam padají i trůny!

Nevěra pochází hlavně **z nemravného života** nebo **z pýchy** nebo **z nevědomosti**.

α) Kdo žije *nemravně*, nemůže milovati náboženství, jež nepravosti odsuzuje a za ně trestem vyhrožuje. Přeje si, by náboženství bylo nepravdou, a proto, aby nemusil také sám svých nepravostí odsuzovati, snaží se sobě samému namluviti, že náboženství skutečně jest nepravdou, že zákony a přikázání dali jen kněží, a proto že netřeba jich zachovávat. Odtud ta skutečnost, že lidé nemravní a zpustlí obyčejně nemají víry. Kdybychom se člověka, který říká, že již ničemu nevěří, zeptali, od které doby nevěří, a proč nevěří, poznali bychom, že od té doby stal se nevěrcem, kdy se oddal smyslnému, nemravnému životu. — Že nemravný život jest příčinou nevěry, potvrzuje Písmo svaté, jež dí: „*Každý zajisté, kdo činí zlé, nenávidí světla a nejde ke světlu, aby nebyli trestáni skutkové jeho.*“ (Jan 3, 20.)

β) Člověk *pyšný* rovněž snadno upadá v nevěru; domnívá se ve svém přeceňování sebe, že všecko ví, všemu nejlépe rozumí, že sám sobě stačí, že se tedy může obejít beze všeho, ano i bez Boha. Proto vyjímá se ze všech

zákonů Božích i církevních, nechce nad sebou uznati žádné vyšší bytosti, neřku-li se jí pokorně podrobiti, nýbrž naopak, pokud na něm jest, sesazuje Boha s trůnu a sám se dělá bohem. Následkem toho pohrdá modlitbou, službami Božími a vůbec náboženstvím. Víru považuje za překonané stanovisko, na zbožné a věřící lidi hledí s vysoká, pohrdá jimi a prohlašuje je za zpátečníky a nevzdělance.

γ) Veliká část lidí oddává se nevěře z *náboženské nevědomosti*. Zvláště za našich dob je ta náboženská nevědomost u mnohých až úžasná. Co jest jinak učených lidí, kteří se po celý život shánějí jen po vědomostech světských, ale z náboženství znají velice málo, snad méně než školní dítě. Tací ovšem, poněvadž pravd svaté víry neznají a o vzdělání náboženské se nestarají, jsou pak vždy přístupnější zásadám protináboženským než důkazům pravdy hájícím.

O kterém hříchu proti víře jsme mluvili? — Kdo se prohřešuje nevěrou?

b) Kdy jest víra naše *obecná*?

Máme tedy věřiti *všemu*, co Bůh zjevil, čemu Ježíš Kristus učil a co církev katolická k věření předkládá. Co se církve týče, pravil Ježíš Kristus: „*Kdo vás slyší, mne slyší, a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá; kdož pak mnou pohrdá, pohrdá tím, který mne poslal.*“ (Luk. 10, 16.) Jsou však, bohužel, mnozí křesťané, kteří úmyslně, zlovolně nevěří některých pravd, jež církev k věření předkládá, nebo pravé učení církve převracejí, dle vlastního svého rozumu si je vykládají, nebo nové, nepravdivé, od církve zavržené učení hlásají. Tací křesťané se odchyľují od pravdy neboli „*bloudí u víře*“; proto se jim říká „*bludaři*“. Trvají-li na svém převráceném učení neustupně, svéhlavě a tvrdošjně, stávají se z nich „*kacíři*“. Hříchu, jehož se tím dopouštějí, říká se „*bludařství*“ neboli „*kacířství*“.

Kdo se prohřešuje *bludařstvím* neboli *kacířstvím*?

Bludařstvím neboli kacírstvím se prohřešuje, kdo tvrdošijně nevěří pravdy, kterou církev k věření předkládá. (Otáz. 354.)

Bludařství neboli kacírství jest hřích těžký, neboť kdo vědomě zamítá některou zjevenou pravdu a zavrhuje poučení od církve svaté, odpírá samému Bohu a zapírá, že církev katolická jest neomylnou vykladatelkou slova Božího.

Bludaři byli v církvi skoro již od jejího počátku. Za časů apoštolských byli bludaři *Ebionité*, kteří považovali Ježíše Krista za pouhého člověka, a *Nazarejští*, kteří sice věřili, že Panna Maria počala Ježíše z Ducha svatého, ale bludně učili, že prý Ježíš Kristus před křtem v řece Jordáně byl poskvrněn hříchem dědičným. — Později, ve 4.—7. století, povstali mnozí bludaři, jako *Ariáni*, *Nestoriáni*, *monofysité*, *monotheleté*, kteří bludně učili o Ježíši Kristu, o jeho božství a o spojení dvou přirozeností v něm. (Srov. v I. části nauku o osobě Ježíše Krista, str. 175, 179, 180.) — Ve 14. století povstal v Anglii bludař *Wiklef*, jehož bludného učení zastával a hájil v Čechách *Hus*. — Ve století 16. povstali bludaři *Luter*, *Kalvín* a *Zvingli*, kteří jsou zakladateli církví protestantských. (Srov. v části I. str. 4.)

Církev svatá jakožto opatrovatelka a vykladatelka pravého učení Kristova nemohla nikdy připustiti, aby učení to bylo převráceno a bludně vykládáno; proto vždy bludy odsuzovala a zavrhovala, učení pravé na církevních sněmech vysvětlovala, bludaře napomínala a věřící před bludnými naukami jejich varovala. Jestliže však veškeré napomínání a varování bylo marným, jestliže bludaři při bludu svém tvrdošijně setrvali a církve poslechnouti nechtěli, tu církev takové bludaře ze svého obcování vyobcovala, a byli-li kněžími, zbavila je důstojnosti kněžské a věřícím zakázala jejich učení se přidržovati a s nimi obcovati, řídíc se slovy Kristovými: „*Kdo církve neuposlechne, buď tobě jako pohan a publikán*“ (= veřejný hříšník)!“ (Mat. 18, 17.)

Bludařství povstává z týchž příčin jako nevěra, totiž z nemravného života, pýchy a poloviční vzdělanosti. Prozkoumáme-li bedlivěji všechny bludaře, kteří kdy v církvi povstali, seznáme, že všickni byli buď nemravni, nebo pyšni, neústupni, neposlušni, nebo slabého nadání. Čteme-li na př. dějiny ať o Husovi nebo Lutrovi, musíme doznati, že ani jeden ani druhý nevěděli, nebo věděti nechtěli, že také pokora a poslušnost jsou křesťanskými ctnostmi.

Od bludařství neboli kacířství, o kterém jsme až dosud mluvili, při kterém totiž k poblouzení rozumu přistupuje také zlá vůle, *tvrdošijné* hájení bludu, třeba rozeznávati bludařství, které pochází z nevědomosti a nikoli ze zlé vůle. To samo o sobě není hříchem, poněvadž opravdová nevědomost hříchu nečiní. Proto jsou bez hříchu tací protestanté, kteří se v bludném učení narodili a vychováni byli a náboženství to považují za pravou víru. Kdyby však pravou víru poznali a o ní přesvědčení byli nebo se přesvědčiti mohli, ale přece by jí tvrdošijně odpírali, bez hříchu by nebyli.

Také třeba od kacířů rozeznávati „**rozkolníky**“ (schismatiky), kteří neuznávají římského papeže za nejvyšší hlavu církve. Rozkol tudíž odporuje hlavně lásce a poslušnosti, ale také snadno upadá v kacířství, jak svědčí dějiny.

Rozkolníky jsou na př. nesjednocení Řekové a pravoslavní Rusové.

Který hřích proti víře jsme nyní poznali? — Kdo se prohřešuje bludařstvím nebo kacířstvím?

c) Kdy jest víra naše *stálá*? — Kdo jest nám vzorem stálosti u víře?

Sv. mučedníci raději všecko opustili, svobodu i statky ba i život obětovali, než by se byli zřekli víry Kristovy. Ale také byli mnozí křesťané, kteří ze strachu před ztrátou svých statků, ze strachu před žalářem a mukami víry Kristovy se zřekli, od ní odpadli. Takovým říkalo se „odpadlíci“, hříchu pak, jehož se tím dopustili, „**odpadlictví**“.

Odpadlíkem byl na př. římský císař *Julián*, jenž byl vychován v náboženství křesťanském, ale když se stal císařem, odpadl k pohanství. Proto dostalo se mu v dějinách názvu „Odpadlík“.

Než, bohužel, i za našich časů se často stává, že mnozí křesťané z příčin nepatrných a hříšných se prohřešují odpadlictvím, t. j. zřikají se víry křesťanské a přestupují k náboženství nekřesťanskému, na př. k židovství, k mohamedánství, nebo se zřikají všeho náboženství a prohlašují se za „*bez vyznání*“ (bezkonfessijní), t. j. že se nehlásí k žádnému u nás uznávanému náboženství; lépe však jim sluší název lidí „*bez náboženství*“. Mezi nimi nejnebezpečnějšími jsou tak zvaní „*svobodní zednáři*“, jejichž účelem jest podvrát křesťanství.

Kdo se prohřešuje odpadlictvím?

O d p a d l i c t v í m se prohřešuje, kdo se křesťanské víry zřiká. (Otáz. 355.)

Odpadlictví bylo vždy v církvi považováno za veliký přečin duchovní, o němž rozhodovaly soudy duchovní, později i soudy kacířské, neboť odpadlictví bylo postaveno na roveň s kacířstvím. Odpadlík propadá exkomunikaci.

Za trvání těsného svazku mezi státem a církví státní pokládali odpadlictví též za zločin státní. Tak tomu bylo zejména v křesťanské říši římské, kde pro zločin ten byly stanoveny různé tresty; podobně bylo tomu po celý středověk, ano i ve věku novém až do doby, kdy zvítězila zásada úplné volnosti náboženské.

Odpadlíky nazýváme též ty katolické křesťany, kteří odpadají od katolické církve a přestupují k církvi protestantské nebo k jiné nekatolické společnosti náboženské. Příčiny, ze kterých mnozí od církve katolické odpadají, jsou vesměs hříšné. Ani jeden odpadlík nemůže nerozvážného kroku svého omluviti nějakým rozumným a poctivým důvodem. Nejčastěji odpadají lidé od církve toliko ze vzdorovitosti, protože církev nemůže vyhověti jejich libovůli a choutkám. Dokladem toho jest nám Jindřich VIII., král anglický. Ten, ačkoli dříve katolickému náboženství byl velice nakloněn, takže se mu od papeže Klementa VII. dostalo čestného titulu „obhájce víry“, zanevřel později na papeže proto, že mu nemohl dáti svolení, aby směl právoplatnou manželku svou propustiti a jinou si vzíti. Na radu špatných rádců dal Jindřich sám své první manželství prohlásiti za neplatné a uzavřel nové. Za to dal jej papež do klatby. Jindřich ze vzdoru odtrhl celou říši svou od Říma a prohlásil sebe sama za nejvyšší hlavu církve. Později pak celá Anglie musila přestoupiti k protestantismu.

Také časný prospěch bývá zhusta příčinou k odpadu. Katolická dívka na př. učiní si známost s protestantem, a poněvadž ve sňatku s ním vidí časný svůj prospěch, dá se přemluvíti lichými důvody a odpadne od církve.

Rovněž uražená pýcha a nevědomost bývají příčinou odpadu. Pyšní a polovzdělání lidé vyhlašují církev katolickou za nesnášlivou, zpátečnickou, nepřátelskou

pokroku a svobodě a proto přestupují k protestantům, aby mohli žítí pokrokově a svobodně. Kdyby byli v náboženství náležitě vzděláni a utvrzeni, jistě by od církve neodpadli! Proto také církev katolická odpadem jejich ničeho neztratí, a církev protestantská v nich ničeho nezíská. Jako neplnili povinností náboženských v církvi katolické, nebudou jich plniti ani v církvi protestantské. Odpadlíci jsou obyčejně lidé beze všeho přesvědčení náboženského.

Kdo se prohřešuje odpadlictvím?

d) Ježíš Kristus výslovně nám přikázal, abychom víru svou před lidmi vyznávali, řka: „*Kdožkoli mne vyzná před lidmi, vyznámi i já jej před Otcem svým, jenž jest v nebesích.*“ (Mat. 10, 32.) Máme tedy vždy a všude bez ostychu a bázně víru svou vyznávat, t. j. máme dávat na jevo, že jsme katoličtí křesťané.

Ale jak často se katoličtí křesťané proti této povinnosti prohřešují! Nejen že víry své nevyznávají, nýbrž naopak často se stává, že ten neb onen chce u jiných buď mluvením nebo jednáním vzbuditi domněnku, že není katolickým křesťanem. Tak na př. mnohý katolický křesťan, který doma se modlí, přikázání Boží a církevní svědomitě zachovává, děti své k nábožnosti vede, řeči proti víře netrpí, přijde-li do společnosti lidí vlažných nebo jinověrců, stydí se za své katolictví. Poslouchá řeči nevěrecké a protikatolické, ale ke všemu mlčí, nezastane se ani víry ani církve, protože se bojí, aby se mu někdo nevysmál anebo ho nepovažoval za zpátečníka. Že takový není bez hříchu, jest samozřejmo, neboť kdo k nevěreckým řečem mlčí, dává tím na jevo, že s nimi souhlasí. — Většího ještě hříchu dopouští se katolický křesťan, který se výslovně odříká víry katolické, který na př. tvrdí: nejsem katolickým křesťanem, jsem bez vyznání, jsem protestant a p., nebo který jsa tázán po svém náboženství, dává dvojsmyslnou odpověď, dle níž tazající se může o něm souditi, že není katolickým křesťanem. — Také není bez hříchu, kdo činí něco, z čeho lze souditi,

že jest vyznavačem jiného náboženství, jako na př. kdo se okazale vyhýbá katolickým službám Božím a přijímání sv. svátostí, kdo zlomyslně zanedbává povinnosti katolické a chová se tak, jako by ani katolíkem nebyl, zvláště pak kdo se činně účastní náboženských úkonů jinověrců. Církev nezapovídá katolíkům zúčastniti se na př. pohřbu nebo svatby jinověrců, jsou-li pozváni nebo žádá-li toho slušnost a zdvořilost občanská, avšak nepřeje si a nedovoluje, by se katolíci ze všetečnosti nebo z náboženské netečnosti zúčastňovali bohoslužeb jinověrců, poněvadž tím dávají pohoršení a vydávají se v nebezpečí odpadu.

Všickui, o kterých jsem se tu zmínil, t. j. všickni ti, kdo svým mluvením anebo jednáním chtějí vzbuditi domněnku, že nejsou katolickými křesťany, dopouštějí se hříchu proti víře, jemuž se říká „zapírání víry“.

Kdo se prohřešuje zapíráním víry?

Zapíráním víry se prohřešuje, kdo svým mluvením anebo jednáním chce vzbuditi domněnku, že není katolickým křesťanem. (Otáz. 356.)

Zapírání víry, ať slovy nebo skutky, je vždy hřích těžký, poněvadž zapíratí víru jest tolik, jako tvrditi, že se Bůh nezjevil anebo že zjevil lidem věci lživé; obojí jest rouháním a činem svrchovaně pohoršlivým. O křesťanech, kteří víru svou zapírají, platí hrozná slova Kristova: „*Kdo mne zapře před lidmi, zapřím i já jej před Otcem svým, kterýž jest v nebesích.*“ (Mat. 10, 33.) Proto církev svatá každého svého člena, který zapřel víru, vylučuje ze své společnosti.

Které hříchy proti víře jsme již poznali?

e) Čeho se nám dostalo od vznešené osoby, toho si vážíme, zvláště pomáhá-li nám to k blaženosti. — Náboženství bylo nám zjeveno samým Bohem, pánem svrchovaným, a vede nás k blaženosti netoliko časné, nýbrž i věčné; proto máme si ho nade všecko vážiti. Jsou však mnozí lidé, kteří se starají jen o tělo a o jeho potřeby, kteří se shánějí jen po penězích a statcích pozemských,

po zábavách a rozkoších světských a nemyslí na nic jiného, než jak by co nejlépe užili světa. Náboženství pokládají za věc vedlejší a proto se o ně nestarají, o ně nedbají. Jim na tom nezáleží, modlí-li se nebo nemodlí, chodí-li do kostela nebo nechodí, postí-li se nebo nepostí; zanedbávání povinností náboženských nemají za hřích, o budoucnost duše se nestarají. — žijí jen pro tento svět. — Někteří zase uznávají sice důležitost a potřebu náboženství, ale pokládají všechna náboženství za stejně pravdivá a stejně dobrá, a proto nemá prý se žádnému náboženství dávat přednost, jelikož prý každým z nich lze se zevně Bohu líbiti a spasení věčného dosíci.

Jak ti, kteří o žádné náboženství nedbají, tak ti, kteří všechna náboženství za stejně pravdivá a stejně dobrá pokládají, dopouštějí se hříchu proti víře, jemuž se říká „**lhostejnost u víře**“.

Kdo se prohřešuje **lhostejností u víře**?

L h o s t e j n o s t í u v í ř e se prohřešuje, kdo buď o žádné náboženství nedbá nebo všechna náboženství za stejně pravdivá a stejně dobrá pokládá. (Otáz. 357.)

Lhostejnost u víře, oddává-li se jí katolík, jest hřích těžký, neboť nedbá-li o žádné náboženství, dopouští se nevěry; pokládá-li všechna náboženství za stejně pravdivá a stejně dobrá, hřeší buď odpadlictvím nebo kacířstvím. Tvrdí-li, že jest lhostejno, ku kterému náboženství se člověk přiznává, jest odpadlíkem, neboť nevěří ve zjevení křesťanské; tvrdí-li, že jest jedno, kterého křesťanského náboženství se kdo přidržuje, jest kacířem, neboť popírá pravost katolické církve.

Lidem u víře lhostejným platí hrozba Boží: „*Ale že jsi vlažný a nejsi ani studený ani horký, počnu tě vyvrhovati z úst svých.*“ (Zjev. 3, 16.) — „*Kdo není se mnou, proti mně jest.*“ (Mat. 12, 30.)

Lhostejnost u víře je *nevděkem proti Bohu*, jenž nám Synem svým pravdu zjevil a církev pro všechny založil. — Lhostejnost u víře jest úplně *nedůstojna ducha lidského*, neboť člověk jakožto tvor rozumem obdařený má i schop-

nost i potřebu, a tedy i povinnost, aby pátral po pravdě, a jedná proti přirozenosti duše a snižuje sám sebe, je-li ku pravdě úplně lhostejný, zvláště když jde o nejdůležitější záležitost života. — Lhostejnost u víře je *hříchem proti spravedlnosti*, neboť klade pravdu na roveň se lži, ano lhostejnost u víře jest *čirý nesmysl*, neboť prohlašuje: ačkoli víra katolická, protestantská, židovská, mohamedánská a jiná navzájem si odporují, takže, co jedna prohlašuje za pravdu, druhá popírá, přece všechny jsou stejně pravdivy, stejně Bohu milý a stejně přivádějí ke spasení. Kdyby každé náboženství bylo stejně pravdivé a stejně dobré, nebo jinými slovy, kdyby byla pravdivou zásada lidí ve víře lhostejných: „víra jako víra“, proč tedy by se Bůh byl zjevoval hned v ráji; proč by si byl vyvolil lid israelský; proč by byl posílal k lidu tomu tak často proroky, aby oživovali víru v Boha? Proč by byl poslal na svět Syna svého? Vždyť židovství a pohanství bylo také náboženství, proč by tedy Syn Boží byl činil nové zjevení? A proč sv. apoštolové kladli všeliké porušování víry mezi nejtěžší hříchy? Tak na př. sv. Pavel píše: „*Kdyby anděl s nebe něco jiného vám kázal mimo to, co jsme kázali, proklet buď!*“ (Gal. 1, 8.) — Je-li víra jako víra, proč i církve svatá slavila tolik sněmů na vykořenění nevěry a lživíry? Proč tolik milionů svatých a světic Božích odříkalo se raději všech statků pozemských ano i životů, nežli by se byli čímkoli prohřešili proti víře Kristově? Kdo si zachoval jen trochu soudu rozumového, jistě nebude mu víra jako víra, křesťanství jako židovství a pohanství, katolictví jako protestantství.

Příčinou lhostejnosti u víře bývá po většině náboženská nevědomost. Mnozí lidé počítají se mezi vzdělané, ale ve věcech náboženských jsou úžasně nevzdělaní, neboť neznají ani těch nejdůležitějších pravd náboženských, které každý katolík znáti má. Mnozí vzdělávají se ve všech možných vědách světských, ale vzděláti se též v nauce náboženské, poučiti se o pravdách zjevených, to jim ani na mysl nepřijde, nebo to považují za zbytečnou práci. Pak ovšem není divu, že nedovedou rozezná-

vati pravdu ode lži, blud od pravého učení, zvláště čerpají-li vědomosti své z knih a novin církvi katolické nepřátelských.

Také nemravný nebo příliš světský život bývá příčinou lhostejnosti u víře. Jestliže se člověk po dlouhou dobu nemodlí, do kostela nechodí, slova Božího celý čas neslyší, k sv. zpovědi nechodí, o duši se nestará, pak zpustne, zesvětačí, a náboženství jest mu věci docela lhostejnou, zbytečnou.

Který další hřích proti víře jsme poznali? — Kdo se prohřešuje lhostejností u víře?

f) Kdy jest víra naše *pevná*? — Proč máme míti za pravdu všecko, co Bůh zjevil? — Proč máme míti za pravdu všecko, co církev k věření předkládá? — V čem záleží dar neomylnosti daný církvi?

Často se stává, že katoličtí křesťané o některé pravdě, kterou církev k věření předkládá, dobrovolně pochybují, t. j. vědomě a schválně vzbuzují v srdci svém myšlenku: „Kdo ví, je-li pravda, čemu církev katolická o tom neb onom učí!“, a myšlenku tu přechovávají, se zálibou pěstují, k ní konečně svolují, pochybnost svou jiným hlásají a o pravdě se přesvědčiti nedají. Tací ovšem urážejí Boha nejvyššího moudrého a pravdomluvného, pohrdají neomylnou církví Kristovou, tudíž dopouštějí se hříchu proti víře, jemuž se říká „**pochybování u víře**“.

Kdo se prohřešuje **pochybováním u víře**?

P o c h y b o v á n í m u v í ř e se prohřešuje, kdo svoluje k myšlence, že by mohlo něco býti nepravda, co církev k věření předkládá. (Otáz. 358.)

Pochybovačů u víře jest mnoho mezi katolickými křesťany. O tom lze se dostatečně přesvědčiti v různých novinách a spisech, jakož i společnostech lidí polovzdělaných, pyšných a nemravných. Některé noviny jen se hemží pochybnostmi o pravosti víry katolické a tvrzením, že prý církev katolická učí jinak, než jak učil Ježíš Kristus. Čtenáři takových novin, aniž by o tom, co se jim v nich předkládá, rozumně a vážně uvažovali, slepě po-

chybnostem tam vysloveným věří a pochybují o pravosti víry také. Tak počet náboženských pochybovačů rychle roste. A nejkrásnějším při tom bývá, že přemnozí pochybovači, tážeme-li se jich, proč o té neb oné pravdě náboženské pochybují, neumějí odpověděti a nedovedou pochybnost svou odůvodniti.

Dokladem toho je tato událost: Před mnoha lety v noci ze dne 12. na 13. den měsíce listopadu přiblížila se hodina smrti dceři vysokého vojenského důstojníka, o němž bylo známo, že jest nevěrec. Dcera povolala si otce k loži, vzala ho za ruku a řekla slabým hlasem: „Otče, umírám! Řekněte mi tedy zjevně, mám nyní věriti, že není pekla ani nebe, jak vy jste říkával, či mám se držeti toho, čemu mne drahá zesnulá matka učila?“ — Otec stál jako bleskem omráčen. Prudká bolest projela mu srdcem. Naklonil se k svému dítěti a řekl třesoucím se hlasem: „Dítě mé! Věř tomu, čemu tě učila matka!“

Z události té poznáváme, že zmíněný otec neměl jistoty o tom, že není pekla ani nebe, nýbrž že jen pochyboval, ale pochybování svého odůvodniti nedovedl. Proto radil dceři, by věřila tomu, čemu ji učila matka.

S pochybováním u víře nesluší míchat *mimovolně* vznikající pochybnosti o pravdivosti víry; taková pochybnost bývá jen pouhým pokušením a není sama o sobě hříchem, pokud jí člověk nepřisvědčí a pokud užívá proti ní potřebných prostředků (modlitby a snahy po poučení). Pochybnosti takové dopouští Buh, aby zkoušel věrnost člověka u víře, a sami svatí byli jimi navštěvováni.

Kdo se prohřešuje pochybováním u víře?

g) V nynější době, více než kdy před tím, jest zvláště velice rozšířeno **mluvení proti víře**. V některých rodinách, dílnách, hostincích a schůzích není nic jiného slyšeti, než neuctivé, nešetrné a zlomyslné tupení a urážení svaté víry! A čím urážlivěji dovede kdo o svaté víře mluvit, čím více dovede ji zhanobiti a lidi věřící zesměšnit, tím za většího pokrokovce je vyhlašován. A tací lidé počítají se také mezi katolické křesťany! Je to smutné, že jen mezi námi katolíky takové zrádce lze najíti! Ještě

nikdy jsem neslyšel žida nebo protestanta mluvit neuctivě, tím méně potupně a urážlivě o jeho víře. To dovedou, bohužel, jen katolíci! Hřích, kterého se mluvením proti víře dopouštějí, jest těžký, neboť kdo tupí a uráží víru, tupí a uráží toho, od něhož víra pochází, tupí a uráží svého Boha a ukazuje, že víry buď nemá nebo si jí neváží. Kromě toho dává svými řeči veliké pohoršení a kazí jiné lidi, což je také hrozným hříchem. Proto takovým lidem, kteří proti víře mluví a z ní jen posměch si tropí, zbožní lidé říkají právem „neznabozi“.

A jako je hřích mluvení proti víře, rovněž tak jest hřích **ochotné poslouchání řeči proti víře**. Když tupič sv. víry vidí, že ho jiní se zalíbením poslouchají, je tím posilněn a ještě smělejší se stává. Proto jest povinnost každého, kdo slyší řeči proti víře, nesouhlasí-li s nimi, řečem těm, pokud mu jest možno, zabrániti. Neučiní-li tak, ač by mohl, mlčí-li k řečem těm, stává se spoluvinným hříchem řeči těmi páchaným.

h) Největším nepřitelem víry v nynější době jest **čtení a rozšiřování víře nepřátelských knih, novin a spisů**. Co se nyní všecko proti víře tiskne a čte, jest až do nebe volající! Kdo má příležitost čísti protináboženské noviny, brožury a letáky, musí žasnouti nad tou bohaprázdností, záští a lží, jež se těmi novinami jen a jen hemží! Není snad článku víry, proti němuž by nevěrecké noviny nebrojily, není svaté věci, které by se neposmívaly! I samému Bohu, i samému Ježíši Kristu v nejsvětější svátosti oltářní přítomnému se posmívají, z posvátných obřadů a ze všeliké pobožnosti žert sobě tropí! V nevěreckých novinách je církev katolická neslýchaným způsobem napadána, její služebníci, od papeže až do nejposlednějšího kaplana a řeholníka, lživě jsou pomlouváni, z nejhorších přečinů, ba i zločinů, obviňováni, a všickni upřímní katolíci nejhoršími jmény a potupami zasypáváni. Ký div, že mnozí katolíci, kteří nejsou ve víře dosti pevní, čtou-li takové noviny, souhlasí s jejich obsahem a potom stávají se nepřátely víry a církve! Proto, kdo chce zach-

vati víru svou neporušenou, tomu je třeba, aby se měl na pozoru před nevěreckými, bezbožnými knihami a novinami. Kdo však takové knihy bez potřeby čte, vydává víru svou v patrné nebezpečnosti a tudíž hřeší. Ještě více hřeší, kdo knihy takové píše, je rozšiřuje, vychvaluje, jakož i kdo šíření takových knih a novin nezabráňuje, ač by mohl a měl tak činiti.

Kterak víře nepřátelské knihy uvádějí i ctnostné křesťany na scestí a do záhuby, o tom církevní dějiny vydávají přesmutné svědectví. Tak na př. bludná učení v knihách Viklefových naplnila v 15. století brzo celé Čechy a stala se příčinou hrozných válek husitských. — Knihy Luterovy byly příčinou nekonečných bojů, které v 17. století i naši vlast uvedly na kraj záhuby.

Protože čtení nevěreckých knih, novin a spisů jest víře tolik nebezpečno a hříšno, nelze se diviti, že církev svatá proti takovým knihám a spisům vždy rozhodně vystupovala a vystupuje, a že upřímní vyznavači Kristovi sami bezbožné knihy ničili, aby nebyly jiným k pohoršení. První příklad toho udál se v Efesu. Město bylo střediskem velikého kouzelnictví a podvodného tajemníkářství. Když se toulaví zaklínači židovští pokusili vzývati jméno Ježíše Krista nad těmi, kteří byli zlým duchem posedlí, ale se zlým se potázali a náhle byli zraněni, připadla bázeň na všecky, kteří bydleli v Efesu, a mnozí z těch věřících, kteří si byli všetečných věcí hleděli (dočítajíce se rozličných pověr, zařikání, kouzel atd.), snesli knihy a spálili je přede všemi; a spočetše cenu jejich, shledali padesáte tisíců drachem (asi 15.000 korun). (Skut. ap. 19, 19.) První výslovnou záповěď nepřátelských knih vydal první církevní sněm v Nicei r. 325, zavrhnuv bludařskou knihu Ariovu. Totéž stalo se na sněmě efeském r. 431 se spisy Nestoriovými a na sněmě chalcedonském r. 451 se spisy Eutychetovými.

Po příkladě církevních sněmů počali i papežové zakročovati proti špatným knihám.

Ostatně ve středověku počet špatných knih byl skromný, neboť vědami obírali se většinou kněží, a ší-

ření knih bez tiskáren dalo se zvolna. Teprve reformací a vynalezením knihtiskařství nastal obrat a svět rychleji byl zásobován knihami. Tím se stalo, že sněm trident-
ský (1545—1563) ustanovil zvláštní komisi, která měla všechny vyšlé knihy zkoumati a škodlivé z nich oznamo-
vati. Tak vzala začátek tak zvaná „*congregace indexu*“.

Seznamu škodlivých knih od kongregace indexu zří-
zenému říká se „*index knih zapověděných*“. Některé knihy
jsou zapověděny bez výjimky, jiné výjimečně, zatímně,
dokud závadná místa nebudou v knize změněna. Mezi
knihami bez výjimky zapověděnými některé jsou kaž-
dému zapověděny, jiné dovolují se čísti kněžím a mužům
vzdělaným a zbožným za tím účelem, aby mohly od nich
býti vyvráceny. Bez výjimky jsou zapověděny knihy
sepsané od zakladatelů bludařských sekt, knihy nábo-
ženské vydané od nekatolíků, knihy nemravné, pověrečné
a kouzelnické. Spis přijde na index jen po důkladném pro-
zkoumání.

Kdo čte knihy na indexu zapsané, dopouští se těž-
kého hříchu a propadá mimo to církevním trestům, ba
nejen ten, kdo čte, ale i ten, kdo takové knihy skládá,
svým nákladem vydává, jich se zastává a vůbec jakýmkoli
způsobem se přičiňuje o jejich rozšíření.

Která jest první povinnost, jež se nám poroučí
v prvním přikázání Božím? — Co se zapovídá v prvním
přikázání Božím za prvé? — Které hříchy proti víře
jsme poznali?

Které hříchy jsou proti víře?

Proti v í ř e jsou tyto hříchy:

1. nevěra a bludařství;
2. odpadlictví a zapírání víry;
3. lhostejnost u víře;
4. dobrovolné pochybování u víře;
5. mluvení proti víře a ochotné poslouchání řeči proti ní;
6. čtení a rozšiřování víře nepřátelských knih, novin a spisův. (Otáz. 352.)

2. O povinnosti v Boha křesťansky doufati.

Věříme-li křesťansky v Boha, věříme také, že jest všemohoucí a v plnění svých slibů nejvyšš věrný a neskončeně dobrotivý a milosrdný, očekáváme také, že nám dá vše, co nám pro zásluhy Ježíše Krista slíbil, neboli „*doufáme*“ v něho a tak plníme druhou povinnost, jež se nám v prvním přikázání Božím ukládá, neboť v prvním přikázání se poroučí, nejen abychom v jednoho Boha věřili, ale také, abychom **v něho doufali**.

Co jest křesťansky doufati? (Otáz. 254.) — Co nám slíbil Bůh za zásluhy Ježíše Krista? (Otáz. 255.) — Proč doufáme od Boha, co nám slíbil? (Otáz. 256.)

Co se poroučí v prvním přikázání Božím za druhé?

V prvním přikázání Božím se poroučí:

2. abychom v Boha **d o u f a l i**. (Otáz. 350. 2.)

Hříchy proti naději.

Poněvadž se nám v prvním přikázání Božím poroučí, bychom v Boha doufali, zároveň se nám zapovídá všecko, čím bychom se proti naději prohřešovali, neboli **zapovídají se všechny hříchy proti naději**.

Co se zapovídá v prvním přikázání Božím za druhé?

V prvním přikázání Božím zapovídají se:

2. **všecky hříchy proti naději**. (Otáz. 351. 2.)

Proti naději může se člověk dopustiti hříchu dvojitým způsobem, buď že doufá méně, nežli má doufati, nebo více.

a) *α*) Když se lidu israelskému nedostávalo na poušti vody, *Mojžíš* prosil Pána Boha o pomoc. Bůh pravil k němu: „Jdi a mluv ke skále a ona vydá vodu!“ Ale *Mojžíš* pochyboval o tom a myslil si: „Kdo ví, zdali Pán Bůh zase zázračně pomůže, ač to slíbil, poněvadž lid israelský tak často jej uráží?“ Proto pravil ke shromážděnému lidu: „Slyšte, odbojní a nevěřící, zdali ze skály

této budeme moci vodu vyvésti?“ Potom udeřil holi o skálu, ale voda nevyšla; teprve když udeřil po druhé, vyšla hojnost vody. (IV. Mojž. 20, 1—12.) — Pánu Bohu se nelíbilo, že Mojžíš tak málo doufal, že by voda vyšla, když by ke skále mluvil; proto potrestal ho, že nevešel do země Zaslíbené. — *Vyzvědači*, kteří byli z pouště posláni do Zaslíbené země, aby ji prohlédli a pak o ní lidu zprávu dali, navrátivše se vypravovali, že bude sotva možno, aby tamější lid přemohli a země jejich se zmocnili. A lid israelský, ač věděl, že Bůh slíbil pomoc svou, nedoufal v pomoc tu, nýbrž reptal a přál si vrátiti se do Egypta. Tím rozhněval Pána Boha a byl za to od něho potrestán, že ještě 40 let bloudil na poušti. — *Učedníci Páně*, kteří viděli na vlastní oči tak mnohé zázraky, které Ježíš konal, přece při bouři na jezeře Genezaretském báli se o životy, ač Ježíš byl s nimi.

Podobně počínají si mnozí lidé; mají-li co obtížného vykonati nebo potká-li je co protivného, jim odporného, hned malomyslní, nařikají a bědují, jako by snad Pán Bůh na ně zapomněl, pochybují, bude-li chtíti nebo moci jim pomoci, a domnívají se, nepomohou-li si sami, nebo nedostane-li se jim pomoci od lidí, že vše je ztraceno. Takovým jednáním hněvají ovšem Boha, neboť v něho nedosti pevně doufají, nedosti pevně *důvěřují*; dopouštějí se tudíž hříchu proti naději, jemuž se říká „*nedůvěra*“.

Kdo se prohřešuje **nedůvěrou**?

N e d ů v ě r o u se prohřešuje, kdo nedosti pevně v Boha důvěřuje. (Otáz. 360.)

Nedůvěra v Boha není tedy úplný nedostatek naděje, nýbrž jen kolísání v naději. Hříšnost její jeví se v tom, že nedůvěřivý člověk pochybuje buď o věrnosti nebo všemohoucnosti Boží, čímž ovšem Boha uráží. Proto Ježíš Kristus varuje před nedůvěrou slovy: „*Nepečujte tedy říkajíce: Co budeme jísti, co budeme pít, nebo čím se budeme odívat? Toho všeho pohané hledají. Víť zajisté Otec váš, že toho potřebujete.*“ (Mat. 6, 31. 32.)

Nedůvěra v Boha pochází ze slabé víry v Boha. Kdo málo věří, také málo doufá. Proto obyčejně lidé ve víře lhostejní a pochybovační jsou nedůvěřivi a malomyslni v neštěstí.

Od nedůvěry v Boha třeba dobře rozeznávati *nedůvěru v sebe* neboli pochybování, zdali jsme vyplnili ve všech věcech vůli Boží. Nedůvěra v sebe není ovšem hřích, nýbrž znamení ctnosti.

β) Když *Kain* zabil ze zášti nevinného bratra *Abele*, pozbyl veškeré naděje, že by mu Bůh chtěl nebo mohl odpustiti, jak patrně z jeho slov, jež řekl Hospodinu: „Většíí jest nepravost má, než abych odpuštění zasloužil.“ (I. Mojž. 4, 13.) — Také *Jidáš* zradiv Ježíše, svého božského mistra, vzdal se naděje na odpuštění svého hříchu a proto odešel osidlem se oběsil. — *Saul* byv v bitvě s Filištíny na horách *Gelboe* poražen a od nich pronásledován, neočekával ničeho už od Boha, ani pomoci v soužení, ani odpuštění hříchů, ale řekl oděnci svému: „Vytrhni meč svůj a probodni mne! . . .“ I nechtěl oděncem jeho; . . . tedy *Saul* chytiv meč svůj nalehl na něj. (I. Král. 31, 4.)

Podobně jednají mnozí; když na ně dolehne nějaké soužení, protivenství, neštěstí, nebo když zabřednou do hříchů a nepravostí, vzdávají se veškeré důvěry v Boha a domnívají se, že již jsou navždy ztraceni, že jim Bůh již nemůže nebo nechce pomoci neb odpustiti. Tím urážejí ovšem Boha, neboť upírají jeho dobrotu, lásku, věrnost a milosrdenství, dopouštějí se tedy těžkého hříchu proti naději, jemuž se říká „**zoufalství**“.

Kdo se prohřešuje **zoufalstvím**?

Z o u f a l s t v í m se prohřešuje, kdo se veškeré důvěry v Boha vzdává a se domnívá, že mu Bůh již nemůže nebo nechce pomoci neb odpustiti. (Otáz. 361.)

Zoufalství patří mezi ony hrozné hříchy proti Duchu svatému, kterým není ani na tomto ani na onom světě odpuštění. (Viz část V. str. 34.)

Zoufalství rodivá se obyčejně z bezbožného a nemravného života. Dábel navádí nejdříve člověka, aby si ze hříchů nic nedělal, s polepšením života odkládal, náhlých trestů Božích a věčné spravedlnosti se nelekal; když pak na něho dolehne neštěstí nebo se blíží konec života, tu zase uvádí mu na paměť všechny jeho hříchy, ano i je zveličuje, staví mu stále před oči jeho zmrhaný život, přivádí mu ustavičně na mysl hroznou spravedlnost Boží, až ten, jenž dříve o Boha nedbal, o náboženské povinnosti se nestaral, ale sloužil jen světu, sobě a svým náruživostem, pozbývá všeliké naděje na pomoc a milosrdenství Boží, zoufá si a nezřídka k zoufalství přidává ještě jiný hrozný hřích — sebevraždu, jak máme doklad toho na Saulovi a Jidášovi.

Že Bůh rád hříchy odpouští, a že tedy žádný hříšník nemá příčiny zoufati, vidíme na Ninivanech, na Davidovi, Petrovi, Tomášovi, Zacheovi, Marii Magdaleně a j.; jen třeba hříchu litovati a činiti opravdové pokání.

Že Bůh i v největších neštěstích a potřebách pomáhá, vidíme na Jobovi, národě israelském, Tobiašovi, Eliášovi a jiných.

Někdy Bůh otálí se svou pomocí; než, čím déle nás nechává čekati, tím zázračnější a jistější bývá potom jeho pomoc. Dokladem toho jest utišení bouře na moři, vysvobození Petra ze žaláře. Když jest nouze nejvyšší, pomoc Boží nejbližší. (Sv. Ambrož.)

Kterých hříchů dopouští se člověk, doufá-li méně, než má doufati?

b) Nemocný by se zajisté neuzdravil, kdyby jen očekával, že bude zdrav, ale ničeho by nečinil, co mu lékař přikazuje, aby zdraví došel. — Rolník malou sklídil by úrodu, kdyby jen v Boha doufal, sám pak by rukou k dílu nepřiložil.

Kdo tedy od Boha něco doufá, musí se také sám k dosažení toho přičiňovati, t. j. musí také sám činiti, co vede k dosažení toho, co doufá. Toho však mnozí nečiní, nýbrž ve všech svých potřebách spoléhají jen na

Boha a chtějí, aby jim bez jejich přičinění dal vše, čeho si přejí, aby jim podle jejich chuti byl hned pohotově se svou pomocí, ba aby k vůli nim ihned udělal snad i zázrak, jakmile se jim něčeho zachce. Tací lidé doufají ovšem od Boha příliš mnoho, zapomínají na známé a osvědčené přísloví: „Přičiň se, člověče, a Pán Bůh ti požehná“, čímž se prohřešují proti naději a dopouštějí se hříchu, jemuž se říká „opovážlivé spoléhání“.

Kdo se prohřešuje **opovážlivým spoléháním**?

O p o v á ž l i v ý m s p o l é h á n í m s e p r o h ř e š u j e , k d o t o l i k o n a B o h a s p o l é h á a s á m n e č i n í , c o č i n í t i m ů ž e a m á . (O t á z . 3 6 2 .)

Nejhříšnějšího a spolu nejnebezpečnějšího opovážlivého spoléhání se dopouštějí ti lidé, kteří očekávají spásy bez namahání a vlastního spolupůsobení, jen pouhým milosrdenstvím Božím, jakož i ti, kteří bez bázně páchají hříchy, v nich žijí a na pokání nepomýšlejí, kojíce se myšlenkou: „Pro tento skutek nepřijdu do pekla, vždyť Bůh jest milosrdný“, nebo: „Vyzpovídám se před smrtí a bude dobře.“ Tací lidé hřeší „opovážlivým spoléháním *na milosrdenství Boží*“, jež jest hříchem proti Duchu svatému; zapomínají, že spasení není jen dílem milosti Boží, nýbrž také dílem naším, a že Bůh není jen milosrdný, nýbrž i spravedlivý. Je sice pravda, že Pán Bůh může nám odpustiti hříchy v posledním okamžiku života, jako odpustil lotrovi na kříži, avšak na to nesmíme spoléhati; jestiž to jen jediný příklad, který se uvádí v Písmě svatém! Sv. Augustin praví o tom: „Jediný proto, abychom nezoufali, jediný však také, abychom opovážlivě na milosrdenství Boží nespoléhal.“

Jaký bývá konec hříšníka opovážlivě na milosrdenství Boží spoléhajícího, ukazuje tento případ, který se stal v Anglii za času Tomáše Moora.

Lehkomyslný jeden hříšník, kdykoli byl napomínán ku pokání, odpovídal: „Nač činiti pokání? Až budu umírat, řeknu jen tři slova: „Bože, odpusť mi!“ a Bůh mne neopustí, vždyť jest nejvýše milosrdný.“ Ale nešťastník, jak hrozně se zklamal! Jednoho dne vyjel si zdráv a vesel na koni; na mostě, přes nějž mu

bylo jeti, splašil se kůň a rozlomiv zábradlí vrhl se i s jezcem do divoké řeky a zmizel s ním ve vlnách. Ale poslední tři slova nekajícníkova zněla jinak, totiž: „*Das vezmi všecko!*“ Toť obraz opovážlivě spoléhajícího, toť i jeho konec.

Proto dobře napomíná Sirach: „*Neprodlévej obrátiti se k Pánu, neodkládej den ode dne, neboť náhle přijde hněv jeho a v čas pomsty rozptýlí tě!*“ (Sir. 5, 8.)

Kolikerým způsobem může se člověk dopustiti hříchu proti naději? — Kterých hříchů lze se dopustiti, doufá-li kdo méně, než má doufati? — Kterého hříchu se dopouští, kdo doufá více, než má doufati?

Které hříchy jsou proti naději?

Proti naději jsou tyto hříchy:

1. nedůvěra a zoufalství;
2. opovážlivé spoléhání. (Otáz. 359.)

3. O povinnosti Boha křesťansky milovati.

Věříme-li v Boha, věříme též, že je sám v sobě nejvyšší dobro, že je nejdokonalejší bytost a že jest i k nám nejvyšší dobrotivý, že nás miluje a vše dobré nám dává; proto máme v něho nejen doufati, ale máme jej též *milovati*. To je třetí povinnost, jež se nám v prvním přikázání Božím ukládá, bychom totiž **Boha milovali**.

Proč máme Boha milovati? (Pro něho samého.) — Co jest milovati Boha pro něho samého? (Otáz. 328.) — Jak máme Boha milovati? (Nade všecko.) — Co jest milovati Boha nade všecko? (Otáz. 329.) — Jak se nazývá láska, kterou milujeme Boha pro něho samého nade všecko? (Otáz. 330.) — Kdy jest naše láska k Bohu nedokonalá? (otáz. 331.)

Co se poroučí v prvním přikázání Božím za třetí?

V prvním přikázání Božím se poroučí:

3. bychom Boha milovali. (Otáz. 350. 3.)

Hříchy proti lásce.

Poroučí-li se nám v prvním přikázání Božím, bychom Boha milovali, zapovídá se nám zároveň všechno, čím bychom se proti lásce k Bohu prohřešovali, neboli zapovídají se všechny hříchy proti lásce.

Co se zapovídá v prvním přikázání Božím za třetí?

V prvním přikázání Božím zapovídají se:

3. všechny hříchy proti lásce. (Otáz. 351. 3.)

Proti lásce k Bohu jsou všechny **těžké hříchy**, neboť těžkým hříchem odvrací se člověk od Boha a dává přednost tvorům nebo svým nezřízeným žádostem, Bohem pohrdá, jeho přikázání zlovolně přestupuje, čímž zřejmě ukazuje, že k Bohu povinné lásky nemá. Mimo to těžký hřích olupuje člověka o milost posvěcující, odvrací jej od Boha a uvrhuje do otroctví těla, světa a ďábla, tak že o lásce k Bohu nemůže u hříšníka býti řeči.

Hřích všední, poněvadž neolupuje o milost posvěcující, nýbrž ji jen zeslabuje, srovnává se sice ještě s láskou k Bohu, ale umenšuje ji, a to tou měrou, kterou zeslabuje milost posvěcující.

Proti lásce k Bohu prohřešuje se zvláště ten, kdo o Bohu nerad slyší, kdo se o Boha nestará, komu jest náboženství nejen lhostejným, ale i *odporným*. O takovém člověku říkáme, že má **odpor k Bohu**. Kdo to tak daleko přivede, jest politování hodný. Následkem odporu, jež k Bohu pociťuje, se takový nešťastník nemodlí, na služby Boží nechodí, sv. svátostí nepřijímá a vůbec žádných povinností náboženských nekoná. Jestliže někdy ve společnosti uslyší řeč o náboženství, hned se zlostně odvrací nebo mluví proti náboženství a Bohu. Dopustí-li na něho Bůh nějaké neštěstí, aby ho jím k sobě přivedl a obrátil, nechce se pod mocnou rukou Boží pokořiti, nýbrž ještě větší odpor k Bohu na jevo dává, ano snad i v poslední hodině v odporu tom setrvává a smíření s Bohem zatvrzele odmítá.

Jaký bývá často konec lidí, kteří jsou naplněni odporem k Bohu, vidíme na tomto výstražném příkladě:

Mirabeau (čti Mirabó) byl přívržencem neznabohů a nevěrců francouzských. Jeho srdce bylo naplněno hrozným odporem k Bohu a náboženství; proto oddal se nejohavnějším hříchům a nepravostem, čímž si připravil předčasnou smrt. V nemoci probudilo se v něm svědomí. Kdyby byl hledal útěchy u Boha, byl by ji našel, on však po Bohu netoužil, nechtěl o něm ani slyšeti. Proto hudbou, zpěvem a pitím chtěl svědomí utišiti; ale nepodařilo se mu to. Chtěl od lékaře jed, ale ten mu ho nedal. Tu vzkřikl: „Bolesti mé jsou nesnesitelné! Mám síly ještě na celá století, ale odvahy ani na okamžik.“ Po těch slovech zkalil se mu zrak a tékal divoce po místnosti; nastalo trnutí všemi údy, nešťastník vydal ze sebe hrozný výkřik a skončil. Takovou bídnou smrtí často končí lidé, kteří nemají lásky k Bohu a pohrdají náboženskou útěchou.

U některých lidí přechází odpor k Bohu až v **nenávisť**. Tací lidé by Boha nejraději zničili, kdyby mohli. Poněvadž však ho zničiti nemohou, tedy ho nenávidí, a to proto, že jim brání hřešiti a že přísně kárá jejich provinění. Hněvají se, že jiní v něho věří a zbožně žijí, a přejí si, aby všickni lidé Boha ze srdce vypudili a náboženství zavrhli.

Čeho jest nenávisť k Bohu schopna, dokazuje náčelník francouzských nevěrců Voltaire (čti Voltér), který prohlásil heslo: „Vyhubte zlopověstnou!“ Tím mínil církev Kristovu a její učení. A netřeba nám choditi pro doklad do doby minulé a do ciziny, protože se můžeme na své vlastní oči a uši přesvědčiti doma, ve své vlasti, co umí prováděti nenávisť k Bohu. To nynější brojení a štvání proti církvi katolické a proti jejímu učení jasně nás o tom poučuje. Zničiti církev katolickou, potlačiti její učení, toť cílem nynějších nevěrců!

Které hříchy jsou proti lásce?

Proti lásce jsou všechny těžké hříchy, zvláště pak odpor a nenávisť k Bohu. (Otáz. 363.)

4. O povinnosti Bohu se klaněti.

První přikázání Boží poroučí nám nejen, jak máme o Bohu smýšleti, t. j. poroučí nejen, abychom v Boha

věřili, v něho doufali a jej milovali, nýbrž ukládá nám také, bychom své smýšlení o Bohu slovy i skutky osvědčovali, neboli abychom Boha nejen vnitřním, nýbrž i zevnitřním způsobem uctívali.

Zevnitřní uctívání Boha zakládá se v povaze lidské bytosti. Člověk totiž záleží z těla a duše; tělo i duše je dílem Božím, proto jest obojí povinno ukazovati Bohu svou poddanost. Mimo to jest v povaze člověka, že to, co uvnitř cítí, ukazuje i na venek; proto na každém člověku jeví se vnitřní city radosti, zlosti, zármutku a p. také zevnitř, zvláště ve tváři. Totéž platí o citech úcty k Bohu. Nad to Bůh sám ve Starém zákoně naznačil zevrubně předpisy, jak má býti od lidí zevnitřně uctíván, Ježíš Kristus předpisy ty svým příkladem schválil, a církve svatá je ukládá.

Zevnitřní uctívání Boha má ovšem jen tehdy cenu, když jest v úplném souhlasu s vnitřním smýšlením, poněvadž by jinak bylo jako tělo bez ducha mrtvé, Boha nehodné, jak on sám praví lidu israelskému, jenž si liboval jen v zevnitřních obřadech nedbaje posvěcení srdce: „*Lid tento přibližuje se ke mně ústy a rty oslavuje mne; srdce však jeho daleko jest ode mne.*“ (Is. 29, 13. — Mat. 16, 18.)

Kdo prokazuje Bohu poctu s celým srdcem uvnitř a skutky bohulibými zevnitř, o tom říkáme, že „**se Bohu klaní**“ a tak plní čtvrtou povinnost, jež se nám poroučí v prvním přikázání Božím.

Co se poroučí v prvním přikázání Božím za čtvrté?

V prvním přikázání Božím se poroučí:

4. bychom se Bohu klaněli. (Otáz. 350. 4.)

Poněvadž Bůh nemá bytosti sobě rovne, poněvadž on jest nejvyšší Pán nebes i země, nesmí se pocta, jež jemu přísluší, prokazovati nikomu jinému, neboli jinými slovy, jedině Bohu smíme se klaněti, jak Ježíš Kristus výslovně velel říka: „*Pánu Bohu svému se klaněti a jemu samému sloužiti budeš!*“ (Mat. 4, 10.)

O kom říkáme, že se Bohu klaní? — Prč jen Bohu smíme se klaněti? —

Proto pravíme, že klaněti se Bohu jest prokazovati Bohu poctu, která pouze jemu jakožto nejvyššímu Pánu přísluší.

Co jest Bohu se klaněti?

Bohu se k l a n ě t i jest prokazovati Bohu poctu, která pouze jemu jakožto nejvyššímu Pánu přísluší. (Otáz. 364.)

Hříchy proti povinnosti Bohu se klaněti.

Ukládá-li se nám v prvním přikázání Božím povinnost Bohu se klaněti, zapovídá se nám zároveň všechno, čím bychom se proti povinnosti té prohřešovali, neboli zapovídají se všechny hříchy proti povinnosti Bohu se klaněti.

Co se zapovídá v prvním přikázání Božím za čtvrté?

V prvním přikázání Božím z a p o v í d a j í s e:

4. všechny hříchy proti povinnosti Bohu se klaněti. (Otáz. 351. 4.)

O hříších těch si nyní promluvíme.

a) Lidé zprvu věřili v jednoho Boha pravého a živého, zachovávali v paměti stará podání o božském zjevení a zaslíbení Vykupitele. Avšak když se po zmatení jazyků rozptýlili po vší zemi, zapomínali poněnáhu zjevení Božího a žili, jak si tělo přálo. Konečně vědomí náboženské zatemnilo se tak dalece, že lidé nepoznávali již ani samého Boha. Nehledali Boha mimo přírodu, nýbrž v přírodě; proto prokazovali božskou poctu bytostem stvořeným, jako na př. slunci, měsíci, hvězdám, lidem, zvířatům a jejich obrazům. Tak na místo svrchované úcty pravého Boha nastoupila svrchovaná úcta tvorů, jež lidé měli za bohy, jim se klaněli a k nim se modlili; odtud slovo „*modla*“ a „*modlářství*“, t. j. klanění se modlám.

Modlářství bylo rozšířeno mezi všemi národy, i nejvzdělanějšími.

Tak na př. *Egyptané* klaněli se býku řečenému „*Apis*“, který když posel, celá země byla ve hlubokém smutku, dokud se nenalezl nový býk jemu podobný. Ba ctili tam i kočku za boha. Kdo by byl kočku udeřil, musil umřít. — *Chaldeové* a *Syrové* klaněli se slunci, měsíci a hvězdám; *Babylonští* ctili velikého draka; někteří *Assyrové* klaněli se holubům, někteří *Afričané* opicím, *Indiáni* slonům, *Litvané* stromům a jiným rostlinám. *Řekové* a *Římané* měli nesčíslné množství bohů a bůžků. Tomu nelze se diviti, ježto každý stav, každá ctnost i nepravost jak u Řeků tak u Římanů měly svého boha; tak na př. učenci ctili Minervu, lékaři Aeskulapa, zloději Merkura, chlípnicí Venuši, opilci Bacha atd.

Některým modlám obětovali i *lidské oběti*, jako na př. Foeničané modle Molochovi. To byla modla litá a dutá, majíc ruce ku předu vztažené. Když pak se modla ohněm rozpálila, kladli na ruce její živé děti. Když se pak ozýval nářek a křik ubohých nevinných obětí, tlouklo se na bubny a kotle modle na počest. — U Peršanů byli sice oběti lidské zapověděny, přes to však, když Xerxes táhl do boje proti Řekům, dal ku počtě bohů za živa zakopati 9 chlapců a 9 dívek. — Když se Řekové vypravili proti Troji, Agamemnon obětoval svou dceru Ifigenii bohům, a po dobytí města byla Polyxena, dcera krále Priama, obětována bohům. — Také Římané zprvu obětovali lidi bohyni Manii, teprve r. 657 po založení Říma byly oběti lidské zrušeny. — I naši předkové, pohanští Slované, přinášeli časem svým bohům lidské oběti. — Zvláště strašné oběti lidské dály se u pohanských Mexičanů v Americe. Člověk byl chycen, načež se mu rozřízla prsa, vyňalo srdce, to pak se drželo nad ohněm před modlou. Nářek, sténání a kvílení toho, jemuž se prsa rozřezávala a srdce vyjímalo, bylo prý modle nejpříjemnější hudbou. Chrám té modly byl ozdoben lebkami a hnáty obětovaných lidí, jichž se ročně ve dvaceti chrámech umučilo asi 20.000.

Ze všech národů jen Israelité před příchodem Vykupitelovým klaněli se pravému Bohu. Ale ani ti nebyli

by se udrželi ve víře v pravého Boha, kdyby jich Bůh sám byl neosvěcoval a skrze proroky nenapomínal.

Kdo se prohřešuje modlářstvím?

M o d l á ř s t v í m se prohřešuje, kdo nějaké věci stvořené božskou poctu prokazuje. (Otáz. 366.)

Modlářství, o kterém jsme dosud mluvili, jest „*hrubé modlářství*“, protože se jím pravému Bohu božská pocta upírá a prokazuje se věci stvořené nebo rukou lidskou udělané. Učením Kristovým bylo toto hrubé modlářství potlačeno, a lidé naučili se ctíti Boha v duchu a pravdě. Přece však i mezi křesťany bují až dosud v různých podobách modlářství, tak zvané „*jemné*“. Modlářství takového dopustil se na př. lid francouzský, když za revoluce sveden a zkažen nevěrci a nevěreckými spisy tak se ve své pýše zvrhl, že prohlásil rozum lidský za svého nejvyššího boha. — Takového modlářství dopouštějí se i nyní mnozí pyšní učenci, kteří moudrost svou vyvyšují nad moudrost božskou a také moudrosti té obětují kadidlo sebechvály, ctižádosti a chvály lidské. — Takového modlářství dopouštějí se všickni ti, kdo věci stvořené, náruživosti a vášně své více milují než Boha. Modloslužebníky jsou na př. všickni lakomci, jejichž bohem jsou peníze, všickni lidé nečistí, jejichž bohem jest tělo a smyslnost, všickni opilci, jejichž bohem jest břicho atd.

Modlářství hrubé i jemné jest hřích velice těžký, poněvadž člověk dává jím přednost tvorům před Bohem. U Židů byl na modlářství ustanoven trest smrti. (II. Mojž. 22, 20.)

Který hřích proti povinnosti Bohu se klaněti jsme poznali? — Kdo se prohřešuje modlářstvím?

b) Každá věc má již *po své přirozenosti* zvláštní moc působiti jakési účinky. Tak na př. slunce má moc svítiti a hřáti; voda má moc čistiti a hasiti žízeň; některé byliny mají moc mírniti bolesti, léčiti nemoci atd. — Některé věci mají zvláštní moc účinnou *modlitbou církve*, jako na př. svěcená voda, svěcené svíce, svěcené ratolesti a j. Kdo se na př. pokropí nábožně svěcenou vodou, dochází

od Boha pomoci proti pokušením. — Jiné věci mají zase zvláštní moc účinnou ze *zřejmého ustanovení Božího*; sem náležejí sv. svátosti. Tak na př. křestní voda a slova, jež kněz pronáší, když lije na hlavu křtěncovu, působí odpuštění dědičného hříchu.

Kdo připisuje věcem moc, kterou mají od Boha po své přirozenosti, jako na př. kdo připisuje některým bylinám nebo pramenům moc léčivou, protože jim ji Bůh dal, jedná správně; rovněž správně jedná, kdo nosí u sebe posvátné věci, na př. růženec, svěcenou medaili, škapulír, svaté ostatky a p. proto, aby v každém okamžiku byl pamětliv Boha, Panny Marie nebo některého svatého a některé světice, podle toho se choval a do jejich ochrany se poroučel, jakož i ten, kdo připisuje svatým svátostem vyšší moc, neboť zmíněné věci moc tu mají od Boha dílem modlitbou církve, dílem zřejmým jeho ustanovením.

Kdo však připisuje věcem tajnou moc, které nemají ani po své přirozenosti, ani modlitbou církve, ani zřejmým ustanovením Božím, jako na př. kdo od jetelového čtverlístku očekává štěstí ve svých podnicích; kdo myslí, že určitá modlitbička bude ho chrániti před zloději, před utopením a p.; že vyslovováním určitých slov nebo užíváním bylin v určitých dnech nasbíraných nabudeme zase zdraví; kdo má některé dny za dny štěstí a jiné za dny neštěstí a dle toho se ve svém jednání řídí; kdo se domnívá, že jest nutno, má-li býti od Boha vyslyšen, modliti se každého dne určitou modlitbu, nebo že nutno určitou modlitbu několikrát opakovati atd. atd., ten se dopouští hříchu, poněvadž skládá důvěru ve věci marné, připisuje jim větší sílu než Bohu a tak na ně přenáší čest Bohu povinnou, Bohem však pohrdá. Hříchu tomu říká se „pověra“.

Kdo se prohřešuje pověrou?

Pověrou se prohřešuje, kdo věcem připisuje tajnou moc, které jim Bůh nedal. (Otáz. 367.)

Pověra protiví se Bohu a proto ji také přísně trestá, jak svědčí tato událost, zaznamenaná v Písmě svatém:

Když Ochoziáš spadl skrze mříže svého večeřadla, které měl v Samaří, a stonal, poslal posly řka jim: „Jděte a ptejte se Bélzebuba, boha akkaronského, vstanu-li z této nemoci?“ Poslům těm vyšel naproti prorok Eliáš, byv vyslán samým Bohem skrze anděla, a vzkázal králi Ochoziášovi: „Zdaliž není Boha v Israeli, že posíláš tázati se Bélzebuba, boha akkaronského? Proto s lože, na kterém jsi se položil, nesejdeš, ale smrtí umřeš!“

Ochoziáš dopustil se pověry. Bélzebubem slula dřevěná modla ve chrámě Filištinských v Akkaroně. Ta věc nemohla předpovídati budoucích věcí; to může jen Bůh. Ochoziáš přičítal jí tedy vyšší moc, které po své přirozenosti neměla; dřevo vlastně měl za boha, což jest veliký hřích, a proto stihl ho tak veliký trest.

Jak *pošetile* jedná, kdo jest oddán nějaké pověře, ukazuje jasně tento příběh:

Jakýsi rolník jel s čeledínem do lesa. Pojednou přeběhl jim zajíc přes cestu. Sotva rolník zajíce zočil, ihned rozkázal čeledínovi, aby vůz obrátil, že pojedou nazpět, „neboť“, tak pravil, „komu zajíc přes cestu přeběhne, toho očekává neštěstí.“ — Druhého dne jeli zase do lesa. Přes cestu přeběhl jim vlk. „Aj,“ pravil rolník, „to je dobré znamení; vlk znamená štěstí.“ Jeli tedy pokojně dále a přijedše do lesa, vypřáhli koně, dali ho na pastviště a káceli dříví. Když dokáceli, jaké bylo jejich leknutí, když poznali, že vlk jim koně roztrhal. „Ach,“ zvolal pověřčivý rolník celý zděšený, „ne zajíc, ale vlk byl příčinou mého neštěstí! Kdyby mi byl dnes místo vlka včerejší zajíc přeběhl přes cestu, bylo by mne to neštěstí nepotkalo.“

Jsou lidé, kteří tvrdí, že *církev katolická podporuje pověru*. Tím však církvi velice křivdí, neboť církev právě *potírá* pověru. Jen blázen anebo zlomyslný člověk může tvrditi, že církev učí pověrám. Ovšem, kdo katolické bohoslužby, uctívání posvěcených věcí, náboženské obřady atd. má za pověru, takový nemůže jinak, než tvrditi, že církev katolická šíří pověru, ale my víme, že takové věci nejsou pověrou, nýbrž náležitým uctíváním Boha a vyznáváním víry Kristovy. Mezi pravověřícími katolíky jest nejméně pověry, za to však mezi nevěrci kvete hojně pověra.

Také nevěrci a jinověrci, aby dokázali, že církev katolická pověru podporuje, rádi ukazují na to, že prý mezi lidem katolickým jest rozšířeno mnoho *pověrečných modlitebných cedulek*, které prý s nebe spadly. Je pravda, že jsou tu a tam mezi lidmi takové cedulky s modlitbami, ale stejně je pravda, že modlitby ty na potupu katolické církve a jejího učení sestavují, tisknou a rozšiřují nepřátele církve, aby mohli říci: „Hle, jak církev katolická lid ohlupuje.“ Církev užívání takových pověrečných modliteb zapovídá a před nimi varuje. Dají se od modliteb církví schválených rozeznati dle toho, že není na nich vytisknuto „s *povolením církevní vrchnosti*“. Na to vás činím zvláště pozorný. Na kterých modlitbách, ať na lístku nebo v knížkách, není vytisknuto církevní schválení, těch nekupujte ani od nikoho nepřijímejte! Jsou vždy, při nejmenším, podezřelé!

Který je druhý hřích proti povinnosti Bohu se klaněti? — Kdo se prohřešuje pověrou!

c) Kdo rozhazuje peníze a málo vydělává, tomu můžeme předpovídati, že bude později trpěti nouzi, protože nešetrnost a zahálka bývají obyčejně příčinou nouze. — Vidíme-li na obloze husté mraky, můžeme předpovídati, že přijde déšť, protože mraky bývají obyčejně příčinou deště.

Známe-li tedy obyčejnou příčinu něčeho, můžeme také předpovědět, co příčina ta v budoucnosti způsobí. — Ale mnozí lidé chtějí předpovídati budoucnost a vyzkoumati tajné a skryté věci nikoli z obyčejných příčin jejich, nýbrž jen z nahodilých nebo schválně nastrojených zjevů a z malicherných znamení nebo dokonce pomocí zlého ducha, jíž se buď výslovně nebo mlčky dovolávají. Tací lidé nejsou ovšem bez hříchu, neboť sobě a zlému duchu přivlastňují vševědoucnost, která přináleží jen Bohu. Hříchu, jehož se tím dopouštějí, říká se „*hádání*“.

Kdo se prohřešuje *hádáním*?

H á d á n í m se prohřešuje, kdo buď výslovně nebo mlčky pomocí zlého ducha se dovolává, by věci skryté vyzkoumal. (Otáz. 368.)

Hádání jest původu pohanského. Pohané hádali osudy lidské na př. z pohybu hvězd, z letu a křiku ptactva, z vnitřností obětních zvířat a z jiných nedostatečných a lichých znamení. Obyčeje ty trvaly i u pokřtěných národů a ve středověku křesťanském se ještě rozmohly. Církev všecky tyto obyčeje přísně zakazovala, ukládajíc za ně dlouholeté pokání jakožto na hřích ohavný. Znenáhla však přestalo se pohlížeti na obyčeje ty jako na dílo ďábelské, hříšné, a hrubší druhy jich vymizely samy sebou s přibývajícím vzdělaností. Přece však mnohé z nich trvají až dosud, neboť dosud je dosti podvodných lidí, kteří hádání provozují a lidi šálí, a dosti také pošetilců, kteří takovému hádání věří. Zvláště je v obyčeji dosud hádání z karet a z ryh na rukou. Netřeba však dokazovati, že ani karty ani rýhy na rukou nemohou nikomu zjeviti budoucnost, a že tedy takové hádání jest jenom podváděním nerozumných a lehkomyšlných lidí.

☞ Že se hádání Pánu Bohu nelíbí, patrně z toho, že zakázal Israelitům obírat se jím slovy: „*Aniž se ptejte nač hadačů, abyste se skrze ně neposkvrnili. Jáť Hospodin, Bůh váš!* (III. Mojž. 19, 31.) jakož i z toho, že těm, kdož by se uchýlovali k hadačům, pohrozil trestem řka: „*Člověk, který by se uchýlil k hadačům . . . postavím tvář svou proti němu a vyhladím jej z prostředku lidu jeho*“ (III. Mojž. 20, 6.) — Hrozbu tu skutečně splnil na Saulovi, jehož za to, že se uchýlil k hadačům, potrestal odnětím království z ruky jeho a porážkou v boji proti Filištinským.

Jak hádání je spolehlivé, patrně z tohoto případu:

Jistý učený muž zaměstnával se předpovídáním budoucnosti z ryh na rukou. Jednou přišel k otci několika dítek. Dítka za dítkem drželo ruce k prohlédání očekávajíc oznámení svých budoucích osudů. Když byl umělec prohlédl ruku nejmladšího dítěte, řekl otci: „Tento synáček se stane velmi učeným a velikým mužem.“ Otec usmívaje se pravil: „Mýlíte se, milý pane, dítě to není chlapec, ale děvče.“

Také nebývá bez hříchu, kdo přiřkládá víru snům.

V Písmě sv. dočítáme se sice zhusta, že Bůh mluvíval k lidem ve snách a tak jim zjevoval vůli svou. Tak na př.

potěšil Jakuba ve snách příslibem, že v cizině bude s ním. Josefu egyptskému ukázal ve snách, k jaké důstojnosti přijde; faraonovi Apapimu II. dal ve snách napomenutí, aby zásobil zemi obilím na sedm let neúrodných; tři mudrce napomenul ve snách, aby se nevraceli k Herodesovi; sv. Josefu poručil ve snách, aby utekl s Marií a Ježíškem do Egypta před úklady Herodesovými a j. Avšak to byly sny zvláštní, jichž prozřetelnost Boží užila ke zjevení své vůle a budoucnosti. Z toho však nelze nikterak uzavírat, že by každý sen měl tajemný význam pro přítomnost nebo budoucnost. — Ostatně uvážíme-li věc bedlivěji, uznáme, že sen není v žádném spojení s osudy lidí a s jejich budoucností. Vždyť sen jest jen obraz, který si duše naše, když tělo spí, tvoří z toho, co jsme viděli, zkusili, poznali a nač jsme mysli, když jsme bděli. Podle toho bývají sny různé, buď krásné a milé, nebo hrozné, podle toho, jaké povahy je člověk a čím se před spaním zabýval. Proto nelze ze snů souditi o budoucnosti, že se to neb ono stane, že člověk bude míti štěstí nebo neštěstí a p., neboť budoucí osudy naše závisí jednak na naší svobodné vůli a na naší činnosti, jednak na prozřetelnosti Boží, která v řízení osudů lidských šetří snů jen potud, pokud to ve svých nejmoudřejších úradcích ustanovila a těm, jichž se týkají, je zjevila. — Písmo svaté pak v té příčině praví: „*Jako kdo lapá stín a honí vítr, tak jest i ten, kdo věří ve sny.*“ (Sir. 34, 2.) A Hospodin zřejmě zakázal lidu israelskému: „*Nebudete šetřiti snů!*“ (III. Mojž. 19, 26.) Zákaz ten platí i nám křesťanům.

Který je třetí hřích proti povinnosti Bohu se klaněti? — Kdo se prohřešuje hádáním?

d) Kdo jedině může konati zázraky?— Proč jedině Bůh může konati zázraky?

Mnozí lidé myslí, že také zlý duch může konati zázraky. Lidé tací jsou však u velikém omylu. Zlý duch není tak mocný! Je ovšem pravda, že byli lidé, kteří pomocí zlého ducha konali věci neobyčejné, zázrakům podobné. Samo Písmo svaté dává o tom zřejmé svědectví. Tak na př. farao Menefta I. měl při svém dvoře lidi, kteří

svým tajným uměním napodobili zázraky, které Mojžíš na rozkaz Hospodinův vykonal. — Za dob apoštolů žil v Samaří muž jménem Šimon, který svými skutky oslnil mnohé lidi. — Ježíš Kristus pak ujišťuje, že ďábel skrze své přívržence bude konati mnohé zázraky. Praví: „*Nebo povstanou falešní Kristové a falešní proroci a činiti budou divy veliké a zázraky, tak že by v blud uvedeni byli (kdyby možno bylo) také i vyvolení*“ (Mat. 24, 24.) A sv. Pavel praví, že i antikrist bude pomocí zlého ducha konati zázraky. Avšak skutků těch nelze považovati za pravé a skutečné zázraky. Stane-li se kdy vlivem zlého ducha věc zázraku podobná, jest si to vysvětliti tím, že zlý duch, užívaje vyšších vědomostí, jimiž jakožto bytost duchovní jest obdařen, může konati skutky, jež se sice zakládají na zákonech přirozených, ale nám, poněvadž nemáme rozumu tak bystrého a pronikajícího a podrobné znalosti všech sil přírodních, zdá se, jakobychom viděli skutky nadpřirozené. Je to tedy pouhý přelud, nikoli zázrak. Přes to však jsou lidé, kteří připisují zlému duchu větší moc a k němu se obracejí, aby jeho pomocí vykonali věci zázraku podobné a tak jiné klamali. Kdo tak činí, uráží velice Pána Boha, neboť připisuje zlému duchu moc, jež náleží jen Bohu, činí zlého ducha rovným Bohu; dopouští se tedy hříchu, jemuž se říká „čáry“ neboli „kouzla“.

Kdo se prohřešuje čarami neboli kouzly?

Č a r a m i neboli k o u z l y se prohřešuje, kdo pomocí zlého ducha chce konati věci zázrakům podobné. (Otáz. 369.)

Člověku, který se zanáší čarami neboli kouzly, říká se: muži „čaroděj“ neboli „kouzelník“, ženě pak „čarodějnice“ nebo „kouzelnice“, umění pak jeho „čarodějství“ neboli „kouzelnictví“.

Původ čarodějství třeba klásti do nejstarší doby lidstva, kdy bylo u národů pohanských hluboko zakořeněno. Jen národ israelský pokládal je za dílo zlého ducha, kterýžto názor přijalo též křesťanství. K velikému vývoji dospělo čarodějství zvláště ve středověku, k čemuž valnou měrou přispělo nedokonalé poznání vědecké. Učenci zabývající se přírodními vědami byli považováni za lidi vyšší mocí obdařené, a mnozí z nich

úmyslně utvrzovali nevědomý lid v tom domnění, proč učence středověkého o přírodě bádajícího lze si těžko mysliti bez kouzelných příznaků. — Více než čaroději vyskytují se ve středověku čarodějnice, které byly považovány za milenky ďáblovy. V národním podání slovanském se čarodějnice obyčejně představují jako ošklivé stařeny, někdy též jako svůdné krasavice. Vypravuje se o nich, že třikráte do roka, a to v noci před sv. Filipem a Jakubem (t. j. v noci na 1. května), před sv. Janem Křtitelem (t. j. v noci na 24. června) a na Štědrý večer, jezdí na sněmy na křižovatkách a na některých vrších; že si mnohdy osedlávají spící lidi a jezdí na nich; že posílají na zemi kroupy, bouře a víchřice, skrývají rosu, déšť a nebeská světla a mají vliv na úrodu zemskou; že mohou škoditi dobytku, zvláště kravám; před východem slunce chodívají prý s trávnicí nebo rozsívkou na louku, stírají do ní s trávy rosu, čímž nabývají moci dojiti do ní mléko těch krav, které se na té louce pásly; přišedše domů, přehazují prý trávnicí přes bidlo a dojí z ní mléko; že se 99letá čarodějnice proměňuje v kočku, psa, žábu a p.; že při jejich smrti země se třese, zvíř vije, vrány a havrani se sletují; že tělo jejich ve hrobě neshnije a mnoho jiných nesmyslů.

Církev katolická zapovídala vždy přísně čarodějství jakožto opovážlivé pokoušení a zlehčování Boha, mámení lidu a spolčování s ďáblem. Přísnost ta dosáhla nejvyššího stupně v 15. a 16. století, kdy bylo mnoho čarodějnů a čarodějnic, tak že i světské vrchnosti musily proti nim zakročiti. Byl-li kdo podezřelý z čarodějství a nechtěl se přiznati, byl mučen a upálen. Nejvíce čarodějů, zvláště pak čarodějnic, bylo upáleno v Německu a v zemích románských, méně v zemích slovanských; v Čechách vzmožilo se mučení a upalování čarodějů a čarodějnic teprve po bitvě bělohorské a bylo zákonitě zrušeno v Rakousku z části za Marie Teresie (r. 1768), úplně pak za císaře Josefa II.

Od kouzel konaných pomocí zlého ducha třeba rozeznávati tak zvaná „kouzla“, jež lze vysvětliti neobyčejnou obratností

lidí, kteří rozličné podivuhodné kousky provozují, jako na př. vyndávají z klobouku libovolný počet určitých peněz, dostávají stolem peněz z ruky do ruky atd. — Činí-li tak pro zábavu jiných, bez úmyslu jiné klamati, kouzelné kousky ty nejsou ovšem hříchem, nýbrž nevinnou zábavou. Kdyby však tací lidé užívali své obratnosti k činům podiv vzbuzujícím za tím účelem, aby uváděli jiné v omyl, na př. aby se domnívali, že tak činí z vyšší moci, nedopouštěli by se sice hříchu kouzelnictví, ale ovšem hříchu podvodu.

Kouzelnictví příbuzný je tak zvaný „*spiritismus*“, t. j. domněnka, že jest možno býti ve styku s duchy ze zásvětí, duchové ti že se nám zjevují, odhalují budoucnost, projevují svou vůli, a my že jim můžeme oznamovati zase vůli svou a svá přání.

Aby se duchové ze zásvětí mohli zjeviti, je k tomu potřebí vhodného prostředníka neboli media (medium = prostředí). — Přítomnost svou duchové oznamují obyčejně klepáním buď na podlaze nebo na stěně nebo rozkomíháním stolků. — Na otázky odpovídají skrze medium, jímž vládnou, a to tak, že vedou jeho ruku a nutí je psáti, nebo užívají jeho jazyka za nástroj k mluvení; nezřídka i sami píší na stole nebo na stěně tužkou ležící na stole neb ukrytou na místě tajném. — Odpovědi, jež tímto způsobem pronášejí, týkají se jak tajných věcí přítomných, tak minulých a budoucích, jak náboženských, tak politických, společenských a osobních. Mnohdy pronášejí nauky hrozné, jako na př. upírají božství Kristovo, tedy i božský původ katolické církve, prvotný hřích, vykoupení, věčné tresty, nepřipouštějí rozdíl mezi spravedlností a nespravedlností atd.

Spiritistické zjevy zakládají se většinou na podvodu; tomu nasvědčují tyto okolnosti: *a*) media štítí se světla a konají sedění ve tmě nebo v pološeru; *b*) media jsou sama v jednom pokoji, z něhož je vstup do místnosti, kde se sedění koná; *c*) mezi jednotlivými „zázraky“ musí se hráti nebo zpívati (aby nebylo slyšeti šum tajných prací medií v jejich místnostech); *d*) duchů se nesmí nikdo dotknouti, sice by to media zaplatila svým zdravím neb i životem; *e*) přítomní musí ruce nepohnutě držeti na stole tak, aby se palec jedné ruky dotýkal malíku

ruky druhé. Proto také církev katolická odsoudila spiri-
tismus jakožto dábelké mámení, kacířský blud a po-
horšení a varuje své údy, aby se nijak, ani třeba jen
pouhou přítomností svou, neúčastnili šidby a bláznovství
jeho.

Který další hřích proti povinnosti Bohu se klaněti
jsme nyní poznali? — Kdo se prohřešuje čarami neboli
kouzly?

e) O králi Davidovi je známo, že velice horlil pro
čest a slávu Boží. Brzy po dosednutí na trůn královský
zbuďoval na hoře Sionské stkvostný stánek, do něhož dal
přenést archu úmluvy ve slavném průvodu. Archa byla
vložená na nový vůz: Oza pak a Ahio spravovali vůz.
Když volové zapřažení házeli nohami, a archa se proto
nachýlila, Oza vztáhl ruku a zachytil ji. I rozhněval se
Hospodin na Ozu a porazil ho pro tu všetečnost. (II. Král. 6.)

Potrestal-li Bůh Ozu tak přísně pro pouhé neopatrné
dotknutí archy úmluvy, věci to posvátné, tím více se mu
nelíbí zřejmé a úmyslné zneuctívání osob, míst anebo
věcí jemu zasvěcených!

α) **Osoby** Bohu zasvěcené, k nimž náležejí *kněží, ře-
holníci a řeholnice*, zneuctívá, kdo na ně násilně ruku vta-
huje, je poraňuje, zmrzačuje, usmrcuje atd. Před tako-
vým zneuctíváním Bůh varuje slovy: „*Nedotýkejte se po-
mazaných mých a prorokům mým nečiňte nic zlého!*“
(I. Paralip. 16, 22.)

β) **Místa** Bohu zasvěcená, k nimž patří *kostely a
hřbitovy*, zneuctívá, kdo na nich páchá čin, který se
zvláště přiči jejich svatosti, na př. vraždu, krádež a p.,
nebo koná na nich věci, jež jsou samy sebou sice dovolené,
avšak na taková svatá místa nesluší, na př. provozování
kupectví, křik a hřmot, veřejné dražby a p. Proto Ježíš
vyhnal z chrámu jerusalemského prodavače se slovy:
„*Psánoť jest: Dům můj dům modlitby slouti bude, ale vy
jste jej učinili peleší lotrovskou.*“ (Mat. 21, 13.)

γ) **Věci** Bohu zasvěcené zneuctívá, kdo odcizuje boho-
služebné nádoby, roucha, sv. obrazy, sv. ostatky a p.;

kdo jich užívá k potřebám světským anebo mrzkým; kdo zachází nectně s obrazy a ostatky svatých; kdo poškozují církevní jmění nebo uchvacuje práva církevní; kdo překrucuje slova Písma svatého, na př. k utvrzení kacířství, k neslušným žertům a šprýmům, zvláště pak kdo přijímá nehodně některou svátost.

Osoby, místa a věci Bohu zasvěcené mají nám býti posvátné k vůli Bohu nejvyššímu. Máme-li je v uctivosti, dáváme tím na jevo, že ctíme i Boha. A zase naopak, kdo zneuctívá osoby, místa a věci Bohu zasvěcené, ukazuje zřejmě, že ani samého Boha nectí, a zneuctívaje vše to zneuctívá nepřímo Boha. Dopouští se tedy hříchu. Poněvadž pak se hříchem tím neprávem odnímá neboli krade osobám, místům a věcem svatým úcta jim náležející, říká se mu „svatokrádež“.

Kdo se prohřešuje **svatokrádeží**?

S v a t o k r á d e ž í se prohřešuje, kdo zneuctívá osoby, místa nebo věci Bohu zasvěcené, zvláště pak kdo některou svátost nehodně přijímá. (Otáz. 370.)

Svatokrádež je hřích z pravidla těžký, tím těžší, čím světlejší jest předmět zneuctěný, čím horší úmysl pachatelův a s čím větší nestoudností jest provázen. Proto také Bůh svatokrádež přísně trestá, jak toho máme několik dokladů v Písmě svatém.

Judský král *Oziáš* osoboval si práva kněžská; chtěl totiž ve svatyni chrámové zapalovati kadidlo na oltáři, což příslušelo toliko kněžím. Kněží hájili svých práv, ale král uchopiv kaditelnici hrozil jim. Hned ho stihl trest Boží, neboť byl raněn malomocností. — Babylonský král *Baltasar* vystrojil předním mužům říše hostinu. Ve své zpupnosti a na potupu Boha pravého poručil přinésti posvátné nádoby, které byl děd jeho Nabuchodonosor odnesl z chrámu jerusalemského. I pili z nich a velebili bohy své. Tu se ukázala na stěně ruka a napsala slova: „Mane, Thekel, Fares.“ Když to král spatřil, zděsil se a třásl se na celém těle. Dal povolati mudrce babylonské a slíbil velikou odměnu tomu, kdo by mu vyložil slova ta. A když žádný z nich toho nedovedl, dal zavolati proroka Daniele. Daniel vytkl králi provinění jeho a oznámil mu, že slova na stěnu napsaná hlásají trest Boží, jenž jej za to stihne. Význam slov vyložil pak takto: „Mane, sčeti — království tvé a učiní mu konec; Thekel, zvážen — jsi na váze a nalezen příliš

lehký; Fares, rozděleno — bude království tvé a dáno Medským a Perským!“ Téže noci byl Baltasar zabit a říše babylonská dostala se králi Medův a Peršanův. — Ježíš Kristus ztrestal lidi, kteří v chrámě jerusalemském prodávali obětní věci a tím jej zneuctili.

Za našich dnů jest, bohužel, mnoho zpustlých lidí, kteří k posvátným místům a věcem nemají nejmenší úcty. Stává se zhusta, že bohaprázdní lupiči násilně se vloupají do chrámu Páně, kradou kalichy a monstrance, okrádají milostné obrazy, vyprazdňují kostelní pokladničky, z oltářů odnášejí svíce a jiné posvátné věci. Zlosyni takoví zasluhují přísného trestu, a také je trestá nejen svět, ale také Bůh sám.

V kostele sv. Jakuba v Praze visí na pravo od hlavních dveří na řetizku zčernalá ruka lidská, která obecně sluje „rukou zlodějskou“. Vypravuje se, že jakýsi zloděj dal se na noc zavřít do kostela, aby mohl okrásti posvátný obraz Matky Boží. Když však vztáhl ruku k obrazu a chtěl s něho zlaté ozdoby bráti a do kapsy schovávat, nemohl ruky od obrazu odtrhnouti. Musil tedy zůstat na místě až do rána. Když ráno přišli mniši do chrámu a spatřili, co se stalo, velice se ulekli a podivili. Snažili se zloděje od obrazu odtrhnouti, ale nešlo to. Tu nejstarší řeholník prohlásil že kat musí zloději ruku useknouti, což se také stalo. Uřatá ruka po té sama spadla s obrazu a jest k výstraze do dnes pověšena na zdi chrámové.

Od svatokrádeže spáchané odcizením věcí posvátných, jako bohoslužebných rouch, nádob a kterékoli věci svěcením k službě Boží určené, pokud jest odcizení to hříchem těžkým, obyčejný zpovědník smí rozhřešiti jen se zvláštním svolením biskupovým. (Viz v části IV. při zpovědi pojednání o zadržovaných pádech.)

Zneuctívání osob Bohu zasvěcených říká se *svatokrádež osobní*, zneuctívání míst Bohu zasvěcených *svatokrádež místní* a zneuctívání věcí Bohu zasvěcených *svatokrádež věcná*.

O kterém hříchu jsme teď hovořili? — Kdo se prohřešuje svatokrádeží?

f) Kdykoli se ocitáme v nebezpečí, ať v tělesném nebo duchovním, beze své viny, jakož i v nebezpečí, do něhož se vydáváme sice dobrovolně, ale z důležité příčiny, na př. pro zachránění bližního a p., můžeme očekávati od Boha ochrany a pomoci, třeba i zázračné. Kdo však

se vydává do jakéhokoli nebezpečení *svévolně*, nesmí spoléhati na ochranu a pomoc Boží; spoléhá-li na ni přece a žádá neb očekává od Boha zázraku, hřeší, neboť chce Bohu takořka předpisovati, aby byl po vůli jeho choutkám, počíná si tak, jako by byl s Bohem v obzvláštní důvěrnosti, nebo jeví dokonce zlomyslnost, chtěje zkoumati všemohoucnost Boží, zdali ho Bůh zázračně uchrání hříchu, úrazu nebo smrti. Takovým způsobem hřeší na př. kdo dobrovolně a svévolně obcuje s lidmi hříšnými a chodí do společnosti lidí nemravných a zkažených, kdo bez potřeby leze na srázná místa, skáče s vysoka, koupe se ve hluboké vcdě atd., nebo kdo se vydává svévolně na nebezpečnou cestu, kdo v nemoci zamítá léky a pomoc lékařskou očekává mimořádnou pomoc Boží atd.

O člověku, který uvedeným způsobem jedná, t. j. který opovážlivě zázraku na Bohu žádá neb od něho očekává, říkáme, že pokouší Boha; hříchu pak, jehož se tím dopouští, říkáme „**pokoušení Boha**“.

Kdo se prohřešuje **pokoušením Boha**?

Pokoušením Boha se prohřešuje, kdo opovážlivě zázraku na Bohu žádá neb od něho očekává. (Oláz. 371.)

Před pokoušením Boha Mojžíš varoval Israelity řka k nim: „*Nebudeš pokoušeti Hospodina Boha svého, jako jsi pokoušel na místě pokušení*“ (V. Mojž. 6, 16.) — Těmi slovy také Ježíš Kristus odbyl ďábla jej pokoušejícího, aby se spustil se střechy chrámu jerusalemského; řekl mu: „*Psáno jest: Nebudeš pokoušeti Pána Boha svého!*“ (Mat. 4, 7.), t. j. nebudeš se vydávati svévolně, zbytečně do nebezpečí života a očekávati od Boha zázračné pomoci.

Pokoušením Boha byly ve středověku známé *očisty* nebo *soudy Boží*, t. j. způsob zachovalý z pohanstva, kterým obžalovaní dokazovali chůzí po žhavém železe, potápěním, soubojem atd., že jsou nevinni tím, z čeho byli před soudem viněni. Každý lehce porozumí, že užívati takového způsobu k prokázání neviny není ničím jiným než vyzýváním Boha k zázraku. Církev katolická jej také vždy rozhodně zavrhovala.■

Kdo se prohřešuje pokoušením Boha?

g) Že uznáváme Boha za nejvyššího Pána a že mu proto také vzdáváme nejvyšší poctu, dáváme nejlépe na jevo tím, když se modlíme, ať soukromě doma, nebo veřejně při službách Božích. Proto také máme se rádi modlití a rádi na služby Boží choditi, abychom tak Boha co nejvíce uctívali. Než, bohužel, jak mnozí křesťané na tuto povinnost zapomínají nebo i svévolně ji opomíjejí! Mnohému po celý čas ani na mysl nepřipadne, že by měl někdy také kleknouti k modlitbě a Bohu svému se pokloniti! Bez modlitby vstává, bez modlitby se klade na lůžko! A ještě hůře je tomu stran služeb Božích! Mnozí katoličtí křesťané po celý rok o kostel ani nezavadí, že pomalu nebudou ani věděti, jaký kostel jest.

Že zanedbávání modlitby a služeb Božích jest hřích, toť patrné, neboť první přikázání Boží poroučí, bychom se Bohu klaněli, t. j. prokazovali mu poctu, která mu jako nejvyššímu Pánu náleží! Kdo však modlitbu a služby Boží zanedbává, neplní povinnosti té, tudíž hřeší.

Zanedbávání modlitby je hřichem těžkým, nemodlí-li se kdo za delší dobu (dle některých za rok, dle jiných za měsíc) ani jednou, jakož i opomíjí-li se kdo modlití v nebezpečnosti smrti. — Kdo zanedbává občasné ranní a večerní modlitbu, hřeší všedně. K ranní a večerní modlitbě jsme vázáni, protože je to obyčej věřících tak starý jako církve, mimo to každodenně potřebujeme pomoci Boží a v modlitbě Páně říkáme: „Chléb náš vezdejší dejž nám dnes“, z čehož patrné, že všickni každodenně jsme povinni se modlití. Ano mnozí ukládají za povinnost modlití se před jídlem a po jídle. — Vedle uvedených případů, kdy jsme všickni povinni se modlití, naskytají se jednotlivcům případy zvláštní, vybízející je k modlitbě, jako na př. v těžkém pokušení, ve všelikých strástech a potřebách a j. (Srov. v části II. otáz. 277.)

Co se týče služeb Božích, hřeší těžce, kdo v neděli a ve svátek svévolně zanedbává mše svaté. (Více o tom viz při 3. přík. Božím a 2. přík. círk.)

O kterých hříších jsme se nyní učili?

Které hříchy jsou proti povinnosti Bohu se klaněti?

Proti povinnosti Bohu se klaněti jsou tyto hříchy:

1. modlářství;
2. pověra, hádání, čáry neboli kouzla;
3. svatokrádež;
4. pokoušení Boha;
5. zanedbávání modlitby a služeb Božích. (Otáz. 365.)

* * *

Pověz nyní všechno, co se poroučí v prvním přikázání Božím?

V prvním přikázání Božím se poroučí, bychom v jednoho Boha věřili, v něho doufali, jej milovali a jemu se klaněli. (Otáz. 350.)

Co jest v Boha věřiti? — Co jest v Boha doufati? — Co jest Boha milovati? — Co jest Bohu se klaněti?

Co se zapovídá v prvním přikázání Božím?

V prvním přikázání Božím zapovídá se: všechny hříchy proti víře, naději a lásce, jakož i hříchy proti povinnosti Bohu se klaněti. (Otáz. 351.)

Které hříchy jsou proti víře? — Které hříchy jsou proti naději? — Které hříchy jsou proti lásce? — Které hříchy jsou proti povinnosti Bohu se klaněti?

Ctění a vzývání andělův a svatých.

I. Komu jedině smíme se klaněti? — Co jest Bohu se klaněti?

Takové úcty, jakou prokazujeme Bohu, nesmíme tedy nikomu jinému prokazovati. Ale je známo, že máme-li někoho v opravdové úctě, ctíme k vůli němu i jeho přátele a miláčky. Také Bůh má své přátele a miláčky. Jsou to *andělé* a *svatí*. Proto k vůli Bohu **ctíme též anděly a svaté.**

Ctítí anděly a svaté není proti prvnímu přikázání Božímu. V prvním přikázání Božím se zapovídají všechny hříchy proti povinnosti Bohu se klaněti; ke hříchům těm náleží též modlářství, kterého se dopouští, kdo nějaké věci stvořené prokazuje božskou poctu, t. j. kdo se nějaké věci stvořené klaní. Andělé a svatí jsou také tvorové Boží; proto kdybychom se jim klaněli, bylo by to proti prvnímu přikázání Božímu. Avšak my se andělům a svatým neklaníme, t. j. nectíme jich jako svrchovaných pánů nebes a země, nýbrž my jim toliko prokazujeme větší poctu než ostatním tvorům, a to proto, že jsou služebníci a přátelé Boží. Je tedy mezi klaněním se Bohu a mezi poctou vzdávanou andělům a svatým veliký rozdíl, a nemůže v uctívání andělův a svatých býti spatřován hřích proti prvnímu přikázání.

Není-li proti prvnímu přikázání Božímu **ctítí anděly a svaté**?

Ctítí a n d ě l y a s v a t é není proti prvnímu přikázání Božímu, protože se jim neklaníme. (Otáz. 372. část 1.)

Proč **ctíme** anděly a svaté?

Anděly a svaté c t í m e, protože jsou služebníci a přátelé Boží. (Otáz. 373. 1.)

Kterak **se rozeznává** klanění se Bohu od pocty andělům a svatým vzdávané?

Klanění se Bohu r o z e z n á v á se od pocty andělům a svatým vzdávané takto: klanění se přísluší toliko Bohu samému, protože jest Pánem svrchovaným; andělům a svatým však náleží pocta proto, že jsou služebníci a přátelé Boží. (Otáz. 374.)

Ctítí anděly a svaté nejen není proti prvnímu přikázání Božímu, nýbrž naopak je to **dobré** a bohumilé, protože tím rozmáháme čest Boží. Anděly a svaté ctíme totiž pro Boha, a tudíž pocta vzdávaná andělům a svatým jest nepřímo zároveň poctou samého Boha.

Proto také *Písmo sv.* jak Starého, tak i Nového zákona ji schvaluje.

Tak na př. vypravuje, že když Israelité přistupovali k Jerichu, zjevil se Josuovi anděl, jemuž se Josue hluboko poklonil. — Tobiáš, jeho manželka a syn byli plni uctivosti, když zvěděli, že průvodce mladého Tobiáše jest anděl. — Abdiáš, vladař domu Achabova, muž bohatý, měl ve veliké úctě proroky, které Jezabela, manželka Achabova, pronásledovala a vražditi dávala. Když potkal Eliáše, padl před ním na tvář a řekl: „Ty-li jsi, pane můj, Eliáš?“ (3. Král. 18, 7.) — Sv. Alžběta vzdávala úctu Panně Marii, a Panna Maria sama pravila: „Od této chvíle blahoslavenou mne nazývati budou všichni národové.“

V souhlase s Písmem svatým také *církev sv.* vždy učila, že je dovoleno a Bohu milo, když ctíme anděly a svaté.

Proto již za dob prvních křesťanů sv. mučedníci bývali v církvi nábožně ctěni, a církev ustanovila také časem mnohé svátky ke cti andělův a svatých, stavěla a staví k jejich počtě chrámy, oltáře a sochy, zdobila a zdobí prapory a korouhve jejich obrazy, přechovává jejich ostatky v každém oltáři, na němž se koná mše sv., mnohdy je i ve skvostných nádobách vystavuje k uctění nebo podává k líbání atd.

Co Písmo sv. schvaluje a církev sv. koná, také *rozum* uznává.

Je dokázáno, že ctnost budí v každém, kdo na ni patří, úctu. I divochové, i lidé v nepravostech pohřížení zastavují se v němém úžasu při pohledu na člověka, z jehož tváře a postavy září čistá mysl a ušlechtilý mrav. Divoký vůdce Hunnův Attila zachvěl se v hloubi duše a odtáhl rázem se svým vojskem od Říma, jakmile mu vyšel naproti ctihodný náměstek Kristův Lev I. A právě úcta, kterou ctnost budí v srdci každého člověka, působí, že se lidem kteroukoli ctností vynikajícím ode dávna a u všech národů zvláštní čest prokazuje, pomníky se staví a slavnosti se strojí. Co jen slavností na počest mužů zasloužilých bylo již pořádáno na př. v naší otčině! Kolik již pomníků

uznalé potomstvo české zbudovalo svým zasloužilým předkům! Avšak jako se bledé světlo měsíce nebo míhavý třpyt hvězd nemůže vyrovnati jasné záři sluneční, tak všeliká ctnost lidská bledne před ctností, kterou se stkvěli vyvolení Boží, neboť jejich ctnost nebyla jen dílem jejich lidského snažení, nýbrž darem veliké milosti Boží. Milost Boží nadchla je tak, že se ve svém smýšlení a jednání podobali veskrze svému pravzoru Ježíši Kristu. Poněvadž tedy svatí slynuli za svého živola ctnostmi tak dokonalými, poněvadž svatě žili, zlého se varovali a tak všem potomkům nejkrásnější příklad k následování zanechali, jsou zajisté hodni úcty.

Uvážíme-li ke všemu tomu ještě, že i *Bůh* sám anděly a svaté ctí a mnohými zázraky je oslavuje, jak toho četné příklady shledáváme v Písmě svatém a v životech svatých, pak musíme uznati, že ctítí anděly a svaté je dobré, bohumilé.

Ctítí anděly a svaté jest nejen dobré, nýbrž také **prospěšné**, neboť oni nás milují a u Pána Boha se za nás přimlouvají neboli **za nás orodují**. A Pán Bůh přimluvy jejich rád vyslýchá, neboť jsou jeho přátely, jimž ničeho neodepře.

Že andělé a svatí skutečně u Boha za nás orodují, o tom svědčí Písmo sv. na několika místech. Tak na př. sv. Jan vypravuje o čtyřmécítma (= 24) starcích před Beránkem Božím, kteří měli báně zlaté, plné vonných věcí, které jsou modlitby svatých, t. j. věřících na zemi, a ty mu přednášeli. (Zjev. 5, 8.) Archanděl Rafael zvěstoval Tobiášovi: „*Když jsi se modlíval . . . jáť jsem obětoval modlitby tvé Pánu.*” (Tob. 12, 12.) O proroku Jeremiášovi je psáno: „*Tentoť jest milovník bratří a lidu israelského, tenť jest, který se modlí za lid a za všechno město svaté.*” (II. Mak. 15, 14.) O témž ubezpečuje nás též láska svatých k bližnímu, která i na onom světě zůstává. Blaženost nebeská věru žáru lásky té nehasí, nýbrž plamen její rozněcuje. Bylo by nedůstojno představovati si svaté

v nebi jako bytosti sobecké, které jen sobě a svému štěstí žijíce, svých pozemských bratří neznají.

II. Poněvadž andělé a svatí nás milují a za nás u Boha orodují, máme se k nim modliti, máme je **vzývati**.

Při tom však třeba míti dobře na paměti, že mezi modlitbou k Bohu a vzýváním andělů a svatých jest podstatný rozdíl. Modlíme-li se k Bohu, činíme to, poněvadž víme, že Bůh jest všemohoucí, že nám vždy může pomáhati, k svatým však se nemodlíme, jako by nám sami mohli pomáhati, ale modlíme se k nim proto, že mohou za nás u Boha orodovati. Že tomu skutečně tak, viděti již ze slov, jimiž se k Bohu a k andělům a svatým modlíme; když se modlíme na př. litanieříkáme: „Pane, *smiluj se nad námi!* Kriste, *smiluj se nad námi!* Otče s nebes Bože, *smiluj se nad námi!*“ atd. Ale když voláme: „Svatá Maria! Svatý Michaeli!“ atd., neříkáme již „Smiluj se nad námi!“ nýbrž „*Oroduj za nás!*“ Boha prosíme tedy, aby se nad námi smiloval a nám pomohl; andělů a svatých pak prosíme, aby za nás orodovali, by se za nás přimlouvali, aby nám Bůh pomohl. Tím zřejmě dokazujeme, že svatých nevzýváme, jako by nám mohli z vlastní moci pomáhati, nýbrž proto, že víme, že jsou přátelé Boží, že je Bůh miluje a že nám tedy na jejich přimluvu pomůže, jestliže to, v čem svatých za přimluvu prosíme, jest k našemu spasení. Někdy říkáme sice také: „Matko Boží! pomoz mi!“ nebo: „Sv. Josefe! přispěj mi ku pomoci!“ atd., ale při tom rozumíme vždy, aby nám přispěli ku pomoci svou přimluvou.

Proč máme anděly a svaté **vzývati**?

Anděly a svaté máme v z ý v a t i, protože nás milují a za nás u Boha orodují. (Otáz. 373. 2.)

Kterak se **rozeznává** modlitba naše k Bohu od modlitby k andělům a svatým?

Modlitba naše k Bohu r o z e z n á v á se od modlitby k andělům a svatým takto: k Bohu se modlíme, aby nám pomohl svou všemohoucností; anděly a svaté vzýváme, by nám pomáhali svou přimluvou u Boha. (Otáz. 375.)

Dle toho tedy vzývání andělův a svatých neprotiví se úctě Bohu povinné a není proti prvnímu přikázání Božímu; neprojevujemeť jím nijak nedůvěry k Bohu nebo k Ježíši Kristu, prostředníku mezi Bohem a lidmi, nýbrž dáváme jen na jevo, že jsme si vědomi své vlastní nehodnosti předstoupiti před Boha nebo před Ježíše Krista, a proto obracíme se na anděly a svaté, by na jejich přímlovu dostalo se nám snáze potřebných milostí.

Již *ve Starém zákoně* dovolávali se přímlovy andělův a bohumilých lidí, jak čteme na př. o Mojžíšovi, jenž se modlil: „*Přestaň hněv tvůj a buď milostiv nad nepravostí lidu svého. Rozpomeň se na Abrahama, Isáka, Israele, služebníky své*“ (II. Mojž. 32, 12. 13.); Isaiáš prosil: „*Obratíš se k nám, Hospodine, pro služebníky své, pro pokolení dědictví svého*“ (Is. 63, 17); tři mládenci v peci ohnivě volali: „*Aniž odnímej milosrdenství svého od nás pro Abrahama, milého svého, a Isáka, služebníka svého, a Israele (= Jakuba), svatého svého*“ (Dan. 3, 35.) — A *v Novém zákoně* se dočítáme, že sv. Pavel snažně žádal věřících, aby se za něj modlili. (Řím. 15, 30.) Z toho jde, že tím spíše lze vzývati anděly a svaté s Kristem kralující. Proto také *církev sv.* vzývání andělů a svatých vždy schvalovala; již první křesťané vzývali často svaté, jak o tom svědčí staré církevní modlitby a jiné písemné památky, na př. nápisy na hrobech sv. mučedníků v římských katakombách: „*Pros za nás! Oroduj za své bratry!*“ — Dále víme, že *Bůh* na přímlovu andělů a svatých učinil mnoho zázraků. Toho by zajisté nečinil, kdyby mu vzývání andělův a svatých nebylo milé. — Konečně i *rozum* náš poznává, že je dovoleno anděly a svaté vzývati. Když totiž kdo prosí přítele některého mocného pána, aby za něj u pána toho se přimluvil, zajisté neuráží tím pána toho; také neurážíme Pána Boha, když prosíme za přímlovu andělův a svatých, kteří jsou přátelé Boží.

Vzývati můžeme každého svatého v jakékoli potřebě. Jsou pak přece někteří svatí, k nimž se v jistých potřebách zvláště často utíkáme.

Tak na př. *sv. Floriána* vzýváme, by nás chránil před neštěstím ohně; v nemocech krčních utíkáme se k *sv. Blažej*; v čas moru k *sv. Rochu*; v pomluvě a na cti utrhaní k *sv. Janu Nepomuckému* atd.

Také často křesťané v rozličných potřebách mívají útočiště k tak zvaným „*čtrnácti svatým pomocníkům*“. Jsou to: *sv. Akacius*, *sv. Jiljí*, *sv. Blažej*, *sv. Kristofor*, *sv. Cyriak*, *sv. Diviš*, *sv. Erasmus*, *sv. Eustach*, *sv. Jiří*, *sv. Pantaleon*, *sv. Vit*, *sv. Markéta*, *sv. Barbora*, *sv. Kateřina* (mučednice).

Zvláště vzýváme svatého, jehož jméno bylo nám dáno na křtu svatém, jako svého „*patrona*“ (= ochránce).

Každý kostel, který není zasvěcen některému tajemství, má svého *sv. patrona*, jehož obraz bývá umístěn nad hlavním oltářem; ano i jednotlivé země a krajiny mívají své svaté patrony.

Patronové země České jsou: *sv. Cyrill a Methoděj*, *sv. Vit*, *sv. Václav*, *sv. Vojtěch*, *sv. Zikmund*, *sv. Jan Nepomucký*, *sv. Prokop*, *sv. Kosma a Damián*, *sv. Benedikt s bratřími*, *sv. Norbert*, *sv. Josef*, *sv. Ludmila a bl. Anežka*; země *Moravské* *sv. Cyrill a Methoděj*; země *Slezské* *sv. Hedvika*.

Podobně jednotlivé stavy mají zvláštní patrony.

Tak na př. *sv. Alois*, *sv. Stanislav*, *sv. Anežka* jsou patrony mládeže; *sv. Josef* patronem truhlářů a tesařů; *sv. Isidor* patronem rolníků, *sv. Martin*, *sv. Václav* a j. patrony vojáků, *sv. Prokop* a *sv. Barbora* patrony horníků, *sv. Kryšpín* patronem obuvníků atd.

Tento obyčej zakládá se na myšlence, že svatí, ačkoli milují veškerenstvo, přece zvláštní láskou lnou na př. k tomu národu, z něhož pošli, ke krajině, v níž působili, nebo k jednotlivcům, kteří je horlivě ctí.

* * *

Mluvili jsme o ctění andělův a svatých a poznali jsme, že ctíti anděly a svaté není proti prvnímu přikázání Božímu, protože se jim neklaníme, nýbrž jen jim

vzdáváme slušnou poctu, poněvadž jsou služebníci a přátelé Boží. — Pocta vzdávaná andělům a svatým jest nepřímou poctou samého Boha, a proto ctíti anděly a svaté nejen není proti prvnímu přikázání Božímu, nýbrž naopak je to dobré, bohumilé. Také prospěšné je ctíti anděly a svaté, protože nás milují a za nás u Boha orodují. — Orodují pak za nás tím více, čím více se k nim modlíme, čím více je vzýváme. Proto je též dobré a prospěšné anděly a svaté vzývati.

Není-li proti prvnímu přikázání Božímu **ctíti anděly a svaté?**

Ctíti anděly a svaté není proti prvnímu přikázání Božímu, protože se jim neklaníme; ale dobré jest a prospěšné je ctíti a vzývati. (Otáz. 372.)

Proč máme anděly a svaté **ctíti a vzývati?**

Anděly a svaté máme ctíti a vzývati:

- 1. protože jsou služebníci a přátelé Boží;**
- 2. protože nás milují a za nás u Boha orodují. (Otáz. 373.)**

Kterak se rozeznává klanění Bohu od pocty vzdávané andělům a svatým? (Otáz. 374.) — Kterak se rozeznává modlitba naše k Bohu od modlitby k andělům a svatým? (Otáz. 375.)

Veřejně ctíti a vzývati lze jen ty světce a světice, které církev za svaté prohlásila. Prohlášení za svatého říká se „*svatořečení*“ (kanonisace). Před svatořečením předchází „*blahořečení*“ (beatifikace), jímž se dovoluje uctívání některého světce jen v některé krajině nebo v některém řádě, kdežto svatořečením se nařizuje uctívání světce v celé církvi. — Než je kdo prohlášen za svatého, musí býti dokázáno, že *svatě žil* a že jej *Bůh oslavil zázraky*. Vyšetřování o životě a zázracích děje se s největší přísností; koná je zvláštní soud složený z kardinálů, právníků, lékařů, přírodozpytců, kteří jsou vzati pod přísahu.

Praví-li se, že církev prohlásila někoho za svatého, nesmí se z toho usuzovati, že církev nebo papež dělá svaté, jak nepřátelé církve rádi do světa hlásají. Svatořečením nevpuští se nikdo do nebe, nýbrž církev svatořečením na základě přísného soudu pouze prohlašuje, že někdo již v nebi je a že proto může býti ctěn jako světec.

Za starších dob každý biskup byl oprávněn doporučiti k veřejné úctě toho, kdo ctnostmi hrdinskými se stkvěl a v pověsti

svatého zemřel. Avšak 1170 papež Alexander III., aby se zamezila veškerá nepřístojnost, vydal přísný zákon, aby nikdo nebyl od věřících za blahoslaveného nebo svatého ctěn, leč s výslovným přivolením papeže římského.

Zvláštní úcta Panny Marie.

I. Míra úcty, kterou někomu prokazujeme, řídí se stupněm důstojnosti, jíž kdo požívá. Tak ctíme více císaře než jeho ministry, a tyto zase více než jiné státní úředníky jim podřízené. Podobně je tomu s uctíváním andělů a svatých. Čím vyšší je důstojnost kterého z nich, tím větší zasluhuje úcty.

Veliká je důstojnost cherubinů a serafinů, kteří stojí ustavičně před trůnem Božím a prozpěvují chválu Bohu. Veliká je také důstojnost ostatních řádů andělských. Ale všickni andělé, i ti nejvznešenější, jsou přece jen *služebníci a přátelé* Boží. Totéž nutno říci i o svatých v nebi. Také jejich důstojnost jest veliká, a nejnižší z nich převyšuje vznešeností nejmocnějšího panovníka světského. Ale také oni jsou jen *služebníci a přátelé* Boží a na vyšší stupeň důstojnosti nemohou se nikdy vznésti. Jen o nejblahoslavenější Panně Marii nelze tak říci; Ona převyšuje všechny anděly i svaté důstojností, neboť jest *matkou Boží!* Větší důstojnost nedá se zajisté mysliti! Jako totiž matka králova převyšuje všechny státní úředníky, tak, ano ještě více Panna Maria převyšuje všechny anděly i svaté. Proto svatí otcové a učitelé církevní jsou plni úžasu, když mluví o matce Boží Marii, a nemohou nalézt ani slov, aby vyjádřili její vznešenost a důstojnost. Tak na př. sv. Bonaventura praví: „*Bůh mohl stvořiti větší svět a větší nebe, ale větší matky, než jest matka Boží, stvořiti nemohl*“. A sv. Anselm dí: „*Panna Maria převyšuje již tím, že jest matkou Boží, veškeru důstojnost, která by po Bohu jen myšlena býti mohla*“.

Avšak Panna Maria převyšuje všechny anděly i svaté nejen důstojností matky Boží, nýbrž také *milostí a svatostí*. Ovšem andělé stkví se též září svatosti; celá jejich bytost je svatá, a obraz Boží spatřuje se na nich co nej-

zřetelněji. Dokonale svatí jsou také spravedliví obývající v nebesích. Přemnozí z nich zachovali si roucho nevinnosti, jímž byli oděni na křtu svatém, až do hrobu, kteří pak je ztratili, ti napravili poklesky své nejtěžším pokáním; všickni vynikli horlivostí na cestě ctnosti a shromáždili si za života veliký poklad zásluh. Ale výše než oni všickni stojí nejblahoslavenější Panna Maria. Čím je slunce mezi hvězdami nebeskými, čím diamant mezi drahokameny, čím zlato mezi kovy, tím jest Maria mezi anděly a svatými! Všickni svatí, co jest jich v nebi, byli poskvrněni hříchem dědičným, Panna Maria byla však, jak nás víra učí, počata bez poskvrny hříchu toho; ona byla již v prvním okamžiku svého početí svatá a plná milosti. I nejvěrnější služebníci Boží časem poklesli a aspoň malou nějakou nedokonalostí se provinili, ale Panna Maria uchránila se po celý život i nejmenšího hříchu a byla ve chvíli, kdy odevzdala svou požehnanou duši v ruce Stvořitelovy, právě tak čista, jako při svém početí a narození. Právem církev svatá obrací na ni slova Ducha svatého: „*Všecka krásná jsi, přítelkyně má, a poskvrny není na Tobě*“. (Pís. Šal. 4, 7.) — A nemajíc dosti na svatosti od Boha hned při početí jí udělené, přičiňovala se neunavně, aby ve svatosti prospívala řídíc se slovy Písma svatého: „*Kdo je svatý, posvětiž se ještě!*“ (Zjev. 22, 11.) Co evangelista praví o Ježíši Kristu: „*Prospíval věkem, moudrostí a milostí u Boha i u lidí*“ (Luk. 2, 52.), dá se obrátiti též na Pannu Marii, neboť byla den ode dne dokonalejší a světější a dosáhla v životě pozemském takové svatosti, jaké ještě žádný svatý nedosáhl aniž kdy dosáhne. Mimo to Panna Maria nevynikala jen některými ctnostmi, jako ostatní svatí, nýbrž spojila v sobě ctnosti všech svatých a dosáhla v nich největší dokonalosti. Proto církev svatá velebí Pannu Marii jakožto ozdobu pokolení lidského, nejkrásnější květinu v zahradě Boží, korunu vyvolených, plnost milosti a svatosti.

Poněvadž Panna Maria převyšuje důstojností matky Boží jakož i milostí a svatostí všechny anděly a svaté, tedy je sprava-

vedlivo, abychom ji přede všemi anděly a svatými zvláště ctili.

A také skutečně Panna Maria těšila se hned od prvo-počátku vroucí úctě. Počátek učinil z rozkazu Božího anděl Gabriel slovy: „Zdráva's, Maria'"; k andělu připojila se sv. Alžběta, a blahoslavená Panna Maria sama předpověděla uctívání své slovy: „*Od této chvíle blahoslavenou mne nazývati budou všickni národové.*” (Luk. 1, 48.) — Také sv. apoštolové, učedníci Páně a věřící ctili Pannu Marii. Zvláště sv. Jan, miláček Páně, měl Pannu Marii u veliké úctě a blažen byl, že matka milovaného Mistra a Pána jeho přebývala s ním v Efesu. — *První křesťané* velice ctili Pannu Marii. Z touhy spatřiti ji spěchali do Efesu, aby se u ní potěšili a vyprosili si její přímlyvy.

Úcta k Panně Marii rozšířila se zvláště po jejím na nebe vzetí. Aby věřící nezapomněli na matku Boží a matku svou, vymaloval sv. Lukáš obraz Panny Marie, který byl chován u veliké uctivosti. — Nejstarší modlitby a obřadní knihy církevní také svědčí o tom, že křesťané ctili Pannu Marii. — *Svatí otcové a spisovatelé církevní* prvních století Pannu Marii velebili a chválili, na př. Irenej, Efrém, Tertulián a j. A ta úcta k Panně Marii rostla čím dále tím více. V každém století žilo mnoho vroucích ctitelů a nadšených chvalořečníků marianských. Kdekoli zaznívalo nejsvětější jméno Ježíš, ozývalo se též přesvaté jméno Maria. K její poctě psány vznešené řeči a velebné písně, stavěny chrámy, kaple a oltáře, konány pouti, malovány obrazy, zakládány spolky a bratrstva, zřizovány pobožnosti. V pravdě splnilo se proroctví, jež Panna Maria sama o sobě pronesla, řkouc: „*Od této chvíle blahoslavenou mne budou nazývati všickni národové.*” (Luk. 1, 48.)

I naši předkové vyznamenávali se vždy úctou k Panně Marii, jíž se naučili od našich sv. apoštolů Cyrilla a Metoděje. Nejlepším důkazem toho je ta okolnost, že národ náš se nazývá národem marianským.

Jak Panna Maria jest uctívána i od osob nejvznešenějších, o tom nalézáme několik dokladů v našem nejjasnějším panovnickém rodě rakouském.

Císař a král *Ferdinand II.* (1619—1637) dal se zapsati do všech marianských družin své říše; chtěl tak svou úctu k Rodičce Boží takořka znásobiti a všem členům dokázati, že jest jejich upřímným přítelem a druhem; často se podpisoval: *Ferdinand II. chráněncem Panny Marie.* — *Ferdinand III.* (1637—1657) byl také členem všech marianských družin ve svých zemích. Roku 1640 zaslíbil se takto Panně Marii: „*Tvůj budu, ó Maria! Tvůj jest, kdo jest můj! Tvoje budou má království, moji národové, má vojska! Chraň jich, vítěziž jimi, panuj jim! To slibuje v lásce i povinnosti tvůj Ferdinand.*“ Roku 1647 obnovil tento slib způsobem vele-slavným a na památku postavil na vídeňském náměstí „Am Hof“ překrásnou mramorovou sochu neposkvrněného Početí; stojí na sloupě 25 m vysokém; dole na podstavci jest latinsky napsán uvedený slib.

Podobných příkladů dal by se uvésti veliký počet; než i z uvedených jest patrné, že nejblahoslavenější Panna Maria je skutečně ctěna přede všemi anděly a svatými, a to proto, že je matkou Boží a že milostí a svatostí všecky anděly a svaté převyšuje.

Koho máme přede všemi anděly a svatými zvláště ctíti?

Přede všemi anděly a svatými máme zvláště ctíti nejblahoslavenější P a n n u M a r i i. (Otáz. 376. I. část.)

Proč máme nejblahoslavenější Pannu Marii přede všemi anděly a svatými zvláště ctíti?

Nejblahoslavenější P a n n u M a r i i máme přede všemi anděly a svatými zvláště ctíti:

1. protože je matkou Boží;
2. protože milostí a svatostí všecky anděly a svaté převyšuje. (Otáz. 377. I. 2.)

II. Jak známo, jest přimluva andělův a svatých u Boha velice mocna, neboť jsou služebníci a přátelé Boží. Bůh je miluje jako své dobré děti a prokazuje nám z lásky k nim mnohé milosti, jichž bychom bez jejich přimluvy nedosáhli. Jestliže přimluva andělův a svatých mnoho zmůže u Boha, mnohem více zmůže u něho přimluva

Panny Marie, neboť Panna Maria neprosí za nás jako obyčejná světice, nýbrž jako matka Boží. A Ježíš Kristus, pravý Bůh, matce své ničeho neodepře! Vždyť dokud byl na světě, vyslyšel každou prosbu matky své; když byl povýšen na pravici Boha Otce všemohoucího, nepřestal být Synem Panny Marie, a Panna Maria nepřestala být jeho matkou; a když Ježíš na zemi ochotně plnil vůli matky své, nevzdal se ani v nebi synovské náklonnosti k ní a nepřestal dbáti prosby její. Proto sv. Cyrill alexandrijský praví: „*Jako u dvora královského všeho dosáhne ten, koho se ujme královna, tak u dvora krále nebeského všeho dosáhne ten, jehož se ujme Maria, královna nebes*“. A sv. Bonaventura připisuje Panně Marii v jistém smyslu všemohoucnost. Není ovšem všemohoucí v tom smyslu, aby nám mohla pomáhati z vlastní své moci jako Bůh, ale jest všemohoucí v tom smyslu, že svou přimluvou dovede nám vyprositi všeho u Boha všemohoucího. Není věru bídy, ve které by nemohla pomoci, není milosti, již by nemohla vyprositi! Tisíce jejích věrných ctitelů přesvědčily se již o moci její přimluvy!

Než někdo snad řekne: „Nepochybuji, že Panna Maria všecko zmůže svou přimluvou, ale zdaž *chce* se nás skutečně ujímati a za nás prositi?“ Ani o tom nesmíme pochybovati, neboť Panna Maria chová nejněžnější lásku k nám lidem a přispívá nám co nejochotněji ku pomoci ve všech potřebách. Patrný důkaz toho dala na svatbě v Káně Galilejské. Znamenajíc, že se chudobným svatebčanům nedostává vína, obrátila se s prosbou k Synu svému řkouc: „Vína nemají!“ Šlo jen o to, aby ženich a nevěsta ušli hanbě a pomluvě; nebylo žádného nebezpečí, aby lidé zahynuli žízní nebo aby přišli o spasení duší svých, a přece nedostatek vína dojal srdce Panny Marie tou měrou, že prosila u Syna svého za chudé novomanžely. A Ježíš vyslyšel ihned prosbu své matky a učinil první zázrak, tím že proměnil vodu ve víno. Jak útrpné, milosrdenství plné srdce ukázala Panna Maria při té události! A to útrpné, milosrdenství plné srdce, které měla na zemi, vzala s sebou i na nebe. Neodešla z to-

hoto světa, aby nás opustila, nýbrž odešla, aby nám na nebi tím více pomáhala. Milosrdné srdce její cítí, svírá-li nás bída a nouze, ona slyší pláč a nářek nemocných, umírajících, pronásledovaných a opuštěných. Její srdce pocituje každé protiventví, které snášíme, ať na těle, ať na duši, a má s námi útrpnost a proto je nám ve všelikých potřebách milosrdnou orodovnicí u Boha. Pravdu toho potvrzují dějiny všech časů.

Na přímlovu Panny Marie křesťanská vojska dobyla vítězství nad Tatary na Hostýně r. 1241, nad Turky u Bělehradu r. 1456, u Lepanta r. 1571, u Vídně r. 1683, u Temešváru r. 1715, mnozí nemocní byli uzdraveni, zarmoucení potěšeni, hříšníci obráceni. Ať se ohlédneme kamkoli po této zemi, všude najdeme hodně kostelů, kaplí, oltářů a soch, které jsou zasvěceny Panně Marii; a kdybychom se tázali, při které příležitosti byly postaveny, zvěděli bychom, že jsou to vesměs pomníky nesčetných milostí a dobrodiní, jichž se lidem dostalo od Boha na přímlovu Panny Marie. Proto také voláme k Panně Marii v litanii loretánské: „Uzdravení nemocných!“ „Potěšení zarmoucených!“ „Útočiště hříšníků!“ „Pomocnice křesťanů!“ která slova všecka svědčí, jak nám Panna Maria ve všelikých potřebách života přispívá ku pomoci. Nestačila by věru veliká kniha k vypočtení všech dobrodiní, jichž se dostalo lidem na přímlovu Panny Marie, co hříšníků bylo obráceno, co zarmoucených potěšeno, co nemocných uzdraveno.

Patrně tedy, že Panna Maria nejen nám svou přímlovou u Boha pomoci může, ale také skutečně pomoci chce a pomáhá. Proto **máme ji nejen přede všemi anděly a svatými zvláště ctíti, nýbrž i vzývati.**

Proč máme nejblahoslavenější Pannu Marii přede všemi anděly a svatými zvláště **vzývati?**

Nejblahoslavenější Pannu Marii máme přede všemi anděly a svatými zvláště vzývati, protože její přímlova u Boha jest nejmocnější. (Otáz. 377. 3.)

Koho máme přede všemi anděly a svatými zvláště ctíti a vzývati?

Přede všemi anděly a svatými máme zvláště ctíti a v z ý v a t i nejblahoslavenější P a n n u M a r i i. (Otáz. 376.)

Proč máme nejblahoslavenější Pannu Marii přede všemi anděly a svatými zvláště ctíti a vzývati?

Nejblahoslavenější P a n n u M a r i i máme přede všemi anděly a svatými zvláště ctíti a vzývati:

1. protože je matkou Boží;
2. protože milostí a svatostí všecky anděly a svaté převyšuje;
3. protože její přimluva u Boha jest nejmocnější. (Otáz. 377.)

Úcta svatých ostatků.

Láska a vděčnost pudí nás k tomu, abychom si vážili všeho, co nám po milých zemřelých přátelích a zasloužilých lidech zůstalo. Proto hodné dítě váží si i nepatrného oděvu po rodičích, přítel pečlivě uschovává i sebe menší památku po zemřelém druhu svém a národové mají v posvátné úctě rodné domy a hroby zasloužilých mužův a žen. V museích uschovávají se staré knihy, obrazy nářadí, zbraně a různé starobylé předměty, které náležely slavným králům, vojevůdcům, umělcům a učencům, a mnohdy za drahé peníze se kupují. To lze si vysvětliti jen tím, že lidem jest vrozeno míti v úctě všecko, co zůstalo po slavných a zasloužilých lidech, ať už jsou to jejich těla, nebo jen části z nich, nebo předměty, jichž za živa užívali a byli s nimi v blízkém spojení.

Proto již staří pohané měli v uctivosti těla zemřelých a předměty po nich. Tak na př. Egypťané mazali těla zemřelých drahými mastmi, uctivě je pochovávali a nad hroby jejich stavěli nákladné a umělecké hrobky a pomníky. Podobně bylo tomu u Řeků a Římanů. Hroby zemřelých těšily se u nich posvátné úctě a zneuctívání hřbitovů bylo zákonem přísně zakázáno.

O Židech svědčí Písmo sv., že měli v uctivosti těla zemřelých proroků a nábožných lidí. Když vycházeli z Egypta, vzali s sebou kosti Josefovy, aby je v zemi Kananejské uctivě pochovali.

Jestliže všickni národové si vážili a váží těl zemřelých a předmětů po nich, proč bychom my křesťané neměli si vážit zbytků těl svatých a světic Božích anebo předmětů, jež byly v blízkém spojení se svatými osobami, zvláště i s Kristem Pánem?

Zbytkům těl svatých a světic Božích jakož i předmětům, jež byly v blízkém spojení s Kristem Pánem anebo se svatými osobami, říkáme „**svaté ostatky**“.

Zbytky těl svatých a světic Božích jsou svaté ostatky v užším smyslu. Takové svaté ostatky jsou na př. celé tělo některého světce, hlava, ruka, noha, nějaká kost nebo jen kousek kosti.

Předměty, jež byly v blízkém spojení s Kristem Pánem anebo se svatými osobami, jsou sv. ostatky v širším smyslu. Takové sv. ostatky jsou na př. kříž Kristův, jesličky Ježíškovy, roucho Kristovo, trnová koruna, okovy, meče, skřipce a jiné mučednické nástroje, jimiž byli mučeni svatí a světice Boží, a p.

Co rozumíme **svatými ostatky**?

S v a t ý m i o s t a t k y rozumíme:

1. **zbytky těl svatých a světic Božích;**
2. **předměty, jež byly v blízkém spojení s Kristem Pánem anebo se svatými osobami, na příklad částičky svatého kříže.** (Otáz. 378.)

Ctítí svaté ostatky není proti prvnímu přikázání Božímu, neboť se jim neklaníme; ta úcta, kterou svatým ostatkům vzdáváme, patří osobám, jichž ostatky ty jsou, a nikoli ostatkům samým; naopak uctíváním svatých ostatků činíme věc slušnou a následujeme tak příkladu daného nám již od prvních křesťanů, kteří kosti svatých mučedníků pečlivě sbírali a ve veliké úctě chovali.

Tak na př. když sv. apoštolové Petr a Pavel byli umučeni, věřící vzali jejich těla a položili je na zvláštní místa. Později postavili na jejich hrobech velikolepé chrámy, kamž až dodnes věřící z celého světa čteně putují. — R. 107 byl sv. Ignác, biskup antiochijský, předhozen v Římě divokým zvířatům a od nich roztrhán a až na kosti obežrán. Antiochijští sebrali jeho kosti a přenesli je s velikou uctivostí do Antiochie a tam je zbožně pochovali. — Sv. Polykarp, biskup smyrnský, byl upálen r. 166; křesťané sebrali jeho kosti a více si jich vážili než drahých kamenů. — První křesťané stavěli nad hroby sv. mučedníků oltáře, na nichž konali obět mše svaté.

A jako ostatky svatých byly uctívány v prvních dobách církve, tak byly uctívány i v dobách pozdějších. Karel Veliký na př. měl ostatky svatých v takové úctě, že částičky jejich nosil na zlatém řetězu na krku. — Karel IV., otec české vlasti, pečoval o to, aby v jeho říši v každém chrámě byly uloženy ostatky svatých, a zjednal r. 1350 papežské přivolení k tomu, aby v Čechách byl slaven zvláštní svátek „*svatých ostatků*“, jenž se slaví v neděli po sv. Bartoloměji, t. j. po 25. srpnu.

Po způsobu dob minulých prokazuje se svatým ostatkům úcta až dosud. I nyní bývají svaté ostatky chovány na oltářích v nádherných skříních „*relikviáře*“ zvaných a v křížích, jimž se říká „*pacifikály*“, nebo vystavovány k veřejnému uctívání, okuřovány kadidlem, obnášeny v průvodě a podávány k líbání. V každém oltáři, na němž se slouží mše svatá, jsou v kamenné desce vloženy ostatky některého svatého. (Srovn. v části IV. pojednání o zařízení oltáře.)

Není-li proti prvnímu přikázání Božímu ctíti svaté ostatky?

Ctíti svaté ostatky není proti prvnímu přikázání Božímu, protože se jim neklaníme. (Otáz. 379.)

Ano, ctíti svaté ostatky není proti prvnímu přikázání Božímu, nýbrž naopak je dovoleno a tedy i slušno je ctíti, a to z několika důvodů.

a) Ve 4. knize Královské čteme, že mrtvý muž byl od nosičů ve zmatku při pohřbu vhozen do otevřeného hrobu proroka Elisea. Jakmile se tělo mrtvého člověka doteklo ostatků svatého proroka, ihned ožilo. (IV. Král. 13, 21.) — Ve skutcích apoštolských pak se vypravuje, že v Efesu kladli Pavlovy šátky a pásky na nemocné, kteří tím byli zbaveni svých neduhů. (Sk. ap. 19, 12.) — Také dějiny církevní vypravují o četných zázracích, jimiž Bůh oslavil ostatky svatých. Tak na př. sv. Augustin vypravuje o zázraku, který se stal s ostatky sv. Štěpána v městě řečeném Hippo. Když se totiž jednoho dne ostatky toho světce nesly s velikou slávou v průvodu nesčetného množství lidí, slepá žena přistoupila a podala nosičům květiny, jež nesla. Ti se dotkli jimi svatých ostatků a vrátili je ženě. Dostavši je zase dotkla se jimi svých očí a hned viděla. — Podobný zázrak stal se také v Miláně skrze ostatky sv. mučedníků Gervasia a Protasia. Slepý muž dotkl se šátkem nosítek, na nichž ostatky těchto světců odpočívaly, položil si je na oči a byl na místě uzdraven. — Ano i dějepis světský svědčí o mnohých zázracích, jež se staly na oslavu svatých ostatků. Roku 1619 opanoval Prahu falckrabě Bedřich, zvaný „zinní král“. S jeho povolením nekatolíci rozbíjeli a odnášeli zvláště před štědrým dnem všecky obrazy a ostatky svatých. Nejvyšší dvormistr Bedřichův usiloval zneuctiti hrob sv. Jana Nepomuckého, ač lid pražský vůbec tvrdil, že nikdo nebude bez trestu, kdo by na hrob ten šlápl. I dal dvormistr vylámati mříže a vstoupil v hroznou svévůli na místo, kde tělo sv. Jana odpočívalo. Ale sotva tam dostoupil, padl tak silně, jako by dva silní mužové ho byli násilím vyhodili. I dal se do křiku: „Mé nohy, mé nohy!“ Chtěje po chvíli vstáti upadl zase a volal: „Již celý shořím! Ach! již celý shořím!“ Byv odnesen vypustil ve hrozných bolestech duši před množstvím přikvapivšího lidu pražského.

Všecky uvedené zázraky a nesčetné jiné, jež se ve všech dobách skrze svaté ostatky staly, svědčí o tom, že Bůh užívá svatých ostatků za nástroj své všemohoucnosti, jakož i k tomu, aby nám ukázal, že i ta mrtvá těla

svatých jsou mu zrovna tak milá, jako duše, které v nich přebývaly. Ctí-li Bůh sám svaté ostatky, činíme zajisté i my dobře, jestliže je také ctíme.

Prvním tedy důvodem, proč ctíme svaté ostatky, jest, že **Bůh skrze ně učinil mnoho zázrakův.**

b) α) Dle výroku sv. Pavla jest tělo naše chrámem Ducha svatého (I. Kor. 6, 19.), a to tehdy, je-li duše naše v posvěcující milosti, je-li spravedlivá a svatá. Poněvadž duše svatých a světic Božích při odchodu z těla byly svaté, proto *těla jejich byla chrámem Ducha svatého*, a tudíž zasluhují, abychom ostatky jejich ctili.

β) Svátí a světic Boží vykonali za svého pozemského života mnoho dobrých skutků a stkvěli se mnohými ctnostmi. Při tom nebyla však činna jen duše, nýbrž také tělo, které bylo *nástrojem* všech dobrých skutků a *ctností*, jež duše konala. Proto také ostatky toho těla, které s duší Bohu sloužilo, které trpělo a se zapíralo, zasluhují vším právem, aby byly ctěny.

γ) Víra naše nás učí, že všichni vstaneme z mrtvých. Při z mrtvých vstání budou těla svatých oslavena, budou se podobati oslavenému z mrtvých vstalému tělu Kristovu (srov. část I. 11. článek víry, str. 401.) a budou spolu s duší požívatí věčně radosti nebeské. A právě ta víra, že těla svatých *jednou vstanou slavně z mrtvých*, pobádá nás k tomu, bychom ostatky jejich ctili.

Druhým důvodem, proč ctíme svaté ostatky jest, že **těla svatých byla chrámem Ducha svatého a nástrojem ctností jejich, a protože jednou vstanou slavně z mrtvých.**

Proč ctíme svaté ostatky?

Svaté ostatky ctíme:

1. protože Bůh skrze ně mnoho zázrakův učinil;
2. protože těla svatých byla chrámem Ducha svatého a nástrojem ctností jejich, a protože jednou vstanou slavně z mrtvých. (Otáz. 380.)

Úcta svatých obrazů.

V tichém pokojíku stojí dívka, hledíc na obraz. Hledí naň zrakem napiatým, s velikou úctou. Ba snímá obraz ten se stěny, hledí naň s blízka, slzy jí vstupují do očí, je dojata tak, že líbá obraz ten. — Proč jedná tak dívka ta? Je to obraz její milé matky. Připomíná si milou, dobrou tvář její, připomíná si její lásku a péči, její práce a bolesti, jež pro ni přestála. Toť příčina, proč ten obraz má ve svém pokojíku, proč jej ctí a líbá. — Zdaž bude se tu kdo domnívati, že ta dcera uctívá jen ten pomalovaný papír? Zajisté nikoli, ale spíše každý o ní řekne: „Ta jistě ctíla a milovala svou matku! Úcta k obrazu jejímu je toho důkazem,“ neboť ta úcta nepatří jen obrazu, nýbrž vztahuje se vlastně na tu, kterou ten obraz představuje.

Jako jednala ta dívka, tak jednáme my katolíci. My totiž máme obrazy nejsvětější Trojice, Ježíše Krista, Panny Marie, andělů a svatých a ctíme je; zavěšujeme je v kostelích, v kaplích, ve svých příbytcích a na jiných místech; smekáme před nimi a skláníme hlavu, rozsvěcujeme před nimi světla, klekáme před nimi a se modlíme. Protestanti nám to velice zazlívají a říkají, že jsme modláři, poněvadž prý se klaníme obrazům z papíru, plátna, ze dřeva, kamene, kovu atd. Kdyby tomu bylo skutečně tak, jak oni tvrdí, pak byli bychom ovšem modláři, poněvadž bychom vzdávali božskou poctu věcem rukou lidskou udělaným. Ale toho u nás nikterak není! My se neklaníme ani na nebi ani na zemi nikomu jinému než jen Bohu, a ani ve snu nepřijde nám na mysl klaněti se obrazům Ježíše Krista a svatých, nýbrž jen je ctíme. Každý z nás ví, že ten obraz je papír nebo plátno, a socha že je dřevo nebo kámen nebo kov. Ale když stojíme nebo klečíme na př. před křížem a hledíme naň, vzpomínáme si na Ježíše Krista, Syna Božího, svého Spasitele; jemu platí vše, co před obrazem tím činíme; k němu spínáme ruce, jeho velebíme, jeho vzýváme. Rovněž tak je tomu, ctíme-li obraz některého svatého. Vzpomínáme si na toho svatého, prokazujeme mu úctu jakožto příteli a

služebníku Božímu a prosíme ho za přímluvu u Boha. Jsme tedy daleci toho, abychom vzdávali obrazům úctu výhradně pro ně samé nebo abychom se jim dokonce klaněli; také nevěříme, že obrazy mají v sobě zvláštní moc a že nám mohou zjednati milost. Ale jak jsme řekli o dívce, která uctila obraz matčin, tak je tomu také u nás. Úcta, kterou vzdáváme svatým obrazům, nevztahuje se na obrazy, nýbrž na ty, kdož jsou na nich vypodobněni, totiž na Ježíše Krista a svaté. Není tedy uctívání obrazů modlářstvím! Modlářstvím by bylo, kdybychom si mysli, že ten obraz jest Bohem, a kdybychom obrazu, dřevu nebo kamenu vzdávali božskou úctu.

Proto nalezáme obrazy již i ve Starém zákoně. Bůh sám poručil Mojžíšovi, aby dal na archu úmluvy dva zlaté cherubiny a aby udělal měděného hada a vztyčil ho na dřevě. Neměly to býti modly, nýbrž cherubinové měli naznačovati velebnost Boží, a had na dřevě měl býti předobrazem Ježíše Krista na kříži. Co tedy Bůh sám rozkázal, nemůže býti modlářstvím. Jsou ovšem v Písmě svatém Starého zákona také místa, kde Bůh zapovídá zhotovovati obrazy. Tak se praví v 3. knize Mojžíšově: „*Neuděláte sobě modly a rytiny, ani nápisů nevyzdvihnete, ani znamenáního kamene nepostavíte v zemi vaší, abyste se mu klaněli*“ (26, 1.) Ale jak z tohoto místa, jakož i z jiných míst je patrné, Bůh nezakázal Israelitům dělati obrazy naprosto, nýbrž zakázal jim je dělati jen k tomu cíli, aby se jim klaněli, neboť to bylo by modlářství.

Církev užívala s počátku obrazů jen zřídka, aby se jim snad křesťané z pohanů obrácení neklaněli, jakož i aby od pohanů nebyly zneuctěny. Přes to sledujeme u křesťanů již v nejstarších dobách, zvláště v katakombách, různá vycobrazení na zdech, stropě, na hrobech a posvátných nádobách. Na kalichu byl obyčejně vyobrazen Ježíš s beránkem na ramenou, na křtitelnici holubice, obraz to Ducha svatého; na hrobech mučedníků kříže, beránek a ryba. I podobizny Ježíše Krista, Panny Marie, sv. Petra a Pavla, jež dle zbožného přání vymaloval sv. Lukáš, byly chovány ve velké úctě. Také výjevy biblické

byly čteně zobrazeny, zvláště takové, které měli křesťanům v jejich pronásledování připomínati všemohoucnost Boží a budoucí vzkříšení, jako na př. Daniel v jámě lvové, tři mládenci v peci ohnivé, vzkříšení Lazara atd. Když pak pohanstvo bylo přemoženo, rozšířila se úcta svatých obrazů po celé církvi. Chrámy, soukromé příbytky, prsteny a poháry bývaly zdobeny náboženskými obrazy. Kříže, obrazy a sochy světců a světic bývaly na veřejných místech stavěny, věnci krášleny a uctívány.

Řeční císařové v VIII. století (Lev III. Isaurický a jeho nástupci) zakazovali sice úctu svatých obrazů, prohlašujíce ji za modlářství, kázali svaté obrazy z chrámů, z domů i veřejných míst odstraňovati a ctitele jejich mučiti. Avšak všeobecný sněm nicejský II. r. 787 prohlásil, že úcta sv. obrazů je dovolena, jen klanění se jim že je zakázáno.

Činíme tedy dobře, když ctíme svaté obrazy, neboť ctění obrazů není proti prvnímu přikázání, není modlářstvím. Neklaníme se totiž obrazu, nýbrž ctíme jej, protože něco ctihodného představuje, a ta úcta nevztahuje se týmž způsobem na obraz, jakým na předmět obrazem vypodobněný. Nectíme totiž hmoty, ze které obraz je zhotoven, nýbrž toho, jehož obraz představuje. Ani nikdy nečekáme pomoci od obrazu, nýbrž od Boha na přímluvu svatých.

Není-li proti prvnímu přikázání ctíti svaté **obrazy**?

Ctíti svaté obrazy není proti prvnímu přikázání, protože se jim neklaníme. (Otáz. 379. část 2.)

Proč ctíme svaté obrazy?

Svaté obrazy ctíme, protože něco ctihodného představují; tato úcta se však nevztahuje týmž způsobem na obraz, jakým na předmět obrazem vypodobněný. (Otáz. 381.)

Z uctívání svatých obrazů plyne hojný užitek.

a) Obrazy vyučují nás především názorně pravdám našeho svatého náboženství a *nahrávají* po té stránce *knihy*, zvláště u těch, kteří neumějí čísti. Kdo na př. pozoruje bedlivě čtrnáct obrazů křížové cesty, tomu celý

život Ježíše Krista bude tak jasný, jakoby jej v knize četl. Také ctnosti svatých, jako jejich pokora, tichost, čistota, jejich zbožnost, láska k Bohu a k bližnímu, jakož i jejich utrpení a jejich smrt dají se vyčísti s jejich obrazů. Již z tohoto důvodu svaté obrazy jsou velice užitečny všem křesťanům, zvláště méně vzdělaným.

b) Ještě však užitečnější jsou svaté obrazy z toho důvodu, že nás mocně *povzbuzují k dobrému*, neboť nám staví před oči události ze života Ježíše Krista a ctnosti svatých. Dokladů toho dalo by se uvésti veliké množství. Tak na př. sv. Řehoř Nyssenský praví o sobě, že nikdy nemohl bez slz pohleděti na obraz, který představoval Abrahama chystajícího se obětovati syna svého Isáka. — Také svatá Teresie bývala při pohledu na obraz samaritánky u studnice Jakubovy velice pohnuta a volala s ní: „Pane, dej mi píti vody živé!“ — Jakýsi mladý muž, který byl oddán četným nepravostem, zadíval se jedenkrát na obraz kajícího Davida a byl tak dojat, že oplakával své hříchy a činil tuhé pokání. — Jinoch oddaný hříchu nečistoty spatřil jedenkrát v kostele, jež si přišel prohlédnouti, obraz sv. Aloisia s nevinnou tváří, s lilii v ruce klečícího zbožně před nejsvětější svátostí. Zadíval se na obraz; hleděl naň chvíli a vzpomínal na časy bývalé. Vzpomínal si na ztracenou nevinnost, a v srdci se mu ozýval hlas: „Hle, kdysi byl's podoben svatému Aloisiu; byl's nevinný; srdce tvé bylo čisté, andělské — a nyní? Nyní jsi zohaven, poskvrněn hříchem jehož nesluší ani jmenovati.“ Slzy objevily se v očích nešťastného jinocha; padl na kolena a modlil se, modlil vroucně, a duše jeho vzbuzovala svatá předsevzetí. — Hle! Čeho by nedosáhlo žádné napomenutí, žádné kázání, toho bylo dosaženo obrazem. Obraz byl němým sice, ale mocným kazatelem! Je tedy pravda, že obrazy jsou nám velice užitečny; jsou nám kazateli, povzbuzovateli k dobrému.

c) Ctění obrazů jest nám užitečno i tím, že *dosahujeme skrze ně od Boha mnohých milostí a dobrodiní*. Ovšem obrazy samy nemohou nám pranic pomoci ani milosti zjednati, neboť jsou neživé výtvary a nemají samy o sobě

ani nejmenší moci. Veškerá pomoc, již očekáváme a dosahujeme, přichází jen od Boha, a to buď bezprostředně nebo prostředně na přímluvu svatých. Ale také nedá se popírati, že Bůh užívá nezřídka obrazů za prostředek k udílení různých dobrodiní lidem. Jak mnohých dobrodiní dostalo se na př. Israelitům skrze archu úmluvy! Proto nesmíme se diviti, vypravují-li nám dějiny, jak mnozí lidé dosáhli před svatými obrazy zázračné pomoci ve svých tělesných a duchovních potřebách. Jsouť, jak známo, na mnohých místech tak zvané „zázračné“ nebo také „milostné obrazy“, kde se již mnohé zázraky staly. Upírati zázraky ty bylo by pošetilé, neboť mnohé z nich byly co nejprísněji zkoumány a zcela hodnověrnými shledány; ale také bylo by pošetilé připisovati těm obrazům vnitřnou moc. Vnitřné souvislosti mezi obrazem a zázrakem není. Bůh působí zázrak před těmi obrazy z příčin rozumu lidskému obyčejně nedostižných.

Opakování.

Jak zní desatero Božích přikázání? — Komu dal Bůh desatero Božích přikázání? — Proč i my jsme povinni zachovávat desatero přikázání, jež Bůh dal národu israelskému? — Co rozumíme *zákonem přirozeným*? — Kterak mluví sv. Pavel o zákoně přirozeném? — Proč zákon přirozený nemohl býti lidstvu jediným pravidlem jednání? — Čeho bylo třeba, aby lidé jasně poznali, co mají činiti a čeho se varovati? — Čím *vysvětlil* Bůh zákon přirozený? — Kdo jest povinen zachovávat zákon přirozený? — Proč jest každý člověk povinen zachovávat zákon přirozený? — Kdo také je povinen zachovávat *vysvětlivky* zákona přirozeného? — Co plyne z toho, že desatero Božích přikázání *vysvětluje* zákon přirozený? — Kterými slovy *potvrdil* Ježíš Kristus desatero přikázání? — Při které příležitosti *přikázal* Ježíš Kristus desatero přikázání zachovávat? — Co odpověděl Ježíš Kristus mláďenci na otázku, *kteřá* přikázání má zachovávat?

Proč *můžeme* zachovávat desatero přikázání? — Na kom máme doklad, že *můžeme* desatero přikázání

zachovávat? — Čeho však třeba, chceme-li, aby nám Bůh dal milost k zachovávaní desatera přikázání? — Které povinnosti obsahuje desatero přikázání? — Která přikázání obsahují povinnosti k Bohu? — Které povinnosti obsahují ostatní přikázání?

Jak *zní* první přikázání Boží? — Co *se poroučí* v prvním přikázání Božím? — Co *se zapovídá* v prvním přikázání Božím? — Co *jest křesťansky věřiti*? — Které jsou *hříchy proti víře*? — Kdo se prohřešuje *nevěrou*? — Proč *jest* nevěra těžký hřích? — Z kterých slov Písma sv. poznáváme, že bez víry nelze dojíti spasení? — Z čeho pochází obyčejně nevěra? — Kdo se prohřešuje *bludařstvím* neboli *kacířstvím*? — Proč je kacířství těžký hřích? — Uveď některé kacíře! — Kterak trestá církev kacíře? — Kterými slovy dal Ježíš církvi moc kacíře ze svého středu vyobcovati? — Co je souditi o bludařích, kteří bloudí ve víře z nevědomosti? — Kdo náleží na př. k takovým bludařům? — Kdy tací bludaři přestávají býti bez hříchu? — Kdo jsou *rozkolníci*? — Kdo náleží na př. k rozkolníkům? — Kdo se prohřešuje *odpadlictvím*? — Za jaké se nejčastěji prohlašují odpadlíci? — Které bývají hlavní příčiny odpadlictví? — Kdo se prohřešuje *zapíráním víry*? — Kterak lze mluvením zapřítí víru? — Kdo zapírá víru jednáním? — Kterak hrozí Ježíš Kristus těm, kdo zapírají víru? — Kdo se prohřešuje *lhostejností u víře*? — Kterak hrozí Bůh lidem u víře lhostejným? — Kdo se prohřešuje *pochybováním u víře*? — Proč *jest* pochybování u víře velký hřích? — Co říci o pochybnostech u víře, které v nás vznikají mimovolně? — Proč *mluvení proti víře* *jest* hřích? — Kdo *jest* spoluvinen hřichem člověka mluvícího proti víře? — Co *jest* povinností každého, kdo slyší někoho mluviti proti víře? — Proč nemáme čísti *viře nepřátelských knih, novin a spisův*?

Co *jest* v Boha křesťansky *doufati*? — Které jsou *hříchy proti naději*? — Kdo se prohřešuje *nedůvěrou*? — Proč hřeší, kdo v Boha nedosti pevně důvěruje? — Kterak varuje Ježíš Kristus před nedůvěrou? — Z čeho pochází nedůvěra? — Kdo se prohřešil nedůvěrou? — Kdo se pro-

hřešuje *zoufalstvím*? — Na kom vidíme, že Bůh rád hříchy odpouští? — Co však musí hříšník činiti, chce-li, aby mu Bůh hříchy odpustil? — Které máme doklady v Písmě sv., že Bůh i v největších neštěstích pomáhá? — Kdo se prohřešil *zoufalstvím*? — Kdo se prohřešuje *opovázlivým spoléháním*? — Který druh opovázlivého spoléhání jest nejnebezpečnější? — O kom říkáme, že spoléhá na milosrdenství Boží?

Co jest Boha *milovati*? — Které jsou *hříchy proti lásce*? — Proč *těžké hříchy* jsou proti lásce k Bohu? — O kom říkáme, že má *odpor k Bohu*? — V čem záleží *nenávisť k Bohu*? — Proč někteří lidé hlavně nenávidí Boha? — Na koho přenášejí svou nenávisť k Bohu?

Co jest Bohu *se klaněti*? — Komu jedině se smíme klaněti? — Kdy má klanění se Bohu toliko cenu? — Které jsou *hříchy proti povinnosti Bohu se klaněti*? — Kdo se prohřešuje *modlářstvím*? — Kdy povstalo modlářství? — Který jen národ před příchodem Vykupitelovým klaněl se pravému Bohu? — Kdo se dopouští tak zvaného „*jemného*“ modlářství? — Proč jest modlářství těžký hřích? — Kdo se prohřešuje *pověrou*? — Uveď některé způsoby pověry! — Proč jest pověra hřích proti povinnosti Bohu se klaněti? — Co souditi o námitce, že církev katolická podporuje pověru? — Jak odpověděti na tvrzení, že prý mezi katolíky jest rozšířeno mnoho pověrečných modliteb? — Kdo se prohřešuje *hádáním*? — Proč jest hádání hřích proti povinnosti Bohu se klaněti? — Kde jest hledati původ hádání? — Které způsoby hádání byly nejobyčejnější u pohanů? — Jak soudila církev katolická o podobných způsobech hádání? — Co jest říci o lidech, kteří chtějí z nahodilých věcí hádati budoucnost? — Kterými slovy zakázal Bůh Israelitům obírat se hádáním? — Kterak hrozil těm, kdož by se uchýlovali k hadačům? — Proč nelze přikládati víry snům? — Jak vysvětliti, že Bůh mluvil často k lidem ve snách? — Čeho nesmíme usuzovati z toho, mluvil-li Bůh někdy k lidem ve snách? — Kterými slovy zakázal Bůh Israelitům přikládati víru snům? — Kdo se prohřešuje *čarami* neboli

kouzly? — Kdo jedině může konati zázraky? — Co souditi o skutcích zázrakům podobných, vykonaných pomocí zlého ducha? — Proč jsou čáry hřích proti povinnosti Bohu se klaněti? — Kdy zvláště kvetlo čarodějství? — Zač církev katolická považovala vždy čarodějství? — Kterak byly trestány osoby z čarodějství podezřelé? — Co rozumíme tak zvaným *spiritismem*? — Zač označuje církev katolická spiritismus? — Před čím varuje církev své údy ohledně spiritismu? — Kdo se prohřešuje *svatokrádeží*? — Které jsou *osoby* Bohu zasvěcené? — Kdo zneuctívá osoby Bohu zasvěcené? — Kterými slovy varuje Bůh před zneuctíváním osob jemu zasvěcených? — Která jsou *místa* Bohu zasvěcená? — Kdo zneuctívá místa Bohu zasvěcená? — Kterak pokáral Ježíš lidi, kteří zneuctili kupčením chrám jerusalemský? — Kdo zneuctívá *věci* Bohu zasvěcené? — Koho vlastně zneuctívá, kdo se dopouští svatokrádeže? — Proti které povinnosti k Bohu se prohřešuje, kdo se dopouští svatokrádeže? — — Dle čeho jest posuzovati hříšnost svatokrádeže? — Co jste si pamatovali o svatokrádeži spáchané odcizením posvátných věcí ve příčině rozhřešení? — Kdo se prohřešuje *pokoušením Boha*? — Uveď některé způsoby pokoušení Boha! — Kterak varoval Mojžíš Israelity před pokoušením Boha? — Kdy je *zanedbávání modlitby* těžkým hříchem? — Kdo hřeší těžce *zanedbáváním služeb Božích*?

Proč není proti prvnímu přikázání Božimu *ctíti anděly a svaté*? — Proč ctíme anděly a svaté? — Kterak se rozeznává klanění se Bohu od pocty andělům a svatým vzdávané? — Koho vlastně ctíme, když vzdáváme úctu andělům a svatým? — Kde máme v Písmě svatém doklad, že lidé prokazovali úctu andělům? — Co svědčí o tom, že lidé svatí těšili se zvláštní úctě? — Kterak církev sv. dáva na jevo úctu k andělům a svatým? — Proč i rozum schvaluje úctu andělův a svatých? — Co plyne z toho, když Písmo svaté, církev a rozum úctu andělův a svatých schvaluje? (Že ctíti anděly a svaté je dobré.) — Proč jest *prospěšné* ctíti anděly a svaté? — Kde máme

v Písmě svatém doklad, že *andělé* za nás u Boha orodují? — Z čeho zřejmo, že *svatí* za nás u Boha orodují? — Která povinnost plyne pro nás z toho, že andělé a svatí za nás u Boha orodují? — Kterak se rozeznává modlitba naše k Bohu od modlitby k andělům a svatým? — Kde zvláště jest patrný rozdíl mezi modlitbou k Bohu a k andělům nebo svatým? — Kterak Písmo svaté svědčí, že se lidé dovolávali přimlavy andělův a svatých? — Z čeho zřejmo, že první křesťané vzývali anděly a svaté? — Čím Bůh ukázal, že jest mu vzývání andělův a svatých milé? — Proč i rozum schvaluje vzývání andělův a svatých? — Proč se v některých potřebách zvláště utíkáme k jistým svatým? — Uveď některé svaté, k nimž se zvláště často utíkáme! — Koho nazýváme svým *patronem*? — Který svatý jest považován za patrona farní osady? — Kterí jsou patronové země České? — Které stavy mají své zvláštní patrony?

Koho smíme ctíti veřejně za svatého? — Jak se říká prohlášení za svatého? — Co se nařizuje svatořečením? — Co předchází před svatořečením? — Co se dovoluje blahorečením? — Co musí býti dokázáno, než je kdo prohlášen za blahoslaveného? — Co bys odpověděl na námitku, že papež dělá svaté?

Koho máme přede všemi anděly a svatými zvláště ctíti? — Proč máme nejblahoslavenější Pannu Marii přede všemi anděly a svatými zvláště *ctíti*? — Pověz, kterak Panna Maria byla ctěna již za svého života! — Od které doby začali křesťané zvláště ctíti Pannu Marii? — Co svědčí o úctě našich předků k Panně Marii? — Kterí naši panovníci byli velikými ctiteli Panny Marie? — Proč máme Pannu Marii přede všemi anděly a svatými zvláště *vzývati*? — Proč jest přimluva Panny Marie u Boha nejmocnější? — Kdy ukázal Ježíš Kristus, když ještě byl na zemi, že matce své ničeho neodepře? — Která svědectví podávají nám dějiny o mocné přimluvě Panny Marie? — Které prosby litanie loretánské svědčí o tom, že Panna Maria přispívá nám v potřebách našich ku pomoci?

Co rozumíme *svatými ostatky*? — Jakými ostatky nazývají se *zbytky těl* svatých a světic Božích? — Jmenuj některé sv. ostatky v užším smyslu! — Jakými ostatky jsou *předměty*, jež byly v blízkém spojení s Kristem Pánem anebo se svatými osobami? — Jmenuj některé sv. ostatky v širším smyslu! — Proč není proti prvnímu přikázání Božím ctiti sv. ostatky? — Komu náleží úcta, kterou vzdáváme sv. ostatkům? — Uveď některé příklady, jak první křesťané prokazovali úctu ostatkům svatých osob! — Čím přičiněním byl zaveden v Čechách svátek „svatých ostatků“? — Kdy se slaví svátek „svatých ostatků“? — Kterak se až dosud prokazuje úcta sv. ostatkům? — Proč ctíme sv. ostatky? — Uveď některé zázraky, jimiž Bůh oslavil sv. ostatky!

Kterým obrazům říkáme „*svaté obrazy*“? — Proč ctíme svaté obrazy? — Komu patří úcta, kterou vzdáváme svatým obrazům? — Kdy bylo by uctívání svatých obrazů modlářstvím? — Kdy bylo prohlášeno za článek víry, že je dovoleno ctiti svaté obrazy? — Co bylo příčinou, že byl svolán II. nicejský církevní sněm? — Do které doby sáhá úcta sv. obrazů v církvi? — Které zvláště obrazy byly zhotovovány v době pronásledování křesťanů? — Proč užívala církev s počátku sv. obrazů jen zřídka? — Který užitek plyne z uctívání obrazů? — Kterým obrazům říkáme „*milostné*“ obrazy? — Komu jedině smí se připisovati zázrak, jenž se stane u sv. obrazu?

O druhém přikázání Božím.

Jak zní druhé přikázání Boží?

Druhé přikázání Boží zní: „**N e v e z m e š j m é n a B o ž í h o n a d a r m o!**“ (Otáz. 382.)

Co se zapovídá ve druhém přikázání Božím.

Jménem Božím, jehož nemáme bráti nadarmo, rozumíme nejsvětější a nejvyšší bytost, kterou nazýváme Bohem, Hospodinem, Tvůrcem, Stvořitelem, Všemo-

houcím, Pánem atd. Také rozumíme jménem Božím každou božskou osobu, Boha Otce, Boha Syna, Ježíše Krista, Spasitele, Vykupitele a Ducha svatého. Konečně jménem Božím rozumíme všecko, co Bohu náleží, co je s Bohem ve spojení a co náleží ke službě Boží, jako: jména svatých, zvláště pak jméno nejblahoslavenější Panny Marie a sv. Josefa, sv. kříž, sv. svátosti, zvláště nejsvětější svátost oltářní, nebe, obřady církevní, posvátné věci a posvátná místa atd.

Ke všem jménům, jimiž se označuje bytost Boží, jakož i k osobám a věcem, pokud jsou Bohu zasvěceny, máme míti nejhlubší uctivost.

Kdo jakýmkoli způsobem, ať myšlením, nebo slovy, nebo skutky dává na jevo neúctu k Bohu, k svatým osobám a věcem, dopouští se hříchu, a pravíme o něm, že **zneuctívá jméno Boží.** A to se právě zapovídá ve druhém přikázání Božím.

Co se zapovídá ve druhém přikázání Božím?

Ve druhém přikázání Božím se zapovídá jméno Boží zneuctívati. (Otáz. 383.)

Jméno Boží může se zneuctívati rozmanitým způsobem.

O neuctivém vyslovování jména Božího.

1. Někteří lidé mají ošklivý obyčej, že ustavičně beze vší příčiny a bez rozvahy — *lehkomyslně* — vyslovují jméno Boží nebo jména svatých, jako na př. „Bože“, Ježíši“, „Ježíš, Mária, Josef“, „pro Pána Boha“, „pro Krista Pána“ atd.

Že se tací dopouštějí hříchu, byť ne těžkého, tedy jistě všedního, jest patrné, neboť tím, že vyslovují jméno Boží nebo jména svatých lehkomyslně, zbytečně, nadarmo při každé malicherné věci, ukazují nevážnost a nevšímavost k Bohu a jeho svatým, dávají na jevo, že nemají k Bohu povinné úcty. Proto varujte se toho zlozvyku, buďte pozorní na řeč svou a nejmenujte nikdy

svatých jmen, když toho není třeba! Je to neuctivost ku jménu Božímu a ta jest vždycky hřích, i když člověk při tom nemá ani zlého úmyslu. Proto Písmo sv. nás varuje: „*Jmenování pak Boha nebývej ustavičně v ústech tvých, a k jménům svatých nepřiměšuj se, nebo nebudeš bez viny od nich!*“ (Sir. 23, 10.) a hrozí: „*Nebude mítí za nevinného Hospodin toho, kdo by vzal jméno Hospodina Boha svého nadarmo*“ (II. Mojž. 20, 7.)

2. Ukazuje-li neuctivost k Bohu a tudíž hřeší-li, kdo vyslovuje jméno Boží nebo jména svatých lehkomylně, ukazuje ji mnohem více a těžšího hříchu se dopouští, kdo vyslovuje jméno Boží nebo jména svatých a svatých věcí *ve hněvu*. Někteří lidé jsou tak hrubí, že, když se rozhněvají, nebo když se jim něco nepodaří, hned nadávají nejen lidem, zvířatům, nástrojům, ale tupí i samého Boha, vykřikují ve zlosti jeho jméno, nebo jména svatých věcí, na př. „Ježíši“, „Maria“ atd., nebo „krucifix“ (crucifixus, latinské slovo = Ukřižovaný), „sakrament“ (sacramentum, latinské slovo = nejsvětější svátost oltářní), „himmel“ (německé slovo = nebe), Herr Gott (německá slova = Pán Bůh) atd.

Podobného zlozvyku se chraňte! Umiňte si, že nikdy nechcete ve zlosti, ve hněvu, v hádce a p. vyslovovati jména Božího nebo jména některého svatého nebo některé svaté věci! Nezvyknete-li tomu z mládí, v pozdějších letech již snáze se tomu ubráníte.

3. Zvláště se chraňte ve hněvu přátí buď sobě nebo jiným něčeho zlého, na př. věčného zatracení, smrti a p., a při tom užívati svatých neb i zlých slov a jmen, na př. „krucifix“, „sakrament“, „vem to čert!“, „hrom do toho!“, „hrom tě zab!“. „ať se zdráv odtud nehneš!“ atd. O tom, kdo tak činí, kdo totiž buď sobě nebo jiným přeje zlého a při tom užívá svatých neb i zlých slov a jmen, říkáme, že „kleje“.

Co jest klíti?

Kl í t í jest buď sobě nebo jiným zlého přátí a při tom užívati svatých neb i zlých slov a jmen. (Otáz. 386.)

Slovo „*klítí*“ pochází od slova kletba, proklínání (zlořečení).

Kdo kleje, dopouští se dvojího hříchu; jednoho tím, že sobě nebo jiným přeje zlého, druhého pak tím, že při tom vyslovuje neuctivě svatá jména, nebo zlá slova.

Na hříšnost klení Písmo svaté poukazuje slovy: „*Člověk, který mnoho kleje, naplněn bude nepravostmi a neodejde od domu jeho rána*“ (Sir. 23, 12.) — „*Nemylte se . . . ani zlolažci . . . nebudou královstvím Božím vládnouti*“ (I. Kor. 6, 9. 10.)

Přes to však jest klení mezi katolickými křesťany velice rozšířeno. Všude lze od rána do večera slyšeti nej-hroznější klení. Nedaří-li se někomu práce, potká-li ho náhlá nehoda, neočekávané neštěstí, hned kleje, proklíná svůj život, den svého narození, svou duši a často přeje si i smrti. Jiní zase, jestliže jim kdo jen dost málo ublíží, hned se hněvají a hrozně ho proklínají. Ve hněvu svém volají: „Ať ho Bůh zatratí, ať ho hrom zabije, ať ho čert vezme!“ Hrůza obchází člověka, když slyší takové strašné proklínání. A možno je, bohužel, slyšeti dosti často, ať na poli, ať na ulici, v domácnosti, v hospodě i jinde.

Bůh často trestá toho, kdo kleje, tím, že mnohdy jeho kletbu vyplní.

R. 1852 dne 10. května stal se ve městě Tripstadtě v Německu tento případ. Jakýsi chudý muž žádal na ženě, by mu dala na chléb máslo; žena však pravila, že žádného nemá, poněvadž všechno prodala. Rozzloben nad tím zvolal muž hněvivě: „Aby tě ihned hrom zabil i s tou kravou!“ A hle, netrvalo ani čtvrt hodiny, z čista jasna strhla se bouře, zahřmělo, blesk uhodil do jejich stáje a zabil krávu i ženu při ní právě stojící.

Kéž by každý, kdo má ve zvyku klítí, uvážil, jak hříšný a ošklivý je to zvyk, a hleděl jej přemáhati! Svátí otcové doporučují v té příčině ustanoviti si za každé zaklení nějaký trest, na př. postiti se v ten den, dáti almužnu chudým, pomodliti se litanii k nejsvětějšímu jménu Ježíšovu, růženec, „Sláva Otci i Synu i Duchu svatému“, „Posvěť se jméno tvé“ a p. Zajisté vhodný to prostředek!

Jako dŮtky činí ze vzdorovitého dítko dítko poslušné, bič z divokého koně krotkého, tak i trest za každé zaklení vytrpěný odnaučí zajisté klíti každého, kdo má jen trochu dobré vůle ten hříšný zvyk odložit.

* * *

Poznali jste, že nemáme vyslovovati jména Božího nebo jmen svatých a svatých věcí lehkomyšlně ani ve hněvu ani jich zneužívati ke klení. Kdo tak činí, kdo totiž vyslovuje jméno Boží nebo jména svatých a svatých věcí buď *lehkomyšlně* nebo *ve hněvu* nebo jich *zneužívá ke klení*, **vyslovuje jméno Boží neuctivě**, a to jest první způsob, jímž se jméno Boží zneuctívá.

Co se zapovídá ve druhém přikázání Božím?

Kdo **zneuctívá** jméno Boží za prvé?

Jméno Boží z n e u c t í v á:

1. **kdo je neuctivě vyslovuje.** (Otáz. 384. 1.)

Kdo vyslovuje jméno Boží **neuctivě**?

Jméno Boží n e u c t í v ě vyslovuje, kdo vyslovuje buď jméno Boží neb jména svatých a svatých věcí *lehkomyšlně* nebo *ve hněvu* nebo jich *zneužívá ke klení*. (Otáz. 385.)

Co jest *klíti*? (Otáz. 386.)

O rouhání.

Když Mojžíš a Aron vešli z rozkazu Hospodinova k faraonovi a žádali na něm, aby propustil lid israelský, farao odpověděl: „Kdo jest Hospodin, abych uposlechl hlasu jeho a propustil Israele? Neznámť Hospodina a Israele nepropustím.“ Farao promluvil pohrdavě, potupně o Bohu. — Fariseové a zákonníci mluvili potupně o Ježíši Kristu; říkali, že dělá zázraky pomocí ďábla, že je syn tesařův, že jest posedlý ďablem, že jest Samaritán, a jiné přezdívky mu dávali. Když chtěli na Pilátovi stráž ke hrobu Ježíšovu, řekli o něm, že je svůdce. — Nestorius, patriarcha cařihradský, učil potupně o Panně Marii, že nemá býti zvána rodičkou Boží.

Podobně jednají mnozí katoličtí křesťané; mluví potupně o Bohu a upírají mu některou dokonalost nebo mu připisují věci, které odporují jeho dobrotě, svatosti a spravedlnosti. Tak na př. upadnou-li svou vinou do neštěstí, přijdou-li náhlou pohromou o zdraví, o majetek, o službu, o úřad a p., nedávají viny sobě, své nedbalosti a neopatrnosti, nýbrž svalují vinu na Boha a volají: „Kdyby Bůh byl spravedlivý a milosrdný, nedopouštěl by na nás toho soužení, kdyby Bůh viděl naši bídu, naše trápení, smiloval by se nad námi a pomohl nám. Ale to On má radost z neštěstí člověka!“ — Ba mnozí jdou tak daleko, že nejsvětější jméno znetvořují, Bohu, Ježíši Kristu, Panně Marii a jiným svatým nadávají, z nich si posměch tropí, je tupí a zlehčují, nebo potupně mluví o sv. náboženství a sv. obřadech, činí si žerty ze sv. svátostí, zvláště ze mše svaté a ze svaté zpovědi atd. atd. O všech takových, kdož o Bohu, o jeho svatých aneb o svatých věcech potupně mluví, říkáme, že „**se rouhají Bohu**“.

Co jest Bohu se rouhati?

B o h u s e r o u h a t i jest o Bohu, o jeho svatých aneb o svatých věcech potupně mluvití. (Otáz. 387.)

Rouhání jest z nejtěžších hříchů. Příčina je v tom, že každým jiným hříchem Bůh bývá urážen jen nepřímo, pokud totiž hříšník přestupuje jeho přikázání, rouháním však bývá napadán přímo, a jeho čest kálána. A jako se ten, kdo urazí samého panovníka, dopouští většího provinění než ten, kdo přestupuje jen jeho zákon, tak se také rouhač prohřešuje mnohem tíže než každý jiný hříšník, který se neproviňuje proti Bohu přímo, nýbrž jen proti jeho zákonu. — Proto také Bůh rouhače přísně trestá, a to nejen na věčnosti, ale obyčejně již i na tomto světě.

Ve Starém zákoně bylo stanoveno, aby rouhači byli ukamenováni. „*Kdož by se rouhal jménu Hospodinovu, ať smrtí umře; kamením uhází ho všechno množství*“ (III. Mojž. 24, 16.)

V Písmě svatém nalézáme dosti dokladů, kterak Bůh nejen Israelity, nýbrž i samé pohany, kteří se rouhali jeho svatému jménu, ztrestal smrtí.

Když *Sennacherib*, král assyrský, rouhal se za krále Ezechiáše v listě mu zasláném Bohu, Bůh poslal anděla, jenž pohubil morovou ranou větší část vojska assyrského, Sennacherib pak sám byl brzy potom od svých dvořanů zavražděn. (Is. 36, 36.—38.) — Král *Antioch* byl pro své rouhání potrestán od Boha ohavnou a bolestnou nemocí, tak že červi žrali za živa jeho tělo, maso s něho padalo a nesmírný zápach vycházel od něho.

Ještě více dokladů toho, kterak Bůh trestá rouhače, podávají nám dějiny a každodenní zkušenost.

Císař *Julian Odpadlík* mluvil o Kristu jen s největším opovržením a posměchem nazýváje ho obyčejně „Galilejským“, nebo „synem tesařovým“. Kdysi bezbožník ten potkal osvíceného a nábožného křesťana, jehož věrnost ke Kristu a svatému náboženství byla mu dobře povědoma, i otázal se ho uštěpačně: „Co pak dělá Galilejský, syn tesařův?“ A zbožný ctitel Kristův odvětil: „Císaři, tesá desku na tvou rakev!“ A tak tomu i bylo; v několika dnech Julian skončil se slovy: „Galilejský! Ty's mne přemohl!“

V jedné vesnici u města Bielefeldu v Německu jakýsi rouhač neměl dosti na slovech, nýbrž skutkem chtěl potupiti Boha a svaté náboženství. Sedě za stolem vzal chléb a víno a říkal nad tím slova, jež Pán Ježíš vyřknul nad chlebem a vínem při poslední večeři, a potom rozdával z chleba a vína druhům svým. Když mělo dojít na něj, pocítil, že mu není dobře; položil hlavu na stůl a v několika okamžicích byl mrtev.

Když r. 1854 učení o neposkvrněném početí Panny Marie bylo prohlášeno za článek víry, nábožní křesťané se z toho radovali, ale také se někteří bezbožníci posmívali. V Solnohradsku jakýsi bohatý a prostopášný mladík dělal si v hostinci posměch z neposkvrněného početí Panny Marie tak rouhavě, že se lidé na to velice horšili. Brzy po té rouhač ten ujížděl kvapem na koni do údolí, kdež podle cesty byla kamenná socha Panny Marie. Když k té soše dojel, kůň se vzepíal a svrhl mladíka, jenž tak prudce upadl na tu sochu, že se mu kosti v prsou, v rukou a nohou zpřelámaly, a on zůstal bez sebe ležeti. Lidé odnesli jej domů, lékaři pečovali o jeho uzdravení, ale nadarmo; raněný nepřišel již k sobě a brzy zemřel. (Sem také lze vložití příklad o vojínovi uvedený při spravedlnosti Boží v části I. na str. 71.)

Tak tedy Bůh trestá rouhače již na tomto světě. Poněvadž pak rouhání jest hřích těžký, stihne rouhače, kteří odejdou na věčnost bez pokání, zavržení věčné.

Aby se křesťané rouhání co nejvíce varovali, [církev svatá v prvních dobách ukládala za ně velice přísné pokání a ustanovila, že rouhač musí po sedm neděl za sebou o službách Božích státi bos a s provazem kolem krku přede dveřmi chrámovými, že se musí po sedm pátků přísně postiti a na každý z uvedených dnů nasytiti dle možnosti jednoho, dva nebo tři chudé. Kdo se zdráhal pokání tomu se podrobiti, tomu byl odepřen církevní pohřeb. Na V. sněmě lateránském (1512—1517) bylo nařízeno, by se rouhači neudělovalo rozhřešení, leč po dokonaném velkém pokání.

Ano i **světští zákonodárci** ustanovili na rouhání těžké tresty.

Císař Justinián (527—565) velel trestati rouhače na hrdle. — Ludvík XIV., král francouzský, vydal r. 1666 zákon, kterým se nařizovalo, aby všickni, jimž se dokázalo, že se rouhali Bohu, Panně Marii nebo svatým, byli po čtyřikráte pokutováni vždy větší a větší částkou; po páté však musili v neděli nebo ve svátek státi od 8 hodin ráno do 1 hodiny odpoledne na potupném vyvýšeném místě; po šesté vpálilo se jim znamení na horním, po sedmé na dolním pysku, a jestliže se některý nikterak nechtěl polepsiti, měl se mu jazyk vyříznouti. Pokutováni byli také ti, kteří neudali rouhačů k soudu. — Císař rakouský Ferdinand II. dal r. 1624 tento zákon proti rouhačům: „Kdo by pronesl rouhavá slova o Bohu, blahoslavené Panně Marii, o světcích Božích, obřadech církve katolické, ztratí statek ano i hrdlo!“ A také nyní téměř ve všech zemích se rouhání stihá co nejpřísnějším trestem.

U nás je na rouhání, bylo-li jím dáno veřejné pohoršení nebo byl-li kdo sveden, anebo bylo-li s tím spojeno obecné nebezpečí, ustanoven *těžký žalář na rok aneb až na pět let*; byla-li při tom veliká zlomyslnost nebo nebezpečnost, *až na deset let*. (Trest. zákon ze dne 27. května 1852 č. 117. ř. z. § 123.) Není-li při rouhání okolností uvedených, trestá se *žalářem šesti- až dvanáctiměsíčním*. (§ 124.)

* * *

Kdo zneuctívá jméno Boží za prvé?

Rouhání je druhý způsob, jímž se jméno Boží zneuctívá, a jak jste slyšeli, je těžkým hříchem. Proto chraňte se ho co nejvíce! Pamatujte si, že rouhavé řeči mluví zpravidla jen lidé bezbožní a kteří Boha nemilují. K takovým nechtějte se řaditi! Nikdy také neposlouchejte řeči rouhavých a dle možnosti jim zamezujte!

Kdo zneuctívá jméno Boží za druhé?

Jméno Boží z n e u c t í v á :

2. kdo se Bohu rouhá. (Otáz. 384, 2.)

Co jest Bohu se rouhati? (Otáz. 387.)

O přísaze.

Jistému obchodníku ztrácely se z pokladny peníze. Jelikož nikdo do světnice nechodil, byla z krádeže obviněna služka, která světnici čistila. Obchodník ten měl syna, který mu bral peníze; služka však byla nevinna. Byla zavedena před soud. Soudce se jí ptal, je-li pravda, co pán na ni žaloval, a řekl jí také: „Raději se přiznejte, neboť byste byla přísněji potrestána, když byste zapírala!“ Služka odpověděla: „Nemohu se přiznati k tomu, čeho jsem neudělala; nebrala jsem peněz, můj pán se mylí, má-li mne za zlodějku.“ Ale obchodník stál na svém, že nikdo jiný nemohl peněz krásti, než služka, protože nikdo jiný nechodil do pokoje, kde peníze byly. I domlouval soudce služce znova, aby se jen přiznala; avšak ona vždy jednostejně říkala, že se té krádeže nedopustila. A když jí nechtěli věriti, pravila: „Bůh vševědoucí jistě ví, že mluvím pravdu, když tvrdím, že jsem těch peněz nevzala! Jeho si tedy беру za svědka, že jsem nevinna!“ — Poněvadž obchodník neměl svědka, který by mohl dosvědčiti, že služka skutečně peníze kradla, soudce ji propustil na svobodu.

Poněvadž ta služka neměla nikoho, kdo by mohl dosvědčiti, že mluví pravdu, když tvrdí, že nekradla, vzala si za svědka Boha, aby tak potvrdila, že jest nevinna. Bráti si Boha za svědka, že *mluvíme pravdu*, sluje „**přisahati**“ neboli „**skládati přísahu**“. Ta služka tedy přisahala neboli složila přísahu.

Co jest přisahati?

P ř i s a h a t i jest Boha za svědka bráti, že mluvíme pravdu. (Otáz. 388. část I.)

David přísahal matce Bethsabe, že syn její Šalomoun bude kralovati po jeho smrti. — Jonathas přísahal Davidovi, že mu vyprosí milost u otce. — Israelité přísahali, že se oddělí od žen cizích národů. — Dva vyzvědači posláni k prohlédnutí Jericha přísahali ženě Rahab, u níž našli úkrytu, že při dobytí města zachovají její dům a všecky v něm.

Všickni uvedení něco slibovali a na potvrzení, že to splní, brali si Boha za svědka — přísahali. Přisahati je tedy bráti si Boha za svědka, nejen že mluvíme pravdu, ale také *že chceme splnit, co slibujeme.*

Co jest **přisahati**?

Přisahati jest, Boha za svědka bráti, že mluvíme pravdu nebo že chceme splnit, co slibujeme. (Otáz. 388.)

Aby přísaha byla skutečně přísahou, jest především třeba, aby přísahající *věděl, co činí*, když přísahá. Proto děti, které ještě nedospěly k užívání rozumu, jakož i dospělí, kteří nemají zdravého rozumu, nemohou přisahati. Dále je třeba, aby přísahající *měl úmysl přisahati*. Kdo by jen vyřkl slova přísahy, ale neměl by při tom úmyslu přisahati, takový by v skutku nepřisahal, nýbrž říkal by jen prázdná slova. Ovšem, kdyby tím způsobem chtěl jiné klamati a svým slovům víru zjednati, nebyl by prost těžkého hříchu. — Konečně je třeba, aby přísahající *užil při přísaze slov nebo znamení, jimiž se Bůh za svědka volá.*

Boha lze volati za svědka *přímo*, odvoláváme-li se bezprostředně na něho, na př. pravíme-li: „Bůh mi svědkem“, „jako že Bůh je živ“, „při sám Bůh“, nebo *nepřímo*, jmenujeme-li osoby nebo věci, jichž nelze v myšlenkách od Boha odlučovati, na př. Pannu Marii, svaté, sv. kříž, evangelium, nebe, svátost, vlastní duši atd. Kdo tedy praví: „Přisahám při Panně Marii, při sv. Josefu, při nebi, při sv. kříži, při své duši“, skládá pravou přísahu, protože všecky ty osoby a věci, ačkoli nejsou Bůh sám, jsou s ním v nejtěsnějším spojení, pročež v nich jest vlastně Bůh sám volán za svědka. Rovněž bylo by pravou přísahou, kdyby kdo řekl: „Ať mne Bůh trestá, ať umru, ať jsem zatracen, ať nedojdu spasení, není-li pravda, co pravím“, protože při všech těch výrocích vyzývá Boha k potrestání, když by výpověď nebyla pravdiva. — Naproti tomu nejsou pravou přísahou výroky: „na mou čest“,

„na mou věru“, „na mou pravdu“, „na mé svědomí“, „jako že žiju“, „jako že tu stojím“ atd., poněvadž na dotvrzení pravdy nabízíme pouze sebe, t. j. svou čest, pravdomluvnost atd., nikoli svědectví Boží.

Přísaha bývá dle různých okolností označována různými jmény.

Bereme-li Boha za svědka, že mluvíme pravdu, že to, co tvrdíme, je skutečně tak, jak to tvrdíme, skládáme přísahu **stvrzovací** neboli **výpovědnou**; zavazujeme-li se přísahou, že něco učiníme nebo neučiníme, skládáme přísahu **záslibnou** neboli **přípovědnou**.

Užívá-li se o přísaze náboženských odznaků a šetří-li se zvláštních obřadů, nazývá se taková přísaha přísahou **slavnou**.

Obřady, jichž se užívá při slavné přísaze, záleží v tom, že se před přísahajícího postaví kříž uprostřed dvou hořících voskovic; přísahající pozdvihuje palec a dva vedlejší prsty pravé ruky a při tom pronáší svůj výrok a dotvrzuje slovy: „Tak mi pomáhej Bůh a jeho svaté evangelium.“

Slavná přísaha skládá se nejčastěji před soudem, aby svědkové slavným způsobem potvrdili, že chtějí mluvit pravdu. Přísaze takové říká se přísaha **soudní**. — Také úředníci, kněží, učitelé a vojínové při nastoupení své služby přísahají slavně, že povinnosti svého úřadu budou věrně plnit. To jest přísaha **úřední**.

Neužívá-li se při skládání přísahy zvláštních obřadů, říká se přísaze takové přísaha **prostá** neboli **jednoduchá**. Tu skládají lidé často v obyčejné rozmluvě, aby potvrdili pravdu svých výpovědí. Je-li kdo na př. v podezření, že něco ukradl, že někoho pomlouval a p., a chce-li dotvrdit, že toho neučinil, praví: „Bůh jest mi svědkem, že jsem nevinen“; nebo vypravuje-li kdo nějakou událost, kterou sám viděl, ale nemůže jí svědky potvrdit, dovolává se svědectví Božího a praví: „Jako že Bůh jest nade mnou, tak se to stalo“, nebo vyzývá Boha za trestatele, nemluví-li pravdy, říká: „Ať mne Bůh hned potrestá, usmrtí, zavrhne, jestliže lžu.“ — Přísaha jednoduchá

nesmí se snad proto, že se při ní neužívá zvláštních obřadů, méně ceniti než přísaha slavná. I ona jest náležitou přísahou, a nutno ji tedy skládati vždy s největší rozvahou a svědomitostí.

Někteří bludaři a některé náboženské sekty vyhlašují přísahu za nedovolenou. Aby tvrzení své odůvodnili, odvolávají se na výrok Ježíše Krista: „*Já pak pravím vám, abyste nikterak nepřisahali . . . ale řeč vaše buď: „ano, ano“, „ne, ne“; což pak nad to jest, od zlého jest.*“ (Mat. 5, 34.—37.) Avšak Ježíš těmi slovy přísahy nezakazoval, nýbrž vyjádřil jen, že by se přísaha neměla mezi křesťany vyskytovat, poněvadž pochází „od zlého“, t. j. ze lživosti a nevěrnosti lidské. Kdyby totiž lidé byli, jací býti mají, dokonalí křesťané, přísaha by byla zbytečna; ale poněvadž tomu tak není, poněvadž jedni jsou nedůvěřiví a nevěřící, druzí neupřímní a lživí, tedy jest přísaha v důležitých případech dovolena, ba nutna.

Že přísaha je dovolena, vysvítá z toho, že *Bůh sám* přísahal na dotvrzení svých zaslíbení, a to, poněvadž nemá vyššího nad sebe, skrze sebe sama. Tak na př. pravil Abrahamovi skrze anděla: „*Skrze sebe samého přísáhl jsem, praví Hospodin: že jsi učinil tu věc a neodpustil jsi synu svému jednorozenému pro mne, požehnám tobě a rozmnožím símě tvé jako hvězdy nebeské a jako písek, kterýž jest na břehu mořském; vládnouti bude símě tvé branami nepřátel svých. A požehnání budou v semeni tvém všickni národové země, že jsi uposlechl hlasu mého.*“ (I. Mojž. 22, 16.—18.)

I *Ježíš Kristus* přísahal. Když byl postaven před soud vysoké rady židovské, zapřísáhl jej nejvyšší kněz Kaifáš řka: „Zaklínám tě skrze Boha živého, abys nám pověděl, jsi-li ty Kristus, Syn Boží?“ A Ježíš odpověděl: „Ty jsi řekl.“ (Mat. 26, 63. 64.), t. j. přísahou potvrzují, že tak jest, jak jsi řekl; jsem Syn Boží.

Také *sv. Pavel* přísahal, když na př. chtěl věřící přesvědčiti o své upřímnosti a ospravedlniti se proti pomluvačům, pravil: „*Já pak za svědka беру Boha na duši svou*“.

(II. Kor. 1, 23.) Ve svých listech často o přísaze mluví a věřící zapřisahá.

Církev svatá vždy učila, že přísaha v důležitých věcech je dovolena. — Obřadní knihy též svědčí, že se v církvi přísahy užívalo, neboť jsou v nich obsaženy vzorce přísahy, již mají králové skládati.

✠ **3** Prísaha jest nejen dovolena, nýbrž i **Bohu milá**, neboť jí vyznáváme svou víru ve vševědoucnost, pravdomluvnost, svatost a spravedlnost Boží a tak Boha uctíváme. Avšak jako všeho dovoleného a Bohu milého, tak i přísahy může býti od zlých lidí zneužito; stane-li se tak, přísaha je hříšna. Nastává tedy otázka, o kom možno říci, že **přisahá hříšně**.

✠ **4 a)** Jako v hádce o haléř nikdo se neodváží jíti na soud císařův, rovněž tak nesmíme se opovážiti dovolávati se ve věcech malicherných svědectví samého Boha. Než bohužel mnozí lidé přisahají na každou nepatrnou věc, na níž docela nic nezáleží! Vypravují na př. nějakou všední událost, a nevěří-li jim někdo, hned se dušují, hned se Boha dovolávají; nebo slibují něco, co ani za řeč nestojí, ale neobejdou se při tom bez dovolování se Boha. Takové přísahy jsou ovšem hříšny, protože se dějí bez potřeby, a volati Boha bez potřeby za svědka jest zajisté velikou urážkou jeho velebnosti, tedy hříšno. Mimo to, kdo často bez potřeby přisahá, zvyká snadno přisahati i na věci nepravdivé a vydává se v nebezpečí nedostáti slovům přísahou potvrzeným. Proto také moudrý Sirach varuje: „*Přisahati nechť nepřivykají ústa tvá, neboť mnozí pádové jsou v tom!*“ (Sir. 23, 9.) Prísahu máme považovati za lék. Jako léku se užívá jen v nemoci, tak i přísahy má býti užito jen za mimořádných okolností, když totiž nemůžeme důležité pravdy svědky dokázati nebo žádá-li soud přísahy. Přisaháme-li bez potřeby, přisaháme hříšně.

Kdo přisahá hříšně za prvé?

Hříšně přisahá:

1. kdo přisahá bez potřeby. (Otáz. 389. 1.)

b) V jednom městě měla vdova kus lesa, z něhož prodávala dříví na stavbu. Jakýsi obchodník koupil od ní mnoho dříví a zaplatil jen polovičku; druhou polovičku zůstal dlužen. Po nějakém čase vdova upomínala jej o peníze; obchodník však tvrdil, že jí vyplatil již všechny peníze za dříví. Oba přišli k soudu. Žádný z nich neměl svědka pro své tvrzení. Soudce vybídl tedy obchodníka, aby přísahal. Obchodník zdvihl tři prsty a přísahal, že vdově již všechny peníze zaplatil.

Obchodník ten byl přesvědčen, že není pravda, co tvrdí, a přece si bral Boha za svědka; přísahal tedy **vědomě na nepravdu**. Tím urazil velice Boha; poněvadž si ho bral za svědka na lež; přísahal tedy hříšně.

Hříšně tedy za druhé přísahá, kdo přísahá vědomě na nepravdu, t. j. kdo ujišťuje přísahou, že něco jest pravda, ačkoli ví, že to pravda není. Totéž platí o tom, kdo v přísaze vydává za jisté, o čem není úplně přesvědčen, neboli kdo přísahá v pochybnosti o pravdě. Co se týče přísahy záslibné, přísahá hříšně, kdo stvrzuje přísahou, že něco učiní, co nemá nikterak v úmyslu učiniti. Tak by přísahal hříšně, kdo by se zavázal dívce přísahou, že ji pojme za manželku, ale neměl by při tom v úmyslu ji pojmouti. — Také není dovoleno užívati o přísaze slov obojetných a dvojsmyslných, s tím úmyslem, aby chom oklamali toho, komu přísaháme. Slovem, kdokoli o přísaze vypovídá jinak, než jak v srdci o věci ví a smýšlí, přísahá hříšně neboli „**křivě**“, dopouští se „**křivé přísahy**“ a sám sluje „**křivopřísežník**“.

Kdo přísahá hříšně za druhé?

Hříšně přísahá:

2. kdo přísahá křivě. (Otáz. 389. 2.)

O kom říkáme, že přísahá křivě? (O tom, kdo vypovídá o přísaze jinak, než jak v srdci o věci ví a smýšlí.)

Křivá přísaha jest hřích velmi těžký.

a) Kdo křivě přísahá, tupí a uráží velice nejsvětějšího Boha, protože se opovažuje, ač jest Bůh nejvyšš

pravdomluvný, ač jest nekonečná pravda, ač jest pravda sama a původce pravdy, volati jej za svědka ke lži. Tím veřejně ukazuje, jako by Bůh snad pravdy neznal, lež schvaloval anebo ji potrestati nechtěl nebo dokonce nemohl. Toť zajisté potupa veliká, urážka hrozná! Kdybychom žádali poctivého a pravdymilovného člověka, aby nám křivě svědčil, zajisté by pln rozhořčení odmítl naši žádost a cítil by se uražen. Jak teprve uráží to Boha, když ho nutíme křivou přísahou, aby potvrdil naši lež a vtiskl jí pečeť pravdy! Hroznější urážky pro Boha nedá se mysliti! To je tedy první příčina, proč křivá přísaha jest hřích velmi těžký, **protože se jí totiž Bůh, nekonečná pravda, volá za svědka ke lži.**

β) Kdo křivě přísahá, podvádí lidi a soudy, jež užívají přísahy jako posledního prostředku, aby pravda vyšla na jevo. Jak často se stává, že člověk zcela nevinný prohraje pro křivou přísahu soupeřovu nákladný proces, bývá uvržen s celou rodinou v chudobu a nezřídka klesá i soužením v předčasný hrob! Stane-li se to, křivopřísežník jest zlodějem, vrahem! On křivou přísahou zavinuje, že soudce odsuzuje, byť proti svému přesvědčení, nevinného, kdežto vinníkovi přisuzuje právo; že vinník, jenž je společnosti lidské vždy ke škodě, bývá uznán za poctivce a propuštěn na svobodu, kdežto poctivec bývá trestán, snad i vězněn. Tím způsobem křivá přísaha působí velmi neblaze ve společnosti lidské; jí se všechna pravda a věrnost mezi lidmi ruší, jí se lidská společnost zbavuje posledního prostředku dopátrati se pravdy a ochrániti práva a spravedlnosti. Kdyby všickni lidé křivě přísahali, kdo pak by mohl komu věřiti a důvěřovati? Čím by se učinil konec soudům, a čím by pravda a nevinnost byla hájena? Kdo by drzeji lhal, ten by vítězil. Druh druhu mohl by obviniti z nejhorších zločinů, stvrditi výpověď přísahou, a hrozná pomsta byla by vykonána. Poslední vůle zemřelých nic by nevážila, jeliž by se lživí pozůstalí křivými přísahami zmocnili celé pozůstalosti. — Kdyby všickni lidé křivě přísahali, kterak mohl by mocnář míti důvěru ve své úředníky, poddané

a vojáky, kterak by si manželé mohli navzájem důvěřovati? Věru, křivá přísaha boří a ničí vespolnou důvěru a otevírá bránu všelikému podvodu. Jí se lidská společnost zbavuje posledního prostředku dopátrati se pravdy a ochrániti práva a spravedlnosti. A to je druhá příčina, proč jest křivá přísaha hřích velmi těžký.

Proč jest křivá přísaha hřích velmi těžký?

Křivá přísaha jest hřích velmi těžký:

1. protože se jí Bůh, neskončená pravda, volá za svědka ke lži;

2. protože se jí lidská společnost zbavuje posledního prostředku dopátrati se pravdy a ochrániti práva i spravedlnosti. (Otáz. 390.)

Poněvadž křivá přísaha jest hřích tak těžký a hrozný, proto nelze se diviti, že pomsta Boží často až nápadně stíhá křivopřísežníka již na tomto světě. Je dokázáno, že lidé, kteří mají na svědomí křivou přísahu, nemají štěstí v celém dalším životě a požehnání Boží odstupuje od jejich domu. Plní se na nich hrozba Hospodinova: „*Přijde (zlořečení) do domu toho, jenž přísahá skrze jméno mé lživě, a přebýváti bude uprostřed domu jeho a stráví jej*“. (Zach. 5, 4.) Nezřídka křivopřísežníci náhle umírají. Proto se mezi lidem říká, že do roka umře, kdo křivě přísahal.

R. 1896 jakýsi nezdárný syn v Černé Hoře na Moravě vedl rozepři se svou starou matkou o výměnek. U soudu křivě přísahal a hned padl k zemi mrtev. („Hlas“ r. 1896.) — Jistý kněz byl povolán ke starému bezbožníku, kterého Bůh pro křivou přísahu potrestal mrtvicí jazyka, takže ztratil řeč. Byl ještě při sobě, celý však zoufalý. Když se ho kněz ptal, proč je tak zoufalý, naznačil znamením, že křivě přísahal, a brzy na to bídně zemřel.

Také církev sv. prohlašovala vždy křivou přísahu za hřích velmi těžký. Dle staré kázně církevní křivopřísežník musil se 40 dní postiti o chlebě a vodě a potom po 7 let činiti tuhé pokání. A dosud křivá přísaha složená před soudem náleží v některých diecesích mezi hříchy, od nichž kněz může rozřešiti jen ze zvláštní plné moci od biskupa udělené.

I světská vrchnost stanovila na křivou přísahu těžké tresty. V dřívějších dobách křivopřísežník býval potrestán smrtí; nyní se trestá žalářem.

Náš trestní zákon stanoví za křivou přísahu *žalář šesti- až dvanáctiměsíční*, jsou-li pak okolnosti přitěžující, *žalář na rok aneb až na pět let.* (§ 202.) Složí-li křivopřísežník křivou přísahu s obzvláštní smělostí a lstí, nebo vezme-li si křivou přísahu ve zvyk, tresce se to *těžkým žalářem pěti- až desítiletým* (§ 203.) a způsobí-li křivou přísahou škodu velmi důležitou, *těžkým žalářem až i dvacítiletým* anebo dokonce *doživotním.* (§ 204.)

c) Sofronius vypravuje o dvou bratřích, kteří si přísahali věčnou nenávist. Soused jejich ze všech sil se přičiňoval, aby je smířil. Mladší byl volný, starší však trval v nepřátelství vymlouvaje se, že přísahal věčný hněv a že tedy nesmí přísahy zrušiti. — Když sv. Pavel byl po návratu z třetí apoštolské cesty držán v Jerusalemě v zajetí, zapřísáhlo se čtyřicet Židů, že nebudou jísti ani píti, dokud Pavla nezabijí.

V obojím uvedeném případě zavázali se přísahající přísahou, že učiní něco zlého. Že tím hřešili, jest nepochybné. Jest již hříchem, když si kdo prostě umiňuje učiniti něco zlého, nebo opominouti něco dobrého, k čemu je zavázán. Mnohem větším hříchem jest, když takové předsevzetí potvrzuje ještě přísahou, neboť uráží Boha dvojím způsobem, to jak tím, že si umiňuje něco nedovoleného, tak také tím, že si here Boha za svědka na to. Taková přísaha je neplatná a přísahajícího neváže, neboť zlého nesmíme v žádném případě činiti, třeba bychom se k tomu zavázali tisící přísahou. Proto zmíněný hněvivý bratr jednal nesprávně, když měl za to, že musí setrvati ve hněvu na bratra svého, protože se k tomu zavázal přísahou. Přísaha ta ho nevážala, neboť byla hříšná. — Také neváže přísaha, která se jeví hříšnou ve svých následcích, byť v podstatě byla správná.

Na př. Herodes, jenž přísahal dceři Herodiadině, že jí vyplní každou prosbu, nebyl vázán býti jí po vůli, když žádala za hlavu sv. Jana Křtitele, neboť jeho přísaha nemohla se vztahovati na takovou prosbu, jež v sobě cho-

vala tak hrozný zločin. Herodes zhřešil již tím, že tak *nerozvážně* přísahal, ale ještě tížeji zhřešil, že přísahu tu splnil a dovolil, aby sv. Jan byl sťat.

Kdo tedy přísahá, že učiní něco nedovoleného, přísahá hříšně. A to je třetí způsob hříšné přísahy.

Kdo přísahá hříšně za třetí?

Hříšně přísahá:

3. kdo přísahá, že učiní něco nedovoleného. (Otáz. 389. 3.)

Kdo přísahá hříšně?

Hříšně přísahá:

1. kdo přísahá bez potřeby;

2. kdo přísahá křivě;

3. kdo přísahá, že učiní něco nedovoleného. (Otáz. 389.)

Kdo hříšně přísahá, buďto že přísahá bez potřeby nebo křivě nebo že učiní něco nedovoleného, ukazuje velikou neúctu k Bohu — zneuctívá jméno Boží, neboť tím, že se bez potřeby dovolává svědectví Božího, že vyzývá Boha, aby byl svědkem jeho lži a jeho hříšných přípovědí, dělá si z Boha, z jeho vševědoucnosti, pravdomluvnosti a svatosti takorůzka posměch, což jest zajisté velikou neúctou k bytosti nejsvětější.

Abychom přísahou nezneuctili jména Božího, nepři-
sahejme nikdy bez potřeby, ani na lež, ani že učiníme něco nedovoleného! Jestliže jsme se zavázali přísahou, že učiníme něco dobrého nebo neučiníme zlého, tedy přísahu tu věrně splňme!

Český král Přemysl Otakar II., aby si ujistil věrnost vojevůdců, obeslal všechny večer před osudnou bitvou na Moravském poli dne 26. srpna roku 1278 k sobě do stanu. Když se všichni sešli, vstoupil mezi ně beze zbraně a v lehkém oděvu a pravil k nim: „Došly mne výstrahy, že jsou mezi vámi také zrádcové! Nemohu tomu dáti víry; avšak je-li zde, kdo by ukládal o můj život, nuže vystup a vykonej na mne skutek pomsty! Lépe jest, abych tuto na místě sám zemřel ještě dnes, nežli aby zítra tisícové padli obětí zrady!“ Všichni jsouce zaraženi

mlčeli; nebylo tam nikoho, kdo by měl té smělosti a špatnosti a chtěl vztáhnouti ruku na svého krále. Vzpamatovavše se všichni přísahali králi věrnost. Přisahal i hanebný Milota z Dědic, jehož zradou druhého dne byla bitva ztracena a král Přemysl Otakar II. zahynul. — Spartský král Kleomenes učinil s Argivskými příměří na tři dni a potvrdil je přísahou. Avšak třetího dne přepadl Argivské a mnoho jich pobyl.

Milota z Dědic a Kleomenes učinili přípověď, kterou potvrdili přísahou, ale přípovědi té nesplnili, ač ji mohli splniti. Zhřešili tedy! A tak hřeší každý, kdo nesplní, k čemu se přísahou zavázal, ač by to splniti mohl; hřeší proto, že zneuctívá jméno Boží právě tak, jako kdo přísahá hříšně; děláť si takořka posměch z Boha vyzýváje ho, aby byl svědkem jeho svévolně rušených neb i neupřímných přípovědí. Tím způsobem hřeší na př. úředníci, vojáci, kněží, řeholníci, učitelé, kteří neplní svých povinností, k nimž se přísahou zavázali.

* * *

Kdo zneuctívá jméno Boží za první? — Kdo zneuctívá jméno Boží za druhé?

Za třetí zneuctívá jméno Boží, kdo hříšně přísahá nebo přísahy neplní, ačkoli by ji splniti mohl.

Kdo zneuctívá jméno Boží za třetí?

Jméno Boží z n e u c t í v á :

3. kdo hříšně přísahá nebo přísahy neplní, ačkoli by ji splniti mohl. (Otáz. 384. 3.)

O slibu.

Toho času, když nejvyšším knězem a soudcem lidu israelského byl Heli, žili nábožní manželé *Elkana a Anna*. Anna neměla dítě a proto se velice rmoutila. I šla jednou k stánku Hospodinovu do Silo a plačíc modlila se tam k Hospodinu takto: „Hospodine zástupů, jestliže . . . se rozpomeneš na mne, . . . a dáš služebnici své dítě po-

hlaví mužského, dám je Hospodinu po všechny dny života jeho.“ (I. Král. 1, 11.)

Anna učinila před stánkem Hospodinovým *přípověď*; přípověď tu učinila po zralém uvážení, bez všelikého nucení neboli *dobrovolně*; učinila ji *Bohu* a zavázala se jí, že *vykoná Bohu něco milého*, co nebylo její povinností; zavázala se k tomu tak, že nesplnění toho kladla by si za hřích, neboli zavázala se k tomu *pod hřichem*.

Dobrovolné, Bohu učiněné přípovědi, kterou se člověk pod hřichem zavazuje, že vykoná něco Bohu milého, říká se „**slib**“. Anna učinila tedy slib.

Co je **slib**?

Slib je dobrovolná, Bohu učiněná přípověď, kterou se člověk pod hřichem zavazuje, že vykoná něco Bohu milého (Otáz. 391.)

Slib jest rozeznávati od předsevzetí. Činí-li kdo předsevzetí, neukládá si závazku něco učiniti neb opominouti; činí-li však slib, *zavazuje se pod hřichem* k tomu, co připověděl, nebo jinými slovy: Ukládá si z lásky k Bohu nové přikázání.

Slib je *dobrovolná* přípověď. Aby slib byl dobrovolný, jest především nezbytno, aby byl vykonán po zralé úvaze a s náležitou rozvahou, neboť co člověk koná beze vší úvahy a rozvahy, toho nechce, to jest nedobrovolné. Dále jest třeba, má-li slib býti dobrovolný, aby byl učiněn beze všeho nátlaku. Kdyby tedy kdo byl ke slibu přinucen, na př. hrozbami, týráním a p., není slib jeho platný, neboť Bůh nechce vynucené oběti, nýbrž chce obět dobrovolnou. — Také není platný slib učiněný ve hrozném strachu a rozčilení, kdy člověk byl zbaven vší rozvahy a svobodné vůle.

U jakéhosi chalupníka vyšel oheň, a on v největší hrůze zvolal: „Půjdu bos až do Říma, neshoří-li mi děti!“ Přípověď ta nebyla slibem, protože chalupník ji učinil ze strachu a rozčilení.

Slib jest přípověď učiněná *Bohu*, jenž vyplněním jí má býti uctěn, třebas by věc sama sloužila i ke cti svatých

nebo k blahu bližního, na př. postavení sochy na památném místě, peněžitý dar chudým a p.

Slib jest přípověď, že učiníme něco *Bohu milého*, t. j. mravně dovoleného, *k čemu nejsme zavázáni*, na př. že vykonáme pout, že dáme určitý obnos na ozdobu chrámu, že se budeme denně modliti růženec atd. — Co jest povinností, nelze slibiti.

Rozeznáváme:

1. sliby **slavné**, jež činí slibujícího neschopným k činu, jenž se protíví slibu; následovně čin stává se netoliko nedovoleným, ale i neplatným; proti nim jsou sliby **jednoduché**, jež nečiní člověka neschopným k činu protivnému, a tudíž činí úkon jen nedovoleným, ale platným. Obojí se skládají v rádech od církve svaté uznaných;

2. sliby **podmíněné**, když kdo chce splniti přípověď jen tehda, budou-li vyplněny jisté podmínky; na př. slíbí-li kdo vykonati pout, uzdraví-li se; proti nim jsou sliby **nepodmíněné** neboli **naprosté**, když se kdo zaváže státi Bohu ve slovu, nepřidávaje žádné podmínky, na př. že vstoupí do řehole;

3. sliby **osobní**, když kdo připoví nějaký dobrý skutek jen pro svou osobu; na př. že se bude postiti; proti nim jsou sliby **věcné**, když kdo zaslíbí Bohu nějakou věc, která i po smrti jeho zůstává zaslíbenou a tedy i dědicům musí býti posvátnou; na př. když kdo zaslíbí chrámu Páně pole, aby z ročních požitků služby Boží mohly býti udržovány;

4. sliby **doživotní**, jež se kdo zavazuje plniti po celý život; na př. žíti v klášteře; proti nim jsou sliby **časné**, jež někdo chce plniti jen po nějaký čas; na př. že po celou postní dobu neokusí opojného nápoje.

Nikdo není povinen slib činiti, neboť Písmo sv. učí: „*Jestliže nebudeš chtíti slibiti, bez hříchu budeš*“ (V. Mojž. 23, 22.) Kdo však se slibem zaváže, jest povinen jej splniti; nesplní-li ho, hřeší, protože obelhává Boha vševedoucího a dává na jevo nevážnost k němu, čímž jej velice zneuctívá. V té příčině Písmo sv. zase dí: „*Učiniš-li*

slib Bohu svému, nebudeš prodlévati splniti jej, neboť vyhledávati toho bude Hospodin Bůh tvůj, a budeš-li meškati, bude tobě počteno za hřích“. (V. Mojž. 23, 21.) A jinde praví: „Což bys koli slíbil, splň; mnohem lépe jest neslibovati než po slibu, co připověděno, nesplniti“.

(Kaz. 5, 3. 4.)

Nesplnění slibu jest hřích buď těžký nebo všední, dle toho, je-li slíbená věc důležitá nebo méně důležitá. — Slíbí-li kdo sice něco důležitého, ale zaváže-li se k tomu výslovně jen pod všedním hřichem, bylo by nesplnění slibu toho také jen všedním hřichem, neboť slib jest zákon, jež si slibující sám dává, a proto má jako každý zákonodárce moc dáti svému slibu větší nebo menší závaznost. K věcem však zcela nepatrným nelze se zavazovati pod těžkým hřichem.

Stanoví-li si kdo přesně čas, kdy slib splní, musí čas ten dodržeti, a zhřešil by, kdyby bez důležité příčiny přeložil splnění slibu na jinou dobu. — Neustanoví-li si kdo času na splnění slibu, má jej splniti, jakmile to může bez velkých obtíží učiniti. Kdyby se splněním slibu stále otálel, nebyl by prost hřichu.

Ačkoli zrušení slibu jest hřichem, přece jsou případy, **kdy nemusíme dostáti slibu Bohu učiněnému.** Případy takové jsou:

1. když přestane příčina, pro kterou jsme se slibem zavázali;

Zaváže-li se kdo slibem, že se až do šťastného návratu otcova z daleké ciziny bude každý den modliti růženec, je prost slibu, když se skutečně otec vrátí, nebo když dojde bezpečná zpráva o jeho úmrtí v cizině.

2. když se slíbený předmět stane podstatně jiným, z možného nemožným, z dovoleného nedovoleným atd.;

Kdo slíbí po šťastném návratu hojnou almužnu chudým, je prost slibu, když mezi tím sám zchudne; slíbí-li služka, že s dovolením paniným bude dávati zbytky od oběda chudým, je prosta slibu, když paní dovolení odvolá. — Pouhé obtíže, jež se během času objeví při plnění

slibu, byť i nebyly slibujícím s počátku povědomy, neruší závaznosti slibu. Slib obtížný sice, ale možný a dovolený, musí býti vyplněn. Proto je radno, aby se každý, kdo chce učiniti slib, poradil napřed s moudrým a zkušeným zpovědníkem. Z téže příčiny církev nařizuje, aby každý, kdo míní složit sliby řeholní, žil dříve celý rok v noviciátě. V době té má uvažovati, má-li povolání k životu řeholnímu, či nic.

3. když se nevyplní podmínka, na kterou jsme se zavázali;

Kdo se zaváže slibem, že vykoná pout, uzdraví-li se mu matka, je prost slibu, když matka zemře.

4. když jej zruší ten, kdo má moc nad vůlí slibujícího nebo nad slíbenou věcí;

Rodiče mohou zrušiti sliby svých nezletilých dětí, představení řádů sliby svých podřízených, kteří se slavně zavázali neobmezenou poslušností. — Představení, jimž není podřízena vůle slibujícího, nýbrž jen věc slíbená, mohou prohlásiti za neplatné takové sliby, které porušují jejich právo; sliby však nestávají se v takovém případě navždy neplatnými, nýbrž jen na tu dobu, dokud odporují právu představených.

5. když nabudeme řádného prominutí od církevní vrchnosti;

Církevní vrchnost má moc jménem Božím platně promíjeti sliby Bohu učiněné, a to na základě slov Kristových: „*Cožkoli rozvázete na zemi, bude rozvázáno i na nebi.*“ (Mat. 18, 18.) Papež, jakožto nejvyšší hlava církve, má moc promíjeti sliby všech katolíků; *biskupové* smějí promíjeti sliby jen svých diecesánů. Z moci jejich vyjmuty jsou všechny sliby slavné, z jednoduchých pak těchto pět: slib ustavičné čistoty, slib vstoupiti do některého církevního řádu, slib vykonati pout do Říma ke hrobům sv. Petra a Pavla, do Jerusalema k Božímu hrobu a do Compostelly (ve Španělich) ke hrobu sv. Jakuba. Rozvázání těchto slibů jest vyhrazeno papeži.

K prominutí slibů musí býti důležité důvody. Kdyby kdo dosáhl prominutí slibu udáním lichých vymyšlených důvodů, prominutí mu udělené nemá platnosti a on jest vázán ve svědomí slib splniti.

6. když změním slib v jiný.

Změniti slib v lepší může každý sám. Výjimku činí jen sliby, jichž rozvázání jest vyhrazeno papeži; ty mohou býti zaměněny jen se vstoupením do řehole. — Zaměniti slib v rovně dobrý nebo v menší nikdo nesmí o své ujmě: k tomu je třeba dovolení církevní vrchnosti.

* * *

Kdo učiněný slib ruší nejza žádným z uvedených důvodů od splnění jeho osvobozen, hřeší, protože si lehkomyslně s Bohem zahrává, jej obelhává, čímž dává na jevo nevážnost a neúctu k němu — zneuctívá jméno Boží.

Kdo zneuctívá jméno Boží za prvé? — Kdo zneuctívá jméno Boží za druhé? — Kdo zneuctívá jméno Boží za třetí?

Za čtvrté zneuctívá jméno Boží, kdo učiněný slib ruší.

Kdo zneuctívá jméno Boží za čtvrté?

Jméno Boží z n e u c t í v á:

4. kdo učiněný slib ruší. (Otáz. 384. 4.)

Co se zapovídá ve druhém přikázání Božím?

Kdo zneuctívá jméno Boží?

Jméno Boží z n e u c t í v á:

1. kdo je neuctivě vyslovuje;
2. kdo se Bohu rouhá;
3. kdo hříšně přísahá nebo přísahy neplní, ačkoli by ji splniti mohl;

4. kdo učiněný slib ruší. (Otáz. 384.)

Co se poroučí ve druhém přikázání Božím.

Zapovídá-li se ve druhém přikázání zneuctívati jméno Boží, poroučí se opak toho, t. j. ctíti, velebiti a oslavovati neboli „světlti“ jméno Boží.

Co se poroučí ve druhém přikázání Božím?

Ve druhém přikázání Božím se poroučí jméno Boží světiti. (Otáz. 392.)

Jako můžeme jméno Boží různým způsobem zneuctívati, tak i můžeme různým způsobem jméno Boží světiti.

Způsoby svěcení jména Božího.

1. a) Již pohané o svých bozích uctivě mluvili a vybízeli k uctivému chování se k nim. Tak Cicero na př. praví: „*O moci bohů musí člověk vždy s posvátnou úctou mluvit.*“ — Zvláště Židům bylo jméno Boží posvátné. Označovali Boha jménem „Jehova“, t. j. „Já jsem, který jsem“. Jména „Jehova“ nesměl žádný Žid vysloviti; Když mluvili o Bohu, říkali obyčejně „Pán“ nebo „Hospodin“. Jen nejvyšší kněz směl jméno „Jehova“ jednou za rok vysloviti a nosil je vyryté na mitře, aby se lid při pohledu na ně rozpomenul, že má jméno Hospodinovo míti v uctivosti. — Znameníť anglický hvězdář Newton (čti Ňútn) vždy smekl, kdykoli uslyšel vysloviti jméno „Bůh“ nebo je sám vyslovil. — Jan z Jenštýna, arcibiskup pražský (1379—1396), kdykoli při modlitbě vyslovil anebo slyšel vysloviti jméno „Ježíš“ anebo „Maria“, vždy poklekl; seděl-li, vstal, smekl a vzhlédl k nebesům.

Podobnou uctivost ku jménu Božímu máme dávat i my. Máme jméno Boží **vyslovovati uctivě**, s náležitou rozvahou a vážností, jen tenkrát, když k tomu máme vážnou příčinu, jako na př. když se modlíme nebo se o Bohu učíme nebo k Bohu o pomoc voláme nebo se navzájem pozdravujeme a p. A jako si počínali Newton

a Jan z Jenštýna, kdykoli vyslovili nebo slyšeli vysloviti jméno „Bůh“, „Ježíš“, „Maria“, tak i my si máme počínati. A zbožní katolíci také skutečně smekají a nakloňují hlavu, slyší-li vyslovovati nebo sami-li vyslovují jméno „Ježíš“, „Maria“, ano i jméno „nejsvětější svátost“: Čiňte tak též! Nikdy toho neopomíjejte! Zvláště uctivě vyslovujte vždy křesťanský pozdrav: „Pochválen buď Ježíš Kristus!“ Nikdy pozdravu toho nekomolte a nevyslovujte příliš rychle! (Ukaž na některé vady ve příčině té.) Budete-li jméno Boží uctivě vyslovovati, budete je tím světiti.

b) Bůh ústy žalmisty Páně napomíná: „*Vzývej mne v den soužení, a vytrhnu tě!*“ (Žalm 49, 15.) Dle napomenutí toho máme tedy ve všelikém soužení, v každé potřebě, v každém pokušení a nebezpečí volati k Bohu o pomoc a důvěřovati, že splní slib svůj ústy žalmistovými daný a vytrhne nás, t. j. přispěje nám ku pomoci, neboli máme ve všelíké potřebě jméno Boží **důvěrně vzývati**. Činíme-li tak, vyznáváme, že Bůh jest všemohoucí, že nám může pomoci, když již odnikud nelze pomoci očekávati, čímž jej uctíváme — jméno jeho světíme. Jméno Boží tedy světíme za prvé, když je uctivě vyslovujeme a důvěrně vzýváme.

Kterak světíme jméno Boží za prvé?

Jméno Boží s v ě t í m e:

1. **když je uctivě vyslovujeme a důvěrně vzýváme.** (Otáz. 393. 1.)

2. a) Tři mládenci Ananiáš, Misael a Azariáš nechtěli se klaněti zlaté soše a raději se dali uvrhnouti do ohnivé peci, než by zapřeli Boha svého. — Daniel byl uvržen do jámy lví, že se nechtěl klaněti modle Bélu, ale po třikrát za den klekal na kolena a modlíval se k Bohu svému. Sv. Kaliopas byv tázán na svůj rod odpověděl: „Pamfilie jest mé rodiště, sláva pak má jest, že nesu jméno svého Pána, Ježíše Krista.“ Když za dob novějších nastalo v Číně pronásledování křesťanů, byl před vchodem každého úřadu položen na zemi kříž. Kdo vstupoval do

úřadu a nešlápl na kříž, byl poznán, že je křesťanem a hned mučen. A takových byl veliký počet.

Všickni, od nichž se v uvedených příkladech činí zmínka, vyznali svobodně a bez ostychu, že věří v Boha, svrchovaného Pána, a v jeho učení. Tak mají jednati všickni katoličtí křesťané; mají **Boha svobodně před celým světem vyznávat**. Mohou tak činiti způsobem různým. Jediné smeknutí před křížem, před sochou Panny Marie neb jiného svatého, před kostelem, když se zvoní klekání, jediné pokleknutí před velebnou svátostí, když se nese k nemocnému, jest vyznáním Boha a víry v něho právě tak, jako zúmyslné opominutí toho jest zapřením Boha a víry v něho. (Srov. část I. otáz. 32. str. 44.) Kdo Boha svobodně před celým světem vyznává, dává na jevo úctu, již chová k Bohu, svému nejvyššímu Pánu, oslavuje Boha — světí jméno Boží.

Jméno Boží tedy dále světíme, když Boha svobodně před celým světem vyznáváme.

! b) Samuel, zbožný soudce israelský, byl bedliv toho, aby lid zavrhl bohy cizí a sloužil Hospodinu. — Mathatiáš za krále Antiocha chránil zákona Božího a napomínal k tomu i syny své. — Všichni proroci hlásali čest a slávu Boží. — Svatí apoštolové, zvláště sv. Petr a Pavel, rozšiřovali neunavně víru Kristovu.

Po příkladu všech těch i my máme činiti. Máme se usilovně zasazovati o to, aby bližní naši víc a více Boha poznávali, milovali a dle vůle jeho živi byli; máme, kde možno, hřích zamezovati, víru šířiti a rozkvět pravého křesťanského života podporovati. Činíme-li tak, říká se o nás, že horlíme pro slávu Boží, a tím oslavujeme neboli světíme jméno Boží.

Tedy druhý způsob, jímž světíme jméno Boží, jest: když Boha svobodně před celým světem vyznáváme a pro jeho slávu horlíme.

Kterak světíme jméno Boží za druhé?

Jméno Boží s v ě t í m e:

2. když Boha svobodně před celým světem vyznáváme a pro jeho slávu horlíme. (Otáz. 393. 2.)

3. Co jest přísahati? — Kdo přísahá hříšně?

Abychom tedy nepřisahali hříšně, nesmíme přísahati bez potřeby, nesmíme si bráti Boha za svědka ve věcech malicherných, nýbrž smíme přísahati jen z *důležité příčiny* a když věc, která má býti přísahou potvrzena, je *důležitá*. Zpravidla smíme přísahati jen tehdy, když nás vrchnost duchovní nebo světská k tomu vyzve. — Dále nesmíme přísahati vědomě na nepravdu nebo v pochybnosti o pravdě, nýbrž jen *na pravdu*, jen na to, co máme úplně za jisté, nebo k čemu jsme naprosto odhodláni. — Konečně nesmíme přísahati, že učiníme něco nedovoleného, nýbrž smíme přísahati jen *na věc dobrou, dovolenou*.

Kdo přísahá jen z důležité příčiny, na pravdu a na věc dovolenou, skládá „náležitou“ přísahu. A takovou přísahou vzdává Bohu čest, neboť vyznává, že Bůh vše-vědoucí a spravedlivý lež a podvod trestá.

Když tedy **skrze náležitou přísahu Boha za svědka bereme**, ctíme Boha — světíme jméno Boží. A to je třetí způsob, jímž světíme jméno Boží.

Kterak světíme jméno Boží za třetí?

Jméno Boží s v ě t í m e:

3. když **skrze náležitou přísahu Boha za svědka bereme**. (Otáz. 393. 3.)

4. Anna, manželka Elkanova, slíbila Bohu, dá-li jí syna, že ho zasvětil službě Hospodinově; slibu tomu také skutečně dostála. Sotva že synu jejímu Samuelovi byla tři léta, přivedla ho k Helimu do Silo, aby sloužil Hospodinu při stánku. — Jakub učinil na útěku k Lábanovi slib, vrátí-li se šťastně do země otců svých, že bude obětovati Bohu desátky ze všech věcí. Slib ten také po návratu splnil. — Sv. Vojtěch jsa chlapcem na smrt se rozstonal. Rodiče položili ho na oltář Panny Marie a slíbili Bohu, uzdraví-li se, že ho věnují stavu kněžskému. Pán Bůh vyslyšel jejich prosbu, sv. Vojtěch se uzdravil,

a rodiče slib svůj vyplnili; věnovali ho stavu kněžskému. — Sv. František Saleský učinil Bohu slib, že se každodenně pomodlí celý růženec. Měl mnoho těžkého zaměstnání, že často neměl ani kdy na modlitbu, ale přece slibu dostál.

Podobně i my máme činiti. Když se zavážeme Bohu slibem, nemáme váhati splniti jej, jak nás Písmo svaté k tomu vybízí slovy: „*Sliby čiňte a plňte Hospodinu Bohu svému!*“ (Žalm 75, 12.)

Když činíme slib, ukládáme si dobrovolně z lásky k Bohu o jedno přikázání více, což je zajisté důkazem lásky a úcty k Bohu. Zřejměji pak projevujeme svou lásku a úctu k Bohu — světíme jméno Boží, když učiněné sliby věrně plníme. A to je čtvrtý způsob, jímž světíme jméno Boží.

Kterak světíme jméno Boží za čtvrté?

Jméno Boží s v ě t í m e:

4. když učiněné sliby věrně plníme. (Otáz. 393. 4.)

5. V Římě jest zařízen ústav na rozšiřování víry křesťanské mezi pohany. Mnozí jinochové z pohanstva pošli se tam cviči a vzdělávají, bývají posvěceni na kněžství a vracejí se pak do vlasti, aby krajanům svým hlásali víru Kristovu. Jednomu takovému nově vysvěcenému knězi Čiňanu, vracejícímu se do vlasti, jistý vysoce postavený kněz římský řekl: „Jdi, synu můj! Přeji ti, aby hlavu tvou brzy zdobila čepice biskupská!“ Načež Čiňan odvětil: „Přeji si, aby mne zdobil purpur kardinálský.“ Tou odpovědí vysoce postavený kněz byl zaražen, maje za to, že Čiňan touží po vysokých hodnostech. Ten však brzy vysvětlil slova svá řka: „Jako se oděv kardinálský stkví purpurem, barvou krve, tak i já si žádám, abych mohl pro čest a slávu Boží proliti krev svou a tak býti ozdoben purpurem slávy mučednické.“ Ta odpověď uspokojila ovšem vysoce postaveného kněze.

My pak se z odpovědi té učíme, že cokoli dobrého konáme, máme všecko konati a obětovati ke cti Boží, jak nás napomíná sv. Pavel řka: „*Bud'to že jíte nebo pijete*

nebo cokoli jiného činíte, všechno ke slávě Boží činite!“ (I. Kor. 10, 31.) Dobře je učiniti každého dne ráno, jakmile procitneme, dobrý úmysl, že budeme všechno konati a obětovati ke cti Boží, že při žádném díle nespustíme cti Boží s myslí. Činíme-li tak, nejen se uchráníme snáze hříchů, jimiž Bůh bývá zneuctíván, ale i přímo prokazujeme Bohu čest — světíme jméno Boží.

Konati a obětovati všechno ke cti Boží, jest pátý způsob, jímž světíme jméno Boží.

Kterak světíme jméno Boží za páté?

Jméno Boží s v ě t í m e :

5. když vůbec všechno ke cti Boží konáme a obětujeme. (Otáz. 393. 5.)

* * *

Co se poroučí ve druhém přikázání Božím?

Kterak světíme jméno Boží?

Jméno Boží s v ě t í m e :

1. když je uctivě vyslovujeme a uctivě vzýváme;
 2. když Boha svobodně před celým světem vyznáváme a pro jeho slávu horlíme;
 3. když skrze náležitou přísahu Boha za svědka bereme;
 4. když učiněné sliby věrně plníme;
 5. když vůbec všechno ke cti Boží konáme a obětujeme.
- (Otáz. 393.)

Opakování.

Jak zní druhé přikázání Boží? — Co se zapovídá ve druhém přikázání Božím? — Co rozumíme *jménem Božím*, jehož nemáme zneuctívati? — Kdo *zneuctívá* jméno Boží? — Kdo vyslovuje jméno Boží *neuctivě*? — Kdy pak bys vyslovoval jméno Boží *lehkomyslně*? — Co jest *klítí*? — Kterak trestá Bůh někdy toho, kdo kleje?

Co jest *Bohu se rouhati*? — Kdo se na př. rouhal Bohu? — Proč rouhání náleží mezi nejtěžší hříchy? — Který trest byl ustanoven ve Starém zákoně na rouhání? — Kterak církev v prvních dobách trestala rouhání? — Čím trestá nyní světská vrchnost veřejné rouhání?

Co jest *přisahati*? — Kolikerým způsobem můžeme bráti Boha za svědka? — Kdy bereme Boha za svědka *přímo*? — Kdy bereme Boha za svědka *nepřímo*? — Jak říkáme přísaze, bereme-li Boha za svědka, že *mluvíme pravdu*? — Jaká je přísaha, když přisaháme, že *něco učiníme nebo neučiníme*? — Které přísaze říkáme *slavná*? — V čem záleží obřady při slavné přísaze? — Kde skládá se nejčastěji slavná přísaha? — Jak se říká přísaze skládané před soudem? — Kdy se říká přísaze přísaha *úřední*? — Jak se říká přísaze, při níž se neužívá zvláštních obřadů? — Co jest si pamatovati o ceně jednoduché přísahy?

Kdo přisahá *hříšně*? — Kdy zpravidla máme jen přisahati? — Kdo přisahá *křivě*? — Proč jest křivá přísaha velmi těžký hřích? — Jak trestá často Bůh křivopřísežníka? — Čím trestá světská vrchnost křivou přísahu složenou před soudem? — Co říci o přísaze, kterou se zavazujeme, že učiníme něco nedovoleného? — Kdo se na př. zavázal přísahou, že učiní něco nedovoleného? — V kterém případě také přísaha neváže? — Uveď příklad přísahy, která se ukázala hříšnou ve svých následcích! — Proč zneuctívá jméno Boží, kdo hříšně přisahá? — K čemu jsme zavázáni, když jsme přisahali, že něco učiníme? — Čeho se dopouští, kdo neplní přísahy, ačkoli by ji splniti mohl? — Proč takový zneuctívá jméno Boží?

Co je *slib*? — Který je rozdíl mezi slibem a předsevzetím? — Co znamenají slova: kdo činí slib, zavazuje se „*pod hříchem*“ něco bohumilého učiniti? — K čemu je zavázán, kdo učinil slib? — Čeho se dopouští, kdo učiněný slib bez příčiny ruší? — Proč zrušením slibu zneuctívá jméno Boží?

Co se *poroučí* ve druhém přikázání Božím? — Kterak *světime* jméno Boží? — Kdy jen máme jméno Boží *vy-slovovati*? — Jak dáváme i zevnějším způsobem na jevo úctu ke jménu „Ježíš“, „Maria“, „nejsvětější svátost“? — Kdy zvláště máme jméno Boží *vzývati*? — Kdy na př. *vyznáváme* jméno Boží? — Kdo vyznal neohroženě jméno Boží? — Kdy *horlíme* o slávu jména Božího? — Kdo

na př. horlil o slávu jména Božího? — Kdy bereme Boha za svědka *náležitou přísahou*? — Proč *náležitou přísahou* světíme jméno Boží? — Proč *plněním slibů* světíme jméno Boží? — Jak si snadno zvykneme konati a obětovati všecko ke cti a slávě Boží? — Kterak nás sv. Pavel napomíná v té příčině?

O třetím přikázání Božím.

Jak zní **třetí** přikázání Boží?

Třetí přikázání Boží zní: „P o m n i, a b y s d e n s v á t e č n í s v ě t i l!“ (Otáz. 394.)

Co se poroučí ve třetím přikázání Božím.

Bůh šest dní stvořil svět, sedmého dne pak odpočíval a den ten posvětil. Tím ukázal, že i lidé mají v týdně šest dní pracovati, starati se o své tělo, sedmého pak dne že mají odpočívati a *zasvětiti* jej Bohu, svému *Pánu*, neboli *světiti* jej. Proto slul ten den „**dnem Páně**“ nebo „**dnem svátečním**“.

Před příchodem Vykupitelovým neboli ve **Starém zákoně** byla dnem Páně „**sobota**“. Ustanovil tak sám Bůh; když totiž dal Israelitům desatero přikázání na hoře Sinaji, poručil ve třetím přikázání: „*Pomni, abys den sobotní světil!*“ (II. Mojž. 20, 8.) Proto Židé světili a světí až dosud za den Páně sobotu.

V **Novém zákoně** nezůstala však sobota dnem Páně. Již sv. apoštolové, zajisté z rozkazu Kristova, určili pro křesťany za den Páně *den po sobotě*, a to na památku, že Pán Ježíš v den po sobotě vstal z mrtvých a v den po sobotě seslal Ducha svatého. V našem jazyku říká se dnu tomu „**neděle**“.

Tím, že sv. apoštolové místo soboty ustanovili za den Páně neděli, neporušili přikázání Božích, protože svěcení dne Páně nezrušili, nýbrž ustanovili toliko jiný den k odpočinku a ke službě Boží. Jako se Israelitům poroučelo ve třetím přikázání Božím světiti den sváteční, neboli

den Páně, jímž byla sobota, tak také nám křesťanům se ve třetím přikázání Božím poroučí světiti den sváteční neboli den Páně, jímž jest nám neděle.

Co se poroučí ve třetím přikázání Božím?

Ve třetím přikázání Božím se poroučí světiti den Páně. (Otáz. 395.)

Který den je dnem Páně?

V Novém zákoně je dnem Páně neděle; ve Starém zákoně jim byla sobota. (Otáz. 396.)

Proč je v Novém zákoně dnem Páně neděle?

V Novém zákoně je dnem Páně neděle:

1. protože Pán Ježíš v neděli vstal z mrtvých;
2. protože v neděli seslal Ducha svatého. (Otáz. 397.)

O svěcení dne Páně.

I. Israelité ve Starém zákoně světili sobotu především tím, že odpočívali od veškeré práce, jak jim Bůh sám nařídil říka: „*Šest dní budeš pracovati a dělati všecka díla svá. Sedmého pak dne sobota Hospodina Boha tvého jest. Nebudeš dělati žádného díla v něm ty ani syn tvůj ani dcera tvá, služebník tvůj ani děvečka tvá, hovado tvé ani příchozí, kterýž jest v branách tvých.*“ (II. Mojž. 20, 9. 10.)

Tak i my máme si vésti v neděli jakožto v den Páně. Máme ji světiti tím, že **odpočíváme od práce**. Příkaz ten netýká se však prací všech bez rozdílu, nýbrž jen takových prací tělesných, které obyčejně konávají lidé služební a nádeníci, řemeslníci a dělníci tovární nebo jiní dělníci jim podobní. Proto říká se také pracím těm **práce „služebné“**. K nim patří práce rolníků na polích, lukách, v lesích, ve stodolách atd., dále práce všech řemeslníků, jakož i práce v továrnách. Od takových prací máme v neděli odpočívat. — Za to však **jsou dovoleny** takové práce, které zaměstnávají více ducha než tělo, nebo které mají za účel vzdělávání rozumu nebo ušlechtilé pobavení, neboli tak zvané *volné práce*. Proto jest v neděli dovoleno čísti, psáti, počítati, kresliti, hráti a p.

Avšak ani příkázání odpočívati v neděli od služebných prací není naprosté. Jsouť případy, ve kterých je dovoleno konati v neděli i práce služebné.

Takové případy jsou:

a) Když **neodkladná potřeba** žádá práce služebné. To vysvítá ze slov samého Ježíše Krista. Když totiž fariseové na otázku, sluší-li v sobotu uzdraviti nemocného, mlčeli, Ježíš pravil k nim: „*Či z vás osel nebo vůl upadne do studnice, a nevytáhne ho ihned v den sobotní?*“ (Luk. 14, 5.) Slovy těmi Ježíš Kristus zřejmě prohlásil, že není porušením soboty a tedy hříchem, koná-li kdo služebnou práci v naléhavé, neodkladné potřebě.

Tak řemeslníci směji v neděli posloužiti na př. pocestným, kteří se nemohou zdržeti; krejčí a švadleny směji pracovati o šatech pro zemřelého nebo na pohřeb, nemohou-li jinak v čas jich ušiti; chudé ženy, které jsou po celý týden ve službě, směji v neděli na sebe, na muže a děti spraviti, vyprati, ušiti atd.; služební mohou v neděli odpoledne udělati pro sebe nebo pro dům drobné práce, neboť je to zajisté lepší, než aby mařili čas zahálkou nebo v ledajakých společnostech a vyraženích. — Také je dovoleno konati v neděli veškeré služebné práce každodenní, které tedy nemohou býti odkládány ani dříve udělány, jako jsou: vaření, čištění nádobí, obsluha dobytka a p.

b) Také **čest Boží** činí častěji služebné práce v neděli dovolenými.

K pracím těm náležejí takové práce, jež se vztahují *výhradně a přímo* k službám Božím, jako: zdobiti kostel, stavěti oltáře o slavnosti „Božího Těla“ a p. Naproti tomu práce, jež se jen vzdálenějším způsobem vztahují k službám Božím a jichž není nutně třeba, jako na př. šiti mešní roucha, dělati svícny nebo kalichy, voziti stavivo na stavbu chrámu, stavěti chrám a p., nejsou dovoleny.

c) Služebné práce směji se konati v neděli, žádá-li jich **lásky k bližnímu**.

Tak na př. je dovoleno v neděli sloužiti nemocným, přispívati bližnímu ku pomoci, byť se při tom musila konati práce sebe těžší, potká-li ho neštěstí, jako požár, povodeň a p.

d) Také je dovoleno konati v neděli služebné práce pro **obecné blaho**.

Tak na př. v čas války je dovoleno v neděli stavěti hradby proti nepříteli, hájiti se a p. — Ve mnohých krajinách lze v neděli mletí, když panuje sucho, když mlýn pro nedostatek vody může jen málo pracovati, a jest nouze o potravu. — Pekaři smějí pro obecnou potřebu i v neděli péci pečivo, řezníci smějí sekati maso atd.

e) Konečně je dovoleno konati v neděli služebné práce, když si kdo zjedná **dovolení církevní vrchnosti**.

Církev dává takové dovolení jen v závažných případech, t. j. v takových, když by kdo ze zdržení od práce měl *velikou* škodu.

Tak na př. biskupové dovolují, aby se smělo pracovati i v neděli v takových továrnách, kde se stroje nemohou bez veliké škody zastaviti, jako v tavírnách, kde tekutých kovů nelze bez velké škody nechat vystydnouti, v cukrovarech, kde by se rozpuštěné šťávy zkazily a pod. — Duchovní správce mohou v čas nahodilé potřeby, když by si věřící nesnadno mohli opatřiti dovolení od biskupa, jménem jeho dáti dovolení ke konání prací služebných. Tak na př. smějí dovoliti, aby se ve žních, když se po delší nepohodě v neděli ukáže příznivé počasí, směla sklízeti úroda polní.

Je-li kdo v pochybnosti, smí-li se ta neb ona práce v neděli konati, má se obrátiti k duchovnímu správci a žádati ho za radu.

Kterak **světíme** neděli za prvé?

Neděli s v ě t í m e:

1. když odpočíváme od **s l u ž e b n ý c h** prací. (Otáz. 398. 1.)

Co rozumíme pracemi **služebnými**?

Pracemi služebnými rozumíme takové práce tělesné, které obyčejně vykonávají lidé služební a nádeníci, řemeslníci a dělníci tovární nebo jiní dělníci jim podobní. (Otáz. 399.)

Ve kterých případech se dovoluje konati v neděli práce služebné? !

Odpočíváme-li v neděli od služebných prací, světíme nejen neděli, ale prospíváme též svému zdraví. Člověk jest ovšem stvořen k práci, ale není stroj, aby mohl býti zapražen do práce bez oddechu. Člověk potřebuje odpočinku; proto zajisté velmi moudře zařídil to Bůh, že jako každého dne ustanovil noc ku zotavení, tak také nařídil, aby jeden den v týdnu byl věnován k delšímu odpočinku.

II. Israelité ve Starém zákoně světili sobotu dále tím, že se horlivěji oddávali službě Boží. Totéž jest i naši povinností ve příčině neděle. Abychom neděli světili, máme nejen odpočívati od služebných prací, ale máme se též oddávati horlivěji **službě Boží**.

Ve Starém zákoně sloužili Bohu především oběťmi. Proto Israelité obětovali v sobotu větší počet obětí. My křesťané máme také obět, která velikostí, svatostí a silou nekonečně převyšuje oběti starozákonní. Je to *mše svatá*, v níž obětujeme Bohu nikoli věci stvořené, jako zvířata, plodiny polní a p., nýbrž obětujeme mu jeho jednorozného Syna, Pána a Spasitele svého, Ježíše Krista. Proto mše svatá jest nejlepší a nejvhodnější způsob sloužiti Bohu a není tedy pochybnosti, že jsme povinni, i kdyby nám toho církevní příkázání neukládalo, býti v neděli přítomni mši svaté. Kdybychom vykonali na ten den v kostele a mimo kostel sebe více modliteb, není to prážádná náhrada za mši svatou. Naše skutky pobožnosti jsou jen výkony lidské, mše svatá však jest dílo Boží, neboť sám Ježíš Kristus to jest, jenž se skrze ruce kněžské obětuje. Skrze obět mše svaté stáváme se účastni ovoce vykoupení Kristova a dosahujeme všech milostí Božích. Proto již za časů apoštolských věřící obcovali

v neděli mši svaté. V době pronásledování scházeli se v soukromých domech a v podzemních skrýších, vydávali život v nebezpečí, jen aby nebyli oloupeni o mši svatou. Podobně i my máme v neděli rádi obcovati mši svaté, máme pouštěti mimo sebe starosti a péče domácí a spěchati do chrámu Páně.

Mimo mši svatou máme se v neděli také účastniti *pobožností, které se konají odpoledne ve chrámu Páně*, jako jsou: požehnání, růženec, litanie, křížová cesta, procesí a p. Mnozí katolíci mají za to, že mši svatou jest vše vykonáno; odpoledne že náleží jim, že ho mohou užívati jak chtějí. Ale to je mylná domněnka! Bůh nepraví ve třetím přikázání: „Pomni, abys dopoledne den sváteční světil!“ nýbrž: „Pomni, abys den sváteční světil!“ Kdo tedy chce tomuto přikázání dokonale dosti učiniti, musí celou neděli zasvětili Bohu. Nechává-li nám Bůh v týdnu šest dní k obstarávání našich záležitostí, není to zajisté mnoho, vyhrazuje-li sobě jediný den a žádá-li, abychom jej celý věnovali jeho cti a spáse své duše.

Abychom neděli světili, máme obcovati mši svaté a odpoledním pobožnostem. Mše svatá a všechny ostatní pobožnosti, jež se v neděli pravidelně ve chrámu Páně konají, označují se zkrátka slovy „**předepsané služby Boží**“. V neděli máme tedy obcovati předepsaným službám Božím.

Kterak světime neděli za druhé?

Neděli s v ě t í m e:

2. když obcováme předepsaným službám Božím. (Otáz. 398. 2.)

III. Avšak ještě jiným způsobem můžeme neděli světili, a to konáním *domácích pobožností*. Poněvadž většina lidí nemá kdy zaměstnávat se ve všedních dnech věcmi spasení se týkajícími a konáním pobožností, mají tak činiti aspoň v neděli. Zvláště je chvály hodné rozprávati hovor o tom, co se vykládalo v kostele na kázání nebo na křesťanském cvičení, nebo čísti nábožnou, neb aspoň dobrou, neškodnou knihu. A když hovor dojde,

nebo kniha se dočte, možno zpívati zbožnou píseň nebo se modliti růženec. — Rovněž konáním *skutků křesťanské lásky* můžeme světiti neděli. Příkladem v tom jest nám Ježíš Kristus, jenž mnoho nemocných uzdravil v sobotu, na př. člověka s uschlou rukou, slepého od narození, vodnatelného a j., ačkoli se fariseové nad tím nanejvýše pohoršovali. Chtěl nás tím poučiti, že i my v den Páně máme konati skutky lásky. První křesťané slavivali v neděli hody lásky, t. j. společné hostiny, na něž zvali chudé a kladli pro ně ochotně dary do pokladniček. A tak i zbožní křesťané pozdějších dob věnovali se zvláště v neděli konání skutků lásky. Neděle je také k takovým skutkům zvláště vhodna, neboť toho dne jsme prosti denního zaměstnání a máme tedy dosti kdy na konání skutků tělesného a duchovního milosrdenství. Neděle uvádí nám též na mysl veliká a četná dobrodiní, jichž se nám od Boha dostalo a denně dostává, a tak nás pobádá, abychom z vděčnosti k Bohu byli dobročinní k bližním. Můžeme to činiti různým způsobem: můžeme navštěvovati nemocné a je těšiti, jsou-li chudi, lék nebo posilu jim opatřovati, nebo můžeme choditi na hřbitov a tam se na hrobech milých modliti, nebo dávat chudým větší almužnu a p.

Konáme-li v neděli domácí pobožnosti a skutky křesťanské lásky, konáme, co se Bohu líbí neboli „*bohumilé skutky*“, což je třetí způsob svěcení neděle.

Kterak světíme neděli za třetí?

Neděli s v ě t í m e :

3. když konáme b o h u m i l é skutky. (Otáz. 398. 3.)

Kterak světíme neděli?

Neděli s v ě t í m e, když odpočíváme od služebných prací, obcujeme předepsaným službám Božím a konáme bohumilé skutky. (Otáz. 398).

Co se zapovídá ve třetím přikázání Božím.

I. Poněvadž se ve třetím přikázání Božím poroučí, abychom v neděli odpočívali od služebné práce, nežádá-li

jí nutná potřeba nebo jiná příčina, nebo nebylo-li k ní dáno dovolení od vrchnosti církevní, je z toho patrné, co se ve třetím přikázání Božím **zapovídá**. Zapovídá se totiž **služebná práce v neděli bez potřeby nebo bez řádného církevního dovolení**. Kdo toho zákazu nedbá a věnuje delší dobu v neděli služebné práci, dopouští se těžkého hříchu. Obyčejně se při služebné práci považují za delší dobu tři hodiny, pročez, kdo v neděli koná služebnou práci tři hodiny, dopouští se těžkého hříchu. Dává-li se však služebnou práci v neděli konanou veliké pohoršení, je taková práce hříchem těžkým, byť trvala jen chvíli. Také hřeší, kdo bez potřeby v neděli žádají služebné práce od svých poddaných nebo je k ní dokonce nutí. Poddaní mají se proti takovému požadavku ohrazovati, a nepomůže-li to, mají co možná nejdříve z takové služby odcházeti. V pochybných případech mají se obracet o radu k duchovnímu správci a dle ní jednati.

Co se zapovídá ve třetím přikázání Božím za prvé?

Ve třetím přikázání Božím se z a p o v í d á:

1. služebná práce v neděli bez potřeby nebo bez řádného církevního dovolení. (Otáz. 400. 1.)

¶ II. Neděle jest ustanovena k oslavě Boží a k posvěcování naší duše. Proto se dále zapovídá v neděli vše, co se s účelem tím nesrovnává, co čest Boží zmenšuje a duši škodí, neboli *co neděli znesvěcuje*. Sem patří na př. nestřídmost a rozpustilé hry, *hříšné* radovánky a jiné věci podobné. Jsou-li trestuhodní křesťané, kteří konají v neděli služebné práce, jež samy v sobě jsou dobré a dovolené, jednají zajisté mnohem trestuhodněji ti, kdož se v neděli oddávají hříšným radovánkám, zábavám a hrám, poněvadž jsou samy v sobě vždycky zlé a v každé době zapovězené. Kdo se takovým věcem v neděli oddává, dopouští se, soudíme-li přísně, dvojího hříchu, a to hříchu, že páchá něco zlého, a hříchu znesvěcování neděle. Proto také všickni učitelové církevní učí, že hříchy spáchané v neděli jsou těžší než hříchy spáchané ve dny všední. A bohužel, je to právě neděle, o níž Bůh bývá

nejvíce a nejtíže urážen! Možno bez přehánění říci, že častoz a šest dní v týdnu úhrnem nebývá spácháno tolik smrtelných hříchů, jako o samotné neděli. Jak mnoho se hřeší, abychom jen některé hříchy jménem uvedli, na př. pýchou, nečistotou, opilstvím, rozpustilými hrami, nočními toulkami, nelaskavými, bezbožnými řečmi, hádkami, rvačkami atd.! Je skutečně pravda, že v neděli dábel má nejbohatší žně, a směle možno říci, že přemnozí křesťané budou zavrženi pro hříchy nedělní.

Avšak nejen co neděli znesvěcuje, zapovídá se ve třetím přikázání Božím, nýbrž i to, **co světiti ji překáží**. Tak na př. není dovoleno v neděli v čase služeb Božích pořádati hony, schůze, tance, koncerty, výlety a podobné zábavy, byť i jinak dovolené. Takové zábavy mohou se sice v neděli pořádati, ale až po odpoledních službách Božích. Pořádají-li se v čase služeb Božích, stávají se zábavami hříšnými, poněvadž odvracejí od návštěvy služeb Božích a dávají veliké pohoršení.

Co se zapovídá ve třetím přikázání Božím za druhé?

Ve třetím přikázání Božím se z a p o v í d á :

2. všecko, co neděli znesvěcuje nebo světiti ji překáží, na př. nestřídmost a rozpustilé hry, hříšné radovánky a jiné podobné věci. (Otáz. 400. 2.)

Co se zapovídá ve třetím přikázání Božím?

Ve třetím přikázání Božím se z a p o v í d á :

1. služební práce v neděli bez potřeby nebo bez řádného církevního dovolení;

2. všecko, co neděli znesvěcuje, nebo světiti ji překáží, na př. nestřídmost a rozpustilé hry, hříšné radovánky a jiné věci podobné. (Otáz. 400.)

Co nás má zvláště odstrašovati od znesvěcování neděle.

Poněvadž znesvěcování neděle jest hřích, máme se ho všemožně, jako vůbec každého hříchů, vystříhati.

Vedle toho jsou však ještě jiné vážné důvody, které nás mají zvlášť od znesvěcování neděle odstrašovati.

a) Ve Starém zákoně bylo Israelitům přísně zakázáno znesvěcovati práci den sobotní. Hospodin rušitelům soboty vyhrožoval nejen tresty časnými, ale též věčnými. Tak na př. pravil: „*Šest dní dělati budete dílo; sedmý den bude vám svatý, sobota, a odpočinutí Hospodina; kdo by dělal dílo v něm, zabit bude*“ (II. Mojž. 35, 2.) A jindy řekl: „*Soboty mé poskvrnili náramně; protož jsem řekl, že vyleji prchlivost svou na ně . . . a zahladím je docela*“ (Ezech. 20, 13.) A skutečně rušitelé soboty byli přísně pokutováni, jak vysvítá z těchto slov Písma svatého: Stalo pak se, když synové israelští byli na poušti a našli člověka sbírajícího dříví v den sobotní, že přivedli jej k Mojžíšovi a k Aronovi i ke všemu množství, kteříž zavřeli ho v žaláři, nevědouce, co by s ním činiti měli. I řekl Hospodin k Mojžíšovi: „*Smrtí ať umře člověk ten, nechť ho ukamenuje všecken zástup vně za stany*“ . A když vyvedli jej ven, uházeli ho kamením, a umřel, jakož byl přikázal Hospodin. (IV. Mojž. 15, 32.—36.)

V Novém zákoně Bůh sice neustanovil trestu smrti na rušení neděle aniž pohrozil jinými časnými tresty za provinění to. Přes to, nedá se upírati, že i nyní stihá znesvěcování neděle nezřídka časnými tresty. Když krupobití zpustoší pole, když města a vesnice lehnou popelem, když stihne krajinu neúroda a drahota, když mezi lidmi vypuknou nemoci, když je potká soužení a neštěstí, lze zcela dobře míti za to, že jsou to pokuty, jež Bůh sesílá na křesťany za znesvěcování neděle.

R. 1884 o jedné neděli po Velikonoci v čase dopoledních služeb Božích v Novém Bydžově poblíž budovy okresního soudu jakýsi rolník z blízkých Hlušic nakládal na vůz koupené seno. Lidé jdoucí do chrámu Páně hubovali: „*Toť přece nepotřebná práce! K tomu venkovan přijel do města, aby znesvěcoval neděli?*“ Když šli z kostela, rolník již nenakládal; seděl a odpočíval běduje při nedokončené práci a zástup lidí stál kolem. Co se stalo? Sklouznuv se sena zlomil si nohu a jen přispěním cizích lidí mohl býti naložen na vůz a dovezen k lékaři. Událost ta vážně působila na přítomné.

Netrestá-li Bůh znesvěcovatelů neděle zde na zemi, trestá je tím přísněji na věčnosti. Jak nás víra poučuje, bude každý, kdo umře ve smrtelném hříchu, na věky zavržen. Znesvěcování neděle je hříchem těžkým; čeká tedy křesťany, kteří znesvěcují neděli buď služebnými pracemi nebo různými rozpustilostmi a nepravostmi, věčné zavržení. Ano, poněvadž znesvěcování neděle jest nezřídka hříchem nade všechny ostatní hříchy velikým, budou křesťané, kteří se hříchu toho dopustí, přísněji trestáni než ostatní zavrženci. To platí především o těch, kteří znesvěcují neděli hříchy a nepravostmi, neboť oni urážejí zvláště těžce Boha. — Proto, nechtějme nikdy znesvěcovati neděle! Bázeň trestů — časných i věčných — jimiž Bůh hrozil rušitelům soboty, nechť nás od toho zvláště odstrašuje.

Co nás má za prvé zvláště **odstrašovati** od znesvěcování neděle?

Od znesvěcování neděle má nás zvláště o d s t r a š o v a t i :

1. bázeň časných i věčných trestů, jimiž Bůh hrozil rušitelům soboty. (Otáz. 401. I.)

b) Člověk po celý týden hledí jen na tu zemskou hroudu, shání a lopotí jen pro tělo, pro živobytí, při čemž na Boha a na spásu duše své zapomíná. Proto má to nahraditi v neděli, aspoň v neděli má si připomenouti, že se má starati nejen o tělo, ale též o duši, má si připomenouti svůj cíl, pro který jej Bůh stvořil. Z té příčiny má se v neděli účastniti služeb Božích a konati pobožné skutky, aby tak oslavoval Boha a přispíval své duši a doháněl, co ve všedních dnech proměškal. Ale, bohužel, přemnozí křesťané tak nečiní! Co jest křesťanů, kteří jsou i v neděli sklíčení pracemi a starostmi o věci časné, kteří se i v neděli lopotí buď v dílně, nebo v obchodě, nebo v hospodářství a j., že nemohou pro starosti ani zraku k nebi pozdvihnouti a na duši vzpomenouti! A jak mnozí křesťané světi neděli jen snad lepším šatem a lepším pokrmem! Že by měli jíti také do kostela a tam duši svou

k Bohu povznést, to jim ani na mysl nepřijde! Věru počinají si tak, jako by byli živi jen pro tento svět a ne také pro věčnost, jako by měli jen tělo a ne také duši! Že takové jednání jest hříšno a tedy trestuhodno, o tom nelze pochybovati. A myšlenka, jak trestuhodno jest po šestidenní péči o tělo nevěnovati ani jednoho dne péči o duši, je druhé, co nás má zvláště odstrašovati od znesvěcování neděle.

Co nás má za druhé zvláště **odstrašovati** od znesvěcování neděle?

Od znesvěcování neděle má nás zvláště o d s t r a š o v a t i:

2. myšlenka, jak trestuhodno jest po šestidenní péči o tělo nevěnovati ani jednoho dne péči o duši. (Otáz. 401. 2.)

c) Znesvěcováním neděle dává se veliké pohoršení. Že na př. v nynější době tak mnozí křesťané zanedbávají v neděli služby Boží, toho příčinu třeba hledati jen v pohoršení. Vidí, že jiní, místo aby obcovali službám Božím, zůstávají doma, nebo jdou po svém zaměstnání a zábavách, a činí to potom po nich také. Že se v neděli v tak mnohých dílnách a závodech pracuje, lze také z valné části přičítati pohoršení. Nynější mistři a tovaryši byli v učení u rozličných pánů a musili v neděli pracovati; tím byl jim smysl pro svěcení neděle vzat a proto pracují nyní též. I to, že někteří křesťané dělají z neděle den lehkomyšlnosti a rozpustilosti, že v neděli pijí a hrají dlouho do noci a pouštějí uzdu všem vášním a náruživostem, lze přičítati jen na vrub pohoršení. Vidí, že i jiní zneužívají neděle k ukájení svých náruživostí, dělají to tedy po nich a znesvěcují neděli také. Všecko napomínání a varování jich bývá marné; odpovídají obyčejně: „Proč bych toho nesměl činiti? vždyť jiní činí také tak“. Kdo tedy sám znesvěcuje neděli nebo jiné ku znesvěcování jí svádí neb i nutí, dává veliké pohoršení, jež zavinuje přecetné hříchy a uvrhuje mnohé duše v záhubu. A ta velikost pohoršení, které člověk dává, když den

Páně znesvěcuje, jiné k tomu svádí neb i nutí, je třetí, co má nás zvláště odstrašovati od znesvěcování neděle.

Co nás má za třetí zvláště odstrašovati od znesvěcování neděle?

Od znesvěcování neděle má nás zvláště odstrašovati:

3. velikost pohoršení, když člověk den Páně znesvěcuje, jiné k tomu svádí neb i nutí. (Otáz. 401. 3.)

d) V Lyoně jakýsi švec pracoval v neděli o mši svaté. Zbožný jeho soused, kupec, ho navštívil a prosil, aby v neděli práce nechal. Švec odpověděl: „Jsem chud a nemohl bych se bez práce v neděli vyživiti.“ Kupec prosil ho, aby aspoň půl roku zkusil v neděli nepracovati a choditi na mši svatou, že sám jeho škodu zaplatí. Švec svolil. Za půl roku se ho kupec ptal, kolik mu má platiti za škodu, již si nedělním nepracováním způsobil. Švec odpověděl: „Ničeho nežádám. Od té doby, co plním svou křesťanskou povinnost, jsem šťasten a požehnání spočívá na mé práci.“

Z tohoto příběhu poznáváme, že Bůh provází svěcení neděle požehnáním, kdežto znesvěcování jí stíhá kletbou, jak patrně ze slov, jež praví ústy prorokovými: „*Soboty mé poskvrnili náramně; protož řekl jsem, že vyleji prchlivost svou na ně . . . a zahladím je docela*“ (Ezech. 20, 13.)— Dokud lidé světili lépe neděli, požehnání Boží spočívalo na jejich práci, ale nyní, kdy kleslo náboženství, kdy se pohrdá mravem předků, kdy města i vesnice jako o závod znesvěcují neděli, stávají se poměry den ode dne neutěšenější, blahobytu vůčihledě ubývá. A nemůže také býti jinak. Na práci konané v den Páně nemůže spočívat požehnání Boží, a proto obyčejně tam, kde se lidé lopotí v neděli, bývá největší bída.

Dokladem toho je tato událost: V jedné dílně pracovalo se den co den, v neděli i ve svátek. Dělníkům se vyplácela v neděli dvojnásobná mzda za to, že se dávali okrádati o neděli. Než ti ubozí lidé čím dále tím více chudli a chřadli, neboť chtějíce si vynahrádit ztracenou neděli, v noci pak hýřivali, při čemž mnohý denní

mzdu promrhal a promarnil. Rodiny jejich pak žily v nouzi a bídě.

Že i duše takových lidí pustne nebo docela hyne, netřeba dokazovati, neboť lidé ti nedovedou se povznést duchem, stále jen žijí ve starostech pozemských, v péči o tělo, a co neprospívá tělu, nemá pro ně ceny. Do kostela nepřijdou skoro nikdy, neslyší slova Božího, nemodlí se, čtou špatné spisy a užívají hříšných zábav, což všecko přivádí nutně ke zpustnutí srdce. — A jak se daří vychovávání dítek tam, kde se neděle znesvěcuje! Bídňě! Kterak pak má otec vychovávatí dobré a zbožné děti, když sám nemá zbožnosti, když neděli znesvěcuje všední prací a hýřením! Ve které rodině se znesvěcuje neděle, tam bývá vždy nepořádek a mravní zkaženost. Je-li však rodina zkažena, trpí tím i společnost; základy její jsou otřeseny. Proto, kdyby se znesvěcování neděle stalo všeobecným, nastal by neodvratně mravní úpadek celé lidské společnosti.

Věru neblahé a smutné jsou následky znesvěcování neděle: ztráta požehnání Božího, zpustnutí srdce, mravní úpadek lidské společnosti a ještě mnohé jiné. Následky ty jsou čtvrté, co má nás zvláště odstrašovatí od znesvěcování neděle.

Co nás má za čtvrté zvláště **odstrašovatí** od znesvěcování neděle?

Od znesvěcování neděle mají nás zvláště o d s t r a š o v a t i :

4. smutné následky znesvěcování neděle, jako: ztráta Božího požehnání, zpustnutí srdce, mravní úpadek lidské společnosti. (Otáz. 401. 4.)

Co nás má zvláště **odstrašovatí** od znesvěcování neděle?

Od znesvěcování neděle má nás zvláště o d s t r a š o v a t i :

1. bázeň časných i věčných trestů, jimiž Bůh hrozil rušitelům soboty;

2. myšlenka, jak trestuhodno jest po šestidenní péči o tělo ani jednoho dne nevěnovatí péči o duši;

3. velikost pohoršení, když člověk den Páně znesvěcuje, jiné k tomu svádí neb i nutí;

4. jiné smutné následky znesvěcování neděle, jako: ztráta Božího požehnání, zpustnutí srdce, mravní úpadek lidské společnosti. (Otáz. 401.)

Opakování.

Jak zní třetí přikázání Boží? — Co se poroučí ve třetím přikázání Božím? — Který den byl dnem Páně ve Starém zákoně? — Který den je dnem Páně v Novém zákoně? — Proč je v Novém zákoně dnem Páně neděle?

Kterak světíme neděli? — Co rozumíme pracemi služebními? — Uveď některé služební práce! — Kdy je dovoleno konati v neděli služební práce? — Uveď některé práce, které se smějí v neděli konati pro neodkladnou potřebu! — Které jen práce vztahující se k službám Božím smějí se konati v neděli? — Kdy dává církevní vrchnost dovolení ke konání služebných prací v neděli? — Uveď některé příklady, kdy církevní vrchnost dovoluje v neděli konati služební práce!

Které služby Boží náležejí k předepsaným službám Božím? — Proč máme býti v neděli přítomni mši svaté? — Které pobožnosti konají se nejčastěji odpoledne ve chrámu Páně?

Které *bohumilé* skutky můžeme v neděli konati?

Co se *zapovídá* ve třetím přikázání Božím? — Kdy je služební práce v neděli konaná těžkým hříchem? — Uveď některé věci, které neděli znesvěcují! — Proč jsou hříchy, jimiž se neděle znesvěcuje, větší? — Uveď, co překáží na př. světiti neděli! — Kdy až se mají v neděli pořádati dovolené zábavy? — Proč jsou dovolené zábavy, pořádané v čase služeb Božích, hříšny?

Co nás má zvláště odstrašovati od znesvěcování neděle? — Který trest byl ustanoven ve Starém zákoně na rušení neděle? — Kterak trestá Bůh často již na tomto

světě znesvěcování neděle? — Čeho jest se rušitelům neděle obávati na věčnosti? — Které jsou nejčastější následky znesvěcování neděle?

O čtvrtém přikázání Božím.

Jak zní čtvrté přikázání Boží?

Čtvrté přikázání Boží zní: „Cti otce svého i matku svou, a bys dlouho živ byl a dobře ti bylo na zemi!“ (Otáz. 402.)

Které povinnosti obsahují první tři přikázání Boží? (Povinnosti k Bohu.) — Které povinnosti obsahuje ostatních sedm přikázání Božích? (Povinnosti k sobě a k bližním.) (Srov. otáz. 348.)

Nejbližší ze všech lidí jsou nám rodiče, t. j. otec a matka. Proto hned po přikázáních, jež nám ukládají, jak se máme chovati k Bohu, následuje přikázání: „Cti otce svého i matku svou!“ které předpisuje, jak se děti mají chovati ke svým rodičům. O tom, jak se děti mají chovati ke svým rodičům, si nyní promluvíme.

a) Když staříčkový Jakub uslyšel od synů vrátivších se z Egypta, že Josef, syn jeho, dosud je na živu, spěchal se syny a s jejich rodinami do Egypta. Když přišli na pomezí země Kananejské, Juda pospíšil napřed, aby oznámil Josefovi, že otec přichází. Josef dal hned zapřáhnouti do vozu a jel naproti otci. Uzřev ho vyskočil z vozu, padl na šíji jeho a objímaje ho plakal radostí. — Když Šalomoun seděl v celé slávě své na trůnu královském, vešla k němu do komnaty matka Betsabe. Šalomoun povstal s trůnu, šel matce naproti, poklonil se před ní a posadil ji na zvláštním stolci po pravici své.

Josef egyptský svým chováním poctil otce, Šalomoun matku; oba dali na jevo, že si rodičů váží, že je mají v uctivosti — **prokázali rodičům úctu.**

Podobně všechny děti mají svým rodičům prokazovati úctu. Jak to mají činiti, naznačuje jim Písmo svaté slovy: „Vskutku a řeči i ve vší trpělivosti cti otce svého!“

(Sir. 3, 9.) Děti, které dle této rady jednají, nejen si rodičů v srdci váží, ale také se k nim slovem i skutkem zdvořile chovají: uctivě je oslovují, zdvořile jim odpovídají, nikdy neukazují umíněnosti, nýbrž podvolují se ochotně rodičům ve všem, co není proti jejich svědomí, a když je rodiče napomínají nebo kárají, pokorně slova jejich přijímají a mlčí. Nejsou-li si vědomy viny, zdvořilým způsobem se omlouvají. Pozorují-li na rodičích chyby, nevykládají jiným lidem o chybách těch, nýbrž omlouvají je, jak jen možná, a myslí si: „Třebas otec můj a matka má mají na sobě některé slabosti, jsou přece moji rodiče, zastupují u mne místo Boží; musím je tedy míti v uctivosti“.

Které děti prokazují uvedeným způsobem rodičům úctu, t. j. které si rodičů v srdci váží a k nim se slovem i skutkem zdvořile chovají, plní první povinnost k rodičům, kterou dětem ukládá čtvrté přikázání Boží, neboť ve čtvrtém přikázání Božím se poroučí za prvé prokazovati rodičům úctu.

Co se poroučí ve čtvrtém přikázání Božím za prvé?

Ve čtvrtém přikázání Božím se poroučí:

1. prokazovati rodičům úctu. (Otáz. 403. I. část.)

b) Když mladý Tobiáš pojal dceru Raguelovu Sáru za manželku, Raguel chtěl ho ještě nějaký čas po svatbě u sebe zdržeti a doléhal na něj mnohými prosbami, aby návrat domů o několik dní odložil. Ale Tobiáš nedal se k tomu nikterak pohnouti a pravil: „Vím, že otec a matka počítají dny, a budu-li prodlévati, rmoutiti se bude duše jejich.“ (Tob. 8, 9.)

Tím dal Tobiáš na jevo, že ani v cizině nezapomněl na rodiče a že jim nechce prodléváním působiti starosti a zármutku; dal na jevo, že má rodiče rád, že je miluje.

Podobně všechny děti mají rodiče své milovati neboli mají **prokazovati rodičům lásku.**

Jak to mají činiti, lze poznati z tohoto příběhu: Chudá vdova nemohla ve stáří již choditi. Truchlila velmi, že nemohla již docházeti do chrámu Páně, což

dříve pilně konávala. Jedenkráte v neděli stěžovala si synům řkouc: „Jak šťastna bych byla, kdybych mohla býti na mši svaté. Ale není to možno; nemohu choditi.“ Hojné slzy vyhrkly jí z očí; bolný povzdech vydral se jí z prsou, a políbením křížku na růženci hleděla si odlehčiti. — Chudí synové neměli tolik, aby mohli zaplatiti matce povoz. I zhotovili pohodlnou židli s dvěma bidly po stranách, posadili tam matku a nesli ji do kostela. Lidé stáli udivení nad tou láskou synovskou, a někteří sypali zeleň a květiny na cestu.

Z tohoto příběhu se ditky učí, co mají činiti, aby se o nich mohlo říci, že prokazují rodičům lásku. Ti synové jistě přáli z celého srdce matce všeho dobrého; skutkem, který vykonali, způsobili jí velikou čest a radost. Duše její cítila toho potřebu posílniti se mší svatou, a synové její poskytli jí v té potřebě tak zvláštním způsobem podporu; měli též trpělivost s jejím stářím a s její nemocí a konečně můžeme směle říci, že ti synové se jistě za matku také modlili. A tak všecky děti mají ukazovati lásku k rodičům.

Mají jim všeho dobrého přátí, chováním čest a radost jim působiti, v tělesných i duchovních potřebách jim pomáhati, slabosti, křehkosti jejich trpělivě snášeti a za ně se modliti. Činí-li tak, plní druhou povinnost, která se ukládá dětem ve čtvrtém přikázání Božím, neboť v přikázání tom se poroučí za druhé prokazovati rodičům lásku.

Co se poroučí ve čtvrtém přikázání Božím za druhé?

Ve čtvrtém přikázání Božím se poroučí:

2. prokazovati rodičům lásku. (Otáz. 403. 2. část.)

c) Když starý Tobiáš myslil, že již brzy umře, zavolal k sobě syna svého a dával mu mnohá dobrá a spasitelná napomenutí. Mladý Tobiáš vyslechnuv pozorně otce, pravil potom k němu: „Všecko, co jsi mi přikázal, učiním, otče můj!“ — O Ježíši Kristu nečteme ve svatém evangeliu z jeho věku od návratu z Egypta až do třicátého roku mnoho. Čteme tam o něm dvanáctiletém jen

několik slov, ale slova ta jsou velice krásná, slova: „Byl jim poddán.“ (Luk. 2, 51.) (Srov. část I. str. 212.) Syn Boha živého, Bůh Otci rovný, věčný, všemohoucí byl poddán tesaři z Nazareta, jenž mu zastupoval otce, a chudičké Panně, jež mu byla matkou!

Mladý Tobiáš a Ježíš Kristus jsou krásným příkladem dětem, že mají býti rodičů svých poslušny, neboli že mají **prokazovati** rodičům **poslušnost**, t. j. že mají vždy jednati ve věcech dovolených dle jejich rozkazu nebo dle jejich přání a rady, dle jejich napomínání a výstrah. Bůh sám napomíná děti k poslušnosti rodičů, neboť praví ústy moudrého Šalomouna: „*Zachovej, synu můj, příkázání otce svého a neopouštěj naučení matky své!*“ (Přísl. 6, 20.) A sv. Pavel poroučí: „*Synové, poslouvejte rodičů svých v Pánu, neb je to spravedlivé!*“ (Ef. 6, 1.)

Rozkazují-li rodiče dětem něco hříšného, děti musí jim odepříti poslušnost, byť i pro neposlušnost bylo jim nejhorších příkoří snášeti, neboť dle slov sv. Petra sluší více poslouchati Boha než lidí. (Sk. ap. 5, 29.) Příkladem v tom může jim býti Jonathas, syn Saulův. Když mu otec velel přivésti Davida, by jej mohl zabiti, odřekl to a Davida se zastal. Rovněž sv. panna Barbora nikterak nechtěla poslechnouti otce svého, jenž ji sváděl k pohanství, a raději se nechala od něho stíti, než aby mu byla po vůli.

V jednom francouzském městě připravoval se syn vznešených rodičů, kteří málo o náboženství se starali, k prvnímu sv. přijímání. V rodině nedbalo se na posty; v pátek a jiné postní dny připravovaly se pravidelně masité pokrmy. Školák byl ve sv. zpovědi poučen, že i on je povinen zachovávat posty, a jak by se měl zachovati k rodičům, když by ho nutili jísti masité pokrmy. Když na to v pátek přišlo na stůl maso, a otec synovi na talíř dával, tu on otci slušně poděkoval a skromně oznámil, že masa jísti nebude, že se spokojí s kouskem chleba. Na otázku, proč nechce masa jísti, odpověděl: „Otče, dnes je pátek, a církev zapovídá požívati masitých pokrmů.“ Otec se rozhněval a synovi nařídil, že za trest bude celý den doma zavřen a ani kousek chleba nedostane. Syn se trestu tomu bez odmluvy tiše podrobil. Matce bylo synáčka líto, dávala mu po straně něco jísti a také mu vytýkala jeho vzdorovitost. Syn však matce vlídně odvětil: „Kdyby mi byl otec poručil či-

nití něco slušného, ochotně bych ho poslechl, nečiním tedy nic ze vzdoru. Otec mi poručil zůstat doma a ničeho nejisti, tedy ho v tom poslechnu.“ Matka byla pohnuta příkladným chováním synovým a se slzami v očích oznámila vše otci. I otec byl velice pohnut, že syn jeho je tak dokonale vycvičen, a ptal se ho, kdo jej tak vycvičil. Když uslyšel, že zpovědník, šel mu hned poděkovat a sám také dal se na pokání a nikdy již nezanedbával náboženských povinností.

Děti jsou povinny poslouchati rodičů jen dotud, dokud jsou pod jejich mocí. Ve věku dospělém mají k rodičům ve příčině poslušnosti povinnost jen podmíněnou. Mohouť si hledati výživu i mimo dům, nepotřebují-li rodiče jejich pomoci, nebo mohou setrvati v domě otcovském, není-li jim samým nutno, aby z domu odešly. Ale i když od rodičů ničeho nepotřebují, nemají přece zapomínati na úctu a lásku jim povinnou, ale mají dbáti jejich přání a při důležitých záležitostech, zvláště při volbě stavu, s nimi se raditi. Pravíť Písmo sv.: „*Synu, bez rady nic nečiň a po účinku nebudeš želeť.*“ (Sir. 32, 24.)

Které děti jednají vždy ve věcech dovolených dle rozkazu rodičů nebo dle jejich přání a rady, dle jejich napomínání a výstrah, prokazují rodičům poslušnost a plní třetí povinnost, kterou ukládá dětem čtvrté přikázání Boží, neboť ve čtvrtém přikázání Božím se poroučí za třetí prokazovati rodičům poslušnost.

Co se poroučí ve čtvrtém přikázání Božím za třetí?

Ve čtvrtém přikázání Božím se poroučí:

3. prokazovati rodičům poslušnost. (Otáz. 403. část 3.)

Co se poroučí ve čtvrtém přikázání Božím?

Ve čtvrtém přikázání Božím se poroučí prokazovati rodičům úctu, lásku a poslušnost. (Otáz. 403.)

* * *

Přikázání prokazovati rodičům *úctu a lásku* Bůh vepsal každému člověku již do srdce. Proto nenajdeme na světě národa, třeba byl sebe divočejší a nevzdělanější, jenž by rodičům neprokazoval úcty a lásky. Když Solon, slavný mudrc a zákonodárce řecký, byl tázán,

proč neustanovil trestu na děti, jež se chovají k rodičům neuctivě a nelaskavě, odpověděl: „Poněvadž nemám za možné, aby se dítě chovalo k otci nebo k matce neuctivě a nelaskavě“. Co pak se týče *poslušnosti*, lze snadno dokázat, že děti jsou povinny rodičům ji prokazovati. Jsouť rodiče představení dětí; poddaní jsou povinni prokazovati představeným poslušnost, tedy i děti jsou tímž povinny rodičům.

Mocnější však pohnutkou, pro kterou děti mají prokazovati rodičům úctu, lásku a poslušnost, má jim býti důstojnost, již rodiče jsou obdařeni proti dítkám; zastupují u dětí místo samého Boha. Bůh přenáší svou vládu nad dětmi do jisté míry na jejich rodiče a zavazuje a zmocňuje je, aby děti místo něho vedli a o ně se starali. Děti jsou tedy povinny uznávati rodiče za zástupce Boží. A jako král žádá od poddaných, aby jeho zástupci prokazovali úctu, lásku a poslušnost, tak také Bůh žádá od dětí, aby pro něho a místo něho prokazovaly úctu, lásku a poslušnost rodičům. A jako se každá neúcta, neláska a neposlušnost, již se poddaní prohřešují proti zástupci královi, dotýká i samého krále, tak se také každá neúcta, neláska a neposlušnost, již se děti prohřešují proti rodičům, dotýká samého Boha. Proto sv. Řehoř Nazianský praví, že „*dítě nemůže zneuctíti rodičů, aby také Bůh nebyl zneuctěn*“.

Děti mají tedy prokazovati rodičům úctu, lásku a poslušnost, **protože rodiče zastupují u dětí místo Boží.**

Než ještě jiná, rovněž mocná pohnutka má vésti děti k tomu, aby prokazovaly rodičům úctu, lásku a poslušnost. Jsou to dobrodiní, jichž se dostává dětem od rodičů. Sotva dítě spatří světlo světa, již je matka béře na lokty a libá, již se otec o ně stará! Co nocí probdí matka nad dítětem, a otec co se napracuje, jen aby vydělal na své děti, na jejich pokrm, na jejich oblek, na jejich potřeby! A což když se dítě rozstůně! Jak starostlivě otec i matka je ošetřují, za jeho uzdravení se modlí, ba jsou hotovi obětovati vše, jen aby dítě bylo zachráněno! A co dobrých napomenutí, rad, výstřah dostává se dětem od rodičů!

Oni jsou dětem prvními učiteli, prvními rádci a vůdci po cestě života. Věru těžko jest vypočítati všechna dobrodini, jichž se dostává dětem od rodičů; proto vším právem říká se o rodičích, že jsou po Bohu největšími dobrodinci dítek. Za všechna ta nesčetná a veliká dobrodini, jichž se dětem od rodičů dostává, děti mají býti rodičům vděčny, což nejlépe dávají na jevo, když prokazují rodičům úctu, lásku a poslušnost.

Děti mají tedy prokazovati rodičům úctu, lásku a poslušnost také proto, že rodiče jsou po Bohu největší jejich dobrodinci.

Proč mají děti prokazovati rodičům úctu, lásku a poslušnost?

Děti mají prokazovati rodičům úctu, lásku a poslušnost, protože rodiče zastupují u dětí místo Boží a jsou po Bohu největší jejich dobrodinci. (Otáz. 404.)

O hříších proti povinnostem k rodičům.

Poroučí-li se ve čtvrtém přikázání Božím prokazovati rodičům úctu, lásku a poslušnost, zapovídá se v něm zároveň vše, čím by se děti prohřešovaly proti úctě, lásce a poslušnosti rodičům svým povinné.

1. Především tedy se ve čtvrtém přikázání Božím zapovídá vše, čím by se děti prohřešovaly **proti úctě** rodičům svým povinné. Proti úctě rodičům svým povinné mohou se děti prohřešovati různým způsobem.

a) Roku 1303 dosedl na trůn papežský Benedikt XI., syn chudých rodičů. Staříčká, prostá matka jeho dosud žila. I odebrala se do Říma, aby syna ještě jednou před smrtí viděla a štěstí mu přála. Vznešené paní římské dověděvše se o tom, přestrojily chudou a prostou ženu v nádherné šaty, myslíce, že jen tak může předstoupiti před papeže. Matka tedy v šatech drahých předstoupila před papeže. Ale ten, ač ji hned poznal i v tom přestrojení, tvářil se, jako by jí neznal, a divil se, že to by byla matka jeho. Matka poznala, co syn vlastně míní. Odstoupila

tedy, složila nádherné šaty, oblékla svůj chatrný oděv a vrátila se k synovi. Ten běžel jí naproti, objal ji srdečně a pravil: „Nyní poznávám svou starou, stále stejnou milovanou matičku!“

Šlechtný papež dal tím jednáním krásný příklad, že se děti ani v nejvyšších důstojnostech nemají nikdy stydět za rodiče. Avšak, bohužel jak mnohé děti nejednají dle toho příkladu! Jak často se stydí syn nebo dcera, jimž rodiče prací rukou svých pomohli k vyššímu postavení, za staré, prosté rodiče! Ano i ve vesnicích ten zlovyk bývá domovem! Ubozí rodiče pracovali dvacet nebo třicet let v potu tváře své, odevzdali majetek dětem a zůstávají ve své prostotě. Ale děti chtějí žít podle ducha času; mají nádhernější šat než rodiče, vedou život, jak se nyní říká, vyšší, vznešenější, a stará prostota rodičů jim překáží. Rodiče jsou jim málo vzdělaní, zůstávají při starých obyčejích, které se nynějšímu světu nelíbí, a to působí, že si děti starého otce, prostinké matky neváží, jimi **pohrdají**, za ně **se stydí**. Takové děti prohřešují se velice *proti úctě* rodičům svým povinné. Kdyby měly k rodičům svým náležitou úctu, kdyby si jich v srdci opravdu vážily, jistě by si tak hánebně nepočínaly!

Kdy se děti prohřešují **proti úctě** rodičům svým povinné za prvé?

Děti se prohřešují p r o t i ú c t ě rodičům svým povinné:

1. **když rodiči pohrdají nebo se za ně stydí.** (Otáz. 405. 1.)

b) Po potopě světa Noe začal vzdělávati zemi a pěstoval také víno. Poněvadž neznal opojné síly vína, požil jednou něco více šťávy z hroznů vytlačené a ležel opilý ve stanu. Což když viděl syn jeho Chám, **mluvil zle** o otci svém, **posmíval se** mu a naváděl bratry Sema a Jafeta aby i oni tak činili. Ale ti se zarmoutili nad počínáním bratrovým a otce šetrně přikryli.

Chám prohřešil se velice svým chováním *proti úctě* otci svému povinné. Podobně prohřešují se mnohé dívky

proti úctě rodičům svým povinné tím, že o rodičích před cizími lidmi zle a nepěkně mluví, je pomlouvají, chyby jejich vyjevují, jim se posmívají, je tupí atd. Takovým dětem Pán Bůh hrozí velikým trestem. Praví: *Oko, které se posmívá otci . . . to ať vyklinou krkavci a snědí je mláďata orlice!*“ (Přisl. 30, 17.), t. j. nechť takové nezdárné děti jsou ukamenovány, mrtvoly jejich na pusté místo pohozeny a dány na pospas dravcům, kteří obyčejně nejdříve vyklinou oči.

Kdy se děti prohřešují proti úctě rodičům svým povinné za druhé?

Děti se prohřešují proti úctě rodičům svým povinné:

2. když o nich zle mluví nebo se jim posmívají. (Otáz. 405. 2.)

c) Jakýsi syn přišel s otcem do hádky. Když mu vmetl ve tvář mnoho hrubých nadávek a urážek, popadl ho zlostně za šediny a vlekl se schodů. — Nedávno noviny přinesly zprávu, kterak syn zavřel starého otce do bídné jizby, spíše díře podobné, kde musil ležeti na slámě, a do teplé světnice nesměl ani v kruté zimě. Jídla dostával velmi málo, a hadry byly jeho oděvem. Ačkoli byl trápen silnou záduchou a měl nohy na několika místech otevřené hnisajícími ranami, přece lékař nebyl k němu nikdy povolán. Ba ani, když už pracoval k smrti, syn nezačal k němu kněze a nechal ho umřít bez svatých svátostí. — V Nové Vsi u Trhových Svinů šli staří rodiče na výměnek a odevzdali synovi celý statek. Nějaký čas šlo vše dobře. Ale najednou napadlo nezdárnému synovi obmezovati rodičům výměnek a konečně počal se docela o něj souditi. Avšak prohrál spor a proto chtěl se v bohaprázdnoti své rodičům pomstiti. Jedné noci padly oknem do výměnkářské světničky dvě střelné rány a poranily otce i matku ve tváři. Podezření padlo ihned na nezdárného syna, který byl odveden do vězení.

Tyto příklady o zvrhlosti dítek nejsou samotné. O podobných hrubostech a surovostech dítek k rodičům

slýcháme a čítáme dosti často. Že se takové dítky velice těžce prohřešují *proti úctě* rodičům svým povinné, toť patrně nade vši pochybnost. A jakého trestu takové dítky jsou hodny! Jestliže oko, které se posmívá otci, má býti vyklynuto od krkavců, čeho teprve zasluhuje dítě, které se chová k rodičům **hrubě nebo zpuřně**, dítě, které otce nebo matku bije, tluče, týrá, nebo dokonce na rodiče sáhá v úmyslu vražedném? O takovém dítěti Písmo svaté praví: „*Kdo by udeřil otce svého nebo matku, smrtí ať umře!*“ (II. Mojž. 21, 15.) Kéž by děti nikdy nezapomínaly, jak ošklivě jednají a jak trestuhodnými se stávají, když se k rodičům chovají hrubě nebo zpuřně, a naopak kéž by se řídily vždy napomenutím moudrého Siracha: „*Celým srdcem cti otce svého!*“ (Sir. 7, 28.) a zbožného Tobiáše: „*V poctivosti budeš míti matku svou po všechny dny života jejího!*“ (Tob. 4, 3.) Potom nebylo by jistě tolik stesků na špatné zacházení dětí s rodiči!

Kdy se děti prohřešují *proti úctě* rodičům svým povinné za třetí?

Děti se prohřešují p r o t i ú c t ě rodičům svým povinné:

3. když se k nim hrubě nebo zpuřně chovají. (Otáz. 405. 3.)

Děti se tedy prohřešují proti úctě rodičům svým povinné za první, když za druhé za třetí

Kdy se děti prohřešují *proti úctě* rodičům svým povinné?

Děti se prohřešují p r o t i ú c t ě rodičům svým povinné:

1. když rodiči pohrdají nebo se za ně stydí;
2. když o nich zle mluví nebo se jim posmívají;
3. když se k nim hrubě nebo zpuřně chovají. (Otáz. 405.)

2. Co mají děti prokazovati rodičům vedle úcty? (Lásku.)

Také *proti lásce* mohou se děti prohřešovati několika způsobem.

a) Absolon, syn Davidův, zatoužil po koruně královské, ač otec jeho ještě žil. I počal nenáviděti otce svého, na něho se mrzeti a hněvati neboli nevražiti na něho, a zlé srdce jeho přálo otci, aby přišel o trůn i království. Proto lákal k sobě lid a odvracel jej od otce, ba spolčil se i s nepřáteli otcovými, sehnal si vojsko a počal válčiti proti otci.

Absolonovi podobají se nezdární synové a nezdárné dcery, kteří rodičů nenávidí, na ně **nevraží**, a z té nenávisti a nevraživosti jim i **zlého přejí**, na př. aby upadli do nouze, aby se jim dostalo potupy, aby onemocněli nebo dokonce umřeli, aby pak sami panovali v domě otcovském nebo nemusili jim dávat výživu. Ano mnohé děti zapomínají se tak daleko, že žijí s rodiči ve zjevném nepřátelství, soudí se s nimi, co **mohou** nejhoršího jim dělati a tupí je jako nejhorší a největší nepřátele. Že se takové děti těžce prohřešují *proti lásce* rodičům svým povinné, netřeba dokazovati. Je-li hřích nenáviděti bližního a přátí mu zlého, tím větší hřích jest nenáviděti rodičů, největších po Bohu dobrodinců, a zlého jim přátí.

Kdy se děti prohřešují **proti lásce** rodičům svým povinné za prvé?

Děti se prohřešují proti lásce rodičům svým povinné:
1. když na rodiče **nevraží** a jim **zlého přejí**. (Otáz. 406. I.)

b) Heli, soudce a nejvyšší kněz lidu israelského, měl dva syny jménem Ofni a Finees. Ti byli velmi zlí a páchali mnohé rozpustilosti i při samém svatostánku, jenž té doby byl postaven v Silo. Přišel-li totiž kdo obětovati do Silo, přicházeli, když se maso na obětní hostinu ještě vařilo, a majíce třízubé vidličky strkali je do kotlíku, a co vyzdvihli, brávali sobě. Ano, dříve než se obět na oltáři zapálila, brávali si mocí maso syrové. Tím nepěkným chováním dělali otci hanbu a působili mu zármutek a hněvali ho.

Synům Heliovým podobají se přemnohé děti. Dopouštějí se nejhrubších rozpustilostí, páší všeliké nepravosti a nic nedbají, že tím rodiče **zarmucují** a hanbu jim

působí, že je hněvají a sužují a nezřídka i na zdraví jim škodí a život ukracují. Děti takové prohřešují se velice *proti lásce* rodičům svým povinné, jež má je vésti k tomu, aby chováním svým působily rodičům radost. Jakýsi zbožný biskup, jenž umřel maje pověst muže svatého, praví: „Zarmucuje-li dítě svým chováním matku tak, že pláče a nařiká: „To dítě ztrpčuje mi život“, dopouští se těžkého hříchu.“ Je-li tomu skutečně tak, jak ten biskup praví, a nelze ani o tom pochybovati, kolika těžkých hříchů dopouštějí se nezdárné, rozpustilé, nezvedené děti a jak velikou odpovědnost uvalují na sebe! Kéž by to rozvážily a chovaly se vždy tak, aby rodiče neměli příčiny se nad nimi rmoutiti nebo se na ně hněvati.

Kdy se děti prohřešují *proti lásce* rodičům svým povinné za druhé?

Děti se prohřešují p r o t i l á s c e rodičům svým povinné:

2. když je zarmucují nebo hněvají. (Otáz. 406. 2.)

c) Vdova, která měla tři dospělé dcery, sešla věkem tak, že si nemohla vydělati prací potřebné výživy. Když to první dcera viděla, pravila mladší sestře: „Velmi ráda bych ze služby dala něco staré, chudé matce, ale nezachovala bych si nic na pozdější léta.“ Druhá dcera pravila: „Já bych také ráda něčím matce pomohla, ale nebudu se potom moci slušně šatiti jako jiné služky.“ Třetí dcera však řekla: „Když jsem byla ještě malá a nemohla jsem si sama pomoci, tehdy se dobrotivá matka starala o mne více než o sebe a nedbala na to, že si na stáří ničeho nezachová a že se nebude moci odívati pěknými šaty. Matka všeho se zbyla, všecko vynaložila, aby mi opatřila pokrm a oděv; je tedy nyní mou povinností o matku se starati bez ohledu na to, zachovám-li si co na stáří nebo budu-li se moci slušně šatiti.“

Po příkladu třetí dcery všechny děti by si měly vésti a měly by býti ochotny všecko obětovati, jen aby rodiče netrpěli nouze. Tím by dokazovaly lásku k nim skutkem. Ale, bohužel, mnohé děti následují spíše příkladu prvních

dvou dcer a zapomínají se úplně nad potřebami starých, chudých nebo nešťastných rodičů, ač by jim mohly pomoci velmi snadno! Rodiče po celý život šetří pro děti, ve dne v noci se starají a pracují, aby děti uživili, ošatili a budoucnost jim uchystali. Mnozí rodiče nepamatují ani na své stáří, obětují všechno, co zahospodařili, na děti, domnívajíce se, že jim děti budou vděčny a že je do smrti slušně dochovají. Ale jak mnozí rodiče se sklamou! Když jsou děti jejich zaopatřeny a když mají rodičům spláceti, co na ně obětovali a co jim dali, tu nechtějí nevděčné děti k povinnostem svým se hlásiti, odpírají rodičům veškerou pomoc, všude je odstrkují, nad nimi se zapomínají, ba nezřídka je i z domu vyhánějí a nechávají žíti v největší bídě. Nejsou řídké případy, že rodiče, kteří mají zámožné děti, jsou nuceni chopiti se žebrácké mošny a hole a prositi o smilování cizích lidí. Ano i to se stává dosti zhusta, že se děti zdráhají dávat rodičům to, co si zřetelně vymínili, a nechají dojíti k tomu, by si rodiče svůj výměnek soudně vymáhali, nechtějí-li žíti v nedostatku a nouzi. Je to hrozné, ale bohužel pravdivé! V mnohém domě mají se i ta domácí zvířata lépe, než mnozí staří rodiče u svých dětí.

Rozumí se samo sebou, že děti, které rodičům **v potřebách nepomáhají**, prohřešují se těžce *proti lásce* rodičům svým povinné a že jest se jim obávati hněvu Božího, neboť naloží-li Bůh při soudu přísně s těmi, kdož nekonali skutků lásky, oč přísněji naloží s dětmi, které se chovaly nelaskavě k vlastním rodičům! Proto moudrý Sirach varuje děti před takovým chováním řka: „*Synu, ujmí se stáří otce svého a nezarmucuj ho v životě jeho!*“ (Sir. 3, 14.)

I když rodiče mají slabosti a křehkosti, zvláště jsou-li staří, slabí a nemocní, děti mají se k nim chovati laskavě a mají jejich křehkosti trpělivě snášeti. Nemohou-li rodiče pracovati, protože tělo jejich je zesláblé a ruce se jim třesou, děti mají jim práti odpočinku majíce na paměti, že zedrané ruce jejich pracovaly pro ně, a že hlavu jejich naklonily starosti o ně. Jsou-li rodiče nezpůsobní;

mrzutí, nařikají-li ustavičně na svou chudobu a starobu, děti mají k nim býti shovívavé a mají si pomyslit: „Vždyť je to můj staříčkový otec, moje staříčková matka“. — Které děti si tak počínají, plní věrně povinnost k rodičům, ukazují skutkem lásku k nim. Děti takových je mnoho, ale jsou, bohužel, také děti, a jest jich dosti, které **křehkostí svých rodičů trpělivě nesnášejí**, chovajíce se k rodičům starým, nemocným, slabým nevlídně, ba často i hrubě. Takové děti prohřešují se ovšem také *proti lásce* rodičům svým povinné a platí jim napomenutí moudrého Siracha: „*Zemdlí-li (otec) na rozumu, odpusť a nepohrdej jim v síle své!*“ (Sir. 3, 15.)

Kdy se děti prohřešují **proti lásce** rodičům svým povinné za třetí?

Děti se prohřešují p r o t i l á s c e rodičům svým povinné:

3. když jim v potřebách nepomáhají nebo křehkostí jejich trpělivě nesnášejí. (Otáz. 406. 3.)

d) Jakýsi otec byl dlouho těžce nemocen. Konečně se mu ulehčilo tak, že mohl s lože povstati. Bylo to právě na Nový rok. I sepial ruce a vroucně děkoval Bohu za uzdravení. Vzpomněl si pak na své děti, které ho v nemoci tak ochotně obsluhovaly, a divil se, že mu nepřicházejí jako jindy přáti k Novému roku. „Což pak na mne letos zapomněly?“ myslil si u sebe. I vstal, oblékl se a vešel tiše do vedlejší světnice. A co viděl? Děti klečely před křížem a vroucně se modlily: „Bože, uzdrav otce našeho, aby měl veselejší Nový rok!“ Otec byl velice pohnut láskou svých dítek, objímal je, plakal při tom a poklekna s nimi vroucně děkoval Pánu Bohu za své uzdravení. Kéž by tak bylo v každé rodině!

Někdy se stává, že děti nemohou při nejlepší vůli rodičům v potřebách jejich pomáhati. V té případnosti mají se za ně aspoň modliti a prositi Boha, by jim v potřebách jejich pomáhal, je sílil a trpělivostí obdařoval. Zvláště mají se děti modliti za duchovní blaho rodičů, jež převyšuje všechny statky tohoto světa. Tak ukáží nej-

lépe lásku k rodičům. — Ta láska nemá přestávati ani po smrti rodičů, ano po smrti rodičů mají se děti za ně tím horlivěji modliti. Bohužel, na tuto důležitou povinnost k rodičům přemnohé děti zapomínají, ano úmyslně ji opomíjejí a **nemodlí se za rodiče** ani za života jejich ani po smrti. Děti takové dávají na jevo tvrdé srdce a prohřešují se *proti lásce* rodičům svým povinné.

Kdy se děti prohřešují **proti lásce** rodičům svým povinné za čtvrté?

Děti se prohřešují p r o t i l á s c e rodičům svým povinné:

4. **když se za ně nemodlí.** (Otáz. 406. 4.)

Poznali jsme, kdy se děti prohřešují proti lásce rodičům svým povinné, totiž za první . . . za druhé . . . za třetí . . . za čtvrté . . .

Kdy se děti prohřešují **proti lásce** rodičům svým povinné?

Děti se prohřešují p r o t i l á s c e rodičům svým povinné:

1. **když na rodiče nevraží nebo jim zlého přejí;**

2. **když je zarmucují nebo hněvají;**

3. **když jim v potřebách nepomáhají nebo křehkosti jejich trpělivě nesnášejí;**

4. **když se za ně nemodlí.** (Otáz. 406.)

3. Co mají děti prokazovati rodičům vedle úcty a lásky? (Poslušnost.)

I proti poslušnosti k rodičům se děti často prohřešují.

Jakýsi obchodník, jenž často cestoval, brával s sebou pro bezpečnost nabité bambitky, které po návratu domů zase vyprázdňoval, chtěje uvarovati neštěstí. Mimo to často napomínal své dva chlapce, aby nikdy nebrali zbraně do rukou. Jedenkráte však otec navrátiv se domů nechal bambitky nabité, poněvadž se chtěl brzy zase vydati na cestu. Druhého dne, když otec odešel z domu, chlapci se vkradli do pokoje, kde zbraně visely, vzali bambitky.

se stěny, a domnívajíce se, že nejsou nabity, chtěli si zahrát; namířili jeden na druhého, spustili najednou a oba klesli mrtvi na zemi. — Tak Bůh trestává neposlušné děti.

Ve Starém zákoně byl na neposlušné děti ustanoven trest smrti ukamenováním. Z toho je patrné, jak velice ohavným hříchem jest neposlušnost k rodičům. Přes to však hřích ten jest velmi rozšířen mezi dětmi, zvláště za našich dnů, kdy se náboženství den ode dne víc a více ztrácí z rodin, takže kdyby se mělo proti všem neposlušným dětem zakročovati trestem ukamenování, v leckteré krajině by se neshledalo na to ani dosti kamení. Vždyť již nejen velké, dospívající a dospělé děti, nýbrž i děti drobné, škoie ještě náležející chovají se tak zpuřně, drze a neposlušně k rodičům, že jest žalostno na to patřiti. Rozkazují-li jim rodiče, co jim není pochuti, jen nerady se tomu podvolují a dávají se třebaš desetkráté napomínati a pobízeti, než poslechnou. Často dávají nechut na jevo i zevnějškem, jako mračivým pohledem, reptáním, nadáváním a p., ba nezřídka rodiče musí důrazně hroziti neb i přísně trestati, aby zarputilost dětskou zlomili a poslušnost si vynutili. Když děti vyrostou a přijdou do let, kdy není se jim už báti metly, nechtějí často o poslušnosti pranic věděti, ba nedbají ani dobrých napomínání a upřímně míněných výstrah a odpovídají rodičům hrubě a vzdorovitě: „Vy mi nemáte co poroučeti, vím, co mám dělati.“ Všecky takové děti, které **nedbají rozkazů rodičů svých jejich napomínání a výstrah**, prohřešují se *proti poslušnosti* rodičům svým povinné a jest se jim obávati trestu Božího buď ještě na zemi nebo jistě na věčnosti. Ba ani lidem se neposlušné děti nelíbí.

Jeden syn velice zarmucoval svého starého otce neposlušností. O tom dověděl se v cizině bydlící zámožný strýc. Po smrti strýcově očekával bratrovec veliké dědictví, neboť strýc neměl jiných příbuzných. Strýc však rozhodl jinak. Ve své závěti odkázal bratrovci jen 80 hal., aby prý si koupil katechismus a z něho se naučil povinností syna ke svému otci.

Kdy se děti prohřešují **proti poslušnosti** rodičům svým povinné?

Děti se prohřešují proti poslušnosti rodičům svým povinné, když jejich rozkazů, napominání a výstrah nedbají. (Otáz. 407.)

Co slíbil Bůh dětem, které ctí otce a matku.

Dětem, které ctí otce a matku, slíbil Bůh zvláštní odplatu. Když totiž na hoře Sinai řekl: „Cti otce svého i matku svou!“ přidal ještě: „*abys dlouho žil a dobře ti bylo na zemi!*“ Při žádném jiném přikázání Bůh neřekl, jakou odplatu dá těm, kteří by to přikázání zachovávali, jen při čtvrtém slíbil zvláštní velikou odplatu. Že Bůh skutečně dává dětem, které otce a matku ctí, hojnou odplatu, dokazují četné příklady.

Josef egyptský byl zajisté dobrý syn. Jak velice ctil a miloval otce, o tom svědčí, že, když žil v Egyptě vzdálen od otce, ač byl blízek trůnu královského, přece při vši nádheře, která ho všude obklopovala, při vši slávě, kterou byl všude oslavován, vzpomínal často na otčinu, kde jeho staříčkový otec žil; když bratři jeho přišli do Egypta nakupovati obilí, tázal se jich nepoznán: „Živ-li otec váš starý?“ A když se dal bratřím poznati, přikazoval jim: „Pospěšte nyní k otci mému a rcete mu: Syn tvůj Josef vzkazuje tobě: Bůh učinil mne pánem vši země Egyptské, sestup ke mně a neprodlévej!“ — A otec Jakub přijel. A syn Josef chvátal z nádherného povozu obejmouti otce; líbal jeho šediny a plakal radostí.

Josef egyptský zachovával čtvrté přikázání Boží, ctil otce svého, a za to Bůh vysvobodil ho ze všelikého neštěstí, jež na něj tak hrozným způsobem doléhalo, držel nad ním *ochrannou* ruku svou a dal mu zakusiti hojně *požehnání* shůry.

Také *mladý Tobiáš* byl dobrý syn. Ctil rodiče, miloval je a poslouchal jich. Ochotně vydal se na cestu dalekou a nepovědomou. V cizině vzpomínal na rodiče, a když byl pořídil všecko, nedal se zdržeti od Raguele, nýbrž spíchal domů, aby snad rodiče nebyli oň ve starosti a zá-

rmutku. Vraceje se chvátal napřed a plakal radostí, když rodiče zase spatřil.

Jako Josefu egyptskému tak i mladému Tobiášovi dostalo se od Pána Boha hojné odplaty. Těšil se zvláštní ochraně Boží, neboť Bůh seslal mu za průvodce anděla, jenž ho chránil cestou ode všeho nebezpečí a přivedl ho zase zdravého domů. Mimo to mu Bůh *požehnal* a dal mu štěstí; s manželkou Sarou dostal veliké bohatství, po smrti matčině přestěhoval se k rodičům manželčiným a zdědil po jejich smrti všechn statek jejich.

Avšak nejen v Starém zákoně odměňoval Bůh děti, které ctily rodiče, nýbrž činil tak vždycky a činí až podnes. Hodné děti provázel Bůh vždycky svou ochranou a svým požehnáním, povolával je často i k vysokým úřadům a důstojnostem, jak toho četné doklady nalzáme v dějinách všech dob.

Sv. Jan Nepomucký byl vždy rodičům svým ozdobou a radostí. A byl povýšen k vysokému církevnímu úřadu a zachoval si věčnou památku v národě českém. — *Sv. Vojtěch* činil k radosti svých rodičů veliké pokroky v ctnostech, takže byl opravdovou chloubou jejich, a za to jej Bůh odměnil tím, že povolal jej za biskupa pražského.

Císařovna Marie Teresie navštívila vojenskou školu (akademii), v níž se vzdělávali synové chudých důstojníků. Tázala se, který ze žáků jest nejhodnější. Jmenovali jí *mladého Vukašovice*. Císařovna dala mu 11 dukátů. Za týden přišla zase, dala si jej zavolat a tázala se ho, co učinil s penězi. Hoch byl zaražen. „Prohrál jsi je snad?“ tázala se císařovna. „Ne,“ odvětil bojácně hoch, „poslal jsem je otci, který byl dříve poručíkem a má velmi skrovné výslužné.“ Císařovna pravila: „Jsi hodný syn. Sedni a piš list, který ti budu diktovati!“ „Nejmilejší otče! Psaní toto mi diktuje sama císařovna. Má pile, dobré chování a zvláště dětinská láska k Vám, otče, zalíbily se císařovně tak, že od tohoto dne budete dostávat větší výslužné (1000 K); mimo to posílá vám darem 24 dukáty.“ Mladý Vukašovic nejen tím dosáhl štěstí, ale Pán Bůh mu žehnal i potom. Když vychodil školy, postupoval, až se stal generálem.

A tak Bůh bude žehnati všem dětem a jich chrániti, budou-li ctiti rodiče. Vždyť slíbil dětem, které ctí otce a matku, v tomto životě ochranu a požehnání, a nelze tudíž pochybovati, že by slibu svého nesplnil.

Alle nejen v tomto životě slíbil Bůh odměnu dětem, které ctí otce a matku, nýbrž slíbil jim též odměnu v životě budoucím, t. j. po smrti, a to odměnu největší, totiž *blaženost věčnou*.

Zajisté všickni chcete býti šťastni zde na zemi i na věčnosti! Nuže, zachovávejte svědomitě čtvrté přikázání Boží, ctěte otce svého i matku svou, a Bůh jistě splní i na vás, co slíbil hodným dětem!

Co slíbil Bůh dětem, které ctí otce a matku?

Dětem, které ctí otce a matku, slíbil Bůh v tomto životě ochranu a požehnání, v budoucím pak věčnou blaženost. (Otáz. 408.)

Čeho jest se obávati dětem, které nectí otce a matky.

Jako děti, které ctí otce a matku, mohou doufati od Boha hojnou odplatu, tak dětem, které otce a matky nectí, jest se obávati přísného trestu. A v čem záleží trest ten?

Když se Noe dověděl, že se mu Chám posmíval, rozhněval se na něho a zlořečil mu i nehodnému synu jeho Chanaánovi řka: „Zlořečený Chanaán, služebník služebníků bude bratřím svým!”

Noe za to, že se mu Chám posmíval, proklel jej, vyslovil *kletbu* nad ním a jeho potomky. Bůh kletbu tu vyplnil, neboť všickni potomci Chámovi a syna jeho Chanaána (= Chananejští) měli býti z rozkazu Hospodina od Israelitů při vejíti do země Zaslíbené vyhubeni, a majetek jejich měl býti zničen. A černoši afričtí, rovněž potomci Chámovi, úpějí podnes v porobě modloslužby a otroctví.

Jako potrestal Bůh nezdárného Cháma, tak trestá všechny nezdárné děti. Všem dětem, které se prohřešují proti čtvrtému přikázání Božímu, které nectí otce a matky, jest se obávati v tomto životě *kletby Boží*, kterou jim Bůh vyhrožuje řka: „Zlořečený, kterýž nectí otce a

matky!“ (V. Mojž. 27, 16.) Klebta ta uskutečňuje se na nezdárných dětech přerozmanitým způsobem.

Synové Heliho, Ofni a Finceš, za to, že nectili otce, byli v boji proti Filištinským zabiti. — *Absolon*, syn Davidův, byl za to, že zapomněl povinné úcty k otci a proti němu se vzbouřil, potrestán tak, že se na útěku po porážce, již se dostalo jeho vojsku, zachytil za dlouhé vlasy za větev, a mezek pod ním odběhl. Když se o tom dověděl Joab, vůdce vojska Davidova, přikvapil a v přehlivém hněvu probodl nevděčné srdce Absolonovo, ač mu David nařídil: „Zachovejte mi syna Absolona!“ Byl to hrozný pohled na syna králova, když visel za vlastní vlasy na stromě, a když z probodeného srdce stékala na zem čerstvá krev!

Klebta Boží uskutečňuje se nad nezdárnými dětmi, jak vidíme na synech Heliho a na Absolonovi, často tím, že bídne a náhle umírají. Bůh nemůže již patřiti na bezbožné skutky jejich a proto ukracuje jim život, aby déle nesužovaly rodičův a ostatních lidí.

Biskupa Paulina prosil kdysi bezruký žebrák o almužnu. Biskup se ho útrpně tázal, jak přišel o ruku. Žebrák pokorně odpověděl: „Vám jedině se svěřím. Jsem synem jedné vdovy. Hned v mládí neposlouchal jsem matky a později jsem jmění její promarnil. Když mi jednou nechtěla dáti peněz, rozhněval jsem se tak, že jsem ji udeřil rukou. Stalo se to ve středu před Zeleným čtvrtkem, když jsem měl přistoupiti ke sv. přijímání. Jakmile jsem tělo Páně přijal, počala mi ruka za hrozných bolestí schnouti, až uschla. Utekl jsem z domova a potloukám se světem trápen zlým svědomím a často naplněn zoufalstvím. Biskup ho těšil a pohnul k tomu, že činil veřejné pokání a s Bohem se smířil.

Nezdárné děti nemají v životě štěstí ani požehnání Božího; Bůh dopouští na ně pohromy a neštěstí, jak z uvedeného příkladu zřejmo.

Staříčkový otec postoupil synovi statek a šel na výměnek do tmavé komurky. Syn byl otcí potud synem, dokud otec byl ještě pánem na statku; ale jakmile se otec ustranil v komurku, jako by už otce nebylo. Otec ležel v komůrce nemocen, a nikdo si ho nevšímal. Přišla zima; otec byl bez ošetření, chvěl se mrazem, třásl se zimou. Jen vnouček ho někdy navštívil. Když viděl dědečka skřehlého, tázal se ho: „Co pak je vám, dědečku, že se tak třesete?“ Dědeček odpověděl: „Je mi zima,“ a pronesl hlasem rozlíceným přání: „Kdyby mi aspoň dali tu pokrývku, kterou jsou přikryti koně, jak by mi bylo tepleji!“ Vnouček to řekl otcí a otec dovolil, aby tu pokrývku dědečkovi donesl. Vnouček vzal pokrývku jen

puť. Když ji nesl, potkal otce. Ten ihned zpozoroval, že pokrývka není celá. I tázal se: „Proč neneseš celou pokrývku?“ Hošík odpověděl: „Nesu jen půl. Druhou půli jsem schoval, otče, tobě, až půjdeš na výměnek, aby ti nebylo zima.“ Otec se zarazil, vzpomněl si, že nejedná dobře, a vzal otce k sobě a byl mu od té doby opravdovým synem.

Ve slovech malého, ještě nerozumného dítěte: „Druhou půli jsem schoval, otče, tobě,“ jest obsažena kletba Boží, již jest se obávati dětem, kterým čtvrté přikázání Boží jest ničím; jest v nich obsažena pravda, že děti často splácejí rodičům, čím se oni sami na svých rodičích prohřešili, pravda, že se splní slova Písma svatého: „*Čím kdo hřeší, tím bývá trestán.*“ (Moudr. 11, 17.) Potvrzení té pravdy spatřujeme v této události:

Jakýsi otec měl nezdárného syna. Když ho jednou káral, nezdara vrhl se na otce, uhodil jím o zem a popadnuv ho za šediny táhl jej po schodech ke dveřím, chtěje ho z domu vyhoditi. Když ho dovlekl až ke prahu, zvolal otec: „Stůj bídniče! Až potud a ne dále vlekl jsem já svého otce, když jsem byl v tvých letech!“

Jestliže Bůh děti, které nectí otce a matky, trestá již v tomto životě, čím horšího trestu jest se jim obávati v životě budoucím na věčnosti! Tam, nebudou-li ještě na zemi činiti pokání, jest se jim obávati *věčného zavržení*.

Proto mějte vždy na paměti výstražné příklady, které jsem vám uvedl, ctěte rodiče své, abyste se nemusely báti trestů, jimiž stihá Bůh děti nezdárné!

Čeho jest se obávati dětem, které nectí otce a matky?

Dětem, které nectí otce a matky, jest se obávati v životě tomto kletby Boží, v životě pak budoucím věčného zavržení. (Otáz. 409.)

O povinnostech podřízených k představeným.

I. Některé děti jsou tak nešťastny, že jim hned v útlém mládí zemrou rodiče nebo se jich zřeknou a o ně se nestarají. Jak veliké dobrodiní prokážou dětem takovým útrpní lidé, kteří se jich ujmou, k sobě si je vezmou a o ně se starají jako o své vlastní děti! — Lidem,

kteří se starají o cizí dítě jako o své vlastní, říká se „**pěstounové**“. Pěstounové zastupují tedy u dětí, jež za své přijali, místo rodičů; proto mají k nim děti tytéž povinnosti jako k rodičům: mají jim totiž prokazovati úctu, lásku a poslušnost.

Vzorem svědomitého plnění povinností k pěstounům jest *Ježíš Kristus*, jenž se k svému pěstounu, sv. Josefu, choval jako ke skutečnému otci. Jak zbožné domnění tak i ústní podání, ba i obrazy ukazují nám jej, kterak je svatého Josefa poslušen, kterak mu v pracích pomáhá. Vidíme ho u smrtelného lůžka svatého Josefa, jak ho těší, jak mu ulehčuje smrtelný boj a duši jeho k Bohu povznáší. Ano můžeme míti za to, že Ježíš Kristus doprovodil i svého pěstouna se vši úctou ke hrobu.

Komu jsou děti mimo rodiče ještě povinny prokazovati úctu, lásku a poslušnost? (Pěstounům.) — Kdo jsou *pěstouni*? (Ti, kdož se starají o cizí dítě jako o své vlastní.)

II. Člověk má duši a tělo; ale ani duše, ani tělo by se náležitě nevyvinulo, člověk by zůstal téměř zvířetem, kdyby jiní duše i těla jeho necvičili. To cvičení duše a těla dětského jest povinností hlavně rodičův, a rodiče to také, pokud mohou, činívají. Rodiče učí děti na př. choditi, mluvit, modliti se, dělati rozmanité práce atd. Ale dáti dětem úplné vycvičení ve všem, čeho budou potřebovati pro duši i pro tělo, pro život časný i věčný, toho rodiče nemohou. Proto odevzdávají je „**učitelům**“. Úkolem učitelů pak jest cvičiti děti v tom, čeho jest jim třeba ku blahu vezdejšímu i věčnému. Proto ujímá se dětí **učitel duchovní**. Ten učí je znáti Boha, ukazuje jim, že jsou stvořeny pro život věčný, učí je báti se hříchu a dobývati si jeho odpuštění, napomíná je a navádí k tomu, co je bude blažiti v těžkých dobách života, co jim osladí hodinu smrti a přivede je do slávy věčné. Avšak ještě **učitel jiný, světský**, ujímá se dětí. Učí a vzdělává je, aby za tohoto pozemského života byly co nejšťastněji živy, připravuje je na budoucí povolání, ať si budou dělníky, rolníky, řemeslníky, úředníky, lékaři, kněžími, učiteli nebo čímkoli jiným. Ve škole nabývají vědomostí k tomu potřebných; bez učitelů by jich nenabýly nikdy. Jsou tedy učitelé duchovní a světští velicí dobro-

dinci dětí, po rodičích zajisté největší! Proto mají se děti k nim chovati podobně jako k rodičům, mají jim prokazovati úctu, lásku a poslušnost, a to nejen dokud chodí do školy, dokud jsou žáky, nýbrž i když ze školy vyjdou.

Krásným příkladem, jak se žáci mají chovati k učitelům, jest *Samuel*, jenž ctí, miloval a poslouchal svého učitele Heliho; zrovna tak *apoštolové a učedníci Páně* chovali se k svému učiteli, Pánu Ježíši. — *Alexandr Veliký*, král macedonský, říkával: „Svému učiteli, mudrci Aristotelovi, jsem více povinen než svému otci. Tento jest puvodce, že žiju, onen pak, že umím moudře živu býti.“ Rodiště Aristotelovo, město Stagiru, jež Filip, otec jeho, zbořil, dal zase vystavěti. Když po smrti otcově nastoupil na trůn a odešel do Asie, nezapomněl na svého učitele a často mu psával. — *Peršský král Hormuz* měl svého někdejšího učitele v takové uctivosti, že v jeho přítomnosti nikdy nebral na sebe odznaků královské moci své. A když mu dvořané proto domlouvali, že ctí učitele více než otce, řekl: „Ano, přátelé! Od otce mám život a království; obojí jen na krátký čas; ctnosti však, jimž mne můj učitel učil, budou mne provázeti na věčnost.“ — Když *arcikníže rakouský Karel* uslyšel, že jeho někdejší učitel, generál Spanochi, upadl do zajetí francouzského, psal ihned generálu Moreauovi (čti Moróovi): „Vím sice, že není po způsobu válečném žádati za propuštění zajatého generála, přes to cítím se povinen přimlouvati se za někdejšího učitele, jehož mám u veliké uctivosti.“ Tento cit vděčnosti pohnul i srdcem nepřítele, že zajatce neprodleně propustil.

Komu jsou žáci mimo rodiče ještě povinni prokazovati úctu, lásku a poslušnost? (Učitelům.)

III. Některé děti chtějí se věnovati řemeslu neb obchodu. Tomu nemohou jich naučiti rodiče. Jdou tedy do učení k „*mistrovi*“ a jsou u něho napřed učni, potom tovaryši; od něho mají všecku budoucí zručnost ano i budoucí výživu. Proto mají mu jakožto zástupci rodičů a svému dobrodinci prokazovati také úctu, lásku a poslušnost.

Komu jsou učňové a tovaryši mimo rodiče ještě povinni prokazovati úctu, lásku a poslušnost? (Mistrům.)

IV. *Sv. Zita* byla od chudých rodičů zbožně vychována. Když jí bylo 12 let, přišla do města Lukky v Itálii do služby k bohatému pánu jménem Fatinelli. Ve službě té počínala každou práci s vroucí modlitbou a také při práci pozdvíhovala často mysl k Bohu. Pilnost její byla

neunavna, poslušnost ochotná a pokora tak hluboká, že se jí nejhnusnější práce nejlépe líbila. Panstvo své milovala jako vlastní rodiče, prokazovala mu všecku úctu a snažila se všechny rozkazy věrně plnit. Ale při tom musila velmi mnoho trpěti, neboť pán byl prudké povahy, paní byla pyšná a neústupná, dívky byly nezvedeny a ostatní služebníci bohaprázdní a nestydatí. Často se Zitě pro zbožnost posmívali a jí opovrhovali, panstvu na ni křivě žalovali, a kde mohli, zlomyslně ji pronásledovali. Ale Zita představovala si potupeného Spasitele a jako on všecku potupu a všecko pronásledování trpělivě snášela, až konečně tichostí a trpělivostí všechny své protivníky přemohla. Nevinnost a bohabojnost její vyšla konečně na jevo a ona nabyla veliké lásky, důvěry a vážnosti jak u panstva tak i u spoluslužebných. Osm a čtyřicet roků sloužila u téhož panstva, až konečně majíc 60 let věku bohabojně a svatě zesnula.

Sv. Zita jest krásným vzorem všem, jimž jest Bohem uloženo jíti z domova do služby — býti služebníky nebo služkami, jak se mají chovati k těm, u nichž slouží, neboli ke svým pánům a „**hospodářům**“.

Sv. Zita prokazovala svému panstvu úctu, ačkoli pán i paní byli nehodní. Podobně každý dobrý služebník ctí svého hospodáře jako otce, uctivě ho oslovuje a zdvořile mu odpovídá. Hodný služebník nikdy svému hospodáři nenadává, s ním se nehádá, nýbrž je v řeči své mírný, pokorný a raději trpí křivdu, než by odmlouval nebo hospodáře svého pomlouval. Je-li hospodář zlý a nepořádný, hodný služebník jím nepohrdá, nýbrž chyby jeho spíše omlouvá a zakrývá.

Sv. Zita panstvo své též milovala. Podobně všickni služebníci mají milovati své hospodáře. Lásku k nim dokáží nejlépe, když jim věrně slouží, majetku, cti a dobrého jména domu jejich hájí, jsou k nim upřímní a pravdomluvní, ze štěstí jejich se radují, v neštěstí s nimi truchlí atd.

Sv. Zita pánů svých ochotně poslouchala. I v tom jí služebníci mají následovati, mají rozkazy hospodářů

ochotně a bez meškání plniti a ve všem dle vůle jejich jednati, aby hospodáři mohli o nich říci, co pohanský setník řekl o svých služebnících: „*Dím-li tomuto: Jdi! i jde; a jinému: Přijď! i přijde; a služebníku svému: Učiň toto! i učiní.*“ (Mat. 8, 9.) Zvláště pak mají služebníci poslouchati hospodářů ve věcech, týkajících se péče o duši a věčné spasení a dbáti jejich napomínání, rad a výstrah.

Důvod, pro který služebníci mají prokazovati hospodářům úctu, lásku a poslušnost, jest v tom, že hospodáři zastupují u služebníků rodiče. Zůstávajíť služebníci v domě hospodářů, jsou členy jejich rodiny, a hospodáři pečují o ně jako o své děti; proto zase služebníci jsou povinni chovati se k hospodářům podobně, jako se děti mají chovati k rodičům.

Komu jsou služebníci mimo rodiče ještě povinni prokazovati úctu, lásku a poslušnost? (Hospodářům.)

V. 1) Ježíš Kristus ustanovil *svaté apoštoly* a jejich nástupce, *biskupy a kněze s papežem v čele*, představenými církve své. Ti starají se hlásáním učení Kristova, přísluhováním svatými svátostmi, bohoslužbou, svými příkázáními a jinými spasnými prostředky o naše duchovní blaho. Proto nazývají se našimi duchovními otci neboli „**duchovní vrchností**“.

Jestliže Ježíš Kristus ustanovil v církvi své duchovní vrchnost, dojistá zavázal i věřící povinnostmi k ní. Jsou pak povinnosti věřících k duchovní vrchnosti tytéž, jako povinnosti dětí k rodičům.

a) Věřící jsou tedy především povinni duchovním vrchnostem, t. j. papeži, biskupům a kněžím, prokazovati úctu a to proto, že jsou *vyslanci* Boží, jak svědčí slova Kristova: „*Jako mne poslal Otec tak i já posílám vás.*“ (Jan 20 21.) Náleží-li úcta vyslanci panovníka pozemského, tím větší úcta náleží vyslancům samého Boha, duchovním vrchnostem, papeži, biskupům a kněžím! — Avšak papež, biskupové a kněží nejsou jen vyslanci Božími, nýbrž jsou také *zástupci* Božími, neboť vykonávají

svůj svatý úřad nikoli ve jménu svém, nýbrž ve jménu Ježíše Krista. Slouží-li mši svatou, udělují-li svaté svátosti, hlásají-li slovo Boží, dávají-li nařízení ve příčině duchovního života věřících, činí všecko z moci Ježíše Krista, ano Ježíš Kristus sám působí skrze ně a užívá jich jakožto nástroj, aby přivlastnil lidem ovoce vykoupění. Zaslouhuje-li zástupce světského panovníka úcty proto, že vykonává úřad ve jménu jeho, zaslouhují zástupci Boží tím větší úcty, poněvadž konají všechny výkony ve jménu Ježíše Krista. — A jak teprve úcty hodnými jeví se vrchnosti duchovní, uváží-li se *moc*, jež jest jim od Boha udělena! Jen kněží řádně v církvi posvěcení mají moc svolati Krista živého a celého s nebe na zemi, požívati ho a podávati jej jiným. Jen kněží mají moc jediným výrokem: „Já tě rozhřešuji“ způsobiti, že v témž okamžiku Bůh dí v nebesích: „I já tě rozhřešuji.“ Toho nemůže žádný, ani nejmocnější panovník světský, toho nemůže ani žádný anděl, to jest necháno jen vyslancům a zástupcům Božím na zemi, biskupům a kněžím. Proto sv. František z Assisi říkával: „*Kdybych potkal spolu anděla a kněze, povdravil bych dříve kněze.*“ A zlatá knížka o následování Krista volá: „*Převeliké tajemství a veliká důstojnost kněží, jimž dáno jest, čeho andělům není popřáno!*“

Poněvadž tedy duchovní vrchnosti, papež, biskupové a kněží, jsou vyslanci a zástupci Boží a požívají moci, jež veškerou moc světskou převyšuje, věřící jsou povinni prokazovati jim úctu. Ano i kdyby některý kněz měl vady, snad i velké vady, věřící nemají proto nikterak práva jím pohrdati, neboť i chybujícímu knězi zůstává důstojnost kněžská, jež má vždy býti ctěna.

b) Věřící jsou povinni prokazovati duchovním vrchnostem také *lásku*. Nelze zajisté popřít, že kněží jsou největší dobrodinci věřících, neboť zvěstují jim křesťanské nauky víry a mravů, bez nichž nelze dojítí spasení; udělují jim svaté svátosti, jimiž je očišťují od hříchů a posvěcují; obětují denně mši svatou, jíž jim přivlastňují zásluhy Ježíše Krista a zjednávají hojné milosti; pečují

o to, aby je odvrátili od hříchů a nepravostí a naklonili k etnostnému životu; modlí se za ně, těší je v souženích, přispívají jim ku pomoci v hodině smrti, ano i na věčnosti zjednávají jim útěchu a pomoc. Za to vše zasluhují zajisté, aby jim věřící prokazovali lásku.

α) Lásku ke kněžím věřící dokazují hlavně tím, když *s nimi v pokoji žijí*. Jest obyčejem v církvi ustáleným, že katolický kněz bývá nazýván „pater“, t. j. otec. Zvláště pak ve zpovědi věřící jmenují kněze zpovědníka otcem, otcem duchovním. Je-li kněz otcem duchovním, věřící jsou syny a dcerami jeho, jsou tedy jedna rodina, a jako členové jedné rodiny mají se vespolek svorně snášeti, v pokoji žíti.

β) Dále věřící dokazují lásku ke kněžím, když *se za ně modlí*. Když sv. Petr byl v žaláři, křesťané modlili se za něj bez ustání, až ho Bůh vysvobodil. Tak se všickni věřící mají modliti za své duchovní vrchnosti, za papeže, biskupy a kněze, zvláště pak za své duchovní správce. Vždyť se kněží modlí denně hodinky kněžské za osadníky, denně u oltáře na ně vzpomínají, každý farář v neděli a ve svátek obětuje mši svatou za své osadníky a denně vzpomíná na všechny zemřelé.

γ) Konečně věřící dokazují lásku ke kněžím, když *k jejich časnému zaopatření přispívají*. Není to snad jen lidské zařízení, že věřící přispívají k časnému zaopatření kněží, nýbrž je to ustanovení Boží. Když Ježíš Kristu posílal své učedníky na cestu do krajin israelských aby tam kázali, nařídil jim též, aby se o časnou výživu nestarali. Vyložil jim, že jest povinností lidu poskytovat jim výživu, a řekl mimo jiné: „*Hoden je dělník mzdy své*“. (Mat. 10, 10.) A sv. Pavel výslovně dí: „*Kteří oltáři slouží, s oltáře díl mají*“. (I. Kor. 9, 13.) Proto také dobří a svědomití křesťané dávají rádi a ochotně svým duchovním, čím jsou jim po právu a spravedlnosti povinni.

c) Věřící jsou povinni prokazovati duchovním vrchnostem *p o s l u š n o s t*, protože dávají rozkazy jménem Božím. Pravilť Ježíš Kristus: „*Cokoli svážete na zemi, bude svázáno i na nebi*“. (Mat. 18, 18.) Sv. Pavel pak dí:

„Na místě Kristově poselství konáme, jako by Bůh skrze nás napomínal“ (II. Kor. 5, 20.), a ukládá věřícím poslušnost slovy: „Poslušni buďte správci svých a buďte jim poddáni; oni zajisté bdí nad vámi jako ti, kdož mají počet klásti za duše vaše“. (Žid. 13, 17.)

Mimo to věřící mají církev. svou společnou matku, milovati, cti její hájiti, boje a útrapy její sdíleti a pokud možno i hmotné oběti přináseti, by církevní ústavy zkvétaly, missie se šířily a život náboženský mohutněl. — Podporovati katolický tisk je za našich časů nezbytnou povinností každého věrného katolíka.

Komu jsou věřící mimo rodiče ještě povinni prokazovati úctu, lásku a poslušnost? (Duchovním vrchnostem.)

2. Bůh sám založil společnost lidskou, když ustanovil v ráji manželství a prvním manželům požehnal, aby se množili. Dle rozličných časů, míst a potřeb se lidé sestoupili v rozličné společnosti občanské, aby docházeli snáze svého cíle. Ty rozličné společnosti trvají pod vedením jedné hlavy podobně jako matka s dětmi stojí pod vedením otce jako hlavy rodiny, a činí úhrnem „*stát*“. Stát je tedy rozšířená rodina, neboli společnost občanská, která je za účelem spravedlnosti spojena jistými zákony, všecky občany rovně zavazujícími. V čele státu stojí *panovník* neboli *zeměpán*, a jeho náměštky jsou *úředníci*; všickni úhrnem činí „*světskou vrchnost*“. Říká se jim „*světská*“ vrchnost, protože pečují hlavně o pozemské — světské — blaho svých poddaných.

Jako v rodině jsou všickni členové její povinni prokazovati hlavě rodiny úctu, lásku a poslušnost, tak jest povinností všech členů státu neboli všech poddaných prokazovati úctu, lásku a poslušnost panovníkovi a jeho náměstkům neboli světským vrchnostem.

a) Poddaní jsou povinni prokazovati světským vrchnostem *úctu*.

Když Ježíš stál před Pilátem, úředníkem císaře římského, Pilát pravil k němu: „Nevíš-li, že mám moc tebe ukřižovati a moc tebe propustiti?“ A Ježíš mu odpo-

věděl: „*Neměl bys proti mně moci žádné, kdyby ti nebylo dáno s hůry*“ . (Jan 19, 10. 11.) Těmi slovy Ježíš prohlásil, že panovník, císař nebo král, nemá moci ze sebe, ani od lidu, nýbrž s hůry od Boha, Krále všech králů. — Tomu-li tak, pak každý panovník se všemi svými náměstky neboli každá světská vrchnost jest zástupcem Božím, a poddaní jsou povinni prokazovati jí úctu. Povinnosti té nezbavuje jich ani to, má-li snad panovník nebo některý jeho náměstek vady sebe větší. I takovému jsou poddaní povinni prokazovati úctu, a to pro úřad jež zastává.

Dle té zásady jednali *první křesťané*. Prokazovali náležitou úctu pohanským panovníkům, z nichž mnozí byli oddáni nejhnusnějším nepravostem a vyznavače víry Kristovy nejhroznějším způsobem pronásledovali.

b) Poddaní jsou povinni prokazovati světským vrchnostem *lásku*, protože se jim od nich dostává mnoho dobrého a prospěšného pro blaho pozemské. Lásku tu mohou dávat na jevo rozmanitým způsobem.

a) Světská vrchnost potřebuje pomoci s hůry, aby dávala dobré zákony, zřizovala užitečné ústavy, po právu a spravedlnosti vládla a tak přispívala ku blahu jak jednotlivců, tak celé země. Poněvadž pak modlitba jest nejpřednější prostředek k dosahování všeho dobra, proto poddaní mají se za světskou vrchnost často *modlití*, aby jí Bůh dal sílu, moudrost a dobrou vůli ke všemu, co by sloužilo jak k časnému, tak k duchovnímu blahu jejich. K tomu je sv. Pavel vybízí slovy: „*Prosím . . . aby činěny byly prosby, modlitby, žádosti, díky činění za všechny lidi, za krále i za všechny, kteří jsou ve vysokých úřadech postaveni*“ . (I. Tim. 2, 1. 2.) Církev pak předchází je v tom příkladem modlit se při službách Božích jak za všechny vrchnosti vůbec, tak za panovníka zvláště.

β) Světská vrchnost má se starati o blaho poddaných. K tomu potřebuje soudců, kteří rozsuzují, co je po právu a co proti právu; vyšších a nižších úředníků, kteří udržují v zemi pořádek; vojáků, kteří chrání země od vnitř-

ních i zevnitřních nepřátel. Světská vrchnost musí stavěti a vydržovati silnice, mosty, dráhy, veřejné budovy, starati se o školy a jiné užitečné ústavy, platiti kněze, lékaře a učitele, slovem musí podnikati vše, čeho prospěch země vyžaduje. K tomu však potřebuje peněz; těch musí požadovati od poddaných, poněvadž všechny ústavy jsou zřízeny k vůli nim a pomáhají k jejich blahu. Proto poddaní mají ochotně odváděti příspěvky, jichž od nich světská vrchnost žádá na uhrazování potřeb celé země, neboli mají ochotně *platiti daně*. Tak již zdravý rozum káže. Písmo svaté pak ukládá tu povinnost poddaným slovy: „*Dávejte všem, co jste povinni; komu daň, tomu daň, komu clo, tomu clo!*“ (Řím. 13. 7.)

γ) Hrozí-li vlasti nebezpečí, je-li sužována od nepřátel, navštívena pohromami, poddaní jsou povinni odhodlávati se i k obětem sebe těžším, aby nešťastné vlasti pomáhali. Zvláště kteří jsou odvedeni k vojsku, jsou povinni vojenskou službu v míru a ve válce ochotně vykonávati a panovníka i vlasti všemi silami *hájit* proti nepřátelům vnitřním i zevnitřním. Ano, kdyby měli ve válce i o život přijíti, nesmějí se povinnosti té vymykati, protože blaho vlasti jest nad blaho jednotlivcovo.

Jestliže se poddaní za světskou vrchnost modlí, ochotně jí platí daně a v potřebách jí hájí třeba i s nasazením života proti nepřátelům, dávají na jevo lásku k ní.

c) Poddaní jsou povinni prokazovati světským vrchnostem *poslušnost* ve všem, co se neprotiví vůli Boží, protože zákony světské, pokud jsou spravedlivy, jsou nepřímo božské, jak patrně ze slov věčné Moudrosti: „*Skrze mne králové kralují, a ustanovitelé zákona spravedlivé věci nařizují*“ (Přisl. 8, 15.) — Sv. Petr ukládá poddaným poslušnost k světským vrchnostem slovy: „*Poddaní tedy buďte všelikému lidskému zřízení pro Boha, buďte králi, jako nejvyššímu, nebo vladařům, jako od něho poslaným!*“ (I. Petr. 2, 13. 14.)

Krásným příkladem poslušnosti k světským vrchnostem jest nám *sv. Josef a Panna Maria*, kteří ochotně poslechli rozkazu

Augustova a šli do Betléma, by se dali zapsati. -- Také *Pán Ježíš*, ačkoli byl syn Boží, byl poslušen světských vrchností a platil daň, aby žádného nepohoršil. (Mat. 17.) Fariseům, kteří ho chtěli polapiti v řeči otázkou: „Sluší-li dávatí daň císaři, čili nic?“ odpověděl: „Dávejte, co jest císařovo, císaři, a co jest Božího, Bohu!“ (Mat. 22.)

Komu jsou poddani mimo rodiče ještě povinni prokazovati úctu, lásku a poslušnost? (Světským vrchnostem.)

Ve čtvrtém přikázání Božím se ještě poroučí mimo rodiče prokazovati úctu, lásku a poslušnost pěstounům a učitelům, mistrům a hospodářům, duchovním a světským vrchnostem. — Pěstouni a učitelé, mistři a hospodáři, duchovní a světské vrchnosti nazývají se jedním slovem „**představení**“. Mimo rodiče poroučí se tedy ještě ve čtvrtém přikázání Božím prokazovati úctu, lásku a poslušnost „**představeným**“.

Komu mimo rodiče poroučí se ještě ve čtvrtém přikázání Božím prokazovati úctu, lásku a poslušnost?

Mimo rodiče poroučí se ještě ve čtvrtém přikázání Božím prokazovati úctu, lásku a poslušnost p ř e d s t a v e n ý m. (Otáz. 410.)

Koho rozumíme slovem „**představený**“?

Slovem „**p ř e d s t a v e n ý**“ rozumíme pěstouny a učitele, mistry a hospodáře, duchovní a světské vrchnosti. (Otáz. 411.)

O hříších proti povinnostem k představeným.

Všickni, kteří mají nad sebou představené, ať kterékoli, jsou jejich „**podřízení**“. Tedy: osiřelé děti jsou podřízení pěstounů, žáci podřízení učitelů, učňové podřízení mistrů, služebníci podřízení hospodářů, věřící podřízení duchovní vrchnosti a státní občané podřízení světské vrchnosti.

Poněvadž se ve čtvrtém přikázání Božím poroučí podřízeným, aby prokazovali svým představeným úctu, lásku a poslušnost, tedy se jim zároveň zapovídá vše,

co jest proti úctě, lásce a poslušnosti, neboli čím by se prohřešovali proti úctě, lásce a poslušnosti ke svým představeným.

I. Co se týče chování osiřelých dětí k **pěstounům**, žáků k **učitelům**, učňů k **mistrům**, platí o hříších jejich proti úctě, lásce a poslušnosti k představeným téměř totéž, co o hříších dětí proti úctě, lásce a poslušnosti k rodičům. Za to však jest radno zmíniti se důkladněji o hříších, jimiž se podržení prohřešují proti hospodářům a proti duchovním a světským vrchnostem.

(Stať tato vypracována spíše pro křesťanské cvičení s dospělými, než pro školní vyučování.)

II. 1 a) Co se týče podržených **hospodářům** neboli služebníků, prohřešují se proti svým představeným, když jimi pohrdají, jim domlouvají, k nim se neuctivě nebo dokonce hrubě chovají, jim zlého přejí, zvláště pak když jich *neposlouchají*. A bohužel, **neposlušností** k hospodářům služebníci hřešívají velmi často. Mnozí z nich nechtějí se podrobovati žádné práci, jež nesouvisí přesně s jejich služební povinností, a mají hned po ruce výmluvu, že na takové práce zjednání nebyli, ať si to udělá kdokoliv a p. Tací služebníci nejednají ovšem správně, neboť, když si je hospodář jednal do služby, bylo zajisté jeho úmyslem užívati jich ke všem pracím, k nimž jsou schopni a jichž je v domácnosti třeba. Je sice pravda, že hospodář nemá služebníků přetěžovati prací a že jim nemá ukládati zaměstnání, jež nenáleží k jejich službě, ale přes to stává se dosti často, že je nevyhnutelně třeba, aby služebníci pomáhali i při práci, k níž nejsou přísně vázáni, nemá-li hospodář utrpěti značné škody. V takovém případě služebníci nemají se zdráhati, nýbrž naopak má jim to spíše působiti radost, že mohou osvědčiti dobrou vůli a ochotu, majíce při tom na paměti, že i hospodář nebo hospodyně poskytují jim mnohých výhod, k nimž také nejsou přísně vázáni. — Zvláště dopouštějí se hříchu ti služebníci, kteří odpírají hospodářům poslušnost ve věcech, jež se týkají jejich duchovního dobra. A případy takové nejsou řídké! Stáváť se často, že služebníci, kárá-li

je hospodář nebo hospodyně pro poklesek nebo hřích, odpovídají vzdorovitě: „Nemáte mi co domlouvati; konám svou práci, a do ostatního vám nic není!“ Tací služebníci prohřešují se ovšem velice proti svým povinnostem a jsou dvojnásobně trestuhodni, jednak pro hřích, jehož se dopouštějí, a jednak pro neposlouchání svých představených. — Neméně hřeší ti služebníci, kteří ne dbají napomínání a povzbuzování k dobrému a varování od zlého, jichž se jim od hospodářů nebo hospodyň dostává, jako na př. aby zanechali nočních toulek, nestříd-mého pití, hry v karty, navštěvování lehkomyšlných společností a zábav, obcování s osobami druhého pohlaví, klení, nemravných řečí a písní, aby se modlili, chodili v neděli a ve svátek na mši svatou a na kázání, aby šli k svaté zpovědi a k svatému přijímání a p. Kteří služebníci si tak počínají, připodobňují se Židům, kteří měli ke všem napomínáním Kristovým srdce zatvrzelé a prohřešovali se tak proti Duchu svatému.

b) Mnozí služebníci prohřešují se **leností**. Pracují jen tehdy, když je hospodář pozoruje, jsou-li však sami, konají práci ledabyle a špatně, čas k práci určený všelijak promarnují, na př. zbytečným otálením a okolkováním, zbytečnými rozprávkami a p., nebo docela zahálejí. Že tou svou leností působí hospodáři škodu a že škodu tu jsou povinni nahraditi, na to zapominají. Napomene-li hospodář takového lenivého služebníka nebo pokárá-li ho, jest ještě hrubým a zlostným. Mstí se pak na všem, kazí nářadí, trýzní dobytek a koná práci s nadáváním a proklínáním.

c) Služebníci mají býti ve všem věrni, nemají se ani dotknouti toho, co není jejich, a kdyby našli jen haléř, mají jej vrátiti pánům. Ale jak mnozí služebníci proti tomu, bohužel, chybují, jak mnozí prohřešují se **nevěrností**! Odcizují svým pánům, co se jim odciziti dá, peníze, pokrmý, obilí, co jim pod ruku přijde. Tací dopouštějí se veliké nespravedlnosti, jež jest často horší než ta, jíž se dopouštějí cizí zloději, neboť proti cizím zlodějům lze se zabezpečiti, nikoli však proti domácím, jelikož ti,

chtějí-li býti nevěrní, dovedou si najíti nejrozmanitější příležitosti i nejopatrnějšího hospodáře klamati a jemu krásti. — Nezřídka nevěrní služebníci omlouvají nevěrnost k pánům tím, že říkají: „Moji páni mají všeho hojnost; oni ani nepoznají, že jsem jim co vzal“. Ale tací zapomínají, že Bůh zapovídá krásti nejen chudým, nýbrž i bohatým. — Nebo říkají: „Co si bez vědomí pánův vezmu, jsou jen maličkosti“. Ale zapomínají, že Bůh zapovídá i malé krádeže, a že před jeho soudem musíme se zodpovídati z každého nespravedlivého haléře. — Nebo se omlouvají říkajíce: „Pracuji, když si něco vezmu, za to tím pilněji a tak dávám za odcizenou věc náhradu“. Ale zapomínají, že jest jejich povinností pilně pracovati, neboť jen za to dostávají mzdu a výživu. Chce-li je hospodář za jejich přičinění ještě zvláště odměnit, to jest jeho věcí, ale oni nemají v žádném případě práva něco odcizovati. — Někteří služebníci považují mzdu, již se jim od hospodáře dostává, za příliš malou a mají za to, že se mohou tajně odškodňovati. Ale v tom se velice mýlí, neboť nikdo nesmí býti soudcem ve své vlastní záležitosti. Zdá-li se služebníkům mzda, již dostávají, malou, mohou žádati větší. Vyhoví-li panstvo jejich žádosti, je dobře; pakli nevyhoví, nezbývá jim nic jiného než spokojiti se s dosavadní mzdou nebo odejiti ze služby; odškodňovati se tajným odcizováním věcí hospodářových je vždy zapověděno a nepřipustno. — Ani to není správné, dávají-li služebníci almužny ze jmění panstva bez jeho dovolení. Almužna je sice dobrý skutek, ale nesmíme ji dávat z majetku cizího, nýbrž ze svého. Jinak má se věc, jestliže panstvo výslovně nebo mlčky svolí, aby služebníci dávali některé věci chudým, na př. chléb, zbytky od jídla a p. V takovém případě se služebníci udělováním almužny neprohřešují nevěrností, jelikož nejednají proti vůli svých představených.

Budeme si pamatovati: Služebníci jakožto podřízení prohřešují se proti svým představeným zvláště neposlušností, leností a nevěrností.

Čin se podřízení prohřešují proti svým představeným?

Podřízení prohřešují se proti svým představeným zvláště:

1. neposlušností, leností a nevěrností. (Otáz. 412. 1.)

2. a) Věrnost služebníků má se vztahovati nejen na majetek představených, nýbrž i na jejich čest a dobré jméno, což obojí je dražší a vzácnější nad veliké bohatství. Proto, který služebník poškozujícím způsobem čest a dobré jméno svých představených, dopouští se na nich většího bezpráví, než když poškozujícím způsobem jejich majetek. Ve příčině té prohřešují se tedy služebníci, kteří chyby svých hospodářů nebo hospodyň bez příčiny vyjevují a roztrušují. Čest hospodářů má býti služebníkům svata; proto mají chyby jejich skrývati. To jim káže nejen věrnost, ale i láska, jíž jsou povinni všem lidem, tím více tedy svým představeným. Jen tehdy by směli, ano měli chyby svých představených vyjeviti, když by tím zabránili škodě, odvrátili něco zlého nebo způsobili něco dobrého. Nevzchází-li však z chyb představených nikomu škoda, a nedosahuje-li se vyjevením jich nic dobrého, služebníci mají je zamlčovati. Vyjevují-li je přece, hřeší, a to **na cti utrhaním**.

b) Nesmějí-li služebníci bez potřeby vyjevovati skutečných chyb svých představených, tím méně jest jim dovoleno připisovati jim chyby, jichž nemají, anebo malé chyby jejich zveličovati. V obojím případě hřeší **pomluvou** a nemohou dojíti odpuštění toho hříchu, dokud pomlouvavých řečí neodvolají a poškozené cti svých hospodářů nenapraví.

c) Není domu šťastnějšího nad ten, v němž panuje svornost a pokoj. V domě takovém všickni obyvatelé jeho žijí spokojeně a život jim plyne utěšeně. Proto má každému, kdo v domě bydlí, záležeti na tom, aby jeho vinou pokoj ten nebyl porušován. Ale často se stává, že **rušením pokoje** prohřešují se nejvíce služebníci, kteří řečmi nebo skutky zavdávají příčinu k hádkám a různicím nejen mezi sebou, ale i mezi hospodářem a hospodyní

nebo jejich dětmi. Že tací služebníci nejsou bez hříchu, nelze pochybovati; hřích jejich je tím těžší, čím hruběji byl domácí pokoj porušen.

Za druhé prohřešují se podřízení — hlavně služebníci — proti svým představeným na cti utrhaním, pomluvou a rušením pokoje.

Čím se podřízení prohřešují proti svým představeným za druhé?

Podřízení prohřešují se proti svým představeným :

2. na cti utrhaním pomluvou a rušením pokoje. (Otáz. 412. 2.)

3. Služebníci v nejčtetnějších případech jsou takořka členy rodiny, v níž slouží; přicházejí tedy do styku jak s dětmi rodiny té, tak i s ostatními domácími, a to často do styku dosti důvěrného. Ale, bohužel, mnozí služebníci zneužívají toho styku a jsouce sami zkaženi, hledí zkažiti i jiné v domě, zvláště děti. Tak na př. někteří služebníci mají ošklivý zvyk zlořeciti a klíti; od nich učí se tomu děti a jiní domácí, až za krátko zlořečí a kleje kde kdo v domě; jiní si zase libují v neslušných a oplzlých řečech a písniích; mluví nemravně bez ohledu na to, že jsou přítomny děti nebo nezkažení spoluslužebníci, a tak se stává, že za nějaký čas ozývají se v domě nemravné řeči a písne, aniž se kdo nad tím zastavuje. Ano ještě více, někteří služebníci svádějí přímo buď děti nebo domácí k něčemu zlému, na př. aby rodičů nebo hospodáře a hospodyně neposlouchali, je podváděli a okrádali; vodí děti hospodářovy nebo své spoluslužebníky do zkažených společností, lákají je k nočním toulkám, ke karbanu, opilství atd. Tací služebníci se těžce prohřešují nejen proti Bohu, ale i proti svým představeným, kazíce **sváděním** jejich děti a domácí a působíce jim tak škodu mnohem citlivější, než kdyby škodili sebe více jejich majetku.

Čím se podřízení prohřešují proti svým představeným za třetí?

Podřízení prohřešují se proti svým představeným:

3. sváděním jejich dětí a domácích. (Otáz. 412. 3.)

Čím se podřízení prohřešují proti svým představeným?

Podřízení prohřešují se proti svým představeným zvláště:

1. neposlušností, leností a nevěrností;
2. na cti utrhaním, pomluvou a rušením pokoje;
3. sváděním jejich dětí a domácích. (Otáz. 412.)

III. Rovněž mohou se podřízení rozmanitým způsobem prohřešovati **proti vrchnostem** jak duchovním tak světským.

1. a) Co se týče vrchností *duchovních* možno směle tvrditi, že se jim od přemnohých věřících nedostává náležité úcty a lásky. Příčinou toho je vlažnost a náboženská netečnost den ode dne se zmáhající. Lidé čím dále tím více přestávají dbáti o spasení duše a hledají jen časného zisku a pohodlného živobytí. Poněvadž však kněží připomínají jim také duši a život věčný, poněvadž je varují před hříchem a hrozí jim peklem, proto jsou jim nevítaní, proto je drze haní a tupí, že prý kazí lid, zatemňují ho a udržují v otroctví; proto tolik pomluv duchovenstva, tolik urážek a posměchu, že se to nedá ani pověděti. V některých veřejných listech nemluví se o kněžství jinak, než skoro jako o zločincích a největších nepřátelích lidstva. Ani nejvyšší hlava církve nebývá ušetřena hanobením a tupením! — Věru, mnozí katolíci měli by se učiti úctě ku kněžím od jinověrců, kteří si svých kněží váží, o nich slušně mluví, je uctivě pozdravují; ano mnozí jinověrci katolické kněze často zdvořileji pozdravují než někteří katolíci, protože jinověrci v knězi katolickém vidí vyšší osobu, již náleží úcta. Velmi smutné svědectví vydávají o sobě ti katolíci, kteří často veřejně i před jinověrci kněze své pomlouvají, neslušně o nich mluví a je zlehčují. Špatný pták, který své hnízdo znečišťuje, a špatný katolík, který své kněžství zlehčuje! Že není bez hříchu, patrně ze slov Ježíše Krista, jež řekl k apoštolům a jež platí také o všech jejich nástupcích: „*Kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá!*“ (Luk. 10, 16.) Dle slov těch zneuctění kněze jest váženo tak, jako by Kristus sám byl

zneuctěn; zneuctění Krista je zajisté hříchem velikým, tedy i zneuctívání, hanobení a tupení kněžstva je velikým hříchem.

b) Jako přemnozí podřízení odpírají duchovním vrchnostem úctu a lásku, tak odpírají jim také poslušnost nechtějíce se podrobovati jejich ustanovením ani ve příčině života duchovního, ani ve příčině kázně a pořádku při službách Božích a ve správě duchovní. Ano nezřídká dostává se knězi za dobře míněné napomenutí a přátelskou domluvu urážky a hrubosti. Ba není vzácností, že i mládež sotva škole odrostlá knězi se **protiví**, když ji kárá a k dobrému vede. Smutnou tu pravdu dosvědčili by zajisté přemnozí duchovní! Příčinu toho neblahého zjevu je třeba hledati ve špatném příkladě, jehož se v té věci dostává mládeži od starších křesťanů, kteří ze zásady pohrdají okázale všemi předpisy a ustanoveními vrchnosti duchovní a úmyslně proti nim jednají, jakož i ve špatné čestbě, jež se mládeži podává, a již mládež bývá k odporu proti duchovenstvu a jeho vedení přímo nabádána, a za hrdinu vyhlášován každý, kdo se dovede vrchnosti duchovní vzepříti. Proto nedivno, že ty neutešené poměry došly na některých místech již tak daleko, že se proti kněžím podnikají soustavné štvance a boje, že mnozí podřízení **proti nim se bouří** a i jiné pobouřiti se snaží. A snad by se těm buřičům podařilo svůj nekalý úmysl uskutečniti, snad by pozdvihli proti kněžstvu bouři podobnou té, již Židé pozdvihli proti Kristu, kdyby, Bohu díky, nebylo ještě dosti dobrých křesťanů, kteří jsou pevně přesvědčeni o tom, že kněží, byť i ten neb onen z nich časem poklesl, jsou zástupci Kristovi, a že tedy věřící jsou povinni jich poslouchati, a kdo se jim protiví, že se protiví samému Kristu a tedy hřeší.

Pamatujte si: Proti duchovním vrchnostem se prohřešuje: 1. kdo je drze haní a tupí, 2. kdo se jim protiví a proti nim se bouří.

2. a) Týmž způsobem, kterým se mnozí podřízení prohřešují proti duchovním vrchnostem, prohřešují se také mnozí proti vrchnostem *světským*. Vše, co vrchnosti

ty konají, nepříznivě posuzují, s ničím nejsou spokojeni a při každé příležitosti je drze haní a tupí, ačkoli by si sami na jejich místě vedli snad mnohem hůře a nejapněji. Mnozí nedovedou ani svou malou domácnost správně řídit, za to však chtějí posuzovati jednání vrchnosti, do všeho se pletou a všemu chtějí rozuměti.

Sv. Kateřina z Bologni nemohla snést, když slyšela někoho proti vrchnostem reptati; vždy plna svaté horlivosti volávala: „Běda duši, která bez bázně o svých představených smýšlí! Nemůžeť od Boha požehnání očekávati.“

b) Ano mnozí poddaní jsou svedeni učením nevěreckým jdou tak daleko, že neuznávají pozemských vladařů a jejich úředníků za zástupce Boží, nýbrž jen za vykonavatele vůle lidu, a proto se jim protíví, t. j. odporují jejich spravedlivým nařízením, a proti nim se bouří, buď že jim odpírají zcela poslušnost, nebo že se násilně proti nim staví, by na nich něco vynutili nebo je docela odstranili. Jednání takové jest ovšem velikým hříchem. Praviť sv. Pavel: „*Každá duše mocností vyšším poddána buď; neboť není mocnosti, leč od Boha, a kteréž jsou, od Boha zřízeny jsou. Protož kdo se mocnosti protiví, zřízení Božímu se protiví, a kleríž se protiví, odsouzení sobě dobývají!*“ (Řím. 13, 2.)

Jak zhoubnou je vzpoura proti vladařům, vidíme na francouzské revoluci.

Nešlechtní lidé slovem i písmem štváli proti králi, vyhlášovali jej za tyрана, až se jim podařilo roznítiti proti němu v celé zemi odboj a povstání. Nešťastný král byl zavražděn; s ním povražděno veliké množství šlechty, kněžstva a jiného obyvatelstva, takže krev tekla téměř potoky. Země ožebračena, obchod a orba zničeny, krásné a památné chrámy povaleny a zneuctěny a lid sesurověl. Věru smutné to ovoce vzpoury proti zákonité vrchnosti!

Ani kdyby vrchnost byla zlá a nehodná, nesmějí se poddaní proti ní bouřiti.

Dle té zásady jednali sv. apoštolové a první křesťané. Zajiště nikdy nikdo nebyl více oprávněn opřít se nespravedlivé vládě světské nežli oni, když byli ukrutně pronásledováni a života zbavováni za to, že věrně sloužili Bohu, ale oni nikdy neporušili poslušnosti, ani když měli moc v rukou! Věděliť, že by se tím do-

pouštěli hříchu, a toho se báli. Proto poroučeli utrpení své Bohu, od něhož doufali, že jim vše obrátí k dobrému. A důvěra v Boha jich nezklamala!

Kdo se těžce prohřešuje proti duchovní nebo světské vrchnosti, toho čeká mnohdy již na zemi přísný trest, po smrti pak věčné zavržení.

Kore a jeho druzi, kteří se za doby Mojžíšovy vzbouřili proti kněžstvu, byli na odstrašující příklad před očima všeho národa za živa zemí pohlceni. — *Absolon*, jenž se vzbouřil proti svému otci a králi, bídne zahynul. — *Semeiovi*, jenž se kdysi u potoka Cedronu choval hrubě ke králi Davidovi, král Šalomoun zakázal pod trestem smrti překročiti Cedron; když neposlechl, byl popraven. — Světské zákony trestají podnes urážku Veličenstva dlouhým vězením.

Jako proti duchovním, tak i proti světským vrchnostem se prohřešuje: 1. kdo je drze haní a tupí, 2. kdo se jim protiví a proti nim se bouří.

Kdo se prohřešuje proti duchovním a světským vrchnostem?

Proti duchovním a světským vrchnostem prohřešuje se zvláště:

1. kdo je drze haní a tupí;
2. kdo se jim protiví a proti nim se bouří. (Otáz. 413.)

* * *

Kdy děti nesmějí rodičů poslouchati? (Když jim rodiče prikazují něco hříšného.)

Totéž platí o poslušnosti podřízených k představeným. Tak služebníci nesmějí poslechnouti, kdyby jim pán nebo paní rozkazovali, co Bůh zapovídá, na př. aby konali v neděli nedovolenou práci, zanedbávali svévolně mši svatou, opomíjeli pro službu velikonoční zpověď, svolovali k tomu neb onomu hříchu a p. V takovém případě se služebníci mají řídití výrokem sv. Petra: „*Více sluší poslouchati Boha než lidí.*“ (Sk. apošt. 5, 29.)

Dle toho jednal již ve Starém zákoně *Josef egyptský*, jenž se dal raději uvězniti, než by svolil ke hříšné žádosti své velitelky.

Tak statečně mají si také křesťanští služebníci vésti, poroučejí-li jim páni něco, čeho nelze vykonati beze

hříchu. Mají raději trpěti škodu, odejiti ze služby sebe výnosnější, než by urazili Boha hříchem.

Také poddaní mají odepřítí poslušnost své vrchnosti, poroučí-li jim, co se protiví zákonu Božímu a tedy jest hříchem. Vrchnost je totiž zástupitelka Boží na zemi; proto může žádati od svých poddaných poslušnosti jen potud, pokud jedná skutečně jako zástupitelka Boží, a pokud ustanovení její jsou v souhlase se zákonem Božím. Odváží-li se k něčemu, co se protiví zákonu Božímu, přestává zastupovati místo Boží, a poddaní nejsou již povinni jí poslouchati.

Dle té zásady jednali již spravedliví Starého zákona. Tak na př. když assyrský král Sennacherib zakázal pod trestem smrti pochovávatí povražděné Israelity, *Tobiáš* bál se Boha více než krále, vyhledával tajně těla mrtvých, ukryval je v domě svém a v noci pochovával. — *Tři mládenci*: Ananiáš, Misael a Azariáš nechali se raději vhoditi do peci ohnivé, a sedm bratří makabejských se svou matkou podstoupili raději nejukrutnější muky a přebolestnou smrt, než aby se prohřešili proti zákonu Božímu. — V Novém zákoně *tisíce křesťanů* podstoupilo smrt mučednickou, aby zachovali víru, již se odřící pohanští vladařové jim kázali. Zvláště krásným vzorem v té příčině jest nám *sv. Mauricius* a oddělení vojska, jehož byl velitelem a jež slulo „legie thebská“. Císař Dioklecian učinil spolucísařem Maximiana a poslal jej s velikým vojskem do nynější Francie. Maximian přišed do Octodúru pojal úmysl konati pohanskou obět a svolal k ní všecko vojsko. Legie thebská se svatým Mauriciem v čele, jsouc celá křesťanská, chtěla se té oběti vyhnouti; proto zvolila delší cestu domnívajíc se, že se zatím obět vykoná bez ní. Ale spolucísař Maximian poznal jejich úmysl a poslal k nim vojáky se vzkazem, aby se dostavili k oběti. Oni však odpověděli, že chtějí poslechnouti císaře ve všem, ale jen až k oltářům. Za to byl nejprve každý desátý zabít, a když ostatní setrvali při své víře, byli všickni vojskem císařským pobiti. — I za naší doby byli a jsou v některých zemích biskupové a kněží, kteří se raději zřekli svých míst a odešli jako vyhnanci do ciziny, než by byli poslechlí světské vrchnosti v tom, co jest proti přikázáním Božím, proti svědomí.

A tak má každý katolický křesťan jednati. Má býti poslušen svých představených jako dítě rodičů; ale jako dítě nesmí poslouchati rodičů, přikazují-li mu něco hříšného, zrovna tak podřízený nesmí poslouchati v takovém případě svého představeného.

Kdy nesmíme poslouchati rodičův a představených?

Rodičův a představených nesmíme poslouchati, když příkazují něco hříšného. (Otáz. 414.)

O povinnostech mládeže k starým lidem.

Od počátku světa staří lidé byli u mladších vždy v uctivosti.

Řekové a *Římané*, národové pohanští, ctili stáří a učili mládež vážiti si starých lidí. U *Řeků* starci zastávali nejvyšší úřady. *Římští* jinoši měli starce v takové úctě, že je vodivali do shromáždění a potom čekali před radním domem, aby je zase doprovodili domů. Kdykoli starci přišli do shromáždění, mladší lidé ihned povstali a vykázali starým přední místa.

I králové měli v uctivosti stáří.

Když pohanský král *Alexander Veliký* táhl přes vrchy sněhem pokryté, seděl jednou na svém trůnu vedle ohně a ohřival se. I uviděl starého vojína zimou se třesoucího. Ihned povstal a uvedl jej na svůj trůn, aby se ohřál.

Jestliže již pohané měli v takové uctivosti stáří, oč více my křesťané jsme povinni ctíti staré lidi! K tomu nás i Písmo sv. nabádá slovy: „*Před šedivou hlavou povstaň a cti osobu starého!*“ (III. Mojž. 19, 32.) Zvláště mládež má se uctivě chovati k starým lidem, jelikož staří lidé zpravidla získali si v životě četné zásluhy, mnoho vytrpěli a mnoho zkušeností nabyli.

Mládež má **dbáti rady** starých lidí, neboť od nich se dovídá moudrosti a rozumných naučení. (Sir. 8, 9.) Kdežto mládež bývá obyčejně nerozvážna, vyznačuje se stáří rozvahou a rozumem.

Roboamovi, synu a nástupci *Šalomounovu*, radili starci k mírnosti oproti lidu; ale on nedbal rady starcův, obrátil se k mladíkům, s nimiž byl vychován, a na jejich radu takto mluvil k lidu: „Můj otec vás mrskal biči,

já však vás budu mrskati biči uzlovatými.“ Hned na to odtrhlo se od něho deset pokolení. (III. Král. 12.)

Ludvík XI., král francouzský, napomínal syna, aby si vyvolil za rádce kmety a dbal vždy rady jejich.

Bohužel, nynější mládež ukazuje velmi často málo úcty a poslušnosti k starým lidem, ba nemá pro ně mnohdy nic jiného než pohrdání, odstrkování a zahanbování; domnívá se ve své domýšlivosti, že všemu lépe rozumí, že jest pokročilejší než lidé staří, kteří jsou jí příliš pozadu a nesnesitelní. Je sice pravda, že stáří působí nevrlost, že mnohý stařec stává se dětinským, že má mnohé křehkosti a nedostatky, ale to všecko mladí lidé mají trpělivě přehlížeti a mají si pomyslit, že i oni, dá-li jim Pán Bůh dočkati se stáří, budou mrzutí, dětinští a křehcí, a že by je to zajisté bolelo, kdyby jimi mladí pohrdali a jim se posmívali. A kdyby až toho nebylo, mladí nemají přece lidmi starými pohrdati, jim se posmívati, a to proto, že takové jednání jest hříchem, jež Bůh těžce trestá.

Když se jednoho dne prorok Eliseus, jenž byl holohlavý, ubíral z Jericha do městečka Bethel, posmívali se mu rozpustilí hoši volající na něho: „Pojď sem lysý, pojď sem lysý!“ Eliseus se obrátil a pohrozil nezdárným dětem. Ony však toho nedbaly. V tom vyběhli z lesa medvědi a všechny hochy, počtem 42, roztrhali.

Když sv. Kolumbán, byv působením zlé královny Brunhildy ze země vypovězen, vstupoval se svými druhy do lodi, udeřil jeden surový voják staříčkého přítele Kolumbánova veslem pobízeje ho k rychlejší chůzi. Sv. Kolumbán ho za takovou neúctu k stáří pokáral a předpověděl mu trest Boží. A vskutku, když vojín dopravili sv. Kolumbána do Navaresu a vraceli se domů, upadl onen surový voják na témž místě, kde stařečka uhodil, a utonul.

Kdykoli se vám zachce chovati se neuctivě k starým lidem, vzpomeňte si vždy na tyto výstražné příklady a jistě se neodvážíte vykonati toho, co vám na mysl přišlo! Pamatujte vždy, že mládež se má chovati k lidem starým uctivě, skutečně se tak vždy chovejte, a Pán Bůh dá se i vám dočkati požehnaného a blaženého stáří.

Kterak se má mládež chovati k lidem starým?

K lidem starým má se mládež chovati uctivě.
(Otáz. 415.)

O povinnostech rodičů k dětem.

Co se poroučí dětem ve čtvrtém přikázání Božím?
(Aby prokazovaly rodičům úctu, lásku a poslušnost.) —
Komu jsme mimo rodiče ještě povinni prokazovati úctu,
lásku a poslušnost? (Svým představeným.)

Avšak čtvrté přikázání Boží neobsahuje toliko povinnosti dětí a podřízených, nýbrž i povinnosti rodičův a představených.

Nejdříve promluvíme o povinnostech rodičů k dětem.

(Vypracováno více pro křesťanské cvičení, než pro školu.)

a) *Sv. Františka ze Chantalu* vychovávala zbožně své děti. Když ráno vstaly, učila je modliti se k Bohu a vyučovala je pravdám sv. náboženství. Večer modlila se s nimi litanii loretánskou a žalm: „Z hlubokosti volal jsem k tobě“ za jejich zemřelého otce. Na to kázala jim zpytovat svědomí, doporučiti se do ochrany anděla strážného a říkati nahlas: „V ruce tvé, Pane, poroučím ducha svého!“ Konečně pokropivši je svěcenou vodou a udělivši jim mateřské požehnání uložila každé zvlášť do postýlky. Setrvala ještě na modlitbách, dokud děti neusnuly.

Jak krásně ukazuje sv. Františka rodičům, co mají činiti, aby děti své řádně vychovali! Po příkladě jejím mají děti své záhy, jakmile mluví počnou, vyučovati v pravé víře. Poněvadž pak znamení svatého kříže jest nejvhodnějším vyznáním pravé víry a při tom velice užitečné, rodiče mají naučiti děti především toto znamení správně dělati. Potom mají je učiti modliti se „Otče náš“, „Zdráva's, Maria“, „Věřím v Boha“, „Desatero Božích přikázání“, „Anděle Boží“ a „Zdráva's, Královno“; při tom mají dbáti, aby děti správně a zřetelně vyslovovaly

slova těchto modliteb, aby nic nevynechávaly ani nepřidávaly. — Avšak nejen modlitbám mají rodiče záhy vyučovati své děti, nýbrž mají je též vésti k tomu, aby Boha poznávaly, milovaly a poslouchaly. Když pak děti mají o Bohu a jeho dokonalostech dostatečné vědomosti, mohou je rodiče poučovati o andělech a lidech, vypravovati jim o pádu prvních lidí, o Vykupiteli jakož i o posledních věcech člověka.

Poněvadž však děti mají pravdy svaté víry nejen znáti, ale i podle nich žíti, tedy rodiče nesmějí zůstatí jen při tom, aby naučili děti své dělati kříž, modliti se „Otče náš“, „Zdráva's, Maria“, „Věřím v Boha“ atd., odříkati přikázání Boží a hlavní pravdy víry, nýbrž musí jim ukazovati a často je napomínati, jak mají dle víry žíti, a musí je **ke všemu dobrému přidržovati**, aby si hned od mládí zvykly skutkem plniti, čemu se naučily. Zvláště často rodiče mají dětem připomínati, že jsou stvořeny ne pro tento svět, ale pro nebe, a napomínati je, aby se přičiňovaly, by se do nebe dostaly. Dále rodiče mají vštěpovati dětem ošklivost před hříchem, zvláště před hříchem těžkým, a lásku ke křesťanským ctnostem: k poslušnosti, čistotě, pokoře, pracovitosti, tichosti, trpělivosti atd., a mají jim vždy stavěti za vzor božského Spasitele a vésti je k tomu, aby jednaly tak, jak on jednal. Mimo to mají jim též vštěpovati vroucí lásku, důvěru a pobožnost k Panně Marii a k andělu strážnému, jakož i úctu ke svatým svátostem a chut k modlení. Proto mají přísně dbáti, aby se děti vždy ráno a večer, před jídlem a po jídle nahlas, sepiatýma rukama, vroucně a zbožně modlily. Též nemají opomíjeti vštěpovati jim v srdce útrpnost a lásku k chudým. Z té příčiny dobře jednají rodiče, když dávají dětem almužnu, aby ji donesly žebrákovi nebo chudšasovi, a řeknou jim při tom: „Hle, co dáváš tomuto žebrákovi, dáváš Kristu Pánu, a proto musíš mu tu almužnu dáti tak laskavě a uctivě, jako bys ji podával samému Kristu Pánu.“ Taková a podobná napomenutí rodiče nesmějí jen jednou dětem říkati, ale musí je často opakovati, aby si

je děti dobře zapamatovaly, a pak se také vyptávají, dohlížeti a přesvědčovat se, zdali děti skutečně podle nich jednaly. — Když pak děti povyroستou, rodiče mají je posílati pilně do školy, kde se jim svaté náboženství a mravnost vštěpuje do srdce, a voditi je s sebou do kostela na kázání a křesťanské cvičení. Když pak přijdou domů, mají s nimi hovořiti o tom, co dobrého tam slyšely a čemu se naučily, a dohlížeti pak na ně, aby to také skutkem plnily.

Aby si rodiče s dětmi takto vedli, t. j. aby je záhy v pravé víře vyučovali a ke všemu dobrému přidržovali, k tomu má jim býti pobídkou okolnost, že Bohu se líbí zvláště pocta maličkých, jak patrně z Písma sv.: „*Z úst nemluvnátek dokonal jsi chválu*“ (Žalm 8. 3.: Mat. 21, 16.), jakož i okolnost, že se učení Boží v nezkaženém srdci dětském nejlépe ujímá, a když se řádně ujme, ani v pozdějších nebezpečných dobách tak snadno vypuzeno nebývá. Bohužel, že přemnozí rodiče na tuto důležitou povinnost svou rádi zapomínají! Ve mnohých rodinách pečují rodiče pilně o to, aby se jejich děti naučily různým, často nepotřebným věcem, jako tanci, zpěvu, hře, aby se líbily světu, náboženskému vyučování však a vedení k dobrému věnují péči nejmenší, nechtějí prý tím děti trápati; bez toho prý se v náboženské hodině, až přijdou do školy, dost namučí katechismem. Proto není dnes vzácným zjevem, že dítě přicházející do školy neumí ani udělati kříž a pomodliti se „Otče náš“ a „Zdráva's, Maria“.

Kterou povinnost mají **rodiče** ke svým dětem za prvé?

R o d i č e m a j í:

1. své děti v pravé víře vyučovati a ke všemu dobrému přidržovati. (Otáz. 417. 1.)

b) Dokud děti prodlévají větší měrou doma, jsou, mají-li ovšem řádné rodiče, obyčejně zvedené a mravné; začnou-li však obcovati s rozpustilými dětmi nebo s dospělými, hned bývá na nich pozorovati ledacos nepěkného:

mluví ošklivá slova, ukazují se neuctivými a vzdorovitými, nemají chuti k modlitbě, touží jen po vyraženích a jsou plny marnivosti, slovem, bývá na nich patrna veliká změna, a koukol počíná se ukazovati četně mezi pšenicí. Ba stává se často, že obcováním se špatnými lidmi již drobné děti bývají seznámeny s nejhoršími nepravostmi a zcela zkaženy. Z toho jest patrné, jak před důležitou povinností rodičů jest chrániti již drobných dětí co nejpečlivěji špatné společnosti a příležitosti, **chrániti jich všelikého svádění**, nemá-li všecko jejich poučování a napomínání býti marno. Proto nemají dovolovati, aby se děti potulovaly bez dozoru po ulicích nebo po vsi a spolčovaly se s dětmi zkaženými. Kdyby zpozorovali u dětí něco takového, mají je ihned přísně napomenouti, a kdyby neposlechly, bez milosti potrestati. Také nemají trpěti, aby lidé dospělí, čeledínové nebo kdokoli v domě, mluvili před dětmi ošklivé řeči nebo se chovali neslušně. I nejmenší děti mají uši a oči, a všecko zlé, byť mu nerozuměly, má na ně vliv a může dříve nebo později přivoditi neblahé účinky.

S touž, ano ještě větší pečlivostí rodiče mají dohlížeti na starší děti, na syny a dcery již dospívající, neboť léta dospívání jsou nejnebezpečnější; probouzejí se v dospívajících mocně zlé žádosti a vášně, jež jsou ctnostnému životu velice na překážku. K tomu tací lidé jsou ještě nezkušení a lehkomyšní, dají se uchvátiti prvním dojmem a přilnou náruživě ke všemu, co lahodí jejich smyslnosti. Upadnou-li v té době ve špatnou společnost a příležitost, pak běda jim! Všecky dobré zásady, jež jim byly vštípeny do srdce v domě otcovském, ve škole a v kostele, jsou rázem ty tam, v srdci uhošťuje se duch světa a svádí kroky jejich na cestu nepravosti. Zvláště mají rodiče odrostlé syny a dcery zdržovati od příliš svobodného obcování s mladými osobami druhého pohlaví a nemají jim dovolovati, aby s nimi byli o samotě nebo se s nimi potulovali, byť se to i dalo pod záminkou, že vstoupí s nimi ve stav manželský, protože se při takových schůzkách páchají oby-

čejně ohavné hříchy nečistými pobleďy, žádostmi, řečmi i skutky. — Také dobře činí rodiče, kteří, chtějíce uchrániti děti svých od pádu, zdržují je, pokud možná, od tance. Tanec sám o sobě není ovšem hříchem, neboť uvolňuje oběh krve, člověka mile rozčiluje a mysl osvěžuje, avšak způsob, jakým se tanec obyčejně konává, jest nebezpečný. Proč netančí osoby mužské s mužskými a ženské se ženskými? Takový tanec by také občerstvil tělo i mysl. Ale poněvadž se různá pohlaví k tanci vyhledávají a při něm do nejbližšího styku přicházejí, jest patrné, že člověka ještě něco jiného než pouhé zotavení přivádí k tanci, a že tedy tanec, jak se obyčejně koná, jest velmi nebezpečný, ano velmi často s velkými hříchy spojen. To platí zvláště o tanci při tak zvaných *m u z i k á c h*, kam každý, i nestydatý darebák, může vstoupiti, o tanci, jenž se koná v době noční, při veselé hudbě, s popíjením opojných nápojů, o tanci, při němž se všecky smysly dráždí. Při takovém tanci bývají rozdmychovány všecky vášně, následují nestřídmost, hádky, rvačky, vraždy, marnotratnost, smilstva a jiné a jiné hříchy! Proto, kteří rodiče chtějí uchrániti děti od svedení na cestu hříchu, činí nejlépe, když je, pokud možná, nejvíce vzdalují tance. — Také četbu odrostlých synů a dcer rodiče mají bedlivě přehlížeti a nemají dovolovati, aby synové a dcery jejich četli knihy, v nichž jsou obsaženy bludy proti pravé víře, nebo v nichž se pravá víra snižuje, tupí a směšnou činí ani knihy, v nichž se nepravosti vyličují jako ctnosti, a lidé jim oddaní jako velikáni a hrdinové. Že čtení takových knih je velice nebezpečno víře i mravům, netřeba podotýkati.

Jako rodiče mají vzdalovati od dětí vše, co by je svádělo ke hříchu, tak zase mají všemožně pečovati o to, aby dětem nechybělo dobrých příkladů, jimiž by byly k dobrému naváděny a v něm utvrzovány. A tu především je povinností rodičů **dávati dětem dobrý příklad.** „Příklady táhnou“, dí staré přísloví. Co vidíme dělati jiné, táhne nás mocně, bychom také tak dělali.

Má-li však již příklad cizího člověka na nás tak velikou moc, jakou moc má teprve příklad rodičů na děti! Děti, zvláště malé, jsou jako papouškové; mluví to, co slyší od rodičů, a jednají a chovají se tak, jak vidí jednati a chovati se rodiče. Lze tedy snadno pochopiti, jak pilně rodiče mají dbáti, aby dětem dávali dobrý příklad. Nečiní-li tak, pak marné jest veškeré jejich poučování a napomínání. Co platno na př. napomínají-li rodiče děti, aby se modlily, do kostela chodily atd., když rodiče sami se nemodlí, kostelu se vyhýbají a o Boha se nestarají? A tak je to se vším. Nevidí-li děti, že rodiče také sami dělají, k čemu je napomínají, nebudou věřiti slovům jejich a nebudou si jich také všimati.

(Chrániti děti všelikého svádění a dávatí jim dobrý příklad je druhou povinností, již rodiče mají ke svým dětem.

Kterou povinnost mají rodiče ke svým dětem za druhé?

R o d i ě e m a j í :

2. chrániti svých dětí všelikého svádění a dávatí jim dobrý příklad. (Otáz. 417. 2.)

c) Každý stát, každá země, má-li v ní panovati mír a pokoj, a mají-li všickni občané býti hodni, musí míti a má trestní zákonník, v němž jsou přísné tresty vyměřeny na ty, kteří se dopustí něčeho zlého. A nejinak se má věc v rodině. Má-li v domě býti pořádek, mají-li dítky býti dítkami hodnými, pak jest nevyhnutelně třeba, aby rodiče nedovolovali dítkám ničeho zlého, nýbrž aby je kárali a, když třeba, i trestali, když se něčeho zlého dopustí. A u dětí je toho kárání a trestání zvláště potřebí, neboť děti nejsou ještě tak samostatny, aby jednaly dle rozumu, nýbrž činí jen to, k čemu je lehkomyšlná, ke zlému náchylná povaha svádí, nebo co vidí na jiných. Napomínání, jež od rodičů neb od učitelů slyší, obyčejně málo pomůže při lehkomyšlné povaze dětské. Za chvíli zapomenou na všechno napomínání a jednají tak špatně jako dříve. V takovém případě

je třeba rázným pokáráním neb i citelným trestem tělesným je od zlého zastrašiti, sice se hned v mládí pokazí a tak zlu navyknou, že později nemohou mu již odvyknouti. Proto jest povinností rodičů, poněvadž mají děti ustavičně u sebe, aby ke špatnému chování jejich nemlčeli, nýbrž aby je, jakmile se něčeho zlého dopustí, v zápětí kárali, a kdyby neposlechly a znova v témž poklesly, přísně je trestali. Jen tak se děti od zlého odstraší. — Mnozí rodiče toho ovšem nedovedou, milujíť děti láskou tak nerozumnou, že se bojí promluvíti k nim jen poněkud přísněji, aby jich nezarmoutili, vše jim dovolí, čeho se jim jen zachce, aby jen neplakaly. A taková láska, která se bojí potrestati dítě, není láska, nýbrž zasloužila by býti zvána spíše nenávistí, jak patrnó ze slov Písma svatého, jež dí: „*Kdo šetří metly, nenávidí syna svého; ale kdo ho miluje, v čas jej tresce.*“ (Přísl. 13, 24.) Tací rodiče láskou dětem více škodí než prospívají, neboť jí nezřídka zaviňují nejen časnou, ale i věčnou záhubu svých dětí. Proto také taková láska došla jména „lásky opičí“, jelikož opice svá mláďata tak objímají a k sobě tisknou, až je někdy zardousí.

Ve příčině trestání dětí nutno rodičům připomenouti, že má-li býti prospěšno, nesmí se dítě přenáhleně a že trest musí býti vždy spravedlivý a vině přiměřený. Nespravedlivý trest zatvrzuje srdce dítek.

Třetí povinnost, již mají rodiče ke svým dětem, tedy jest, aby děti kárali a, když třeba, i trestali.

Kterou povinnost mají **rodiče** ke svým dětem za třetí?

R o d i ě e m a j í :

3. své děti káratí a, když třeba, i trestati. (Otáz. 417. 3.)

a) Uvedené povinnosti rodičů k dětem týkají se duchovního, věčného blaha dětí. Avšak rodiče mají také povinnost **starati se též o časné blaho svých dětí.** Ve příčině té jest především povinností rodičů starati se o *pokrm* a *oděv* svých dětí.

Příkladem v tom jest jim *patriarcha Jakub*. Když totiž vypukl hlad v krajině jeho, kdežto v Egyptě bylo dosti obilí nashromážděno, dal synům peníze a poslal je do Egypta, aby tam nakoupili obilí celé rodině. Že se také staral o oděv dětí svých, o tom svědčí, že pořídil synu Josefovi sukni rozmanitých barev.

Těž o *zdraví* dětí rodiče mají pečovati. Zvláště malé děti potřebují mateřské ochrany; proto matka má sama dítě kojiti, často koupati a vůbec starati se, aby se dítko tělesně vyvíjelo a sílilo. Má je také ustavičně míti na očích, aby nikde nepřišlo k úrazu. Stává se často, že neopatrností nebo nedbalostí matčinou dítky se popálí, opaří, utopí nebo zmrzačí. — Děti dospělejší mají rodiče varovati přede vším, co by zdraví jejich škodilo; nemají jim dovolovati pití opojných nápojů, náruživého tance, časného kouření a jiných věcí.

Když se děti roznemohou, mají je rodiče pečlivě *ošetřovati*, starati se záhy o pomoc, povolati moudrého lékaře, nešetřice ni cesty ni peněz, aby si snad nemusili činiti výčitky, že liknavostí v ošetření zavinili smrt dětí.

Děti nemohou býti ustavičně s rodiči. Nerozloučí-li jich nic jiného, tedy je najisto rozloučí smrt. Rodiče umrou, ale děti tu zůstanou. I po smrti rodičů má se na dětech ukazovati, jak se rodiče o ně za živobytí starali. Proto rodiče mají dětem pomáhati k dalšímu zaopatření. Především mají je pilně *posílati do školy*, aby se naučily aspoň nejpotřebnějším věcem pro život. Když pak děti nabudou ve škole nejpotřebnějších vědomostí, rodiče mají jim zvoliti užitečné *zaměstnání*, a to dle náklonnosti a schopnosti dětí buď řemeslo, nebo hospodářství nebo obchod, nebo umění a mají je dáti ve zvoleném zaměstnání důkladně vyučiti. Kterým rodičům poměry majetkové dovolují, mohou dáti schopné děti na studie. Konečně je dobře, když rodiče zanechají dětem také *nějaké jmění*. Z té příčiny mají se vystříhati přílišné rozmařilosti a zbytečného rozhazování peněz ve vedení domácnosti a v ukájení soukromých potřeb, aby mohli dáti ob čas něco peněz stranou pro

děti. Pravit sv. Pavel: „*Nemají synové rodičům pokladů skládati, ale rodiče synům.*“ (2. Kor. 12, 14.) Proto těžce se prohřešují rodiče, kteří statek svůj nestřídmostí, leností, parádivostí a j. promarní a dětem ničeho neza-
nechají.

Starati se též o časně blaho dětí, je čtvrtou povinností, již mají rodiče ke svým dětem.

Kterou povinnost mají **rodiče** ke svým dětem za čtvrté?

R o d i č e m a j í :

4. též o časně blaho svých dětí se starati. (Otáz. 417. 4.)

Obsahuje-li čtvrté přikázání Boží toliko povinnosti dětí a podřízených?

Čtvrté přikázání Boží neobsahuje toliko povinnosti dětí a podřízených, nýbrž i povinnosti rodičův a představených. (Otáz. 416.)

Které povinnosti mají **rodiče** ke svým dětem?

R o d i č e m a j í :

1. své děti v pravé víře vyučovati a ke všemu dobrému přidržovati;

2. všelikého svádění jich chrániti a jim dobrý příklad dávat;

3. je kárati a, když třeba, i trestati;

4. též o jejich časně blaho se starati. (Otáz. 417.)

O povinnostech představených k podřízeným.

Představení mají k podřízeným povinnost, aby se o ně starali podobně jako rodiče o své děti. Mají tedy pečovati o jejich duševní i tělesné blaho, a to týmž způsobem, jako to mají činiti rodiče ve příčině svých dětí. Co tedy bylo řečeno o povinnostech rodičů k dětem, platí po většině též o povinnostech představených k podřízeným. Jen o *povinnostech hospodářů ke služebníkům* třeba něco dodati.

Hospodáři mají pokládati služebníky za členy rodiny, neboť oni jim pomáhají živnost jejich udržovati

a rozmnožovati. Nemají tudíž hospodáři s čeledí zacházeti jako s otroky, urputně, hrubě a surově, nýbrž mírně a vlídně. K tomu je napomíná moudrý Sirach: „*Máš-li čeledína věrného, budiž tobě jako duše tvá, a jako s bratrem, tak s ním nakládej!*“ (Sir. 33, 31.)

Poněvadž služebníci pracují pro hospodáře, má jim hospodář řádně a pravidelně vypláceti smlouvenou mzdu, nemá jim jí ani zadržovati ani ujímati, má jim také dopřávati potřebného odpočinku, zejména v neděli a ve svátek, a nikdy jich nemá přetěžovati. Aby mohli těžkou práci konati, má jim dávati dobrou a živnou stravu; také má pečovati o to, aby měli potřebný oděv. V nemoci má je ošetřovati a léčiti, ku práci neschopným a věkem sešlým poskytovati zaopatření a výživu.

Avšak nejen o tělesný, nýbrž také o duchovní život služebníků má hospodář pečovati. Má se starati o to, aby prospívali v ctnosti a nábožnosti. Za tou příčinou má dohlížeti, aby konali každodenní modlitbu, v neděli a ve svátek má je posílati na služby Boží a povzbuzovati k přijímání sv. svátostí. Ovšem že sám má jim ve všem tom předcházeti dobrým příkladem. Také má bdíti nad jejich mravností, udržovati je v kázni a pořádku; nemá jim trpěti špatných společností, nočních toulek, neslušných a rozpustilých řečí a skutků, nestřídmostí a jiných nepravostí.

Krásným příkladem všem hospodářům, jak se mají chovati ke služebníkům, je *sv. Kazimír*, syn polského krále Kazimíra III. Ten princ nakládal se svými služebníky vždy vlídně a přívětivě a dával jim vždy v určitý čas slušnou mzdu. Ale také byl bedliv toho, aby se jeho služebníci báli Pána Boha; proto je slovy i příkladem rozněcoval k pobožnosti. Dopustil-li se který rozpustilosti, hned ho přísně pokáral; polepšil-li se, jevil k němu zvláštní laskavost; zůstal-li zatvrzelý, propustil ho ze služby. — Blahoslavený *Eleazar*, hrabě, jsa pečliv o duchovní blaho svých služebných, ustanovil tato domácí pravidla: Každého dne musili všickni býti na mši svaté. Nikdo nesměl se poskvřniti smrtelným hříchem, sice byl vyhnán ze služby. Všichni musili choditi každého týdne k svaté zpovědi a k svatému přijímání. Klení, přísahání, nemravné mluvení nebylo trpěno. O křiku, sváru a ruznicích nebylo ani řeči, jelikož, kdo někomu ublížil, musil ihned odprostiti. — O *sv. Ludvíku*, králi, se vypravuje, že by služebníci jeho

byli šli za něho nadšeně i na smrt, a to jen proto, že je miloval a s nimi laskavě jednal.

Kterou povinnost mají **představení** k podřízeným?

Představení mají k podřízeným povinnost, aby se o ně starali podobně jako rodiče o své děti. (Otáz. 418.)

Zbývá nám ještě promluvit o *povinnostech vrchností k poddaným*.

Duší společenského pořádku a základem všech ctností jest bez odporu náboženství. Proto každá vrchnost, ať duchovní nebo světská, má především poddané v pravé víře chrániti, má pečovati o to, aby poddaní lnuli s úctou a láskou k náboženství, a aby mezi nimi duch pravé víry byl nejen udržen, ale i sesílen. Aby se tak stalo, každá vrchnost má naléhati na to, aby předpisy náboženské byly od poddaných vzorně zachovávány, a nemá trpěti, aby poddaní jakýmkoli způsobem svaté náboženství zlehčovali nebo tupili. Každý poklesek v té věci mají přísně trestati. Přistoupí-li pak ještě k tomu dobrý příklad vrchnosti samé, plní-li totiž vrchnost sama svědomitě povinnosti náboženské, dává-li vždy a všude na jevo náležitou úctu k svatému náboženství, pak se zajisté poddaní tak snadno svaté víře neodcizí. Dějiny nám také dosvědčují, že tam, kde vladař jest Bohu věrným, lid je zase věrným vladaři. Kde však vladařové a jejich úředníci náboženstvím pohrdají, proti němu nepřátelsky vystupují a církev pronásledují, tam ani poddaný lid není věrným Bohu ani vladaři. Proto běda vrchnosti, která chce bez Boha a náboženství panovati nad lidem! Vrchnosti zastupují místo Boží, vládnou nad poddanými jménem Božím, proto mají užívati moci své jako Bůh, t. j. spravedlivě a nestranně. Nemají tedy ukládati poddaným ničeho, co by převyšovalo jejich síly, nemají nikomu křivditi, aniž koho utiskovati, nemají hleděti na osobu, nýbrž mají s každým jednati po právu a spravedlnosti. K tomu je také Písmo svaté napomíná slovy: „Milujte spravedlnost vy, kteří soudíte zemi!“ (Moudr. 1, 1.)

Sv. Štěpán, král uherský, věda, že láska k vlastní řeči a národnosti jest každému vrozena, byl spravedliv ke všem národnostem říše své a ve své závěti i syna Emericha napomínal, aby všechny poddané stejně miloval. — Na rakouském císaři *Františku I.*, jehož heslo bylo: „*Justitia regnorum fundamentum*“, chválí se zvláště spravedlnost a vlídnost, které mu všeobecnou vážnost a náklonnost poddaných získaly.

Jako otec stará se o zdraví svého dítěte, chrání ho před úrazem a neštěstím a stará se o jeho blaho, tak také vrchnosti mají pečovati o své poddané, chrániti jich, kdykoli toho potřeba žádá, a všemožně jim **ku blahu pomáhati**. Proto vrchnosti mají se zastávati utlačovaných, mají hájiti práva a svobody národů, v nouzi a neštěstí jim pomáhati, mají zakládati a podporovati lidumilné ústavy, nemají poddaných utlačovati nepotřebnými daněmi, zkrátka mají jednáním svým dokázati, že jim blaho poddaných leží na srdci.

O blaho svých poddaných svědomitě pečoval král český *Karel IV.* Staral se otcovsky o všechny země, zvláště o Čechy; pamatoval na všechny potřeby naší vlasti. Zveleboval Prahu, nespouštěl s očí vzdělanosti a náboženství, mravnosti a církve; přemýšlel o prostředcích k podporování obchodu a průmyslu, rolnictví a hornictví; podporoval umění a vědu; ujímal se i chudiny zápasící s nouzí a bídou. Spravedlivým způsobem rozšiřoval říši svou. V Praze založil Nové město, rozšířil Malou stranu, položil základ ke Kamennému mostu, vystavěl mnoho klášterů a chrámů, zvláště chrám sv. Víta na hradě pražském a chrám sv. Jarolíma, nyní emauzský klášter, kde se konaly služby Boží jazykem slovanským. Přečinil se o povýšení pražského biskupství na arcibiskupství a založil biskupství v Litomyšli; založil i v Praze universitu. Pro své blahodárné působení jest nazván otcem vlasti.

Kdo dovede pověděti, kterou povinnost mají **vrchnosti** ke svým poddaným?

V r c h n o s t i mají poddané v pravé víře chrániti, s nimi po právu a spravedlnosti jednati a vůbec jim ku blahu pomáhati. (Otáz. 419.)

Opakování.

Jak *zní* čtvrté přikázání Boží? — Které povinnosti ukládají se ve čtvrtém přikázání Božím?

Co se *poroučí* ve čtvrtém přikázání dětem? — Kdy prokazují děti rodičům *úctu*? — Kdo jest dětem příkladem, jak mají rodičům prokazovati *úctu*? — Kdy prokazují děti rodičům *lásku*? — O kom jste slyšeli, že dal na jevo *lásku* k rodičům? — Kdy prokazují děti rodičům *poslušnost*? — Kdo je dětem vzorem *poslušnosti* rodičů? — Kdy *nesmějí* děti poslouchati rodičů? — Kterými slovy Písma svatého mají se řídit děti, poroučejí-li jim rodiče něco hříšného? — Kdo může býti dětem příkladem, že *nesmějí* rodičů poslouchati, poroučejí-li jim něco hříšného? — Do které doby jsou děti *povinnny* rodičů poslouchati? — Čeho mají dbáti děti *dospělé* ve příčině *poslušnosti* rodičů?

Proč mají děti prokazovati rodičům *úctu*, *lásku* a *poslušnost*?

Kdy se děti prohřešují *proti úctě* rodičům svým povinné? — Který papež dal dětem krásný příklad, že se nemají za rodiče *styděti* a jimi *pohrdati*? — Na kom mají děti výstrahu, že nemají o rodičích *zle mluvíti* nebo se jim *posmívati*? — Kterým trestem hrozí Bůh dětem, které se *posmívají* rodičům? — Dovede někdo pověděti, jak se některé děti chovají k rodičům *hrubě* nebo *zpuřně*? — Vypravuj! — Čeho dle slov Písma svatého zasluhuje dítě, které rodiče *bije*?

Kdy se děti prohřešují *proti lásce* rodičům svým povinné? — O kom jste slyšeli že *nevražil* na otce svého a jemu *zlého přál*? — Pověz, kterak synové Heliho *zarmucovali* a *hněvali* otce svého! — Proč jsou trestuhodny děti, které rodičům *v potřebách nepomáhají*? — Nač mají děti pamatovati, aby se nestaly *netrpělivými s křehkostmi* rodičů?

Kdy se děti prohřešují *proti poslušnosti* rodičům svým povinné? — Kdo dovede vypravovati nějaký příklad, že neposlušné děti neujdou trestu za svou neposlušnost? — Vypravuj!

Co *slíbil* Bůh dětem, které ctí otce a matku? — Uveď některé příklady toho, že Bůh hodných dětí ochraňuje a jim *žehná*! — Čeho *jest se obávati* dětem, které *nectí*

otce a matky? — Na kom na př. je zřejmo, že Bůh nezdárné děti přísně trestá?

Komu *mimo rodiče* poroučí se ještě ve čtvrtém přikázání Božím prokazovati úctu, lásku a poslušnost? — Koho rozumíme slovem „*představený*“? — Komu říkáme „*pěstoun*“? — Kdo je dětem vzorem, jak se mají chovati k *pěstounům*? — Na kom mají žáci krásný příklad, jak se mají chovati k *učitelům*? — Koho rozumíme „*mistrem*“? — Z koho si mohou služebníci vzíti příklad pro své chování k *hospodářům*?

Kdo tvoří „*duchovní vrchnost*“? — Proč mají věřící prokazovati duchovním vrchnostem *úctu*? — Která slova Kristova svědčí o tom, že duchovní vrchnosti zastupují samého Boha? — Proč mají věřící prokazovati duchovním vrchnostem *lásku*? — Kterak ukazují věřící nejlépe lásku ke svým kněžím? — Proč mají věřící prokazovati duchovním vrchnostem *poslušnost*? — Z kterých slov Kristových je zřejmo, že duchovní vrchnosti dávají rozkazy jménem Božím?

Kdo tvoří „*světskou vrchnost*“? — Proč se panovníkovi a jeho úředníkům říká „*světská*“ vrchnost? — Proč jsou poddaní povinni prokazovati světským vrchnostem *úctu*? — Kterými slovy naznačil Ježíš Kristus, že panovník má moc od Boha? — Kdo je poddaným příkladem, že i nehodným vrchnostem mají prokazovati *úctu*? — Proč mají poddaní prokazovati světským vrchnostem *lásku*? — Jak ukazují poddaní lásku k světským vrchnostem? — Kterak církev předchází poddaným příkladem v tom, že se mají za světské vrchnosti *modliti*? — Proč jsou poddaní povinni *platiti daně* světským vrchnostem? — Kterými slovy ukládá Písmo svaté povinnost *platiti daně*? — Proč mají poddaní prokazovati světským vrchnostem *poslušnost*? — Která slova Písma svatého svědčí o tom, že světské vrchnosti dávají zákony jménem Božím? — Kdo je poddaným vzorem v poslušnosti světských vrchností? — Kdy jedině nejsou poddaní povinni světské vrchnosti *poslouchati*?

Jak se říká lidem, kteří mají nad sebou představené? — Čím se podřízení *prohřešují* zvláště proti svým představeným? — Kdo se prohřešuje proti duchovním a světským vrchnostem? — Z kterých slov Kristových je patrné, že není bez hříchu, kdo tupí duchovní vrchnost? — Kterak sv. Pavel varuje před protivením se vrchnostem? — Kdo jest poddaným příkladem, že ani proti zlé vrchnosti nemají se bouřiti? — Uveď některé příklady, že Bůh trestá vzpuru proti vrchnostem? — Jak se trestá u nás urážka Veličenstva?

Kdy nesmíme poslouchati představených? — Kdo jest nám příkladem, že máme představeným odepřiti poslušnost, přikazují-li nám něco nedovoleného?

Jak se má mládež chovati *k starým lidem*? — Kterak Písmo svaté nabádá k prokazování úcty starým lidem? — *Proč* se má mládež chovati uctivě k starým lidem? — Proč má mládež dbáti rady starých lidí? — Která událost Písma svatého má býti mládeži výstrahou, že se nesmí neuctivě chovati k starým lidem? — Vypravuj příběh ten!

Kterou povinnost mají *rodice* ke svým dětem? — Kterou povinnost mají *představení* k podřízeným? — Kterou povinnost mají *vrchnosti* ke svým poddaným?

O pátém přikázání Božím.

Jak zní **páté** přikázání Boží?

P á t é přikázání Boží zní: „**N ě z a b i j e š!**“ (Otáz. 420.)

Co se zapovídá v pátém přikázání Božím.

Ze všech statků pozemských, jimiž je člověk od Boha obdařen, nejvzácnější a nejdražší jest *život*. S životem vložil Bůh do srdce našeho i lásku k životu a touhu po jeho zachování; proto každý z nás od přirozenosti miluje svůj život a raduje se z něho. Kdybychom ničeho na světě neměli, máme-li život, máme-li zdraví, máme největší poklad. Než největší cena a důstojnost

našeho života záleží v tom, že tělo naše jest příbytkem a nástrojem nesmrtelné duše, stvořené pro nebe.

Má tedy člověk dvojitý život: *tělesný* a *duchovní*. Tělesný život začíná, když se duše spojí s tělem, a končí, když se duše od těla oddělí. Dokud duše přebývá v těle, dotud člověk žije; po oddělení duše od těla nastává pro tělo smrt, pozemský život člověka končí. Poněvadž člověk nedal života ani sobě ani bližnímu, nemá proto práva ani sobě ani bližnímu život bráti nebo ukracovati nebo jakýmkoli způsobem jej poškozovati. Bůh dal člověku život, on jest pánem jeho a proto jedině Bůh má právo na život člověka.

Druhý život člověka jest duchovní, kterým žije duše. O duši pravíme, že je živa, když je ve stavu posvěcující milosti, když je bez těžkého hříchu; je živa pro nebe. Dopustí-li se člověk těžkého, smrtelného hříchu, zbavuje duši duchovního života, zabíjí duši svou a chystá jí duchovní smrt, věčné zavržení.

Obojího života našeho, tělesného i duchovního, hájí Bůh pátým přikázáním Božím a zapovídá v něm sobě nebo bližnímu na těle nebo na duši škoditi.

Co se zapovídá v pátém přikázání Božím?

V pátém přikázání Božím se zapovídá sobě nebo bližnímu na těle nebo na duši škoditi. (Otáz. 421.)

Způsoby, jimiž lze škoditi sobě na těle.

Škoditi sobě na těle můžeme rozmanitým způsobem.

A. I. Když Israelité byli od Filištínských v bitvě na horách Gelboe poraženi, dali se na útěk. I *Saul* a syn jeho *Jonathas* utíkali. Nepřátelé pronásledovali Israelity a zabíjeli je. Také *Jonathas* byl zabit. *Saul* pak byl poraněn mnohými šípy, že nemohl již utíkati. I bál se, aby se za živa nedostal do rukou Filištínů. Chtěl raději umřít. Proto řekl svému služebníku: „Vytrhni meč svůj a zabij mne!“ Ale služebník nechtěl tak učiniti; věděl, že Bůh dal přikázání: „Nezabiješ!“ *Saul* tedy vzav svůj meč, celou silou lehl na jeho ostří a probodl se. Potom za krátko

skonal. — Když se *Jidáš* dověděl, že Ježíš jest odsouzen na smrt, pocítil hrůzu a strach nad tím, že on jest hlavní příčinou jeho smrti, a ztrativ důvěru ve slitování božské, šel a osidlem se oběsil.

Saul a *Jidáš* se sami zabili — sami si vzali život, sami se zavraždili neboli dopustili se „samovraždy“, stali se „samovrahy“. Také přemnozí jiní lidé vzali si sami život a podnes si jej přemnozí berou neboli dopouštějí se samovraždy, buď že se zastřelí, oběsí, otráví, utopí nebo s výše nějaké dolů se vrhnou a p.

Kdo si bere život, škodí **sobě** na těle, neboť je usmrcuje. Bráti si život je tedy první způsob, jímž můžeme **sobě** škoditi na těle.

Kdo škodí sobě na těle za prvé?

S o b ě škodí na těle: 1. kdo si bere život. (Otáz. 422. část I.)

II. Kdo sám sobě bere život, dopouští se hříchu velmi těžkého.

a) Život není věc, se kterou bychom směli libovolně nakládati, nýbrž jest majetkem samého Boha a jest nám od něho svěřen jako poklad, jež máme potud opatrovati, dokud ho Bůh od nás zpět nepožádá. Bůh je tedy jediným pánem nad životem a smrtí, jak praví kniha Moudrosti: „*Ty jsi, Pane, kterýž máš moc nad smrtí i nad životem a přivádíš k branám smrti a zase vyvádíš.*“ (Moudr. 16, 13.) Není tedy člověk majitelem svého života, nýbrž pouze jeho správcem. Proto, kdo sám sobě život bere, sahá násilně na právo a majetek Boží a dopouští se na Bohu takořka loupeže, neboť mu bere, co jediné jemu náleží a o čem jen on sám může rozhodovati, čímž ovšem **proti Bohu** velmi těžce hřeší.

Proti komu hřeší, kdo sám sobě život bere?

Kdo sám sobě život bere, hřeší:

1. **proti Bohu, jenž jest jediným pánem nad životem a smrtí.** (Otáz. 423. I.)

b) Žádný hřích není tak veliký, aby nemohl býti odpuštěn. Je však k odpuštění jeho potřebí pravého

pokání, t. j. upřímné lítosti s předsevzetím nikdy už nehřešiti, zpovědi a dostiučinění. A to pomocí milosti Boží každý hříšník může učiniti, jen ne samovrah, protože v tom okamžiku, ve kterém sebe vraždí, stojí na soudu Božím. A tam již nelze dosáhnouti odpuštění, tam nic není platna lítost ani zpověď, tam jest již pozdě. Samovrah tedy hřeší velmi těžce **proti své duši**, kterou uvrhuje v záhubu věčnou, poněvadž umírá v těžkém hříchu.

Proti komu hřeší za druhé, kdo sám sobě život bere?

Kdo sám sobě život bere, hřeší:

2. **proti své duši, kterou uvrhuje v záhubu věčnou.** (Otáz. 423. 2.)

c) Každý člověk, byť byl sebe nepatrnější, má býti užitečným členem lidské společnosti a má působiti nejen pro sebe, ale i pro jiné, zvláště pro ty, k nimž jej vízí svazky příbuzenství. Kdo sám sobě bere život, odnímá si možnost působiti ku prospěchu svých bližních, přetrhuje násilně svazky příbuzenství a přátelství, vypovídá službu své rodině, pohrdá svými dobrodinci a nechce konati povinností, k nimž byl povolán. Hřeší tedy **proti bližním** všem, zvláště však proti svým přátelům a příbuzným, kterým samovraždou svou působí zármutek a často i škodu. Představme si na př., že se otec, matka, syn, dcera dopustí samovraždy. Jaký zármutek způsobují tím všem ostatním členům rodiny a celému příbuzenstvu, jenž se ani po letech nedá ukonejšiti, jako když člověk umře smrtí přirozenou, a jakou škodu, zbavující rodinu živitele, vychovatele, ochránce, nadějného potomka, podporovatele atd.!

Proti komu hřeší za třetí, kdo sám sobě život bere?

Kdo sám sobě život bere, hřeší:

3. **proti svým bližním, kterým působí zármutek a škodu.** (Otáz. 423. 3.)

Kdo škodí **sobě** na těle za prvé? (Kdo si život bere.)

Poněvadž ten, kdo sám sobě bere život, hřeší proti Bohu, proti své duši a proti svým bližním, zřejmě z toho, že dopouští se hříchu velmi těžkého.

Jakého hříchu se dopouští, kdo sám sobě život bere?

Kdo sám sobě život bere, dopouští se hříchu velmi těžkého; neboť hřeší:

1. proti Bohu, jenž jest jediným pánem nad životem a smrtí;
 2. proti své duši, kterou uvrhuje v záhubu věčnou;
 3. proti svým bližním, kterým působí zármutek a škodu.
- (Otáz. 423.)

III. Za našich dnů se úžasně množí samovraždy; již i nedospělé děti dopouštějí se toho hrozného zločinu. Které jsou asi příčiny smutného tohoto zjevu naší doby, které jsou příčiny tak častých samovražd?

a) Hlavní příčinou samovraždy bývá nevěra, nedostatek přesvědčení, že po smrti jest ještě jiný život, že Bůh v nouzi pomáhá a že kajícímu hříšníkovi rád odpouští. Zkušenost učí, že tou měrou, kterou ubývá víry, přibývá samovražd. Poněvadž nynější svět má tak málo víry, tak málo náboženství, nelze se diviti, že jest o samovraždě tak zhusta slyšeti. Když člověka zbaveného víry v Boha, v život věčný, v odplatu a trest po smrti potká sebe menší neštěstí, když nedosahuje toho, po čem touží, hned ho život omrzí, hned končí samovraždou. Boha se nebojí, o duši a její budoucí život se nestará, život tělesný nemá pro něho více ceny, proto s lehkou myslí se ho zbavuje mysle si: „Proč bych žil déle na světě, když mi přináší jen trampoty? Lépe nežítí než žítí nešťastně!“ — Jiní nejdou sice v nevěře tak daleko, aby popírali věčnost, nebe a peklo, ale mají zcela nekřesťanské zásady a nemají samovraždy za hřích, nýbrž vyhlášují ji za čin dovolený, ba i hrdinský. V té bludné myšlence podstupují smrt a doufají, že po ní budou jako hrdinové oslavováni, a že ani Bůh jich pro samovraždu nezavrhne. Než, jak jsou na omylu! Samo-

vražda nikterak nezasluhuje té chvály, kterou jí mnozí vzdávají; není hrdinstvím, nýbrž jako útěk z bitvy znamením zbabělosti; hrdinstvím jest jen statečné snášení svízelnů tohoto života. Proto také již moudřejší pohané považovali samovraha za hodna opovržení a za bezectného.

b) Také nezkrocené **náruživosti**, nemůže-li jich člověk ukájeti, bývají příčinou samovraždy. Ke kolika samovraždám vedla již na př. *nečistá, smyslná láska!* Nemohou-li tací zamilovaní lidé dosáhnouti svého cíle, upadají v malomyslnost, vše se jim protiví — i život — a stávají se z nich samovrazi. A poněvadž nerozumní lidé a výdělkářské noviny samovraždy jejich omlouvají, podobizny jejich vyvěšují a život i smrt jejich dopodrobna popisují, jest přirozeno, že samovraždy z „nešťastné lásky“ přicházejí čím dále tím více do módy. — Často nezřízená *ctižádostivost a pýcha* vedou k samovraždě. Dostane-li se ctižádostivému člověku citelnějšího pokoření, pobouří se nesmírně celá jeho mysl, pokoření zdá se mu nesnesitelným, a proto, aby ušel hanbě, bere si raději život. — Rovněž *lakomství* bývá příčinou samovraždy. Lakomci jsou peníze a pozemské statky bohem. Utrpí-li na nich velikou ztrátu, nemá již boha; jaký pak div, že nechce už žíti a sám si učiní smrt? — Nezřídka i po *marnotratnosti* následuje samovražda. Často čteme v novinách o lidech, kteří, když velkými výdeji, zvláště v náruživé hře, přijdou o veškeré jmění, učiní samovraždou konec životu. Známa jest hříšná herna v Monaku, kde každoročně mnoho lidí hledá štěstí a zbohatnutí ve vášnivé hře, a když mnohý všecko prosází a prohraje, vezme si život.

c) Jinou příčinou samovraždy bývá **zoufání nad milosrdenstvím Božím**. Jsou hříšníci, kteří hromadí hřích na hřích, aniž cítí sebe menší nepokoj svědomí. Když však sestárnou, nebo potká-li je nenadálá nehoda, otevrou se jim oči; pocíťují v nitru úzkost a nemají pokoje ve dne v noci. Avšak místo aby se utíkali k Bohu o smilování a činili opravdové pokání, oddávají se neblahé

myšlenky, že pro množství a velikost hříchů nemohou dojíti odpuštění. V tom stavu zoufalém stává se jim často život nesnesitelným a proto činí mu raději konec samovraždou.

d) Konečně příčinou samovraždy bývá **omrzlost života** pro rozmanité tísně a všeliká domněle nesnesitelná utrpení. Lidé, kteří nemají pevných zásad náboženských, potká-li je veliké neštěstí nebo dlouho trvající utrpení, pozbývají mysli, veškeré naděje v lepší budoucnost a život se jim znechutí, že si činí raději smrt. Co lidí vezme si na př. život pro nešťastné manželství, pro nezhojitelnou nemoc, pro veliké bolesti a p.!

Za dnešních dnů stále se množí případy, že si lidé berou život z příčin *zcela malicherných*. Ovšem také se často stává, že si lidé berou život z jakési vrozené zádumčivosti nebo v pomatenosti nebo v chorobách nervových, nevědouce ani, co činí. U takových lidí samovražda jest neštěstím, ale nikoli hřichem, neboť ji nepáchají vědomě a dobrovolně. Jestliže nevíme, byl-li člověk, když na sebe ruku vložil, ve stavu přičetném, nesmíme ho hned nerozvázně odsuzovati a zavrhovati.

IV. Již staří pohané, jak jsem se prve zmínil, považovali samovrahy za bezectné; proto také nedostávalo se jim čestného pohřbu. Židé nechali těla samovrahů na pospas zvěři. Křesťané od pradávna úmyslným samovrahům odpírali počestný pohřeb a pochovávali je na místech osamělých nebo na hřbitově na místě pro samovrahy odděleném. A tak děje se dosud. Církev, chtějíc dáti na jevo velikou ošklivost samovraždy, trestá ji odepřením církevního pohřbu; proto není dovoleno mrtvol sebevrahů, o nichž najisto se ví nebo soudí, že si sáhli na život ve stavu přičetném a při zdravém rozumu, vykropovati, pohřební průvod jim konati, při pohřbu jim zvoniti a mši svatou za ně obětovati, když před skonáním nečinili pokání neb alespoň neprojevíli nad skutkem tím lítost. (Srov. část I. str. 374.) Odepření církevního pohřbu není

ještě ortelem věčného zavržení samovrahova, nýbrž výrazem ohavnosti samovraždy a odstrašujícím prostředkem, výstrahou pro jiné. Odepřením pohřbu úmyslnému samovrahu církev káže takořka živým: „Hle, tu byl spáchán zločin proti Bohu, a proto se tělo bez Boha pochovává! — Tu byl spáchán zločin proti vlastní duši. Varujte se takového zločinu, neboť, hle, úmyslnému samovrahu nic už neprospívá, ani mše svatá, ani modlitba. Kdybyste tak umřeli, budete pohřbeni bez modliteb, beze mše svaté! — Tu byl spáchán zločin proti bližním, jimž bylo dáno pohoršení, způsoben zármutek a škoda. Proto ten zločin nesmí býti vyzváněním a slávou rozhlašován, nýbrž má býti raději tichostí přikryt.“ Bohužel, ve víře lhostejní lidé často reptají proti knězi a pomlouvají ho, když ková svou povinnost a samovrahovi odpírá církevní pohřeb. Takovým jednáním šlapou spravedlnost a zločinu se zastávají. Se samovrahem mají útrpnost, ale poctivých a řádných lidí při jejich křesťanské a bolestné smrti si často ani nevšimnou!

Byl-li samovrah v okamžiku, kdy spáchal samovraždu, ve stavu nepřičetném, povoluje se mu církevní pohřeb, nikoli však slavný. Nepřičetnost samovrahovu dosvědčuje obhlídka lékařova. Kdykoli lékař na úmrtním lístku napíše, že samovrah spáchal samovraždu ve stavu nepřičetném, kněz nemůže mu církevního pohřbu odpírati.

Kterak církev trestá samovraždu?

Církev t r e s t á samovraždu odepřením církevního pohřbu.
(Otáz. 462. část I.)

B. Dobrá matka, posílajíc do světa syna nezkaženého a tělesně zdravého, napomínala ho: „Varuj se, synu můj, zlých druhů! Varuj se takových, kteří tě budou lákati ke zlému: k náruživému pijáctví, k hýření a k životu bezbožnému!“ Ale syn v cizině zapomněl na tato mateřská slova, brzy vrhl se v náručí zkažených druhů a počal vésti život pustý. Nestřídmost, hýření, nečistota a jiné vášně

brzy ho ovládly. A po nějakém čase přišel domů místo zdravého hochy vyžilý, bledý, churavý člověk a za krátko souchotě učinily konec jeho životu.

Ten syn zavinil rozmařilým životem, nestřídmostí, nečistotou a jinými nepravostmi předčasnou smrt svou — **ukrátil si život**. A podobně, bohužel, mnozí lidé ukracují si život, a to obyčejně tímž způsobem jako zmíněný syn, nestřídmostí, nečistotou, silným kouřením, nemírným tancem nebo jinými naruživostmi zdraví hubícími. — Jsou však ještě jiné způsoby, jimiž jest možno život si ukřáti, jak četné případy svědčí. Tak na příklad ukracuje si život, kdo z lakoty nepřeje si ani pořádné a záživné stravy; kdo přepíná síly těla nadměrnou prací a nedopřává si potřebného odpočinku; kdo nešetří nutné čistoty v oděvu a obydlí, kdo v těžké nemoci z lakoty nebo jiné hříšné příčiny nehledá včas lékařské rady a pomoci; kdo se úmyslně na těle zmrzačuje a p.

Všickni, kteří si některým z uvedených způsobů ukracují život, škodí **sobě** na těle. Ukracovati si život je tedy druhý způsob, jímž můžeme **sobě** škoditi na těle.

Kdo škodí **sobě** na těle za druhé?

S o b ě škodí na těle: 2. kdo si ukracuje život. (Otáz. 422. část 2.)

C. Do jistého města přišel člověk, který měl několik divokých zvířat: lvů, tygrů, medvědů a podobných. Ty selmy ukazoval lidem. Ale na pouhém podívání lidé neměli míti dosti. Majitel toho zvěřince vstupoval též do klece, v níž byl zavřen domněle krotký lev; tomu otvíral tlamu a vkládal do ní svou hlavu. Tisíckrát snad již tak učinil, a lev choval se jako beránek a neublížil hlavě svého pána. Ale jednoho dne probudila se divoká přirozenost lvova. Stiskl, a hlava odvážlivcova byla mžikem oddělena od těla.

Člověk ten vydával život bez potřeby v nebezpečství. A podobně mnozí lidé vydávají život rozmařitým způsobem bez potřeby v nebezpečství, jako

na př. když při běhu, skákání, nošení těžkých věcí nedbají náležitě opatrnosti a přes míru se namáhají, ač je jiní varují; když sedají na divoké koně, chodí na tenký led, lezou po příkrých skalách, odvažují se do hluboké vody, ač neumějí plovati; když chtějí přejíti přes koleje, ač se vlak již blíží; když se v čas bouře staví pod vysoké stromy neb k oknům nebo utíkají; když v nakažlivých nemocech nečiní náležitých opatření; když seskakují s jedoucího vlaku neb do něho vskakují; když uhřáti pijí studené nápoje nebo sestupují do studené místnosti; když neopatrně zacházejí s nabitou zbraní; když o sázku zdvihají nebo nosí těžké předměty, předbíhají se nebo o sázku plovou; když se sázejí, kdo více vypije nebo sní; když pro zachování majetku svévolně prodlévají v hořícím domě déle než radno; když pro chloubu dělají krkolomné skoky, chodí po provaze nad propastí a pod. Tací lidé mohou si snadno uškoditi na zdraví nebo přijíti o život, a nezřídka si skutečně škodí na zdraví nebo se zabijí, jak četné případy dokazují.

Kdo tedy vydává život bez potřeby v nebezpečnosti, škodí **sobě** na těle. Vydávati život bez potřeby v nebezpečnosti je třetí způsob, jímž můžeme **sobě** škoditi na těle.

Kdo škodí **sobě** na těle za třetí?

S o b ě škodí na těle: 3. kdo vydává život svůj bez potřeby v nebezpečnosti. (Otáz. 422. část 3.)

Budeme si tedy pamatovati: Sobě škodí na těle, kdo si život bere neb ukracuje nebo jej bez potřeby v nebezpečnosti vydává.

Opakuj:

Kdo škodí **sobě** na těle?

S o b ě škodí na těle, kdo si život bere neb ukracuje nebo jej bez potřeby v nebezpečnosti vydává. (Otáz. 422.)

Ačkoli život tělesný jest převzácným darem Božím a svévolné ničení neb ukřacování jeho těžkým hříchem, přece nejsme povinni zachovati ho naprosto, nýbrž jen s výminkami, poněvadž život tělesný není takovým darem Božím, nad nějž by nebylo vyššího. Je tudíž v některých případech dovoleno, ba nanejvýše záslužno, obětovati zdraví nebo život tělesný, a to tehdy, činí-li tak člověk z lásky k Bohu nebo k bližnímu. Proto všickni *sv. mučedníci* obětovali raději tělesný život, nežli by byli zhřešili. Tím dosáhli života věčného, neboť Ježíš Kristus dí: „*Kdo ztratí život svůj pro mne, nalezne jej*“ (Mat. 10, 39.), t. j. kdo ztratí život vezdejší z lásky ke mně, obdrží zaň život věčný. — *Missionáři* v pohanských zemích jsou v ustavičném nebezpečství života a skoro všickni přílišnou námahou připravují se o zdraví, a přece nehřeší, ba zjednávají si tím velikých zásluh. Totéž platí o *kněžích, lékařích, ošetřovatelích* nemocných, kteří musí choditi k nakažlivě nemocným a ošetřovati je. — Také je dovoleno vydati život svůj v nebezpečství, bychom *zachránili* někoho *od smrti*, na př. tonoucího, v hořícím domě se nacházejícího a p. Ve válce je dovoleno obětovati život svůj pro záchranu spoluobčanů atd. V takových případech se člověk odvažuje života nikoli proto, že předvídá smrt, ale *ač* ji předvídá, neboli ne jako samovrah, nýbrž jako milovník Boha a bližního.

Zmrzačiti tělo své je dovoleno v tom případě, když odejmutí některého údu těla jest jediným a posledním prostředkem k zachování života.

Způsoby, jimiž lze škoditi bližnímu na těle.

Jako sobě, tak i bližnímu lze škoditi na těle rozmanitým způsobem.

A. Když *Kain* viděl, že Bůh vzhlédl na bratra jeho *Abele*, na něho pak že nevzhlédl, rozhněval se náramně a přemýšlel, kterak by za to bratru svému uškodil. I řekl jednoho dne k *Abelovi*: „Vyjděme ven!“ A když byli na

poli, Kain zabil, usmrtil bratra svého. Učinil tak nikoli náhodou, nechtě, nýbrž po náležité rozvaze neboli úmyslně, ale beze všeho práva neboli bezprávně, neboť Abel byl nevinný, nezasluhoval tedy, aby byl usmrcen. — *David* poručil svému vojevůdci Joabovi, aby Uriáše postavil v bitvě do první řady a do nejprudšího boje, aby zahynul. Stalo se tak, a Uriáš byl bezprávně usmrcen. — *Herodes* dal bezprávně usmrtiti pacholata v Betlémě.

A tak přemnozí lidé úmyslně a **bezprávně usmrcují** jiného, buďto že ho zastřelí, otráví, probodnou, utlukou, utopí nebo jiným způsobem života zbaví nebo zbaviti dají. Každodenně čteme o tom v novinách hrozné zprávy. Suroví lidé usmrcují bližního v hádce, rvačce, ze msty, pro peníze; nezdární synové usmrcují staré rodiče, krkavčí matky rdousí a otravují své děti, lupiči napadají pocestné, dobývají se do příbytků, kradou a zabíjejí bezbranné lidi.

Kdo bližního úmyslně a bezprávně usmrcuje, o tom říkáme, že se dopouští „vraždy“, jemu pak se říká „vrah“.

Kdo bližního tajně a zákeřnický přepadá a usmrcuje, dopouští se *vraždy „úkladné“*; přepadá-li kdo bližního, aby jej oloupil o majetek a usmrtil, jest vinen *vraždou „loupežnou“*; pouhému bezprávnému usmrcení člověka říká se *vražda „prostá“*.

Vrah dopouští se právě tak jako samovrah velmi těžkého hříchu. Jak již řečeno, jediným pánem našeho života jest Bůh; Jemu jedině přísluší vzítí nám život, jež nám dal. Ale vrah opovážlivě sahá Bohu na jeho právo a přivlastňuje si moc, která jen Bohu náleží. Tím tedy vrah hřeší **proti Bohu**. — Vrah bere tomu, jehož vraždí, nejdražší statek pozemský, jenž je základem všech statků ostatních, totiž tělesný život, zbavuje ho příležitosti, aby si mohl získati další zásluhy pro nebe a na smrt se připravit. Je-li tedy závrážděný ve smrtelném hříchu, vrah olupuje ho též o život věčný. Tím vším vrah hřeší **proti zavraždě-**

nému. — Vrah uvádí příbuzné zavražděného v zármutek a škodu, odnímaje jim po případě živitele, dobrodince a ochránce. Hřeší tedy **proti příbuzným zavražděného**. — Konečně vrah dává zlý příklad, hrozné pohoršení a ohrožuje bezpečnost života, čímž hřeší **proti celé společnosti lidské**.

Vražda náleží mezi hříchy do nebe volající (viz část V. str. 35.), a Bůh sám ustanovil vrahům trest smrti. Pravit: „*Kdokoli by vylil krev lidskou, vylita bude krev jeho*“ (I. Mojž. 9, 6.)

Ustanovení to platí dosud.

Dle trestního zákona (§ 136) má pro každou vraždu nejen vrah sám, ale i ten, kdo ho snad na ni zjednal nebo při samém vykonávání vraždy ruku svou vztáhl anebo způsobem činným spolupůsobil, potrestán býti *smrtí*. Ti pak, kdož nevztáhnou při samém vykonávání vraždy ruky své a nespolutřívají způsobem činným, přispěli k vraždě způsobem vzdálenějším, na př. radou, poučením, schvalováním, opatřením příležitosti a pod., ti mají býti potrestáni *těžkým žalářem pěti- až desítiletým* (§ 137 tr. z.).

Je-li každá vražda hříchem velmi těžkým a trestu hodným, stává se tím trestuhodnější, čím více zvláštních povinností se jí porušuje, jako když kdo vraždí spoluzemědělce, jemuž lásku do smrti přísahal, kněze, jenž službě Boží byl posvěcen, příbuzného pokrevního, na př. otce, bratra, dítě a pod.

V takovém případě pachatel, zjednatel a přímý účastník vraždy je trestán ovšem také smrtí, ale na vzdálenější spoluvinníky a účastníky jest ustanoven přísnější trest, a to *těžký žalář desíti až dvacetiletý* (§ 137 tr. z.).

Někdy se ovšem stává, že vrah ujde zaslouženému trestu, ale v takovém případě vrah nosí svého kata v srdci. Není zločinu, který by působil pachateli tak hrozná muka ve svědomí, jako vražda. Takový nešťastník sdílí se o osud s bratrovrahem Kainem, jenž jsa stížen kletbou Boží, bloudil po zemi až do smrti. Tato kletba Boží stíhá všechny vrahy. Vrah nemá nikde pokoje. Kdyby měl na světě všeho hojnost, kdyby žil v přepychu, slávě a rozkoších, uprostřed největší radosti, ozve se v jeho svědomí hrozný hlas: „Ty

vrahu!“ Vrah všude vidí svou obět, všude staví se mu před oči děsný obraz vraždy, kterou spáchal.

Theodorich, král Gothský, kázal zavraždit dva nejšlechtější muže římské, Symacha a zetě jeho Boecia. Jednoho dne byla přinesena k večeři rybí hlava nevídané velikosti. Král všecek poděšen vyskočil od stolu a zvolal: „Hlavu Symachovu vidím! Pryč odtud!“ — Strachem zkormoucen uložil se na lože a po třech dnech skonal.

Někdy bývají ta vnitřní muka, jež svědomí vrahovi působí, tak veliká, že vrah, nemoha snést hrůzy duše své, rozčileně a neopatrně mluví a jedná, a tak se sám prozradí. Ba i to se stává, že vrah, nemoha snést výčitek svědomí, sám se vydá úřadům, aby si tak ulehčil.

Jakýsi řeznický tovaryš ucházel se o ruku dcery svého pána, bohatého hostinského; byl však odmítnut, protože byl chudý. To ho tak rmoutilo, že nemluvil, nespal a ustavičně byl zasmušilý. Čím se asi zabýval ve svém srdci? Toužil po penězích, aby dosáhl cíle svého. Čeho se neodvážil člověk vášní zaslepený! Jednoho večera přišel do hostince na noc cestující, u něhož tovaryš spatřil mnoho peněz. Hrozná myšlenka zrodila se a uzrála v jeho hlavě. V noci přepadl spícího cestujícího, zabil ho, peníze mu ukradl a ještě téže noci odjel do svého rodiště na pohřeb strýcův, jak byl domácím udal. Za několik dní vrátil se nazpět s velkým dědictvím. O hrozném zločinu, jehož se dopustil, nikdo nevěděl a také ho nikdo ze spáchané vraždy nepodezřival, protože byl znám jako velmi pořádný a zachovalý mladík. Měl tedy již peníze, a hostinský se nezdráhal dáti mu svou dceru za manželku. Z tovaryše stal se najednou bohatý hostinský, majitel pěkného domu a vážený občan, který zasedal i v obecním výboru a byl také zvolen za porotce. V porotním zasedání byl souzen též jakýsi muž, jenž byl udán jako vrah onoho neznámého cestujícího. Všickni porotci pozorovali na hostinském po celé přelíčení nápadnou roztržitost a veliké rozčilení. Došlo k vynesení rozsudku. Všickni porotci odevzdali svůj hlas klidně; když však přišla řada na hostinského, vstal, zalomil zoufale rukama a volal: „Já mám souditi vraha, já vrah?“ A po té pověděl celou tu hroznou událost. Hned byl odveden do vězení a pro mnohé polehčující okolnosti odsouzen k dlouholetému žaláři.

Zemře-li vrah bez pokání a nenapraví dle sil učiněné škody, očekává ho záhuba věčná. Pravíť sv. Jan: „*Vražedníkům . . . bude díl jejich v jezeře, kteréž hoří ohněm a sirou, jenž je smrt druhá*“. (Zjev. 21, 8.) „*Víte,*

že žádný vražedník nemá života věčného v sobě zůstávajícího“. (I. Jan, 3, 15.)

Od vraždy třeba rozeznávati neúmyslné nebo nahodilé **zabití**, jež buď jest anebo není hříchem. Kdo připravil bližního o život konaje něco dovoleného, ač při tom dbal pozornosti, na př. kdo stříleje po zvěři, zastřelil člověka, jehož nemohl viděti, nedopustil se vraždy. Kdo však usmrtil bližního konaje něco hříšného nebo nešetře náležité opatrnosti, jest vinen *vraždou nepřímou*“. Nechtěl sice smrti bližního, ale přece se stal hříšným způsobem její příčinou. Tím způsobem může se prohřešiti, kdo neopatrně zachází se střelnou zbraní, nešetří opatrnosti při opravě domu, střech, cest, při ošetřování dětí, nemocných a p., kdo svádí bližního k odvážnostem nebo k prostopášnostem, prodává nezdravé pokrmy, budí v bližním záhubné náruživosti, jež hubí tělo, jako na př. chuť k pití, ke hře, ke smilstvu atd.

Všickni tací podléhají trestu *těžkého žaláře pěti- až desítiletého*; byli usmrcení s nimi v blízkém příbuzenském nebo jinak ve zvláštním svazku, trestu *těžkého žaláře desíti- až dvacetiletého* (§143 trest. zák.).

Kdo bližního bezprávně usmrcuje, škodí mu tím na těle, neboť mu bere tělesný život. Usmrtiti tedy bezprávně bližního je první způsob, jímž lze škoditi bližnímu na těle.

Kdo škodí **bližnímu** na těle za prvé?

Bližnímu škodí na těle: 1. kdo jej bezprávně usmrcuje. (Otáz. 424. část 1.)

B. Často slýcháme nebo čteme v novinách, že ten neb onen člověk byl znenadáni od jiného přepaden a těžce pobodán, postřelen, potlučen anebo jinak na těle zraněn, že se stal tím buď na čas nebo trvale neschopným k práci. Také se často stává, že se dva neb i více lidí dostanou do rvačky a navzájem se citelně poraní.

Že žádný, kdo bližního bezprávně **zraňuje**, není bez hříchu, o tom nelze pochybovati, Nemáť nikdo

práva bližního bítí, neřku-li ho zraňovati! Proto se také každé úmyslné a bezprávné zranění bližního na těle trestá, a to dle toho, jak veliká škoda mu ze zranění toho vzešla.

Tak zranění, z něhož vzešlo porušení zdraví nebo nezpůsobilost k povolání trvající alespoň dvacet dní, trestá se *žalářem šestiměsíčním až ročním* (§ 154 tr. z.). Nastane-li však ze zranění toho porušení zdraví nebo nezpůsobilost k povolání trvající alespoň třicet dní, anebo stane-li se zranění životu nebezpečným, pak se zranění to trestá *těžkým a zostřeným žalářem na rok neb až na pět let* (§ 155 tr. z.). Je-li však zraněním způsobena zraněnému stálá choroba, nevyhojitelná nemoc, stálá nezpůsobilost k povolání, zranění to trestá se *těžkým žalářem pěti- až desítiletým* (§ 156 tr. z.).

Kdo bližního bezprávně zraňuje, škodí mu na těle, neboť mu působí bolesti a nezřídka i život jeho ohrožuje. Zraňovati bezprávně bližního je tedy druhý způsob, jímž lze škoditi **bližnímu** na těle.

Kdo škodí **bližnímu** na těle za druhé?

Bližnímu škodí na těle: 2. kdo jej bezprávně zraňuje. (Otáz. 424. část 2.)

C. Někteří lidé mají nesmírnou radost, mohou-li bližního svého zlobiti, bolest a trápení mu působiti. Jedovatým jazykem svým špiní čest svého bližního, posmívají se mu, spílají mu, ponižují ho před lidmi nebo v novinách trpkými a nespravedlivými výčitkami a všelijaké jiné příkoří mu činí. Takovým způsobem ztrpčují bližnímu život, popouzejí ho ke hněvu a tím mu škodí na zdraví a **života ukracují**. Tohoto hříchu dopouštějí se nejčastěji nezdárné děti, které své rodiče trápí neposlušností, vzdorovitostí a špatným chováním. Rodiče se rmoutí nad nezdárnými dětmi, vlasy jim předčasně šediví, chřadnou a často brzy umírají. — Také někteří manželé dopouštějí se mnoha příkoří a mnohé hrubosti na svých manželkách, přetěžují je pracemi nebo jim nepopřávají potřebného klidu a odpočinku, bijí a týrají je, a tak se stává, že takové ženy nezřídka před časem umírají. Nebo také hospodáři zacházejí hrubě s čeládkou, špatně jí platí, nepřejí se jí ani najísti, hladem a prací jí moří, čímž zdraví její podkopávají a života jí ukracují. Mnozí

nelidští pěstounové a rodiče ukracují života sirotkům a dětem tím, že je moří hladem, bitím, vězením, aby se jich zbavili. Podobně nezdárné děti, aby se zbavily dříve rodičů, hrubě a nelidsky s nimi zacházejí.

Jakási stařena žila na výměnku u dcery, již postoupila celé hospodářství. Nelidská dcera chtěla se však co nejdříve matky zbaviti a proto zavřela ji do chléva. To stalo se o vánocích r. 1873. Stařena trápila se hladem a zimou ve chlévě tom půl roku. Jednoho dne však lidé uslyšeli úpění a bědování nebohé stařeny; udali věc četníkům, kteří v červnu 1873 přišli náhle do domu a učinili prohlídku. Stařenu našli v hrozném stavu; ležela na hnoji jsouc polonahá a do kostí vyzáblá. Nešťastná matka byla odvedána cizí rodině k ošetřování a ukrutná dcera zatčena a odvedena k soudu.

Všickni, kteří příkořím a hrubostí ukracují bližnímu života, jsou v očích Božích vrahové, třeba se jim před vrchností světskou není báti trestu. Hřích jejich je třetí způsob, jímž lze škoditi bližnímu na těle.

Kdo škodí bližnímu na těle za třetí?

Bližnímu škodí na těle: 3. kdo mu příkořím a hrubostí života ukracuje. (Otáz. 424. část 3.)

Kdo škodí bližnímu na těle za první, . . . za druhé, . . . za třetí?

Nyní pověz úhrnem:

Kdo škodí bližnímu na těle?

Bližnímu škodí na těle, kdo jej bezprávně usmrcuje nebo zraňuje, nebo kdo mu příkořím a hrubostí života ukracuje. (Otáz. 424.)

* * *

Vražda jest hrozný zločin; avšak jsou případy, kdy je dovoleno člověka usmrtiti.

a) Útočí-li kdo *nespravedlivě* na náš život, na př. přepadne-li nás lupič nebo vrah v úmyslu vražedném, můžeme se brániti, a není-li možno jinak života svého uhájiti, leč když útočníka usmrtíme, máme právo tak učiniti. Je to **právo nutné sebeobrany**. Kdybychom však mohli útočníka na př. poraněním učiniti neschop-

ným k dalšímu útoku, nesmíme ho usmrtiti; můžeme-li mu utéci, nebo můžeme-li ho, jsouce obratnější a silnější, na zemi povaliti a svázati, nesmíme ho zraniti. Usmrtiti nespravedlivého útočnicka je tedy dovoleno jen ve svrchovaném nebezpečení života, když totiž napadený nemá již jiného prostředku k zachování svého života. A i v tom případě usmrcení útočnicka nesmí se dít ze msty, nýbrž jen v úmyslu zachovati svůj život, neboť msta není křesťanu v žádném případě dovolena. Kdyby tedy napadený dorážel na útočnicka a usmrtil jej, když už úplně zanechal útoku nebo jinak byl učiněn neškodným, nejednal by již ku své obraně, ale sám jako útočnick a ze msty a dopouštěl by se hříchu proti pátému přikázání Božímu. — Také není dovoleno usmrtiti útočnicka na náš majetek, neohrožuje-li našeho života, neboť pozemské statky nemají takové ceny jako lidský život. Kdyby však útočnick ohrožoval při tom náš život anebo kdyby napadal majetek nám k živobytí nezbytně potřebný, tenkrát směli bychom ho usmrtiti, neboť v tom případě bránili bychom vlastně svého života.

Co je dovoleno ve příčině nutné obrany vlastního života, zdraví a vlastních statků, je dovoleno i na obranu života, zdraví a vezdejších statků bližního, jehož máme jako sebe milovati. Ano nejen že smíme, ale i jsme povinni spěchati nevinně utiskovaným ku pomoci, zvláště jsou-li to ti, jimž jsme zvláštní úctou a láskou zavázáni, jako jsou: rodiče, příbuzní, duchovní nebo světské vrchnosti, učitelé atd.

Nikdy nesmíme použití práva sebeobrany ublížením na těle nebo usmrcením, je-li nespravedlivě napadena toliko naše čest. V tom případě máme si zjednati dostiučinění u soudu.

b) Jako každý jednotlivec má právo v jistých případech násilí odporovati násilím, ano až i usmrcením nespravedlivého útočnicka si zjednávati pokoj, tak i celá společnost lidská v říši spojená má právo, je-li ve svém trvání, ve svých právech a statcích ohrožo-

vána, hájiti se i mocí a se zbraní a tak vydávati v nebezpečnosti, ano i v záhubu životy svých členů, neboli má právo *válčiti*. **Válka** je tedy dle toho nutnou sebeobranou říše.

Že válka je dovolena, toho nacházíme v Písmě sv. časté doklady. Tak Bůh přikazoval častěji národu svému vyvolenému, aby válčil proti nepřátelům jména jeho. — Také stav vojenský sám o sobě nenachází v Písmě svatém nikdy pokárání. Sv. Jan Křtitel na př. vojákům na jeho kázání přicházejícím nepřikazoval, aby pro spasení opustili službu vojenskou, ale toliko je napomínal, aby nikomu nečinili křivdy a byli spokojeni se svým žoldem. Ba z Písma sv. se dovídáme, že mnozí, kteří sloužili u vojska, byli Bohu příjemni, jako na př. David, pohanský setník Kornelius, k němuž byl i anděl poslán. — Proto církve svatá při vši lásce k míru přece často vybízela k válce, když běželo o uhájení nejdražších statků — sv. víry a bohulibých mravů — před násilníky. Tak na př. vybízela ke křižáckým válkám proti Turkům i zlovolným kacířům.

Je-li tedy panovník nucen vésti válku, buď aby hájil vlasti nebo aby zjednal dosti učinění porušené spravedlnosti, každý poddaný, jenž je po zákonu do zbraně povolán, jest povinen ochotně povolání toho poslechnouti. V takové válce je pak dovoleno užívati k dosažení vítězství všech potřebných a vhodných zbraní a prostředků, pokud ovšem nejsou od přirozenosti nebo mezinárodním právem zakázány. Tedy je dovoleno nepříteli zaskočiti, do jeho území násilně vtrhnouti, každého, kdo se staví na odpor, zajmouti a, je-li třeba, také zraniti neb i usmrtiti. Avšak není dovoleno týrati nebo do konce zabíjeti lidi bezbranné, jako: děti, ženy a starce, jakož i zacházeti nešetřně s nepřáteli odzbrojenými, k boji neschopnými a zajatými a je zabíjeti. Hlavním pravidlem každému vojínovi má býti, aby jednal jako křesťan; má býti odvážný a statečný, ale ne krvežíznivý a necitelný; ke

všem, kteří se mu nikterak neprotiví, má se chovati lidsky, má k nim ukazovati šlechetnou mysl a nemá se nikterak prohřešovati proti lásce k bližnímu.

Vypovězení války má předcházeti *smírné vyjednávání*, a teprve když toto zůstane bez úspěchu, a není naděje spornou záležitost mírně vyřídit, smí se, jakožto k poslednímu prostředku, sáhnouti ke zbraňím. — Válka musí býti začata *od řádného panovníka*. Válka, kterou by začali poddaní proti vůli svého řádného panovníka, byla by vzpourou proti vrchnosti od Boha ustanovené. — Je-li válka spravedlivá, o tom nepřisluší rozhodovati poddaným; ti mají poslouchati panovníka potud, pokud nenabyli přesvědčení, že jim přikazuje něco nedovoleného; účastenství ve válce směli by tedy odepřítí teprve tehdy, když by byli naprosto přesvědčeni, že panovník zcela svévolně nespravedlivý boj začíná. Všelická zodpovědnost za krev ve válce prolitou spadá na vrchnost.

Jako je každý povinen býti bližnímu pomocen v sebeobraně, tak je také stát povinen pomáhati z křesťanské lásky státu proti nespravedlivým útokům, zvláště když napadený je slabší a nemůže při svých hmotných prostředcích odolati silnějšímu a zpupnému nepříteli. Z té příčiny je také hříšnou nespravedlivostí politika, již se hlavně se zálibou užívá v záležitosti papežově, a které se říká „*politika nezakročení*“. Hájiti i s nasazením života a zdraví souseda nespravedlivě napadeného, považuje se obecně za skutek bohatýrský, a to právem, ale nechati bezbranného Otce všech pravověřících křesťanů heztrestně zkracovati v nejsvětějších právech a přikrývati to zkracování pláštíkem „*politiky nezakročení*“, jest nekřesťanské.

c) Jako jednotlivec má právo brániti se jednotlivci, stát proti státu, když jsou nespravedlivě napadeni, až i se ztrátou životů útočníků, tak i společnost lidská má právo sebeobrany proti nespravedlivým škůdcům v ní samé. Smí je tedy na statečích,

svobodě, zdraví trestati, ano i života zbaviti, neboli trest smrti jim přisouditi. V tom se zákonodárci všech národů shodují, a tak jest i v Písmě svatém na přemnohých místech osvědčeno. Tak Bůh řekl Noemovi: „*Kdokoli by vylil krev lidskou, vylita bude krev jeho*“ (I. Mojž. 9, 6.) — Mojžiš na mnohé zločiny, najmě na vraždu, uložil dle ustanovení Božího trest na hrdle. — Sv. Pavel praví: „*Mocnost zajisté jest Božím služebníkem; budeš-li činiti zlé, boj se, neboť ne nadarmo nosí meč*“ (Řím. 13, 4.)

Než vrchnost nesmí si počínati libovolně; na smrt smí odsouditi jen tehdy, je-li toho potrestání nezbytně třeba k zachování společnosti. Jako hlíza musí býti z těla odstraněna, nebo i úd nemocný uřezán, aby celé tělo bylo zachováno, tak pro pokoj a bezpečnost státu musí nebezpeční lidé ze společnosti lidské býti odstraněni, vrchnost musí je usmrtiti a navždy neškodnými učiniti.

Někteří lidé tvrdí, že trest smrti čelí proti lidskosti, že je barbarství, a proto slovem i písmem vystupují proti trestu smrti. A také skutečně v některých státech trest smrti byl zrušen a místo něho jest pro vrahy a lotry ustanoven trest dlouholetého nebo doživotního žaláře. Než právě v těch státech, ve kterých je trest smrti odstraněn, vyskytuje se nejvíce vražd a atentátů na korunované hlavy, tak že poddaní volají zase po trestu smrti. Že se v takových státech vraždy množí, tomu netřeba se pranic diviti, neboť zkažení a zločinní lidé jsou jisti, že pro vraždu o život nepřijdou a dlouholetého žaláře se nebojí, protože se jim v něm při nynějším pohodlí v žalářích zle nepovede, a mimo to zbývá jim stále naděje, že se mohou ze žaláře dostat zase na svobodu buď udělením milosti nebo třeba i útekem ze žaláře. Dlouholetý neb i doživotní žalář není tedy vždy přiměřeným trestem za spáchanou vraždu. Vrah oloupil bližního o život, o statek nejdražší, proto zasluhuje, aby za život bližního dal život svůj, aby potrestán byl stejným trestem. Neměl-li on útrpnosti nad svou obětí, nesmí žádati útrpnosti pro sebe. „*Kdo*

mečem zabije, musí mečem býti zabit,“ praví Písmo svaté. (Zjev. 13, 10.)

Mimo to trest smrti ukládá se nejen na potrestání zločince, nýbrž také k jeho nápravě. Zkušenost učí, že zločinci k dlouholetému žaláři odsouzení málokdy se polepšují a pokání činí, kdežto ti, kteří bývají odsouzeni k smrti, obyčejně před popravou hříchu litují a s Bohem se smiřují a tak stávají se schopnými milosrdenství Božího aspoň na věčnosti. Kdyby tedy vrchnosti zrušily trest smrti, podporovaly by vlastně zločince a lupiče, kteří by beze strachu dále loupili a vraždili. Ovšem vrchnost musí, dříve než rozsudek smrti vynese, zločin řádně vyšetřiti a vinu vrahovu jasně dokázati. Kdyby vrchnost odsoudila někoho k smrti nevinně, dopustila by se vraždy.

Vysvětlil jsem vám, ve kterých případech *je dovoleno bližního usmrtiti*, totiž: a) *každému v nutné sebeobraně*, b) *vojínu ve válce*, c) *vrchnosti na potrestání zločincův*.

* * *

Kdo škodí bližnímu na těle?

Ještě jedním způsobem lze škoditi bližnímu na těle.

Dva divochové z ostrovů Kanárských potýkali se před svými krajany, aby ukázali svou sílu a obratnost. Oba byli si rovni, že druh druhu nemohl přemoci. Diváci volali, aby už přestali v zápolení; než ctižádost nedala jim pokoje. Jeden ze zápasníků tuše, že jsa umdlen nezvítězí, aby přece ukázal, že se nebojí smrti, vrhl se v nedalekou propast. „Ni já se smrti nelekám!“ pravil druhý, a vrhl se za ním.

Po způsobu těch divochů jednají dosud mnozí naši vzdělanci, kteří pro domnělé uhájení cti vyzývají toho, jenž je urazil, aby na určitém místě a v umluvený čas sám a sám bojoval s uraženým buď sečnou nebo střelnou zbraní. Berou si k tomu svědky, snad i lékaře, vyměřují kroky, vyzvanému dopřává se první rána a jiné podobné věci se činí. Takovému boji dvou osob

umlouvenému na jistém místě s jistou zbraní a na jistý čas říká se „**souboj**“.

Souboj jest hřích těžký, neboť soubojník se pro-
viňuje *dvojím způsobem*; máť v úmyslu usmrtiti svého
soupeře a zároveň vydává svůj život svévolně v ne-
bezpečenství smrti.

Souboje vznikají obyčejně pro urážku na cti. Ten,
jehož čest byla napadena, chce ji napravití poraněním
neb usmrcením protivníka a proto jej vyzývá k sou-
boji. Avšak souboj není pravou cestou k nápravě cti,
poněvadž při souboji nerozhoduje pravda, nýbrž zruč-
nost, síla a obratnost. Mnohý rváč může v souboji
každého zabítí a přece zůstane u slušných lidí beze-
ctným. Nactiutřače můžeme ztrestati a od něho
dostiučinění si zjednati jiným způsobem než soubojem.
K čemu jsou trestní zákony a soudy? Či ty platí jen
pro obecný lid? Když se dva prostí, nevzdělaní lidé
pro nějakou nadávku poperou, nazývá se to rváčstvím
a rabiátstvím; učiní-li totéž lidé vzdělání, na př. dů-
stojníci, poslanci, studenti a p. při souboji, má to býti
něčím ušlechtilejším?

Souboj je zbytkem barbarství pohanského a po-
věrou zděděnou po předcích, kteří se domnívali, že
Bůh nevinnému v souboji pomůže k vítězství. Naše
doba se sice z pověry té vybavila, ale barbarský souboj
přece podržela.

Poněvadž souboj jest jednak úmyslná a bezprávná
vražda, jednak svévolné vydávání vlastního života
v nebezpečenství smrti, proto církev vždy souboje
odsuzovala a zakazovala. Na neposlušné ustanovila
přísné tresty. Padlým v souboji odepírá církevní po-
hřeb, právě tak jako úmyslným samovrahům, a všechny,
kdož se souboje účastní, trestá vyobcováním z církve.

Také moudřejší zákony světské souboj zapoví-
dají a trestají.

U nás trestá se souboj, není-li nikdo poraněn, *žalářem šesti-
měsíčním až ročním* (§ 159 tr. z.); pakli je kdo poraněn, *žalářem
ročním až pětiletým*; způsobí-li se zraněnému stálá choroba, nevy-

hojitelná nemoc a stálá nezpůsobilost k povolání, souboj se třešce *těžkým žalářem pěti- až desítiletým* (§ 160. tr. z.); vzejde-li však ze souboje smrt některého ze soupeřů, usmrtivší má být potrestán *těžkým žalářem desíti- až dvacetiletým* (§ 161 tr. z.). Při vyměřování trestu má se šetřiti zásady, aby vyzývatel byl odsouzen na delší čas, než by byl odsouzen, kdyby byl vyzvaným (§ 162. tr. z.). — Avšak nejen ti, kdo souboj podniknou, nýbrž i všickni účastníci souboje mají být potrestáni, a to: kdo k vyzvání nebo k dostavení se na souboj podněcuje nebo jiným způsobem úmyslně k němu přispívá, kdo tomu, jenž hledí vyzvání odvrátiti, opovržením hrozí nebo mu je dává na jevo, má být potrestán *žalářem šestiměsíčním až ročním*; je-li však působení jeho zvláště důležité, a je-li kdo na souboji poraněn anebo dokonce usmrcen, *žalářem ročním až pětiletým* (163. tr. z.). — Svědci neboli tak zvaní sekundanti mají být potrestáni *žalářem šestiměsíčním až ročním*; vzhledem pak k působení jich a zlu, které z toho vzejde, může to být žalář i *pětiletý*.

Přes to každé chvíle se dočítáme, že v tom neb onom místě byl souboj, ano v některých kruzích společenských, hlavně důstojnických, jest považován za zvláštního hrdinu, kdo vyzve soka svého na souboj, a za zbahělce, kdo vyzvání nepřijme. Netřeba dokazovati, že takové mínění jest mylné, ba nesmyslné, neboť právě naopak, kdo odmítne, co Bůh, církev a svědomí zakazují, vede si statečně, kdo však sklání šíji pode jeho nerozumného obyčeje, jedná zbahěle: ano často je s větší odvahou uvaliti na sebe odepřením souboje opovržení jistých kruhů, nežli vydati své tělo možnému zranění při souboji.

Potěšitelným zjevem jest, že v nejnovější době počíná se na mnohých stranách uznávati zavržitelnost souboje a pracuje se o to, by souboj byl na dobro zakázán a odstraněn. U nás v Rakousku sestavila se k tomu účelu tak zvaná „*protisoubojová liga*“, v níž jsou osoby ze stavů nejvyšších, a proto lze očekávati, že bude korunována dobrým výsledkem.

Poněvadž, jak jsme poznali, ze souboje obyčejně pochází poranění, ano často i zabití, zapovídá se také pátým přikázáním Božím.

Zapovídá-li se pátým přikázáním Božím také souboj?

Pátým přikázáním Božím se zapovídá také s o u b o j, protože z něho obyčejně pochází poranění, ano často i usmrcení. (Otáz. 425.)

Kterak trestá církev souboj?

Církev t r e s t á souboj odeřením církevního pohřbu a vyobcováním z církve všech, kdož se ho účastní. (Otáz. 426 část 2.)

* * *

I. Proti pátému přikázání Božímu nehřeší se toliko skutky, nýbrž vším, co může býti příčinou tělesného poškození bližního.

a) *Bratři Josefovi*, když jim Josef pověděl své sny a když byl od otce odměněn za dobré chování novým šatem, pojali k němu **nenávisť**, jež vedla je až k tomu, že jej chtěli zabít. Praviliť vespolek, když uviděli Josefa k sobě přicházeti: „Hle, snář přichází! Pojdme, zabijme jej! Tehdáž se ukáže, co mu sny jeho prospějí!“ — *Esau* nenáviděl bratra svého Jakuba pro požehnání otcovské, o které ho byl obelstil, a proto řekl v srdci svém: „Přijdouť dnově smutku na otce mého, a zabijí Jakuba, bratra svého.“ Proto Jakub musil z domu otcovského utéci, až by přešla prchlivost bratrova. — *Aman* nenáviděl *Mardochea* a chtěl ho usmrtiti a všechny Židy vyhubiti.

b) *Kain* záviděl *Abelovi*, že se obět jeho líbila více *Hospodinu*, a ze **závisti** té zabil *Abele*. — Před nedávnem žili v Belgii dva malíři, oba v umění svém výteční, jenom že jeden z nich druhu svému nepřál cti a slávy, již pro umění své požíval. Přemýšlel, jak by soka svého připravil o dobrou pověst; hanil při každé příležitosti výrobky jeho, poukazoval na vysokou cenu jejich a najal si několik náhončích, aby pomluvy tyto roztrušovali, obrazy nenáviděného druhu pomazávali a rozbíjeli. Avšak ani tímto hanebným jednáním nedosáhl svého cíle, naopak sláva tupeného ještě více vzrůstala. I dostoupila vášeň jeho nejvyššího stupně; aby soupeře svého byl navždy zbaven, přísahal mu smrt a brzy potom úkladně ho zavraždil.

c) *Král Antioch* nutil Židy, aby přestupovali svaté zákony. Když ho nechtěli poslouchati, zanevřel proti nim **hněvem** a krutě je pronásledoval. Starce Eleazara dal usmrtiti, že nechtěl požívat pokrmů zapovězených; podobně poručil mučiti sedm bratrů a matku jejich, že nechtěli přestoupiti svaté zákony. — *Herodes*, když poznal, že ho mudrci oklamali, rozhněval se náramně a dal zavražditi všecka pacholata v Betlémě i v okolí jeho. — Bezbožná *Herodias* zahořela hněvem k sv. Janu Křtiteli, protože veřejně káral její hřích. Zlé její srdce toužilo po pomstě a neustalo, dokud nebyla přinesena na míse hlava Janova.

d) Když *Saul* viděl, že všechen lid oslavuje Davida pro jeho hrdinství, nerad to viděl, **žárlil** na něho tak, že činil úklady jeho životu. — *Židovští kněží a zákonníci* žárlili na Pána Ježíše, že požívá u lidu více důvěry a lásky; ze žárlivosti vyvinula se v srdci jejich nenávist k Pánu Ježíši, jež svedla je k tomu, že jej ukřižovali. — *Sv. Agatha Hildegardis*, hraběnka v Korutansku, byla u svého manžela Pavla očerněna z nevěrnosti. Pavel jsa žárliv, sužoval proto velice choť svou, ba jednou v prchlivosti shodil ji s hradeb hradních. Bůh však zachoval Agathu zázračně při životě. Po té teprve přesvědčil se hrabě o nevině manželčině a činil tuhé pokání.

e) Rolníci na Hrádku Josef Frejšek a Antonín Malina již od delšího času na sebe nevražili. Jednou setkali se spolu o žních na poli a začali se hádati, **spílati** si a se **proklínati**. Slovo dalo slovo, a netrvalo dlouho, a oba soupeři byli v sobě. Malina ve svém vzteku tak se zapomněl, že uchvátiv kosu zamávl jí a jednou ranou srazil Frejškovi hlavu.

Z uvedených příkladů poznáváme, že **nenávist a závist, hněv a žárlivost, spílání a klení** mohou býti příčinou tělesného poškození bližního nebo i vraždy. O tom svědčí také zkušenost. Jak mnozí lidé z nenávisti, ze závisti, z hněvu nebo ze žárlivosti poranili nebezpečně svého bližního nebo jej zabili! Jak často

od spílání a proklinání dojde na rvačku, jež se nezřídka skončí silným poraněním, ano i zabitím té neb oné strany! Soudní síně podávají o tom nejpatrnější důkazy!

Poněvadž zmíněné vášně mohou býti příčinou tělesného poškození bližního, zapovídají se proto v pátém přikázání Božím, a kdo se dává jimi unášeti, hřeší proti pátému přikázání Božímu. Že tomu tak, plyne jasně ze slov Písma svatého: „*Každý, kdož nenávidí bratra svého, vražedník jest*“ (I. Jan. 3, 15.) — „*Ale já pravím vám, že každý, kdo se hněvá na bratra svého, hoden bude soudu*“ (Mat. 5, 22.) — „*Kdo by řekl bratru svému „racha“ (= ničemníku, t. j. kdo by dával bližnímu hanlivá jména), hoden bude rady. A kdož by mu řekl „blázne“ (= bezbožníku, neznabohu, což bylo u Židů největší urážkou), hoden bude pekelného ohně*“ (Mat. 5, 22.)

Proti pátému přikázání Božímu nehřeší se tedy jen skutky, nýbrž i uvedenými vášněmi a naruživostmi, totiž nenávisť a závistí, hněvem a žárlivostí, spíláním a klením a vůbec vším, co může býti příčinou tělesného poškození bližního.

II. Také hřeší proti pátému přikázání Božímu, kdo si z omrzelosti nebo zoufalství přeje smrti. Všickni sice musíme jednou umřítí, protože smrt je pokuta za hřích, ale nikdy nesmíme si práti smrti z příčin hříšných. Jsou však mnozí lidé, kteří, dotkne-li se jich trestající ruka Boží, jsou hned plni zoufalství a netrpělivosti a říkají: „Ach, kdyby mne Bůh raději s tohoto světa vzal, kéž bych raději umřel!“ Taková žádost smrti je hříšná, neboť příčinou její jest netrpělivost, zoufalství. A křesťan nikdy nemá býti netrpělivým, nikdy se nemá oddávati zoufalství, nýbrž má utrpení tohoto světa snášeti rád, protože budou mu jednou připočtena k zásluze. Sv. Pavel ve příčině té praví: „*Jestliže však spolu s Kristem trpíme, budeme i spolu oslaveni. Nebo mám za to, že utrpení tohoto času*

nejsou rovna budoucí slávě, která se zjeví na nás“. (Řím. 8, 17. 18.)

Jeden řemeslník upadl do takové bídy, že si nevěděl již rady, a oddav se zoufalství umínil si, že se usmrtí. I vyšel si k řece a obcházel ji chtěje se utopiti. Najednou však uslyšel z nedaleka krásnou píseň vybízející v nouzi a neštěstí k důvěře v Boha. I zastyděl se zoufalec a dav se do pláče, prosil Boha za odpuštění a navrátiv se domů doufal vždy pevně v Boha a snášel klidně osud svůj.

Přece však jsou některé příčiny, z nichž je dovoleno přát si smrti. Příčiny ty jsou: touha, bychom již neuráželi Boha, jej dokonale milovali a s ním v nebesích spojeni byli. Z těch příčin mnozí svatí přáli si smrti.

Tak nábožný *stařec Simeon*, když uzřel Spasitele světa a na loktech svých ho držel, přál si smrti a pravil: „Nyní propouštíš, Pane, služebníka svého podle slova svého v pokoji, neboť viděly oči mé spasení tvé.“ (Luk. 2, 29. 30.) Také *sv. Pavel* přál si, aby co nejdříve spojen byl s Kristem v království nebeském: „Žádost mám rozdělen býti (= zemřít) a býti s Kristem.“ (Filp. 1, 23.) Že *sv. Pavel* nepřál si smrti ani z omrzelosti ani ze zoufalství, nýbrž z lásky k Bohu a z touhy po Kristu, zajisté nikdo nepochybuje.

Věříme-li, že pozemský život náš jest přípravou na život věčný, pak můžeme se *sv. Pavlem* toužiti po smrti, abychom smrtí byli uzpůsobeni státi se účastnými radosti nebeské. Avšak usmrtiti se nesmí nikdo ani pro tuto příčinu.

Také je dovoleno přát si smrti, abychom byli vysvobozeni z velikých utrpení; avšak přání to musí býti provázeno úplnou odevzdaností do vůle Boží.

Tak *patriarcha Jakub*, *starý Tobiáš*, prorok *Eliáš* a *mnozí svatí* Nového zákona prosili Boha, aby je vzal se světa a vysvobodil tak z utrpení. Ale ti svatí nebyli ve svých utrpeních netrpěliví a malomyslní, přání jejich nebylo svéhlavé, oni jen je pronesli a prosili Boha, by je vyplnil, ale nechávali mu úplně na vůli učiniti, jak se mu zlíbí.

III. Jako je hříšno přát sobě z omrzelosti nebo zoufalství smrti, rovněž tak jest hříšno **přát bližnímu smrti**, na př. z touhy po dědictví, po jeho úřadě, z nenávisti atd. Jinak ovšem má se věc, přeje-li kdo bliž-

nímu smrti z touhy po vyšším dobru, po spojení s Bohem.

Hřeší-li se proti pátému přikázání Božímu toliko skutky?

Proti pátému přikázání Božímu nehřeší se toliko skutky, nýbrž i nenávistí a závistí, hněvem a žárlivostí, spíláním a klením a vůbec vším, co může být příčinou tělesného poškození bližního; také jest hříšno z omrzelosti nebo zoufalství sobě nebo bližnímu smrti přátí. (Otáz. 427.)

Způsoby, jimiž lze škoditi sobě a bližnímu na duši.

Kdo škodí sobě na těle? — Kdo škodí bližnímu na těle? — Který ještě život má člověk vedle života tělesného? — Co se tedy kromě škoditi sobě a bližnímu *na těle* ještě zapovídá v pátém přikázání Božím?

Nyní si povíme, kdo škodí sobě nebo bližnímu *na duši*.

I. Kdy se říká o duši, že jest živa? — Čím se zabývá duše posvěcující milosti Boží? — Jaká je duše, jež má na sobě těžký hřích?

Kdo se tedy **dopouští těžkého hřichu**, jenž zabývá duši posvěcující milosti Boží, usmrcuje duši svou (pro nebe). Takový člověk dopouští se duchovní samovraždy. — Kdo se dopouští všedního hřichu, seslabuje v duši své posvěcující milost a ukracuje tak život své duše, neboť hřichy všední vedou znenáhla ke hřichům těžkým a tedy k úplnému zabití duše (pro nebe).

Kdo se tedy dopouští hřichu, ať těžkého nebo všedního, škodí sobě na duši. Zvláště pak škodí sobě na duši, kdo ve hřichu úmyslně trvá, životu hříšnému se oddává, pokání nečiní, nikdy se nelepší, až konečně ve stavu nemilosti umírá.

Kdo škodí **sobě** na duši?

II. *Kain* vedl život bezbožný; od něho naučily se bezbožnému životu i jeho děti. Od dětí *Kainových* pokazily

se zas jejich děti, a tak bezbožnosti přibývalo víc a více, až během času dosáhla vysokého stupně. Konečně bezbožní potomci Kainovi pokazili i potomky Sétovy, kteří byli až dosud ctnostní, a přišlo k tomu, že za dnů Noemových celé pokolení lidské bylo tak oddáno hříchům, že Bůh byl nucen potopou je vyhladiti.

Kain svým bezbožným životem zavalil svým dětem vlastní vinou příležitost ke hříchům. Viděly na něm, že hřeší, a hřešily po něm také; po nich pak to dělaly zase jejich děti, a tak to šlo dále, hříchy se rozmáhaly.

Co dalo se tehdy na počátku světa, děje se dosud. Až dosud mnozí lidé vlastní vinou zavdávají bližnímu **příležitost ke hříchu**, a to především **slovem**, t. j. že před ním něco zlého mluví, on to mluví potom také a hřeší.

Tak na př. někteří lidé mluví u přítomnosti jiných nezkažených lidí nebo u přítomnosti dítek nestoudné, nečisté řeči nebo zpívají necudné písně. Takové řeči a písně otravují u těch, kdož je poslouchají, nevinnost, probouzejí v nich nesčíslné zlé představy a žádosti, připravují je o stud a ukazují jim cestu k nejhnusnějšímu rozpustilostem a neřestem. — Nebo někteří lidé klívají a zlořečívají neohlížeje se pranic, kdo je přítomen. Jejich klení a zlořečení slyší děti a v krátkosti klejí a zlořečí také, jakmile je zlost pojme. Proto nelze se pranic diviti, když děti, které se neumějí ještě ani „Otče náš“ modliti, umějí hrozně klíti a zlořečiti. Vždyť i dospělí lidé, slyší-li stále klíti a zlořečiti, ztrácejí znenáhla ošklivost před tím hříchem a dospějí konečně tam, že se ho také pak často dopouštějí. — Za našich dob mnoho se mluví a v novinách píše proti víře, církev a kněžstvo se pomlouvá, proti nim se štuje a vůbec náboženství se v posměch uvádí, pravdy svaté se popírají a převracejí. Takovými protináboženskými řečmi a spisy kazí se lidé, zvláště mládež. Mnohý člověk byl dotud věřící a zbožný, dokud neslyšel nevěreckých řečí a nečetl protináboženských novin a spisů.

Jindy zavdávají lidé vlastní vinou bližnímu příležitost ke hříchu **skutkem**, t. j. že před ním konají něco hříšného nebo úmyslně opomíjejí něco příkazného, ač dobře vědí, že to bližnímu může být příčinou ke hříchu.

Sem patří na př. kdo v neděle a zasvěcené svátky nechodí na mši svatou, ačkoli mu nic nepřekáží; kdo v čase služeb Božích vysedává v hostinci, pije a baví se hrou nebo jinými věcmi; kdo v neděli a ve svátek bez potřeby a církevního povolení pracuje; kdo v čase služeb Božích pořádá schůze, koncerty, výlety a jiné zábavy; kdo se v kostele neuctivě a neslušně chová, šeptá, směje se, rozmlouvá s druhými a pobožnost vyrušuje; kdo se při zvonění nemodlí, když jde kněz s Pánem Bohem, nesmekne a neklekne; kdo v postní dny požívá veřejně masitých pokrmů; kdo se neslušně a nepočestně obléká a chová; kdo má v domě špatné knihy, necudné obrazy a sochy a jiným je ukazuje atd. Každý, kdo některou z uvedených věcí činí neb opomíjí, dává svým chováním tomu, kdo jej vidí, příležitost ke hříchu, zaviňuje, že se chová podobně a hřeší též.

O přemnohých lidech, kteří zavdávají bližnímu příležitost ke hříchu, ať slovem nebo skutkem, možno říci, že mluvíce nebo činíce u přítomnosti bližního něco hříšného, nemají úmyslu svěsti jej ke hříchu. Jsou však mnozí, kteří **svádějí** bližní své **úmyslně** a přímo **ke hříchu**, t. j. kteří mluví nebo činí něco jen s tím úmyslem, aby jiné svedli ke hříchu.

K takovým lidem lze počítati na př. ty lidi, kteří píší nebo rozšiřují špatné knihy s tím úmyslem, aby podrývali v srdcích čtenářů pravou víru a šířili zásady protináboženské; takové nestydaté ženštiny, které se co nejnápadněji strojí, aby na sebe zraky všech obracely a některé do svých tenat vlákaly; takové hospodáře a hospodyně, kteří se ke svým služebným chovají co nejlaskavěji a dary jim dávají, aby jen je přiváděli k tomu, by jim sloužili za nástroje k ukájení jejich tělesných choutek; takové zvrhlé

lidi, kteří při každé příležitosti vedou rozpustilé řeči za tím účelem, aby v jiných probouzeli smyslnost, ano kteří si dovoluji porušovati na těle i na duši nevinné osoby, ba i děti.

Kdo vlastní vinou slovem aneb skutkem zavdává bližnímu příležitost ke hříchu, nebo jej snad i úmyslně ke hříchu svádí, bývá příčinou, že se bližní jeho vinou stává horší; proto říká se o něm, že bližního „pohoršuje“, že mu „dává pohoršení“. Že tím škodí bližnímu na duši, jest patrné. Vždyť jest příčinou jeho hříchu, jeho duchovní smrti.

Kdo škodí bližnímu na duši?

Bližnímu škodí na duši, kdo mu dává pohoršení. (Otáz. 428.)

Kdo dává bližnímu pohoršení?

Bližnímu dává pohoršení, kdo mu vlastní vinou slovem anebo skutkem zavdává příležitost ke hříchu, nebo jej snad i úmyslně ke hříchu svádí. (Otáz. 429.)

Pohoršení jest obyčejně smrtelným hříchem. Kdo dává pohoršení, hřeší jednak proti lásce k bližnímu, jednak proti té ctnosti, kterou pohoršený porušuje. Co do viny není pohoršení jako pohoršení. Čím vznešenější osoba pohoršení dala, čím ctnostnější byla osoba svedená, čím více lidí bylo pohoršeno, čím větší jest hřích, k němuž příležitost byla dána, a čím zhoubnější jsou jeho následky, tím těžším hříchem pohoršení jest.

Pohoršení jest nadmíru škodlivé, neboť škodí nejen svůdci a svedenému, nýbrž nákaza šíří se dále, ježto z pohoršených stávají se pohoršovatelé, ze svedených svůdcové. Mnohdy z jednoho pohoršení vzejde celá řada pohoršení jiných, bývají svedeny celé rodiny, obce, ba často i celý národ; tak zlé následky daného pohoršení rostou, a roste i vina toho, jenž pohoršení dal. Proto není divno, že Ježíš Kristus odsuzuje pohoršení hroznými slovy, řka: „Kdo by pak pohoršil jedno z maličkých těchto, jež ve mne věří, lépe by jemu bylo, aby zavěšen byl žernov osličí na hrdlo jeho

a on pohřížen byl do hlubokosti mořské. Běda světu pro pohoršení! . . . běda člověku tomu, skrze něhož pohoršení přichází!“ (Mat. 18, 6. 7.)

Mnohdy se stává, že zlí lidé se pohoršují i nad nejšlechetnějšími skutky. V takových případech pohoršení *není dáno*, nýbrž spíše *v z a t o*. Hříchu pak dopouští se ten, kdo pohoršení bere. — Poněvadž zvláště fariseové pohoršovali se nad dobrými skutky Ježíšovými, říká se pohoršení vzatému též *farisejské*.

Fariseové pohoršovali se na př. nad tím, že Ježíš odpustil hříchy člověku mrtvicí raněnému, že přijímal hříšníky a stoloval s nimi, že v sobotu uzdravoval nemocné, že jeho učedníci v sobotu trhali a jedli klasy atd.

Farisejské pohoršení za našich dob často berou mnozí špatní a vlažní katolíci, kteří, vidí-li vznešenější osobu konati svědomitě i veřejně katolické povinnosti, hned ji posuzují a pomlouvají říkajíce: „Že se nestydí něco takového činiti!“

Na farisejské pohoršení nesmíme nikdy dbáti, nýbrž máme bez ohledu na to, co lidé mluví, konati svou povinnost, a žádá-li toho nutnost, rádně a čestně se obhájeti.

Sv. František Xaverský plavě se z Portugalska do Indie jako apoštolský vikář, čistil a pral si sám oděv a prádlo. Když mu to kdosi předhazoval, že se to pro něho nesluší a že dává pohoršení, odpověděl: „Jen ze zlého může se vzíti pohoršení, práce však není ničím zlým.“

Poněvadž pohoršení jest velice škodlivo, chraňme se co nejvíce, bychom nikdy pohoršení nedávali! Ale také se nedejme od jiných slovy ani skutky ke hříchu sváděti! Daných pohoršení nedbejme, odvráťme se od nich a hledme jen na příklady dobré a těch následujme!

Co se poroučí v pátém přikázání Božím.

Co se zapovídá v pátém přikázání Božím?

Opak toho se poroučí. Zapovídá-li se tedy škoditi sobě nebo bližnímu na těle a na duši, poroučí se chrá-

niti se všeho, čím bychom sobě nebo bližnímu mohli na těle nebo na duši uškoditi, neboli poroučí se **pečovat** o **tělesný a duchovní život svůj a svého bližního**. V čem ta péče záleží, a co z jejího porušení vzchází za povinnost, o tom si nyní blíže promluvíme.

Péče o tělesný a duchovní život svůj a bližního.

¶ I. Máme **pečovat** o **svůj tělesný život**. Život a zdraví těla jsou nejdražším statkem pozemským, neboť jsou hlavní podmínkou k dosažení všelikeho dobra, zvláště dobra nejvyššího — věčné spásy. Proto máme si života svého vážiti a pečovat o zdraví těla.

1. K zachování života a zdraví potřebuje tělo především zdravého *jídla a pití*. Za tou příčinou Bůh vložil v naše tělo pocity hladu a žízně. Avšak požívající pokrmu a nápoje, nemáme se chovati jako nemá tvář, nýbrž máme jednati jako lidé k obrazu Božímu stvoření, rozumem obdaření, a tedy jísti a píti řádem, jež Bůh sám ustanovil, jak bychom se měli sytiti a síly těla opatrovati. Máme jísti a píti, abychom mohli býti živi, ale nemáme tak žíti, abychom jen hodně mnoho snědli a vypili, neboli máme vždy **zachovávatí střídmost v jídle a pití**. Učený Origenes o ní tvrdí: „*Střídmost jest veškerých ctností malkou*“. A přísloví praví: „*Jez do polosyta, pij do polopita, vyjdou ti na plno léta*“. — „*Krátká večere, dlouhý život*“.

Jako střídmost život člověka prodlužuje, tak nestřídmost jej ukracuje. Každý lékař nám dosvědčí, že velmi mnoho nemocí nepochází od ničeho jiného než od špatného trávení, a to má zase původ v nestřídmosti v jídle a pití. Proto lidé chudí, žijí-li střídmě, ani nevědí často o nemocech, které soužívají lidi bohaté, za příliš plným stolem sedající. Proto vidáme na vlastní oči, jak ti, kteří jsou oddáni nemírnému pití, churaví rozličnými chrobami, ano před časem umí-

raji. Proto samo přísloví učí: „*Mnoho jídel, mnoho nemoci*“. — „*Kde pítí a hody, tam i choroby*“.

2. Kdo chce tělesný život svůj a zdraví zachovati, má **dbáti čistoty těla a obydlí**. — *Čistota půl zdraví*, praví přísloví. Proto, kdo chce tělesný život svůj zachovati, má udržovati *lělo* své v čistotě, má se řádně myti, prádlo a šat čistiti a tak ke zdraví těla přispívati. Kdo zůstává ve špíně a nečistotě, obyčejně si přivodí různé nemoci. — Co se týče *obydlí*, není našemu zdraví příhodno, míti je stále zavřené, aby ani větérek nemohl do něho vniknouti. Mnohem větší ztrátu utrpí na zdraví, kdo chtěje ušetřiti topiva, po celou zimu oken neotvirá, je příliš ucpává. Avšak i v létě, ano ještě více než v zimě, provětrávání příbytků jest věcí potřebnou. Nade všechno pak jest žádoucí pamatovati si přísloví: „*Kam slunce nechodí, tam chodí lékař*“. Kdo si staví nový příbytek, má zvláště o to dbáti, aby okna nebyla na severu, nýbrž na východ a na jih, aby slunce mohlo do vnitř vnikati. Jak záhubně působí prodlévání po delší čas v jizbách slunci nepřístupných, ukazují často obličejové těch, kdož po značnou dobu nepřišli na slunce. Jak záhubně působí příbytek vlhký, ukazují rozličné nemoci lidí, zvláště městských. V čas nakažlivých nemocí smrt nejvíce rádivá tam, kde v nečistých, vlhkých bytech bydlí mnoho lidí pospělu.

3. K zachování života a zdraví doporučuje se též **šetřiti míry v práci a odpočinku**. *Práce* přivádí krev do oběhu, čímž velice podporuje trávení a tak prospívá tělu. — Než práce nesmí přepínati našich sil. Tělu jest také třeba *odpočinku*. Za tou příčinou také nejvyšší moudrý Bůh určil nám k odpočinku noci, ba velel každý sedmý den od práce odpočívati a posvátnému klidu zasvěcovati. Z těch ustanovení plyne zřejmě, že člověk smí, ano má si přát odpočinku, a to tolik, kolik potřebuje, aby oslabené síly své zase obnovil a nové činnosti schopnými učinil. Vše, co se v novější době hlavně z lakoty a nenávisti k Bohu namítá proti

tak zvanému „nedělnímu a svátečnímu klidu“, jest ničemné, jelikož zkušenost učí, že ti, kdož nepopřávají si ani v neděli a ve svátek odpočinku, hynou na těle i na duchu a upadají v záhubu časnou a věčnou. Ba přiměřený odpočinek jest všem tvorům pozemským tak velice přirozený, že bez něho i zvířata hynou, byť se jim jinak dostávalo sebe více potravy a obsluhy. Přílišná práce je tedy proti přírodě a nemůže sloužiti ke zdraví. — Ale také příliš veliké odpočívání hubí tělo.

Aby člověk nabyl nové chuti a odvahy k pracím, smí a má si popřáti ob čas mírné a slušné zábavy. Vždyť i Ježíš Kristus byl na hostině, na svatbě v Káně Galilejské, abychom z jeho příkladu seznali, co se i nám za jistých okolností dovoluje. O tom nalézáme doklad také v životě *sv. Jana, miláčka Páně*.

Když už byl duchovní prací unaven, hrával si s krotkou koroptví, která z jeho ruky jídala a sem tam s rukou na ramena mu poskakovala. To viděl jedenkrát muž, který se s lučštěm vracel s honu. I divil se a soudil, že ta věc nesluší muži tak vážnému. Lásky plný učedník Páně se usmíval, slyše to pokárání, a požádal střelce, aby napial oblouk. Střelec tak učinil, po chvíli však napiatý oblouk popustil. I tázal se ho svatý apoštol, proč tak učinil. Střelec odpověděl: „To nemůže býti, neboť kdyby oblouk byl stále natažen, ztratil by pružnost a nehodil by se již ke střílení.“ „Právě tak,“ odpověděl sv. Jan, „člověk potřebuje časem odpočinku, aby síly jeho tělesné nebo duchovní denní prací napiaté neochably.“

4. Abychom život a zdraví těla zachovali, třeba **krotiti všeliké vášně a náruživosti**. — Jak hovnění vášním a náruživostem škodí zdraví a život ukracuje, toho smutným příkladem jest král *Václav IV.*, který byl oddán rozličným vášním a náruživostem, jako: hněvu, přílišnému pití, ba i nečistotě.

Když roku 1419 dostal zprávu o děsném vzbouření lidu v Praze, nemohl se zlostí ani vzpamatovati. Dvořané jako omráčení stáli kolem něho. Jeden z nich pak prohodil nepatrné slovo. Král hned vzal ho v podezření, že je spoluvinníkem, obořil se na něj, povalil jej a již ho chtěl prokláti dýkou, kdyby druzí dvořané byli napřážené ruky jeho nezadrželi. Však v témž okamžení král

klesl na zemi byv raněn mrtvicí. Ta se po několika dnech opakovala takovou silou, že prý král řval jako lev a v málo hodinách skonal.

5. Sešle-li Bůh na nás nemoc, máme o porušené zdraví pečovatí.

a) Když *sv. Augustin* před smrtí upadl do nemoci, ihned rozkázal, aby byli povoláni lékaři, aby se, kdyby vůle Boží byla, ještě pozdravil a Bohu dále sloužil.

Na *sv. Augustinovi* máme příklad, že v nemoci můžeme a máme hledat uzdravení. Samo Písmo svaté dí: „*Lékaře cti pro potřebu! . . . Od Boha zajisté jest všelike lékařství . . .*“ (Sir. 38, 1. atd.) Hřešil by tedy, kdo by v povážlivé nemoci buď z lakoty, nebo z nedbalosti, neb i z pohrdání lékařem nehledal lékařské pomoci. Avšak rovně hříšně by jednal, kdo by veškeru důvěru skládal jen v lékaře a v lékařskou pomoc. Nemocný nemá nikdy zapomínati na zlaté pravidlo: „*Lékař léčí, ale Pán Bůh uzdravuje*“. Za tou příčinou má vedle léků lékařem předepsaných užívatí ještě léků jiných, jež jsou modlitba a přijímání svatých svátostí. Ba světec Nilus radí každému onemocnělému: „*V nemoci dříve se chop modlitby než léků a lékaře!*“

b) „*Nemoc na koni (t. j. rychle) přijíždí, a pěšky (t. j. zvolna) odchází*“, praví naše přísloví. Proto nemocný má nemoc snášeti s křesťanskou trpělivostí, odevzdávati se klidnou myslí do vůle Boží a tak spolupůsobiti ke snadnějšímu uzdravení. Na Bohu má se uzdravení domáhati jen proto, aby, je-li to jeho vůle, mohl mu obnovenými silami sloužiti a o spasení svém a svých bližních ještě déle pracovati.

Krásným vzorem, jak máme nemoc s odevzdaností do vůle Boží snášeti, jest nám *sv. Vincenc*. Při velikých bolestech bolavých nohou oko jeho bylo vždycky jasné, tvář a řeč přívětivá; říkávalť: „*Což nemůže Bůh činiti, co se mu líbí?*“

Ale, bohužel, mnohým se té odevzdanosti do vůle Boží nedostává. Proto vidíme za našich dnů, že se lidé i z té příčiny sami vraždí, jelikož nechtějí snášeti bolesti a útrap nezhojitelné nemoci.

c) Jistý kněz byl jedenkrát požádán, aby prozatím jen v občanském obleku navštívil nemocného, který lékařům důvěřoval, ale na smrt nepomýšlel. Přistoupiv k jeho loži tázal se kněz nemocného, jak mu jest, kterou má nemoc, které lékaře. Tak promluvil proto, aby, jak svět říká, nemocného náhlým připomenutím smrti nepolekal. Ale jak se kněz zmínil o lékařích, a nemocný mu tři jmenoval, řekla zbožná jeho manželka: „Ano, máš lékaře tři, ale toho pravého nechceš!“ — Kněz na základě toho nabídl nemocnému pravého lékaře duši, Ježíše Krista.

Jestliže se nemoc horší, stává-li se dokonce nebezpečnou, má si nemocný k sobě zavolati lékaře duši Ježíše Krista, má se totiž dáti zaopatřiti, smířiti se s Bohem a tak se na šťastnou smrt připraviti. — Učiniv pořádek s Bohem, nemocný má učiniti také pořádek s lidmi, t. j. má při zdravých smyslech učiniti závět neboli poslední vůli, v níž má se svým majetkem po spravedlnosti naložiti a každému odkázati, čím jest mu povinen, a pamatovati na spásu své duše.

To jsou hlavní způsoby, jimiž pečujeme o svůj tělesný život: střídmostí v jídle a pití; čistotou těla a obydlí; mírou v práci a odpočinku; krocením všelikých vášní a náruživostí a léčením v nemoci.

Kterak pečujeme o svůj tělesný život?

O svůj tělesný život pečujeme zvláště:

1. střídmostí v jídle a pití;
2. čistotou těla a obydlí;
3. mírou v práci a odpočinku;
4. krocením všelikých vášní a náruživostí;
5. léčením v nemoci.

II. V pátém přikázání Božím se dále poroučí **pečovati o duši svou.**

O duši svou pečujeme, když se snažíme, abychom všecky duševní mohutnosti náležitě vzdělávali. Především tedy třeba **vzdělávati rozum**, aby poznal, že sám ze sebe ničím není, ale že vše, čím jest a co má, jest od Boha a pro Boha; dále třeba **vzdělávati svědomí**,

aby činilo pravdivé, bezpečné a rychlé výroky, co se s vůlí Boží srovnává a co ne; též třeba zdokonalovati vůli, aby ve všech případech činila vůli Boží svým měřítkem; i city třeba pěstovati, ježto pro mravný život jsou velmi důležité, neboť smýšlení nečisté jest semeništěm zlého, ale city mravní a náboženské vedou k dobrému. Hlavně však třeba míti péči o to, abychom žili v **posvěcující milosti Boží**, poněvadž bez posvěcující milosti Boží nemůžeme nic záslužného pro život věčný vykonati, a bez života věčného vše ostatní jest bez pravé ceny.

III. Jako máme pečovati o svůj tělesný život, rovněž tak máme **pečovati o život bližního**.

O život bližního pečujeme, když mu prokazujeme dobrodiní, která prospívají jeho tělu, t. j. když mu prokazujeme „tělesné skutky milosrdenství“ a varujeme se všeho, co by mohlo býti příčinou tělesného poškození jeho, jako jest: nenávisť a závist, hněv a žárlivost, spílání a klení, neboli když s ním žijeme v **pokoji a svornosti**, t. j. beze svárů a hádek, a raději jsme hotovi zříci se svého práva, by se předešlo sváru.

Krásný příklad toho dal nám *Abraham*. Když totiž povstal svár mezi pastýři jeho a Lotovými o pastviště, učinil mu konec tím, že nabídl Lotovi, aby si vyvolil krajinu na levici nebo na pravici, sobě pak byl ochoten nechat krajinu pozůstalou.

Kdyby lidé více následovali krásného příkladu Abrahamova, kdyby byli ústupnější, bylo by mnohem méně rozepří, svárův a různic, mnohem méně rvaček a vražd!

IV. Máme též **pečovati o duši bližního**. To činíme, když se varujeme, abychom mu nedávali ani slovem ani skutkem příležitosti ke hříchu neboli abychom mu nedávali pohoršení, ale spíše naopak, když se přičiňujeme, bychom v něm budili touhu po dobrém neboli bychom mu **dávali dobrý příklad**.

Zkušeností je zjištěno, že příklad mocněji působí nežli slovo. Slovem se nám povinnost oznamuje, avšak

příkladem se dokazuje, že jest ji možno plniti. Slovo zní, příklad hřmí. Zejména ti mají dávatí dobrý příklad, kteří jsou ustanoveni k tomu, aby jiné vedli a učili. I nejdůtklivější napomenutí míjí se s výsledkem, není-li provázeno dobrým příkladem.

Dobrý příklad dávali: *Noe* lidem před potopou světa svou spravedlností a zbožností; *Job* svou trpělivostí a odevzdaností do vůle Boží; *Tobiáš* svou zbožností a štědrostí; *Daniel a jeho druzí* svou stálostí ve víře; *Eleazar* svou poslušností svatých zákonů; *první křesťané* svou čistotou mravů atd. — Jak mocně působí dobrý příklad osob výše postavených, vidíme na př. na *Doubravce*, dceři Boleslava Ukrutného, která ctnostným, v pravdě křesťanským životem obrátila manžela svého Mečislava, knížete polského, i jeho lid na víru Kristovu. — Také *Klotilda*, nábožná křesťanská manželka krále frankého Chlodvika I., byla původkyní obrácení manžela svého a jeho poddaných na víru Kristovu. Chlodvik dav se vyučiti v náboženství křesťanském, přijal potom s neobyčejnou slavností svatý křest. Jeho příkladu následoval celý národ, ba příklad jeho účinkoval mocně i na jiné kmeny germánské.

V. Spravedlnost a láska žádají, aby každý, kdo vědomě a svévolně způsobil bližnímu škodu, škodu tu nahradil, a to tak, aby sám neměl ze hříchu zisku, a poškozený škody, pokud je to vůbec možno. Totéž se poroučí v pátém přikázání Božím ve příčině škody, způsobené bližnímu na těle nebo na duši. Kdo tedy vědomě a svévolně způsobil **bližnímu škodu na těle nebo na duši**, jest povinen škodu tu napravití.

Ve příčině té platí tyto zásady:

a) Kdo bližního bezprávně *zabil*, jest povinen nastoupiti jaksi ve všecky povinnosti zavražděného, a tedy činiti všecko, co by zavražděný byl měl činiti. Musí tedy *pozůstalým*, kteří byli na jeho podporu odkázáni, dle sil svých nahraditi škodu, kterou předčasnou smrtí zavražděného utrpěli. Musí tedy podporovati manželku, děti, staré rodiče atd. zavražděného, seč síly jsou, a pokud i zavražděný byl by činil. — Dále musí nahraditi i osobám *cizím*, v čem smrtí zavražděného přišly ke skutečné škodě, na př. věřitelům, služebníkům atd., kterým zavražděný nemůže už zapravití dluhu nebo mzdy. — Hlavně však jest povinen za spásu duše zavražděného se modliti,

mši sv. obětovati, dle možnosti almužnu dávatí a jiné skutky kající konati.

b) Kdo bližního *poranil* nebo jakýmkoli způsobem na zdraví poškodil, jest povinen nahraditi poškozenému všechny *útraty* léčebné, všechnu *škodu* z poranění vzešlou a dáti i odměnu za přetrpěné bolesti, žádal-li by toho poraněný. Konečně jest povinen dáti náhradu i všem osobám *cizím*, jež přišly pro poranění poškozeného ke škodě a ztrátě, pokud ovšem škody ty předvídal aneb aspoň mohl předvídati a pokud síly jeho stačí.

c) Kdo dal bližnímu *pohoršení*, musí pohoršlivá slova odvolati, pohoršlivé spisy a obrazy odstraniti a dobrým příkladem svedeného k nápravě vésti, za něj se modliti a p.

Bylo-li několik osob účastno poškození tělesného nebo duchovního života bližního, všechny vespolek jsou povinny škodu hraditi. Jestliže některý spoluvinník nechce nebo nemůže nahraditi, ostatní jsou povinni společně nahraditi, mohou pak potom nadbytek učiněné náhrady vyhledávati u toho, jenž nahraditi nechtěl anebo na ten čas nemohl.

Pověděli jsme si podrobněji, co se poroučí v pátém přikázání Božím, totiž abychom pečovali o svůj život a svou duši; dále o život a duši bližního, a to tím, že s ním žijeme v pokoji a svornosti a dáváme mu dobrý příklad. Jestliže jsme způsobili bližnímu škodu na těle nebo na duši, poroučí se nám škodu tu napravití.

Co se poroučí v pátém přikázání Božím?

V pátém přikázání Božím se poroučí, bychom:

1. o život svůj a duši svou pečovali;
2. s bližním v pokoji a svornosti žili;
3. každému dobrý příklad dávali;
4. škodu, kterou jsme bližnímu na těle nebo na duši způsobili, zase napravili. (Otáz. 430.)

Jak se máme chovati ke zvířatům.

Páté přikázání Boží „Nezabiješ!“ vztahuje se nejen na lidi, nýbrž také na zvířata.

Bůh stvořil zvířata k našemu užitku a k naší potřebě, ježto nám poskytují pokrmu, nápoje, oděvu, léků, ano i radosti a pomáhají nám při práci, tak že bez nich nemohli bychom ani pole obdělávati a chleba si dobývati. Zvířata nám také věrně slouží, často věrněji než lidé. Proto můžeme jich užívati k tomu, k čemu jsou stvořena, ale při tom máme s nimi zacházeti lidsky; nemáme k nim býti ukrutnými, nemáme jich trápiti, týrati, práci přetěžovati a p.

Mnozí lidé nakládají se zvířaty tak, jako by to byly bytosti bezcitné a jako by bolesti necítily. Tací hřeší proti pátému přikázání Božímu.

Tak na př. hřeší *vozkové*, kteří nakládají mnohdy zvířatům více, nežli mohou utáhnouti, kteří si vylévají na nich zlost a bijou je necitelně, kteří nedají jim potřebné potravu nebo je chovají v místech nečistých a nezdravých. — Hřeší *kuchařky*, které při zabíjení, a *lékaři*, kteří při pokusech na živých zvířatech zbytečně zvířatům bolest prodlužují nebo zvětšují. — Hřeší *hoši*, kteří ničí ptačí hnízda, nebo kteří chytají hmyz a napichují jej na špendlík dřívě, než jej usmrtili. — Hřeší *lovci*, kteří pořádají tak zvané *štvanice*, t. j. divokou zvěř pomocí psů a střelců na smrt uštvávají. — Týráním zvířat se dopouštějí také ti, kdož *žabám* uřezují stehýnka a potom ještě živé do vody je házejí, kde tyto po několikadenních bolestech bídně hynou; kdož *raky* dávají vařiti do studené vody, kterou teprve pomalu ohřívají; kdož *husy* podškubávají, kdy nepelíchají. — I tak zvané *dostihy* a *zápasy s býky* ve Španělich jsou ukrutným týráním zvířat a skvrnou vzdělaného lidstva. — Týráním zvířat je, zaprahují-li se psi do těžkých vozíků.

Sami pohané měli v ošklivosti týráním zvířat.

Athenský soud „Areopag“, uslyšev, že jakýsi rozpustilý mladík vypíchal ptácatům oči, kázal ho bez prodlení zabiti, jelikož

měl za to, že z ukrutného mladíka vyrostе ukrutný muž, divoký tyran.

Byl to ovšem trest přísný, ale jest přece poučením, že rodiče, učitelé, představení mají přísně trestati každého, kdo se zvířaty nakládá nelítostně, ukrutně, protože, kdo jest nelítostný a ukrutný ke zvířatům, bývá také nelítostný a ukrutný k lidem. Mnozí lidé, kteří ve svém mládí nakládali ukrutně se zvířaty a je trýznili, nakládali v pozdějším věku podobným způsobem i s lidmi a dopouštěli se pak nezřídka i vražd.

Dokladem toho jest na př. císař římský Domician, který chytával mouchy, utrhával jim křídla a tak zmrzačené je pouštěl. A jako byl ukrutný k mouchám, tak byl také ukrutný k lidem; byltě z nejukrutnějších pronásledovatelů křesťanů.

Israelitům Bůh sám dal výslovné zákony, jak se má se zvířaty nakládati.

Tak na př. sedmého dne člověk neměl pracovati, a měl odpočívati i vůl i osel jeho. A jinde Písmo sv. dí: „*Uzřel-li bys, že osel leží pod břemenem svým, nepomíneš, ale pozdvihneš ho!*“ (II. Mojž. 3, 5.)

Zvířata, jejichž maso nám slouží za pokrm, jakož i zvířata, která nám škodí, smíme ovšem zabíjeti, ale nesmíme jich při zabíjení trápiti a mučiti.

Užitečných zvířat nemáme bez příčiny zabíjeti, neboť jsou to síly, které zadarmo pomáhají pracovati rolníkovi, ničíce škodlivý hmyz. Mnohý párek ptáků se svými mláďaty zničí ročně miliony škodlivého hmyzu. Kolik tisíc nádeníků bylo by třeba, aby tolik škodlivého hmyzu pohubili!

A přes to v jižním Tirolsku a v Itálii hubí se houfně a ukrutně vlaštovky a jiní těžní ptáci. — Miliony užitečného ptactva padá také za oběť módě; zdobí se totiž jejich peřím ženské klobouky. Hubením užitečného ptactva škodí si lidstvo nesmírně. Proč se tak úžasné množství rozličné mšice a škodlivý hmyz? Protože pronásledujeme užitečné ptactvo nebo ničíme jeho hnízda!

Nejen že nemáme zvířat týrati, trápiti a bez potřeby zabíjeti, ale naopak máme raději pečovati o je-

jich zdraví. Písmo sv. ve příčině té dí: „*Spravedlivý pečuje také o život dobytka svého, ale srdce bezbožných jest ukrutné*“. (Přísl. 12, 10.)

Kdo zvířata chová, jest povinen dáti jim potřebnou potravu, chovati je v čistotě a chrániti jich všeho, co by škodilo jejich životu. Nemá jich na př. napájeti, jsou-li uhřáta; v zimě nemá jich nechati dlouho státi venku, jsou-li zpocena atd. — Je známkou šlechetného srdce, ujímá-li se kdo v zimě ptactva, sype-li mu potravu a zavěšuje-li mu na jaře budky k hnízdění na stromech. Takováto péče o zvířata působí velmi ušlechtilé na člověka.

Jako je hříšno zvířata týrati a trápiti, tak je také hříšno chovati se k nim příliš něžně, milovati je jako lidi nebo více než lidi.

Někteří lidé velice milují kočky a psy. Mazií se s nimi jako s dětmi, chovají je, postýlky jim strojí a nejlepší pokrmy jim dávají. Ve mnohém domě na chudé a hladové dítě se oboří, prosí-li o almužnu, ale kočkám a psíkům dají smažená kuřata.

Často lze čísti v novinách, že lidé následkem mazlení se se psy zemřeli otravou krve nebo jinou ošklivou nemocí, kterou dostali od psů.

Před časem přinesly noviny tuto zprávu: V Berlíně začala jedna služebná dívka náhle churavěti, aniž bylo lze vypátrati příčinu nemoci. Konečně dověděl se lékař, že služka se ráda dávala líbatí psíkovi svých pánů. Pes měl červíky, které přenesl na služku, tak že se jí dostali do jater. V ukrutných bolestech zemřela.

Opakování.

Jak zní páté přikázání Boží? — Co se zapovídá v pátém přikázání Božím? — Kdo škodí *sobě* na těle? — Kterého hříchu se dopouští, kdo si bere život? — Jak se říká člověku, který si bere život? — Kdo na př. se dopustil samovraždy? — Proti komu hřeší, kdo sám *sobě* bere život? — Proč samovrah hřeší *proti Bohu*? — Proč samovrah hřeší *proti své duši*? — Proč samovrah hřeší *proti*

svým bližním? — Jakého hříchu se dopouští, kdo sám sobě bere život? — Co bývá hlavní příčinou samovraždy? — Co ještě vedle nevěry bývá příčinou samovraždy? — Které naruživosti zvláště vedou k samovraždě? — Kterak zoufalství přivádí k samovraždě? — Kdy samovražda není hříchem? — Kterak církev trestá úmyslnou samovraždu? — Ve kterém případě lze úmyslnému samovrahovi dovoliti církevní pohřeb? — Kdo dosvědčuje přičetnost nebo nepřičetnost samovrahovu?

Kterak může si člověk *ukracovati život?* — Kdo na př. vydává život svůj bez potřeby v nebezpečství? — Kdy je dovoleno vydati život svůj v nebezpečství? — Kdo na př. vydává život svůj v nebezpečství z lásky k Bohu a k bližnímu? — Co praví Ježíš Kristus o tom, kdo z lásky k němu ztratí život svůj? — Kdy je dovoleno zmrzačiti tělo své?

Kdo škodí *bližnímu* na těle? — Kterého hříchu se dopouští, kdo bližního bezprávně usmrcuje? — Kdo se na př. dopustil vraždy? — Kdo se dopouští vraždy *úkladné?* — Kdy je vražda vraždou *loupežnou?* — Proti komu hřeší vrah? — Proč hřeší vrah *proti Bohu?* — Proč hřeší vrah *proti zavražděnému?* — Proč hřeší vrah *proti příbuzným zavražděného?* — Proč hřeší vrah *proti celé společnosti lidské?* — Který *trest* ustanovil Bůh na vraždu? — Kterak zákon světský trestá vraždu? — Co bývá pro vraha největším trestem, i když ujde spravedlnosti lidské? — Která okolnost dokazuje nejlépe, že výčitky svědomí jsou pro vraha hrozným trestem? — Který trest čeká nekajícího vraha na věčnosti? — Kterak o tom svědčí Písmo svaté?

Čím se liší tak zvané *zabití* od vraždy? — Kdy není zabití hříchem? — Kdy je zabití tak zvanou *vraždou nepřímou?* — Kdo na př. stává se vinným vraždou nepřímou?

Dle čeho trestá se bezprávné *zranění bližního* na těle? — Kdo na př. bližnímu *ukracuje život?*

Kdy je *dovoleno* člověka usmrtiti? — Kdy pak může nastati případ *nutné sebeobrany?* — Kterých pravidel

je třeba šetřiti při nutné sebeobraně? — V kterém případě směli bychom usmrtiti nespravedlivého útočníka na náš majetek? — Z čeho je zřejmo, že *válka* je dovolena? — Co má předcházeti vypovězení války? — Kdo jedině smí začíti válku? — Co je pro dosažení vítězství ve válce dovoleno? — Čeho si nesmějí vojini dovoliti ve válce? — Kdy směli by poddaní odepríti účastenství ve válce? — Na koho padá zodpovědnost za krev ve válce prolitou? — Které lidi smí vrchnost *trestati smrti*? — Kterými slovy Pisma svatého jest odůvodněn trest smrti? — Proč by se nedoporučovalo odstraniti trest smrti? — Co jest účelem trestu smrti vedle potrestání zločince?

Co rozumíme *soubojem*? — Proč je souboj těžký hřích? — Co bývá nejčastěji příčinou souboje? — Proč není souboj správnou cestou k nápravě cti? — Na které pověře zakládá se souboj? — Kterak trestá církev souboj? — Který spolek u nás má za účel odstraniti souboj?

Čím hřeší se proti pátému přikázání *mimo skutky*? — Co bývá na př. často *příčinou* tělesného poškození bližního? — Uved' příklady, že *nenávisť . . . závist . . . hněv . . . žárlivost . . . spílání a klení* bývá příčinou tělesného poškození bližního nebo i vraždy!

Kdy je hříšno *přáti sobě smrti*? — Jak má křesťan snášeti utrpení tohoto světa? — Kdy jedině bylo by dovoleno přáti si smrti? — Kdo přál si na př. smrti z touhy po spojení s Kristem? — Kdy je hříšno *přáti bližnímu smrti*?

Kdo škodí *sobě* na duši? — Kdo škodí *bližnímu* na duši? — O kom říkáme, že bližnímu *dává pohoršení*? — Jak lze dávat bližnímu pohoršení *slovem*? — Kdo na př. dávat bližnímu pohoršení *skutkem*? — Které okolnosti mají vliv na *velikost viny* daného pohoršení? — Proč jest pohoršení velice *škodlivo*? — Kterak Ježíš Kristus odsuzuje pohoršení? — Co rozumíme pohoršením *vzatým*? — Jak jinak se říká pohoršení *vzatému*? — Proč se pohoršení *vzatému* říká *farizejské*? — Nad kterými skutky Ježíšovými na př. se farizeové pohoršovali? 3421.

Co se poroučí v pátém přikázání Božím? — Kterak pečujeme zvláště o svůj tělesný život? — Která přísloví poukazují na prospěšnost *střídmosti*? — Co praví přísloví o *čistotě*? — Čeho je třeba dbáti ve příčině čistoty těla? — Co se zvláště doporučuje pro zachování čistoty v obydlí? — Z kterých ustanovení Božích plyne, že si člověk má přát *odpočinku*? — Proč je třeba přát tělu odpočinku? — Uveď některý příklad, že *vášně* škodí zdraví! — Kterak si má člověk vésti v *nemoci*?

Kterak pečujeme o svou duši? — Kterak pečujeme o život bližního? — Kdo jest nám příkladem pokoje a svornosti s bližním? — Kterak pečujeme o duši bližního? — Kdo zvláště má dávat dobrý příklad? — Kdo působil zdárně dobrým příkladem?

K čemu je zavázán, kdo bližního bezprávně zabil? — Co musí nahraditi, kdo bližního poranil? — Co jest povinností toho, kdo dal pohoršení?

Na koho kromě lidí vztahuje se také páté přikázání Boží? — Kdy smíme zvířata zabíjeti? — Čeho však se musíme vstříhati při zabíjení zvířat? — Kterých zvířat nemáme bez příčiny zabíjeti? — Kterak se v tom ohledu namnoze chybuje? — Čeho je se třeba chrániti při péči o zvířata?

O šestém přikázání Božím.

Jak zní šesté přikázání Boží?

Š e s t é p ř i k á z á n í B o ž í z n í: „N e s e s m i l n í š!“ (Otáz. 431.)

Co se zapovídá v šestém přikázání Božím.

Dokud člověk poslouchal Boha, dotud celá příroda byla mu poddána, a ovšem i vlastní jeho tělo. Ale když se první rodiče Bohu zprotivili, ztratili vládu i nad přírodou i nad svým vlastním tělem, tak že mu nemohli již dle libosti vládnouti, neboť se v něm rozhostily zlé žádosti a začaly proti duchu krutý boj. S prvotním hříchem

dědíme i jeho následky, a proto i my musíme snášeti ná-tisky zlých žádostí, jež nás lákají, abychom vyhledávali požitků a rozkoší tělesných, a musíme se jim stavěti všemi silami svobodného ducha na odpor.

Kdo zlým^ě žádostem, jež ho lákají k tělesným po-žitkům a rozkošem, v ničem nepovoluje, o tom se říká, že je „*cudný*“ neboli „*čistotný*“, a ctnosti jeho se říká „*cudnost*“ neboli „*čistota*“. — Kdo se nikdy proti či-stotě neproviní, tomu se říká „*panic*“, je-li pohlaví mužského, „*panna*“, pakli pohlaví ženského. Ctnosti jejich se říká „*panictví*“ nebo „*panenství*“ nebo také „*nevinnost*“ svatá neboli andělská, poněvadž činí člo-věka podobného andělům. Ano nevinnost v jistém smyslu vyvyšuje nás až i nad anděly, poněvadž te-prve krutým bojem dosahujeme toho, co oni, nema-jíce těl, mají bez boje, že se totiž stáváme schopnými chápati Boha a božské věci a je milovati, jak svědčí kniha Moudrosti: „*Neporušitelnost působí, aby člověk byl blízko Boha*“. (Moudr. 6, 20.)

Poněvadž čistota jest pro rozpoutanou, zdědě-nou žádostivost ctnost velice nesnadná, Bůh dal nám k snadnějšímu opatrování a zachovávání jí zvláštního strážce — „*stud*“. Studem nazýváme vnitřní cit, jímž rychle, ano bez rozmýšlení poznáváme, co jest proti čistotě, ošklivíme si to, poznáváme v tom svou *hanbu* neboli *hanbíme se*. — Stud duše jeví se i na těle, že se totiž při věcech směřujících proti čistotě *červenáme* na tvářích a na čele.

¶ Kdo dbá studu neboli kdo se stydí a pojímá v oškli-vost vše, co se mu zdá býti proti čistotě, je „*stydlivý*“, a ctnosti jeho se říká „*stydlivost*“. — Kdo však jedná proti studu, stud v sobě ubíjí, o tom říkáme, že se ne-stydí, neboli že jest „*nestydatý*“, „*nestoudný*“, a ne-pravosti jeho se říká „*nestydatost*“. A jako se stud duše jeví zevnitř na těle, tak i člověk nestoudný projevuje nešlechtnost tvářností, zvláště pohledem.

Kdo pozbude čistoty, je „*nečistý*“, „*smilný*“, „*chlipný*“, „*oplzlý*“, „*necudný*“, a jeho nemravu se

říká „*nečistota*“, „*smilstvo*“, „*chlípnost*“, „*oplzlost*“, „*necudnost*“.

Čistota a nevinnost je nejdrahocenější náš poklad. Kdyby člověk měl všechny statky, všechny poklady světské, nebyl by tak šťasten, tak bohat, jako duše čistá, nevinná. Neboť Bůh miluje tu krásnou ctnost nade všecko. To Ježíš Kristus sám zřejmě dokázal. On sám byl nejsvětějším panicem, pannu vyvolil si za matku, čistého panice za pěstouna. — Sv. Jan evangelista byl přede všemi apoštoly vyznamenán tím, že mohl při poslední večeři spočinouti na prsou Ježíšových a býti nazván „miláčkem Páně“, jen proto, že byl panic. — Po namahavých pracích bývalo viděti Ježíše často uprostřed nevinných dítek, na něž s radostnou tváří kladl ruce a žehnaje jim volal ku přítomným: „*Nebudete-li jako maličká pacholata, nevejdete do království nebeského*“. A v říši nebeské podle Zjevení sv. Jana sněhobílé zástupy svatých paniců a panen doprovázejí neposkvrněného Beránka Božího, Ježíše Krista, kamkoli jde, a zpívají píseň novou, které nikdo jiný nemůže zpívati. Tak Ježíš Kristus vždy a všude dokazoval, že cena čistoty jest nevýslovně veliká. Proto také slíbil jí zvláštní odměnu. Kdežto na př. praví: „*Blahoslavení tiší, neboť zemí vládnouti budou; blahoslavení pokojní, neboť synové Boží slouti budou; blahoslavení milosrdní, neboť milosrdenství dojdou*“, o čistých dí: „*Blahoslavení čistého srdce, neboť Boha viděti budou*“. Za čistotu srdce tedy Ježíš Kristus slibuje největší odměnu, odměnu nebeskou, obzvláštní blízké, věčné patření na Boha tváří v tvář.

Poněvadž čistota jest tak drahocenná a Bohu milá, a poněvadž jest za ni slíbena odměna tak veliká, máme jí bedlivě stříci a pečlivě se chrániti všeho, co by ji porušilo nebo k porušení jejímu vedlo.

K ochraně čistoty Bůh dal šesté přikázání: „*Nesemilnější!*“, t. j. nebudeš se dopouštěti hříchu smilstva; v přikázání tom zapovídá se všecko, co porušuje čistotu nebo stydlivost a co k porušení čistoty svádí.

Co se zapovídá v šestém přikázání Božím?

V šestém přikázání Božím s e z a p o v í d á:

1. všechno, co porušuje čistotu nebo stydlivost;
2. všechno, co k porušení čistoty svádí. (Otáz. 432.)

Co porušuje čistotu.

Nejdříve si pohovoříme o tom, co porušuje čistotu.

a) Duši naši možno v jistém smyslu přirovnati k zrcadlu. I nejjasnější zrcadlo ztrácí lesk, dýchne-li se na ně, byť jen nepatrně; nabývá však zase dřívějšího lesku, jakmile dýchnutí přejde. Podobně je tomu také s naší duší. Tím dechem, kterým se ihned kalí lesk nevinnosti, jsou neslušné, **nepočestné myšlenky**. Takové myšlenky povstávají často v duši mimoděk, že mnohdy ani nevíme, jak tak nenadále povstaly. Jakmile je zpozorujeme, máme je ihned potlačit, zapudit. Učiníme-li tak, duše nabývá ihned předešlého lesku, čistota její nebyla nijak porušena, ani poskvrny hříchu v ní nezůstalo, protože nepočestné myšlenky *nebyly dobrovolné*.

Než, bohužel, někdy, ba často, nepočestné myšlenky *bývají úplně dobrovolné*. Duši představí se nestoudná myšlenka. Duše je si úplně vědoma, že ta myšlenka jest nepočestná, ale vůle jí nezapuzuje, nýbrž naopak s ní souhlasí, udržuje ji, mysl se jí baví, srdce se jí těší a v ní se kochá. Toť nepočestná myšlenka dobrovolná. Duše je ní znečištěna, lesk nevinnosti zmizí z ní úplně. Stane se jí jako zrcadlu, když by rtuť v jeho pozadí buď přílišnou vlhkostí nebo úmyslně byla od skla odloučena. Oko tělesné ovšem nevidí ztráty toho milostivého lesku, ale Bůh ji vidí a lká nad porušením čistoty.

Z nepočestných myšlenek povstávají **nepočestné žádosti**, t. j. touha po něčem nepočestném. Také žádosti nepočestné povstávají často mimovolně v srdci našem, přece však častěji vzbuzujeme je sami svými nepočestnými myšlenkami. Nepotlačíme-li nepočestné

žádosti, ale přejeme-li si, aby jí bylo vyhověno, dopouštíme se hříchu proti čistotě.

Čistotu tedy porušují za prvé **dobrovolné nepočetné myšlenky a žádosti**. Proto chraňme se jich co nejvíce, nikdy jich sami v duši nevzbuzujme, a povstanou-li v ní mimovolně, bez naší viny, všemi silami je zapuzujme! Nepočetné myšlenky a žádosti podobají se jiskře; kdo udusí jiskru, zamezí plamen, jemuž nebylo by lze odolati.

Co porušuje čistotu za prvé?

b) *Sv. Bernardin* ze Sieny proslul obzvláštní stydlivostí. Když uslyšel slovo jen poněkud neslušné, ihned se zarděl a projevil nelibost. A tím způsobil, že se nikdo neosmělil promluvit před ním nestoudného slova. „Ticho! Bernardin přichází,“ říkali lidé, když neslušně mluvící viděli jej přicházeti.

Na sv. Bernardinovi máme příklad, jak i my si máme vésti, slyšíme-li mluvit **nepočetné řeči, žerty** a zpívati **nepočetné písně**. Máme ihned odvrátiti mysl od **takových řečí, žertů a písní** nijak si v nich nelibujíce a k nim nesvolujíce. Kdybychom v nepočetných řečech, žertech a písních, jež slyšíme, měli zálibu, byli rádi, že je slyšíme, porušovali bychom tím těžce čistotu. Bohužel, že mnoho jest lidí, kteří porušují čistotu poslušáním řečí, žertů a písní nestoudných a nepočetných! Měli by se jako sv. Bernardin zardívati neb aspoň oči klopati, měli by zálibu v takových věcech ze srdce svého vypuzovati, měli by dle možnosti nevoli a nelibost nad tím projevovati, ale oni činí právě naopak! Mlčí k řečem, žertům a písním nestoudným, ba smějí se jim a tak mlčky je schvalují! Takových lidí nikdy nenásledujme! Mluví-li kdo před námi nepočetně, zakřikněme bez bázně takového mluvku a zapovězme si rázně nepočetné řeči, žerty nebo písně, zavedme řeč na něco jiného nebo z takové společnosti odejdeme!

Jistý hostinský, který si rád nevinně zažertoval, nemohl snést řeči nestydatých. Jestliže některý host začal nepěkně mluvit, hostinský hned zavedl hovor na jiný předmět anebo hosta napomenul, aby mluvil o něčem rozumnějším. Jednou přišel do hostince jakýsi cizinec a počal nestydatě mluvit. Hostinský se naň přísně podíval, a když to nepomohlo, poručil otevřít okna. Všichni se udiveně tázali, co to dělá; hostinský odpověděl, že větrá, poněvadž cizinec svou nestydatou řečí otrávil vzduch ve světnici. Cizinec rozzlobeně pravil: „Toť si člověk nesmí v hospodě ani zažertovati!“ Ale hostinský mu odpověděl: „Což pak myslíte, že hostinec je místo pro neslušné řeči? Těší mne, že jste ke mně zavítal, ale nectnou hubu měl jste nechat venku. Slušný žert slyšíme i my rádi.“ — Kéž by takových hostinských bylo hustě!

Porušuje-li se čistota dobrovolným *posloucháním* nepočestných řečí, žertů a písní, kterak teprve se porušuje svévolným *mluvením* takových řečí a žertů a zpíváním takových písní! A bohužel, není snad žádný hřích tak rozšířen, jako nepočestné řeči, žerty a písně! Neboť čím se nejobyčejněji baví mladí lidé? Nestoudností! Třeba hodiny vytrvají, tropíce neslušné žerty, zapřádajíce nemravné rozhovory nebo zpívajíce sprosté, oplzlé odrhovačky, jako by se o ničem ušlechtilejším nedalo ani mluvit! Nezřídka i ženatí muži a vdané ženy, ba i starci a stařeny, jejichž tělo se již shýbá ke hrobu, mívají zalíbení v nestoudných řečech, žertech a písních a poskvřňují jimi jazyk svůj! Myslím, že taková zábava jest nejméně doporučení hodna! Kdo nepočestně mluví, dává pohoršení a ukazuje, že není mravný. Proto sv. Jeroným praví: „*Kdo má zálibu v nepočestných řečech, není daleko od hříšných skutků*“. A věru, těžko nalézti člověka, který, jsa nepočestný v řečech, byl by počestný ve mravech. Ba možno směle tvrditi, že veliký počet křesťanů bude se trápati v pekle jen proto, že nepočestnými řečmi, žerty a písněmi porušili čistotu.

Nepočestné řeči, žerty a písně jsou druhý způsob, jímž se čistota porušuje.

Co porušuje čistotu za druhé?

c) Francouzský král *Ludvík VIII.* byl jednou pozván od bohatého knížete na hostinu. Vkročiv do jídelny spatřil,

že jest naplněna nestoudnými obrazy. I obrátil se a chystal se odejíti. Když však byl snažně žádán, aby ráčil zůstat, prohlásil vážně: „Tedy mi připravte takové místo, abych jako křesťanský král mohl bez uzardění pozdvihnouti oči!“

Jak krásný příklad stydlivosti spatřujeme v tom jednání! Král ten nechtěl ani pohledem porušiti čistoty a stydlivosti. Kéž by příkladu jeho všickni křesťané následovali! Než, bohužel, co hříchů bývá napácháno právě **nepočestnými pohledy** buď na sebe, nebo na osoby druhého pohlaví, nebo na obrazy, sochy a p. Mnozí neodvrátí ani tehdy očí od předmětu nepočestného, když v srdci jejich povstávají zlé myšlenky a žádosti, ba s tím větším zalíbením se v pohledech těch kochají. Že se čistota jejich tím způsobem velice porušuje, jest na bíledni. O tom přesvědčuje nás Písmo svaté.

Když *potomci nábožného Séta*, kteří věrně Bohu sloužili, uzřeli dcery lidské, t. j. dcery z potomstva Kainova, že by byly krásné, pokazili se a hřešili s nimi. — Moudrý král *Šalomoun* nepočestnými pohledy na ženy pohanské tak nakazil srdce své, že je uvedl do země israelské, k vůli nim zavedl v říši své modly a sám se jim klaněl.

Porušují-li čistotu nepočestné myšlenky a žádosti, nepočestné řeči, žerty a písně a nepočestné pohledy, tím více ji porušují **nepočestné skutky**.

O nepočestných skutcích nemělo by ovšem mezi křesťany býti ani řeči, jak sv. Pavel napomíná, řka: „*Smilství však a všeliká nečistota . . . nebud' ani jmenováno mezi vámi, jakož sluší na svaté*“ (Efes. 5, 3); avšak, poněvadž skutky ty zvláště v dobách nynějších jsou až nad míru, bohužel, i mezi křesťany rozšířeny, a poněvadž přivádějí nesmírnou zkázu na pokolení lidské, jest nutno i o nich pro výstrahu aspoň krátce promluvíti.

Skutkem porušuje čistotu, kdo sám na sobě nebo na jiných nebo spolu s jinými činí něco nepočestného.

Nepočestné skutky mají rozličná jména dle toho, kdo s kým se jich dopouští.

Prohřešují-li se spolu nepočestně dvě *svobodné* osoby různého pohlaví, dopouštějí se »**smilstva**«. — Prohřešuje-li se kdo nepočestně s *příbuznou* osobou druhého pohlaví, jako na př. bratr se sestrou, bratranec se sestřenicí a pod., dopouští se »**krvesmilstva**«. Hřích ten je tak ohavný, že sv. Pavel se pranic nerozpakoval křesťana v Korintě, jenž se ho dopustil, vyloučiti z církve. — Prohřešuje-li se kdo nepočestně s osobou druhého pohlaví, jež jest *v náležité manželství* oddána, dopouští se »**cizoložstva**«. Jsou-li oba vinníci v manželství, dopouštějí se cizoložstva dvojího. — Prohřešuje-li se kdo nepočestně s osobou druhého pohlaví, kterou *násilím* ke hříchu přinutil anebo *lživě* učinil neschopnou, aby odpor činila, dopouští se »**násilného smilstva**«. Nepravost tu i zákon světský trestá, a to těžkým žalářem pěti- až desítiletým. Vzejde-li z toho násilí osobě, již bylo ublíženo, důležitá škoda na zdraví, nebo dokonce na životě, prodlužuje se trest na těžký žalář desíti- až dvacetiletý. Způsobí-li se osobě, již bylo ublíženo, smrt, zločin ten se trestá těžkým žalářem doživotním. (§ 126. tr. z.) — Prohřešuje-li se kdo nepočestně s osobou druhého pohlaví, již *není ještě čtrnáct let*, anebo s osobou, která jest *bezbranná* nebo *bez sebe*, dopouští se »**zprznění**«, jež se trestá těžkým žalářem ročním až pětiletým; jsou-li okolnosti velmi přitěžující, až desítiletým, a je-li osobě té nějak ublíženo, až dvacetiletým. (§ 128. tr. z.) — Prohřešuje-li se kdo nepočestně s osobou druhého pohlaví, jež se *závázala slibem čistoty*, dopouští se »**svatokrádeže**«. Je-li druhý spoluvinník vázán též slibem čistoty, dopouštějí se svatokrádeže dvojí. Svatokrádež ta sluje *osobní*. (Viz 1. přík. Boží str. 67.) — Dopouštějí-li se nepočestného skutku dvě osoby *stejného pohlaví*, dopouštějí se »**němého**« neboli »**sodomského hříchu**«. *Němým* se nazývá proto, že dle učení apoštolského o něm ani mluveno býti nemá; **sodomským** pak proto, že se ho obyvatelé Sodomy dopouštěli. — Dopouští-li se kdo nepočestného skutku *se zvířetem*, dopouští se »**zhovadilosti**«. Na hřích ten byl zákonem Mojžíšovým ustanoven trest smrti. Nyní se trestá těžkým žalářem ročním až pětiletým. (§ 130 tr. z.) — Zachází-li kdo pro ukojení tělesných žádostí *sám se sebou* nečistě, dopouští se »**samoprzně**« neboli »**onanie**«. Písmo svaté nazývá to »**měkkostí**«. Hřích ten svatý Pavel uvádí mezi těmi, jež vylučují z království nebeského. Pravit: „*Měkci nebudou královstvím Božím vládnouti.*“ (I. Kor. 6, 10.) Samopržeň nejen že vylučuje z království nebeského, ale i na světě mívá hrozné následky, neboť podkopává zdraví, seslabuje tělo a ducha co nejtěsněji s ním spojeného, otupuje rozum, paměť, svobodu vůle, přivádí rozmanité nemoci a předčasnou smrt, činí člověka zádumči-

vým, těžkomyslným, ba nezřídka dohání jej k zoufalství. Nepravost ta stává se také snadno hrozným nenapravitelným zvykem, poněvadž k ní člověk má vždy příležitost. A nejsmutnější při tom jest, že nepravost ta bývá ve zpovědi velmi často zamlčována. Ti, kdož jsou jí oddáni, buď se ani slovem o ní nezmíní, nebo na sebe žalují jen, že měli nečisté myšlenky a žádosti, ale že také něco zlého dělali, o tom mlčí. A tak se stává, že zamlčují hříchi ten často dlouhou řadu let, hromadí nehodným přijímáním svátostí svatokrádež na svatokrádež a klesají konečně tak hluboko, že jim pak není už pomoci.

Nepočestné pohledy a všecky nepočestné skutky jsou třetí způsob, jímž se čistota porušuje.

Co porušuje čistotu za třetí?

Kdo dovede pověděti všecko, co porušuje čistotu?

Čistotu porušují:

1. dobrovolné nepočestné myšlenky a žádosti;
2. nepočestné řeči, žerty a písňe;
3. nepočestné pohledy a všecky nepočestné skutky.

(Otáz. 433.)

Co svádí k porušení čistoty.

Co se zapovídá v šestém přikázání Božím za druhé? (Všecko, co k porušení čistoty svádí.)

K porušení čistoty svádějí rozmanité věci.

a) *David* byl zajisté muž dle srdce Božího, mnohou milostí Boží obdařený, a přece klesl do hříchu šestým přikázáním Božím zapovězeného, porušil čistotu. A co bylo toho příčinou? Procházeje se jedenkrát na střeše domu svého, uzřel naproti myjící se Betsabu, manželku Uriášovu. Neopatrný, všetečný pohled na ni probudil v srdci jeho zlé myšlenky a žádosti, jimž nedovedl odolati, a tak se dopustil cizoložstva. — Z téže příčiny provinili se oni *dva starci*, o kterých se vypravuje v knize Danielově. Jediný všetečný pohled na Zuzanu roznítil v srdci jejich oheň nečistých žádostí a sváděl je k tomu, že se chtěli dopustiti nepočestného skutku.

A tak mnozí lidé porušili čistotu jen **pro všetečnost očí**, jen proto, že svých očí nedrželi na uzdě. A není

také divu! Kdo všetečně na všecko se dívá, ať je to dobré nebo zlé, dovolené nebo nedovolené, snadno probudí v srdci svém hříšné myšlenky a žádosti a sotva uchrání se od hříšného skutku. Proto moudrý Sirach napomíná: „*Na žádného člověka pro krásu nevzhledej a uprostřed žen nepřebývej, nebo ze šatů pochází mol, a od ženy nepravost muže*“ (Sir. 42, 12. 13.) — Také sv. otcové a učitelé církevní učí, že všetečné oči jsou velmi nebezpečny čistotě. Sv. Augustin na př. praví: „*Jakmile se oči pohledem hledí pokochati, zmocňuje se hřích srdce*“. A sv. Isidor dí: „*Oči jsou přední šípové chlipnosti. Pohleděním zlé žádosti se vzbuzují*“.

Přemáhejme tudíž všetečnost očí, buďme na oči své opatrní! Nikdy bez potřeby a lehkomyšlně neutkvívejme pohledem na osobách nebo věcech, které v nás zlou žádost vzbuzují a podněcují. Přejde-li nám mimovolně něco na oči, co v nás probouzí zlé myšlenky, odvráťme od toho ihned oči a mysl svou povznesme k Bohu a jistě se proti čistotě tak snadno neprohřešíme!

Všetečnost očí jest první, co svádí k porušení čistoty.

Co svádí k porušení čistoty za prvé?

b) *a*) Římský císař *Tiberius*, jenž byl oddán smilstvu, měl ve svém paláci samé nemravné obrazy, aby ti, kdož k němu přišli, pohledem na ně byli svedeni k hanebnostem.

A bohužel, i přemnozí křesťané rádi se dívají na **nemravné obrazy** a často v příbytcích svých je vyvěšují. Smutným také je zjevem nynějšího pokroku, že přemnozí malíři a sochaři libují si malovati a tesati nemravné obrazy a sochy, lidské nahotiny, jež pak veřejně vystavují na odiv a nabízejí ke koupi. A podivno! Výplody duše jejich jsou houfně obkloповány a čteně kupovány! Nejsmutnější při tom jest, že i děti dosud nezkažené mají příležitost obrazy a sochy ty vidati a tak bráti úhonu na mravní čistotě, neboť takové nemravné obrazy svádějí velice k porušení čistoty, a mnozí se skutečně jen proto oddali skut-

kům nečistoty, že pohlížením na nemravné obrazy a sochy vzbuzovali v srdci svém neslušné představy, rozněcovali zlou žádostivost a podráždili ji tak, že jí potom nedovedli a nemohli na uzdě udržeti. Proto již pohané starali se o to, aby nemravné obrazy nikde se netrpěly, protože se jimi mládež vybízí k hanebnostem. Nedejme se zahanbiti pohany, a pokud na nás jest, netrpme nikde obrazů nemravných, od obchodníků, kteří nemravné obrazy vystavují, nic nekupujme a jejich závodům se vyhýbejme!

β) Co platí o nemravných obrazech, platí též o **nemravných knihách a spisech**. — Knihy možno přirovnati ku střelné zbraní. Střelná zbraň může býti užitečnou; když na př. někdo koná nebezpečnou cestu za noci a má při sobě střelnou zbraň, cestuje bezpečněji, jelikož má za to, že se lehce ubrání, kdyby ho někdo přepadl. A tak je tomu i s knihami. Dobré knihy mohou působiti, že lehčeji kráčíme životem, že lehčeji přemáháme obtíže, jež se nám staví v cestu. Ano dobré knihy mohou působiti, že se lehčeji ubráníme vrahu své duše, hříchu. Tak na př. sv. Ignác z Loyoly leže poraněn v nemocnici čtením dobrých knih obrátil se k Bohu a stal se svatým. — Střelná zbraň může však také škoditi. Jak mnozí hráli si zbraní a poranili se neb i zabili sebe nebo jiného! Ano i úmyslně člověk zabíjí sebe nebo jiné střelnou zbraní. A tak je to i s knihami. Jsou knihy, které si hrají myslí čtenářovou; jsou to knihy zábavné. Některé takové knihy napínají velice mysl, ale zároveň rozčilují, a poněvadž jsou psány o věcech nebezpečných, ohavných, nemravných, kazí srdce, budí nestoudné myšlenky a žádosti a přivádějí často k životu hříšnému, nemravnému, a tak vraždí duši. Proto jest velice potřebí býti opatrným ve příčině četby a dbáti, aby morovina špatných, nemravných knih a spisů neměla k nám přístupu. Chráníme-li se nezdravého a jedovatého pokimu a nápoje, tím více máme se chrániti jedovatiny duchovní! Zlaté pravidlo v příčině četby jest, nečisti všeho, co nám

do rukou přijde, nýbrž napřed každou knihu prohlédnouti nebo se s někým zkušeným poraditi, a pak se teprve rozhodnouti, budeme-li ji čísti či nic. Také při vypůjčování knih je třeba veliké opatrnosti, neboť ve mnohých půjčovnách jsou vedle knih dobrých a nezávadných také četné knihy špatné, nebezpečné, zvláště mládeži. Zkušenost dokazuje, že mnozí mladí lidé ztratili záhy nevinnost jen špatnou četbou. A za našich časů není o takovou četbu nouze. Můžeme směle tvrditi, že dvě třetiny vydávaných knih a spisů jsou ceny pochybné a pro mravnost nebezpečné. Zvláště mravnosti a čistotě srdce jsou nebezpečny romány a různé povídky a časopisy obrázkové. V knihách těch ustavičně se popisuje láska, líčí se řeči a skutky nemravných osob, tak jako by to bylo něco dovoleného a dobrého. Čtenáři z takových knih ssají nečistotu, v srdcích jejich probouzejí se nepočetné myšlenky a žádosti, a není pak divu, když se později sami podobných nemravností dopouštějí.

Vedle všetečnosti očí k porušení čistoty svádějí též **nemravné obrazy a čtení nemravných knih a spisův.**

Co svádí k porušení čistoty za druhé?

c) Za císaře Ferdinanda vystoupila při dvorním koncertu první zpěvačka v tak nepočetném oděvu, že stydlivá císařovna Marie Anna nemohla na ni ani popatřiti. Proto poslala jí svůj vzácný šátek, aby si jej přes ramena přehodila a nahotu svou jím zakryla.

Přirozený, Bohem člověku vštípený stud učí člověka se odívat. Ani divoch nemůže potlačiti studu úplně, a proto i on přikrývá aspoň z části tělo své. Hlavním účelem oděvu tedy jest zakrývání těla; udržování těla v přiměřeném teple jest vedlejším účelem oděvu. — Avšak, bohužel, jak z uvedeného příběhu zřejmo, neužívá se oděvu vždy jen k těmto účelům! Přemnohým lidem, zvláště ženám, slouží oděv za prostředek k ukájení marnivosti a pýchy a k probouzení smyslných žádostí v těch, kdož na ně patří.

Strojí se nádherně, často až nápadně, nepočestně a nestoudně! Účelem jejich při tom bývá upozorniti na sebe a zvláště zalíbiti se druhému pohlaví. Jaké tím dávají pohoršení a jak svádějí k nečistotě, netřeba dokazovati. Skutečné případy dávají o tom zřejmě důkazy. Jak mnohý jinoch byl by zachoval srdce své neporušené, kdyby se byl řídil radou Písma svatého: „*Odvrať tvář svou od ženy vystrojené!*“ (Sir. 9, 8.) — Jak mnohá matka oplakává mravní zkázu své dcery, ale nevzpomíná, že ji sama zavinila tím, že dítěti svému trpěla zbytečnou nádheru, přepych a **nepočestnost v oděvu**, která se jí stala osudnou! Dobře praví sv. Bernard, že nestydatě ošacená osoba není toliko „*nástrojem, kterého ďábel k zahubení duší lidských užívá*“, nýbrž že taková osoba i sebe pohoršuje a vlastní duši v největší nebezpečnosti vydává. Sv. Cyprián pak píše, že nepočestně oděná žena je „*dýkou a jedem všem, kteří ji spatřují*“.

Nepočestnost v oděvu je třetí, co svádí k porušení čistoty.

Co svádí k porušení čistoty za třetí?

d) a) V Písmě svatém čteme: „*Může-li člověk skrýti oheň do klína, aby roucho jeho nehořelo? Nebo může-li choditi po řevavém uhlí, aby nohy jeho se neopálily?*“ (Přisl. 6, 27. 28.) Slova tato možno též dobře obrátiti na každého, kdo lehkomyšlně a příliš volně obcuje s osobami druhého pohlaví. Takový neuchrání se hříchu, nezachová čistoty! S počátku šetří se sice při schůzkách cudnosti, ale ponenáhlu vkrádají se do srdce nepočestné myšlenky a žádosti, od nichž není příliš daleko k nepočestným žertům, pohledům a ke skutečnému hříchu nečistoty. Jak mnoho ctnostných a bohabojných jinochů a dívek kleslo v neřest a hanbu **pro příliš volné obcování s osobami druhého pohlaví!** Zvláště čistotě nebezpečny jsou tajné noční schůzky osob různého pohlaví. Vědomí, že jich nikdo nevidí, ba že ani sebe nevidí, seslabuje v nich stydlivost, vašeň nedá

jim^ě vzpomenouti na vševědoucí oko Boží a přemáhá je tak, že se dopouštějí hříchu, kterého by se před lidmi nikdy nedopustili.

β) Jakýsi Portugalec měl jediného syna, jež vroucně miloval. S bolestí však pozoroval, že syn jeho po nějaký čas přidržuje se zlých druhů, bál se proto o jeho nevinnost a napomínal ho. Syn vyslechl sice napomenutí otcovo uctivě, pravil však, že není třeba se obávat; mají-li druhové vady, že on se přičiní, aby je odložili. Otec se nespokojil tou odpovědí, ale jednoho dne dal synu darem bedničku plnou krásných merunek; mezi ně však vmísil několik nahnilých. Syn chtěl nahnilé merunky vybrati, aby se zdravé od nich nepokazily, čehož však otec nedopustil a schoval si klíček od bedničky. Po delším čase teprve dovolil otevřít bedničku. Než jaká to změna! Všecky merunky byly zkaženy a vydávaly ošklivý zápach. Skoro s pláčem syn litoval ztráty. Ale otec řekl mu vážně: „Synu! Tu vidíš, že se dobří snáze nakazí od zlých, než zlí napraví od dobrých.“ — Syn poznal, jak velice bloudil, a jak moudrého, svědomitého má otce.

Z toho podobenství poznáváme, jak velice nebezpečna je zlá, **lehkovážná společnost**, totiž taková, jejíž členové berou ctnost vůbec a cudnost zvláště na lehkou váhu, že hříchů proti nim svědomí si nečiní a p. Že v takové společnosti lze snadno porušiti čistotu, netřeba dokazovati. Zkušenost jest ve příčině té nejlepší svědkyní! Veřejné hostince, soukromé domy, v nichž se lidé zkažení scházejí, ano i pastviny mohly by mnoho vypravovati, jak zhoubně působí trvání ve společnosti druhů zkažených! Pravdou jest a zůstane: „*Zlé společnosti kazí dobré mravy*“.

Příliš volné obcování s osobami druhého pohlaví a lehkovážná společnost je čtvrté, co svádí k porušení čistoty.

Co svádí k porušení čistoty za čtvrté?

e) α) Významná jsou slova, jež sv. František Saleský napsal o tanci: „*Smýšlím o tanci jako lékařové o houbách, že totiž nejlepší houby za mnoho nestojí. Máš-li tedy houby*

jísti, hled' je dobře uvařiti a okořeniti; a máš-li nevyhnutelně tančiti, hled' to dělati s dobrým úmyslem, ctně a vážně. — Jez málo hub a zřídka, radí lékaři; podobně radim já; Tanči málo a zřídka, neboť při vši opatrnosti je to věc nebezpečná.“

Se slovy těmi nutno jen soublasiti! Tanec sice sám o sobě není hříchem, ale nebezpečný je vždycky. Ani ctnostnému člověku nelze se při něm uchrániti nečisté myšlenky nebo žádosti. Věc je docela přirozena. Tančící jsou rozdrážděni divokou hudbou, opojnými nápoji, veselými řečmi a zpěvy, blízkým stykem a příliš volným obcováním, což vše velice probouzí lidskou smyslnost a snadno svádí ke hříchu.

Vším právem mohl tedy sv. Efrem říci: „*Kde jsou tance, tam se koná slavnost ďáblova*“. A sv. Karel Boro-mejský přirovnává tanec ke kruhu, v jehož středu jest ďábel, kolem něho pak jeho přívrženci. Takové nespořádané, neslušné tance zajisté ničí nevinnost, která se pak cestou z tančírny klade do hrobu. Ó, jak mnohá nevinnost byla by zůstala neporušena, kdyby nebylo neslušných tanců! Komu je tedy čistota drahá, ten učiní nejlépe, když se tanci úplně vyhne. Než, bohužel, zkušenost ukazuje, že málo je těch, kteří by nebezpečnost tance uznávali. Dokazuje to nejlépe ta okolnost, že téměř každá slavnost musí se zakončiti tancem, a že při tanci je téměř vždy plno, byť trval po celou noc. Z tančírny mládež neutiká tak, jako z chrámu Páně, kde jest jí dlouho půl hodinky nábožnou modlitbou Boha uctívati, ale zůstati v hospodě při tanci třeba celý den a celou noc, to jí neomrzí! Ba nezřídka bývá viděti při nebezpečném tanci i děti nedospělé, školou ještě povinné, ano i děti, které se sotva naučily mluvití a choditi! Pak ovšem není divu, že za našich dnů je tolik zkažených mladých lidí!

β) Jako tance tak také **divadelní hry a představení** jsou nebezpečny čistotě. Divadlo jest prý školou života. To ovšem jest pravda; bývají-li představovány děje, které souhlasí s náboženskými zásadami křesťan-

skými, divadlo může skutečně prospěti, ano dívání na představení takové zotavuje mysl, zušlechťuje povahu a vzdělává ducha. Ale za dob našich divadla přestávají po většině býti školou života a stávají se spíše školou nemravnosti, protože *obsah* většiny divadelních kusů je mravně špatný; obyčejně se nějaká neřest, nejčastěji hříšná láska, poutavě představuje, ze ctnosti se dělá smích, aneb obyčejně a sluhové církevní se tupí. Mravouka divadelní je zcela opačná než mravouka evangelická. Rovněž *způsob* hry, na př. nestoudné posunky, svůdně a nepočestně oblečené osoby na jevišti, rozmařilá hudba atd. působí často škodlivě na srdce lidské, dráždívá smysly, rozpoutává vášně, otravuje obrazotvornost a nakloňuje vůli ke hříchu. I platívá tu výstraha sv. Cypriána: „*Kdo se do divadla ubíral cudný, vrací se odtud necudný*“. A na přemnohých návštěvnících divadla se ukazuje, co se ukázalo na příteli sv. Augustina Alipiovi. Ten byl proti své vůli uveden od přátel na krvavé hry šermířské a přese všechn odpor byl sveden se na ně dívati, až se sám stal krvelačným divákem a svědce jiných. (Vyznání sv. Augustina kniha 6. kapit. 8.) I mnozí vážní spisovatelé uznávají, že divadlo více škodí než vzdělává.

Racine, spisovatel divadelních her, později divadel ani ne navštěvoval a syna svého napomínal, aby se vyrazení toho vzdaloval. — Jedna duchaplná paní byvši tázána, co soudí o divadle, pravila: „Divadlo jest učitel jedné hodiny a svědce mnoha roků.“

A v pravdě, divadla, jak nyní se pěstují, mají mnoho na svědomí. Kdo uváží, jak hluboko vrývá se do srdce dospívajícího mladíka a dospívající dívky nebo i mladé ženy dojem nemravné hry, jak se v nich otupuje mravní cit a bázeň před hříchem, dovede si vysvětliti mnohé neštěstí rodinné. Mnohá manželská zpronevěra vzala počátek z divadla!

Neslušné tance, divadelní hry a představení jsou páté, co svádí k porušení čistoty.

Co svádí k porušení čistoty za páté?

f) a) *Mladý řeholník*, jenž nebyl příliš svědomitý u vynakládání času na práci a nejednu hodinu strávil v zahálce, zakoušel častých pokušení proti čistotě. Když se s tím svěřil opatovi, opat ukládal mu tu neb onu namáhavou práci. Když pak se ho později tázal, bývá-li ještě pokoušen, odpověděl: „Jak bych mohl hřešiti, vždyť nemám téměř ani kdy dýchat!“ — *Misnia*, veřejná hřišnice, šla k sv. opatu Albertovi k sv. zpovědi; poněvadž nad hříchy svými kajícně plakala, dal jí sv. opat rozhřešení. Než *Misnia* upadla brzy zase do starých hříchů. Po čase, milostí Boží jsouc pohnuta, přišla opětně k sv. zpovědi. Sv. opat odkázal jí až na druhý den uloživ jí, aby se horlivou modlitbou na sv. zpověď co nejlépe připravila. Druhého dne jí pravil: „Především se musíš vystříhati zahálky, neboť ta jest příčinou, že's opět do hříchu upadla. Budoucně musíš pilně pracovati a postiti se a potom tak snadno nezhřešíš, a proto jen pod tou podmínkou ti dávám rozhřešení.“ *Misnia* uposlechla té rady a od té doby žila ctnostně a blaženě skončila život svůj.

Z uvedených příběhů poznáváme, že **zahálka**, jako jest počátkem všech hříchů, tak jest i počátkem nečistoty. Když člověk nemá zaměstnání ani starostí, když se oddá nečinnosti, zahálce, přichází ďábel a svádí jej k nečistým myšlenkám a žádostem, které zase snadno jej svedou ke hříšnému skutku. Koná-li však člověk užitečnou práci, má-li ustavičně na mysli povinnosti svého stavu, nemá ani kdy pomýšleti na hříšné věci. Proto, kdo se chce uvarovati hříšných myšlenek a žádostí, musí ustavičně práci zaměstnávat i tělo i ducha, musí se vystříhati zahálky. Pracovitého člověka pokouší jeden satan, ale na zahalčivého vrhá se sto satanů.

β) Bylo to ve druhé polovici minulého století, když veřejné listy oznamovaly, kterak v Paříži bezbožní povstanci založili oheň ve mnohých domech s velikým nákladem vystavěných. Než na ohni již vzplanulém nebylo dosti. Nejen muži, ale i ženy všeho lidského citu zbavené, jako divé šelmy ulicemi města se prohánějící,

přinášeli petrolej v nádobách a lili jej do vnitra hořících domů, aby požár tím zhoubněji řádil.

Takovým domem, v němž hned vzpoura prvních rodičů roznítla oheň zlých žádostí, jest každý člověk hned od narození. Jakmile to smrtelné tělo jen poněkud povyroste, již se v něm onen oheň nečisté žádosti ohlašuje. Než, jak počínají si tu mnozí lidé? Nepomýšlejí na uhašení nebo zmírnění toho ohně, ale naopak přilévají do něho zhoubného oleje. Tím olejem jest opojný nápoj, nemírné jídlo. Nemírné požívání pokrmův, zvláště však opojných nápojů neboli slovem **nestřídmost v jídle a pití** dráždí tělo a rozmnožuje smyslné žádosti. Jako kůň, který nepracuje, ale dobrý obrok dostává, jest bujný a zlý, tak i nestřídmý člověk nemírným pitím a jídlem stává se bujným a rozpustilým. Nestřídmostí ztrácí člověk užívání rozumu a svobodné vůle; rozum jeho se zatemňuje, že ani nepoznává hanebnosti a hříšnosti smilstva, vůle pak nemá té síly, aby se postavila chťicům tělesným na odpor. Tak nestřídmý člověk klesá pod obraz Boží a snižuje se ke zvířeti; proto také jeho řeči a skutky bývají zvířecí. Nestřídmý člověk nestudně mluví a nemravně se chová. To potvrzuje zkušenost. Co lidí bylo by se uchránilo aspoň nepočestného skutku, kdyby nestřídmostí nebyli vznítiti v sobě oheň hříšných žádostí!

Jistý kněz, jenž byl duchovním správcem v trestnici, z vlastní zkušenosti dosvědčuje, že mezi trestanci bylo mnoho mladých i starých zločinců, kteří pro násilné smilstvo spáchané na osobách nedospělých musili v žaláři odpykávati své nepravosti. Když se jich vyptával, co je přimělo k takovému hříchu, mladí trestanci pokorně vyznali: „Byli jsme opilí“, kdežto staří mlčeli a jen klopili oči studem.

Varujme se tudíž nestřídmosti v jídle a pití, jsouce pamětlivi napomenutí sv. Pavla: „*Neopíjejte se vínem, v němžto je chlipnost!*“ (Efes. 5, 18.)

Zahálka a nestřídmost v jídle a pití jest šesté, co svádí k porušení čistoty.

Co svádí k porušení čistoty za šesté?

Kdo si pamatoval všechno, co svádí k porušení čistoty?

K porušení čistoty s v á d í:

1. všetečnost očí;
2. nemravné obrazy a čtení nemravných knih a spisův;
3. nepočetnost v oděvu;
4. příliš volné obcování s osobami druhého pohlaví a lehkovážná společnost;
5. neslušné tance, divadelní hry a představení;
6. zahálka a nestřídmost v jídle a pití. (Otáz. 434.)

* * *

Co se zapovídá v šestém přikázání Božím?

Všeho, co porušuje čistotu nebo k porušení čistoty svádí, máme se varovati, nechceme-li se prohřešiti proti šestému přikázání Božímu. Než někdy se stane, že nedovedeme rozsouditi a jsme v *pochybnosti*, zda to neb ono jest proti šestému přikázání Božímu, zda můžeme to učiniti či nesmíme. Pro takový případ si pamatujme, že nesmíme toho, co nám na mysl přišlo, činiti, nýbrž máme prositi rodičů nebo zpovědníka za poučení. Věc ta je důležitá, protože někteří lidé dovolují si mnohdy takové skutky, o kterých jim svědomí praví, že nejsou dovoleny, a nestarají se, aby nabyli jistoty, hřeší-li či nehřeší skutky těmi. -

Co máme činiti, jsme-li v *pochybnosti*, je-li něco proti šestému přikázání Božímu?

Jsmo-li v *pochybnosti*, je-li něco proti šestému přikázání Božímu, nesmíme toho činiti, nýbrž máme prositi rodičů nebo zpovědníka za poučení. (Otáz. 435.)

**Proč se máme hříchů proti čistotě zvlášť
pečlivě chrániti.**

a) Hřichy proti čistotě jsou hřichy těžké. To potvrzují slova sv. Pavla: „Zjevně jsou skutkové těla, jež

jsou: smilstvo, nečistota, nestydatost, chlipnost, o kterýchž vám předpovídám, jakož jsem prve pravil, že kdo takové věci činí, království Božího nedojdou." (Gal. 5, 19. 21.) Království Božího nedojde, kdo je poskvrněn těžkým hříchem. Poněvadž pak dle uvedených slov sv. Pavla ti, kdož hřeší proti čistotě, království Božího nedojdou, zřejmo z toho, že hříchy proti čistotě jsou hříchy těžké.

Mnozí mají za to, že jen nepočestné skutky jsou těžký hřích, nepočestných myšlenek a žádostí nepokládají však za nic hříšného. Ale tací se velice klamou. I zcela dobrovolné nepočestné myšlenky, žádosti a pohledy jsou hříchy těžké. Proto také Bůh žádného hříchu tak přísně netrestal jako hříchy proti čistotě.

Kain zabil bratra svého a přece ho Bůh nepotrestal smrtí, nýbrž vyřkl nad ním pouze kletbu. Ale když se potomci Kainovi dopouštěli hříchů proti čistotě, „*zželelo se Hospodinu, že člověka učinil na zemi. A bolesti srdce dotčen jsa vnitř, řekl: Vyhladím člověka, kterého jsem stvořil.*" (I. Mojž. 6, 6. 7.) A zahladil potopou pokolení lidské hříchu nečistoty oddané. Podobně obyvatele Sodomy a Gomorrhly zahubil Bůh jen pro hříchy proti čistotě.

Tomu-li tak, jsou-li hříchy proti čistotě, ba i zcela dobrovolné nečisté myšlenky, hříchy těžké, snadno nahlédneme, že máme se jich zvlášť pečlivě chrániti, majíce vždy na mysli slova Kristova: „*Co je platno člověku, byl všechn svět získal a na své duši škodu trpěl?*" (Mat. 16, 26.)

Proč se máme hříchů proti čistotě zvlášť pečlivě chrániti?

Hříchů proti čistotě máme se zvlášť pečlivě chrániti:

1. protože hříchy ty, ba i zcela dobrovolné nečisté myšlenky, jsou hříchy těžké. (Otáz. 436. 1.)

b) Na křtu svatém byla duše naše očištěna od všeliké poskvrnny hříchu a byla posvěcena. Duch svatý vstoupil v ni a naplnil ji svou milostí. Poněvadž pak duše přebývá v těle, tedy posvěcením duše dostalo se

posvěcení i tělu; od toho okamžiku tělo naše stalo se příbytkem duše Duchem svatým naplněné, tudíž i příbytkem — chrámem Ducha svatého. To potvrzují slova sv. Pavla: „*Nevíte-liž, že chrám Boží jste, a že Duch Boží přebývá ve vás?*“ (I. Kor. 3, 16.) Kdo se tedy dopouští hříchu proti čistotě, poskvřňuje netoliko duši svou, nýbrž i tělo své, které má býti čistým příbytkem nesmrtelné duše, a připodobňuje se zvířatům, která duše nemají. Věru nemůže býti větší ohavnosti a trestuhodnějšího zločinu! Představme si, že by se zvrhlý člověk dopustil nepočestného skutku ve chrámě, domě Božím! To by byl zajisté hrozný zločin! A týž zločin páchá, kdo se dopouští hříchu proti čistotě. Takový člověk znesvěcuje své tělo, ten chrám Ducha svatého, co nejošklivěji, vyháni Ducha svatého ze srdce svého a vpouští tam ďábla, aby si v něm postavil trůn. Jaká to trestuhodná ohavnost! Proto nelze se diviti slovům svatého Pavla: „*Jestliže pak kdo chrám Boží poskvřní, toho zatratí Bůh; nebo chrám Boží je svatý, kterýž jste vy.*“ (I. Kor. 3, 17.)

V tom, že hříchy proti čistotě poskvřňují nejen duši, nýbrž i tělo člověka, kteréž jest chrámem Ducha svatého, je druhý důvod, proč se máme hříchů proti čistotě zvlášť pečlivě chrániti.

Proč se máme hříchů proti čistotě zvlášť pečlivě chrániti za druhé?

Hříchů proti čistotě máme se zvlášť pečlivě chrániti:

2. protože poskvřňují nejen duši, nýbrž i tělo člověka, kteréž jest chrámem Ducha svatého. (Otáz. 436. 2.)

c) Je známo, že každý hřích škodí člověku časně i věčně, ale přece snad žádný hřích nemá následků tak hrozných jako hřích nečistoty. Přesvědčíme se o tom.

a) V životě dvaceti šesti mučedníků japonských se dočítáme, že Taikosama, ukrutný král japonský, se vyjádřil: „Přijal bych náboženství křesťanské, jen kdyby mi dovolilo dále smilniti.“

U toho krále nechut k náboženství křesťanskému pocházela z nestoudného života. — A tak se děje každému křesťanu, který jest oddán hříchu nečistoty. Takový člověk nemá zalíbení v Bohu. Bůh zapovídá všelikou nečistotu, ale člověk nečistý se jí dopouští; proto nemiluje Boha a nenávidí učení Kristova, které ukládá čistotu srdce i těla. Člověk nečistotě oddaný nerad se modlí, nechodí na služby Boží, nepřijímá svatých svátostí; k tomu všemu nemá chuti, při všem tom jest mu dlouhá chvíle, služby Boží trvají mu dlouho, není s to, aby se při nich jen chvílku pozorně modlil; mysl jeho těká, zabývají se stále a stále myšlenkami světskými, často i nestoudnými. Ba nešťastník takový nemůže se ani dobře modlit. Jakmile se chce modlit, jakmile mysl vzpomíná na Boha, hned v zápětí následuje výčitka svědomí, jež mu volá: „Dříve zanech svých ohavností, jimiž Boha urážíš, a pak se modli!“ A tak se stává, že člověk nečistotě oddaný upadá čím dále tím více v náboženskou vlažnost, zapomíná stále více a více na Boha, až pak konečně vyvine se u něho zřejmá **nechut k Bohu a božským věcem**. A je to snadno vysvětlitelné. Člověk nečistotě oddaný slouží ďáblu, proto nemůže míti zalíbení v Bohu a božských věcech.

Nechut k Bohu a božským věcem jest první následek nečistoty.

Který jest první **následek** nečistoty?

β) Jak dějiny církevní dosvědčují, každé poblouzení ve víře, každé bludařství, kacířství a odpadlictví mělo z pravidla počátek v nečistotě. Tak na př. reformátoři Luter, Zwingli a Jindřich VIII. hlavně ze smyslnosti a pro hřích nečistoty odpadli od církve a mnoho lidí k odpadnutí svedli. *Luter* nebyl čistých a bezúhonných mravů; o tom svědčí, že jako mnich oženil se s uprchlou jeptiškou přes všechny sliby Bohu učiněné a uvolněným svým učením způsobil, že mnoho mnichův a jeptíšek následovalo jeho příkladu, ženili se a vdávaly a od pravé víry a církve odpadali. — *Zwingli* byl živ v souložnictví s jistou boha-

tou měšťkou. — *Jindřich VIII.*, král anglický, odpadl od církve katolické a odloučil od ní celý národ, že mu papež nechtěl dovoliti, aby zákonitou manželku propustil a s jinými nepočetný život vedl.

Z uvedených příkladů jest patrné, kterak nečistota člověka zaslepuje. A není možno jinak. Poněvadž se člověk nečistotou stává zvířetem, opouští ho Duch svatý, a dostavuje se **zaslepenost rozumu**, tak že nešťastník nepoznává ani hrozného duševního stavu svého a nevidí nebezpečnosti, do něhož duši svou dobrovolně uvrhuje. Aby mohl hříchu svému volněji hověti, převrací slova Boží, tvoří si o Bohu a jeho zjevení nepravdivé představy, schází s cesty pravé víry na cestu čiré nevěry. Věru smutný to následek nečistoty. Ale na tom není ještě dosti.

Jistý kněz hleděl pohnouti člověka nečistotě oddaného vroucím napomínáním, ano i dojemnými výhrůžkami k pokání a k polepšení života. Hříšník byl dojat, ano plakal; avšak v slzách a v pláči řekl tato hrozná slova: „A kdybyste mi, velebný pane, mohl peklo otevřítí a jeho hrůzu ukázati, já vím, že se svého oblíbeného hříchu při nejbližší příležitosti zase dopustím, kdybych i jistě věděl, že hned na to umru a na věky zavržen budu.“

Hle, tak hrozná jest moc hříchu nečistoty! Kdo se mu oddá, toho je těžko k polepšení přivesti! Ke všelikému napomínání zůstává hluchým; výčitek svědomí nedbá, nejhorlivější kázání jím nepohne a ho nedojme; ba **zatvrzelost vůle** u člověka nečistotě oddaného dosahuje mnohdy až toho stupně, že ani nejhroznější pravdy, jako smrt, soud, peklo, které i nezarytějšího vraha, zloděje a rouhače pohnou k lítosti a pokání, neotřesou jeho zkaženým srdcem! Dojímají ho zrovna tak málo, jako kdyby slyšel pohádku. On se *nechce* polepšiti, *nechce* se odtrhnouti od své nepravosti!

Zaslepenost rozumu a zatvrzelost vůle je druhý následek nečistoty.

Který je druhý následek nečistoty?

γ) Kdysi vyprovázela matka z utěšené české víscky drahé své dítě, sličného mladíka. U kříže za vsí se loučili. Dobrá matka vzlykajíc pláčem usedavým přitiskla ještě jednou miláčka svého k srdci mateřskému; třesoucí se rukou udělala mu kříž na čele, a když se jí vyprostil z náručí, volala za ním: „Dítě, spravuj se vždy Pánem Bohem a nezapomínej na napomenutí, která ti tvá matka do srdce vštípila!“ Dlouho ještě hleděla za odcházejícím synem; hleděla za ním, až zašel za návrší. — Minulo jaro, minulo léto, odešla zima, rok, dvě léta, a syn byl ve světě. S počátku vzpomínal na matku vřelými dopisy, ale ty pak řídly, až konečně přestaly. Matka truchlela, soužila se, plakala, naříkala — a modlila se za syna. — Po třech letech dostala z nenadání zprávu, aby navštívila syna, který leží nemocen ve vzdáleném městě. Sotva přečetla list, chvátala do města. Po dvou dnech octla se v nemocnici. „Kde jest můj syn?“ táže se. „Tuto leží!“ bylo jí dáno v odpověď. Jaké bylo leknutí matčino! Nemohla poznati svého dítěte! Bílé, hladké čelo zvráskovatělo pod řídkými vlasy; oko kdysi jiskrné mělo lesk tmavého skla; celé tělo bylo učiněný kostlivec, z něhož vycházel hrobový zápach. „Matko, toť tvůj syn!“ bylo jí řečeno. „Nezkrocená smyslnost přivedla ti ho na pokraj hrobu; hřích nečistoty zpustošil mu tělo i duši.“ „Mé dítě!“ vzkřikla zoufalá matka a sklesla do mdlob, z nichž se probudila na mysl chorá, pomatená. Odvedli ji do blázince; syna již nespatrišla na tomto světě.

Hle, k takovým koncům vede hřích nečistoty! Užirá květ zdravoty, hubí tělesné síly, podkopává zdraví a ukracuje život. Hřích nečistoty jest napsán zřetelným písmem na tváři hříšníkově. Hřích nečistoty činí ze zdravých a bujarých mladíků duševní i tělesné mrzáky a neduživce, ze statných mužů šedivé a shrbené starce. Hřichem nečistoty mnozí uhnali si **rozličné nemoci**, které za trest do smrti musejí snášeti. Nemocnice přeplněny jsou nemocnými z neči-

stoty, a oddělení tomu každý počestný člověk se raději vyhne.

K těmto neblahým následkům nečistoty přistupuje ještě **hanba**, kterou člověk hříchu nečistoty oddaný uvaluje na sebe a na všechny své příbuzné, vejde-li hřích jeho ve známost. Člověkem nečistým pohrdá i ten, kdo sám není lepší.

I chudoba, **bída**, bývá často údělem lidí nečistotě oddaných, neboť tací lidé, aby mohli hověti svým chtíčům, mrhávají často v rozpustilých a nepočestných záležitostech i statky své, zanedbávají povinnosti stavu svého a tak přivádějí sebe i rodinu na mizinu. Ó, jak mnozí lidé mohli by hmotně dobře žít a šťastné stáří si připravit, ale poněvadž prostopášným životem promrhali jako marnotratný syn své jmění, tráví zbytek života v největší bídě!

Rozličné nemoci, hanba a bída je třetí následek nečistoty.

Který je třetí **následek** nečistoty?

δ) Žádná nepravost neprotiví se Bohu tak velice jako hřích nečistoty. Pro nečistotu zahladil potopou celé pokolení lidské; pro nečistotu zničil Sodomu a Gomorrhuh ohněm a sirou.

Trestá-li Bůh nečistotu tak přísně již v tomto životě, jak bude ji trestati teprve na věčnosti! Hrozná budoucnost očekává člověka hříchu nečistoty oddaného, zemře-li bez pokání; očekává jej hrozný soud Boží, strašný oheň pekelný a **věčné zavržení**. Pravit sv. Jan: „*Smilníkům bude díl jejich v jezeře, kteréž hoří ohněm a sirou.*“ (Zjev. 21, 8.)

Věčné zavržení je čtvrtý následek nečistoty.

Který je čtvrtý **následek** nečistoty?

V pravdě hrozná, nadmíru hrozná jsou následky nečistoty, totiž nechut k Bohu a božským věcem, zaslepenost rozumu a zatvrzelost vůle, rozličné nemoci, hanba a bída a konečně věčné zavržení. Tyto nad-

míru hrozná následky, jež mají hříchy proti čistotě, je třetí důvod, proč se máme hříchů proti čistotě zvlášť pečlivě chrániti.

Proč se máme hříchů proti čistotě zvlášť pečlivě chrániti za třetí.

Hříchů proti čistotě máme se zvlášť pečlivě chrániti:

3. protože mají nadmíru hrozná následky. (Otáz. 436. 3.)

Poznali jsme tři důvody, proč se máme hříchů proti čistotě zvlášť pečlivě chrániti, totiž 1., 2., 3. hrozná následky, jež jsou: a), b), c), d)

Proč se máme hříchů proti čistotě zvlášť pečlivě chrániti?

Hříchů proti čistotě máme se zvlášť pečlivě chrániti:

1. protože hříchy ty, ba i zcela dobrovolné nečisté myšlenky, jsou hříchy těžké;

2. protože poskvvrňují nejen duši, nýbrž i tělo člověka, kteréž jest chrámem Ducha svatého;

3. protože mají nadmíru hrozná následky. (Otáz. 436.)

Které jsou následky nečistoty?

Následky nečistoty jsou:

1. nechut k Bohu a božským věcem;

2. zaslepenost rozumu a zatvrzelost vůle;

3. rozličné nemoci, hanba a bída;

4. věčné zavržení. (Otáz. 437.)

Co se poroučí v šestém přikázání Božím.

Co se zapovídá v šestém přikázání Božím za prvé? (Všecko, co porušuje čistotu.) — Co porušuje čistotu?

Zapovídá-li se v šestém přikázání Božím všecko, co porušuje čistotu neboli stydlivost, totiž dobrovolné nepočestné myšlenky a žádosti, nepočestné řeči, žerty a písňe, nepočestné pohledy a všecky nepočestné skutky, tedy se tím zároveň poroučí, abychom se takových věcí co nejvíce chránili a přičiňovali se o to, bychom

v myšlenkách a pohledech, slovech a skutcích byli počestni stydlivi.

Co se zapovídá v šestém přikázání Božím za druhé? (Všecko, co k porušení čistoty svádí.) — Co svádí k porušení čistoty?

Poněvadž je tolik věcí, které svádějí k porušení čistoty, tím statečněji musíme bojovati, abychom tu krásnou a vznešenou ctnost zachovali. Pro zachování čistoty nesmí nám býti nic těžké a obtížné! Máme se nejen vyhýbati všemu, co k porušení čistoty svádí, nýbrž máme také **užívatí prostředků k zachování čistoty potřebných**. A to je druhé, co se poroučí v šestém přikázání Božím.

V šestém přikázání Božím se tedy poroučí: 1. bychom v myšlenkách . . .; 2. bychom užívali . . .

Co se poroučí v šestém přikázání Božím?

V šestém přikázání Božím se p o r o u č í :

1. bychom v myšlenkách a pohledech, slovech a skutcích byli počestni a stydlivi;

2. bychom užívali prostředků k zachování čistoty potřebných. (Otáz. 438.)

Prostředky k zachování čistoty.

Abychom v myšlenkách a pohledech, slovech a skutcích byli počestni a stydlivi, k tomu má nám býti pobídkou vznešenost čistoty a veliká cena její u Boha i u lidí. O vznešenosti a ceně čistoty již jsem vám vykládal a ještě při jiné příležitosti, až budeme hovořiti o ctnostech, více o tom povím. Nyní naučíme se znáti prostředky, k zachování čistoty potřebné.

a) Sv. Filip Nerejský praví, že v boji proti čistotě bojácní vítězí. Tím naznačuje, že v boji proti čistotě nemáme nikdy důvěřovati ve svou vlastní sílu, ale raději že máme ze strachu o svou čistotu každého **nebezpečství** a každé **příležitosti k nečistotě se varovati**, jim se vyhýbati.

Nebezpečstvím a příležitostí k nečistotě rozumíme osoby, společnost, zábavy, knihy, obrazy a vůbec vše, co může v našem srdci vzbuditi nečisté myšlenky a hříšné žádosti a co by nás lehko mohlo svést ke skutku nečistoty.

Hříšná a nebezpečná příležitost již mnohé lidi zkazila a do záhuby časné i věčné uvedla. Šalomoun, který byl od Boha obdařen takovou moudrostí, že z daleka přicházeli lidé k jeho dvoru, aby se obdivovali jeho moudrosti, ten moudrý Šalomoun klesl hluboko, poněvadž neutekl před zlou příležitostí, kterou mu nastrojily ženy pohanské! A tak může klesnouti každý, kdo se nebezpečství a příležitosti k nečistotě nevaruje. Zvláště je třeba k zachování čistoty varovati se nemravných společností, neslušných tanců, tajných známostí, tajných schůzek a toulek s osobami druhého pohlaví, o jejichž nebezpečnosti a záhubnosti jsme již slyšeli. Ó, jak mnohé zavržené duše v pekle proklínají věčně taneční zábavy, známosti a tajné schůzky, které byly příčinou jejich zavržení!

Varovati se nebezpečství a příležitostí k nečistotě jest první prostředek, kterého máme užívati, abychom čistotu zachovali.

Kterého prostředku máme užívati za prvé, abychom čistotu zachovali? -

b) Anglický král *Alfred Veliký* vstával často o půlnoci a chvátal i v největší zimě do chrámu, kde padaje na kolena modlival se k Bohu, aby udusil v srdci jeho nečistý oheň a zkroutil tělo, jež se protivilo duchu.

Ten král uznával modlitbu za mocný prostředek k zachování čistoty. A v pravdě je tomu tak! To potvrdil již moudrý Šalomoun, když řekl: „*A jakž jsem zvěděl, že jinak nemohu býti zdržlivý, leč by mi to Bůh dal, přistoupil jsem k Pánu a prosil jsem ho.*“ (Moudr. 8. 21.) — Proto, kdo chce zůstati čistým, má se **zachování čistoty modliti**, neboť čistota je ctnost, k jejímuž konání, Bůh-li nám nepřispívá, naše síla nepo-

stačuje; Bůh však uděluje tu sílu jen tomu, kdo ho za ni prosí.

Nedůživí lidé ubírají se často do lázní proslulých léčivými prameny a radívají se tam s moudrým lékařem. — Takovým léčivým pramenem ve smyslu duchovním je svátost pokání; lékařem je zpovědník. Ve svátosti pokání odpouštějí se kajícímu spáchané hříchy a uděluje se mu nebo rozmnožuje posvěcující milost a dostává se mu zvláštní milosti k bohumilému životu. Jest ovšem nezbytně potřebí, aby kající byl upřímný, aby se lékař duše své — zpovědníkovi — bez obalu se vším svěřil. Učiní-li to, pak zajisté zpovědník dá mu radu, poučí ho, jak by měl bojovati proti pokušení, čeho se musí vystříhati, co činiti, a udá mu nejvhodnější prostředky ku přemáhání pokušení. Jak často mnohý člověk byl již v nejvyšším nebezpečství ztratiti čistotu, ale, poněvadž přijal v čas svátost pokání, podařilo se zpovědníkovi přesvědčiti ho o hrozícím nebezpečství a zachrániti ho před pádem. — Kdo pak od zpovědnice jde ke stolu Páně a přijímá nejsvětější svátost oltářní, tomu se udělují ještě hojnější milosti. V nejsvětější svátosti oltářní přijímá samého Ježíše Krista, Nejsvětějšího, Původce a Dárce vši čistoty. Svátost ta zeslabuje v něm zvláště nečisté žádosti a dodává mu zvláštní síly, aby mohl chtíce tělesné přemáhati a čistě žíti. Proto všickni učitelé duchovní doporučují k zachování čistoty **co nejčastěji přijímati svaté svátosti**. Tak na př. sv. Cyril alexandrijský napomíná: „*Býváš-li pokoušen ke hříchu nečistoty, přijmiž nejsvětější svátost, a nejčistší tělo Ježíše Krista udělá tě čistým a zdržlivým.*“ Také zkušenost učí, že mladí lidé, kteří chodí často ke svaté zpovědi a svatému přijímání, žijí čistotně nebo se aspoň brzy obrátí, klesnou-li do hříchu nečistoty, kdežto ti, kteří zřídka přijímají svaté svátosti, bývají povětšinou zabředlí do hříchu nečistoty. Kdyby se dosáhlo toho, aby mládež chodila několikráte do roka ke svaté

zpovědi a svatému přijímání, uviděli bychom, že by zase zkvétala cudnost a nevinnost!

Modliti se za zachování čistoty a co nejčastěji přijímati svaté svátosti je druhý prostředek, kterého máme užívat, abychom čistotu zachovali.

Kterého **prostředku** máme užívat za druhé, abychom čistotu zachovali?

c) Vypravuje se o mnichu řádu kapucinského, jménem *Fučí*, který jednou důtklivě kázal proti smilstvu, že se spiklo proti němu několik zkažených mužů a uvedli k němu večer zvrhlou ženštinu, aby ho lákala ke hříchu. Fučí znamená tíseň, do níž přišel, obrátil zrak do knihy a zůstal nepohnutý; nepromluvil slova, jen držel prst nad plamenem lampy, aniž jím pohnul. To připamatovalo mu muky pekelného ohně, jenž oheň hříšné žádosti v něm uhasil. Hanebnice, vidouc hrdinskou mysl mnichovu, všecka uděšena utekla. — *Sv. Tomáš Akvinský* uzřev, že smilnice jedna vešla tajně do jeho pokojíku, aby ho k nečistotě přilákala. nejprve se pomodlil a pak uchopiv s ohniště rozpálenou louč nestydatou ženu zapudil.

Z obou příkladů se učíme, jak máme statečně a rychle odpírati pokušení ke hříchu proti čistotě. Žádná ctnost není vystavena tolika pokušením jako čistota. Proto třeba stále bdíti, abychom o ten drahocenný klenot svaté čistoty nepřišli, a jakmile se pokušení v jakémkoli způsobu dostaví, hned mu odpírati. Kdo pokušení k nečistotě *ihned* neodporuje, jest již z polovice přemožen. Požár v začátcích lze snadno uhasiti, později však nikoli.

Poněvadž však bez pomoci Boží nemůžeme nic dobrého učiniti, máme v pokušení proti čistotě zvláště **Pána Ježíše a Marii Pannu důvěrně vzývati**. Jména Ježíš a Maria jsou postrachem duchu zlému, a Ježíš, bytost nejčistší, nedá zajisté klesnouti v pokušení tomu, kdo ho důvěrně za pomoc vzývá, zvláště přimlouvá-li se u něho za to také jeho nejčistší matka, Panna Maria. A Panna Maria neoslyší nikoho, kdo se

k ní s důvěrou utíká. O tom, jak mocné jest vzývání těch dvou nejsvětějších jmen v pokušení, dalo by se uvést příkladů bez počtu!

Kazatel Segneri (čti Seněri) vypravuje o jakémsi nemravném mladíku, jemuž zpovědník nařídil, aby se každý den ráno pomodlil třikrát „Zdráva's, Maria“ ke cti čistoty Panny Marie. Za několik let přišel mladík ten zase ke knězi a pravil, že jen modlitbě té má děkovati za své obrácení.

Odpírati rychle pokušení a vzývati důvěrně Pána Ježíše a Marii Pannu, je třetí prostředek, kterého máme užívati, abychom čistotu zachovali.

Kterého **prostředku** máme užívati za třetí, abychom čistotu zachovali?

d) O *Josefu egyptském* je známo, že přemohl pokušení k nečistotě jen vzpomínkou na Boha vševědoucího. Pravil byv pokoušen od manželky Putifarovy: „*Kterak mohu to zlé učiniti a hřešiti proti Bohu svému?*“ (I. Mojž. 39, 9.) — Vzpomínka na Boha dodala také šlechtné *Zuzaně* zmužilosti, že raději chtěla umřítí nežli ke hříchu nečistoty svoliti, neboť pravila svůdcům dotírajícím na ni: „*... Avšak lépe mi jest beze skutku upadnouti v ruce vaše, nežli hřešiti před obličejem Páně.*“ (Dan. 13, 23.)

Tak i my máme vždy, zvláště pak v pokušen proti čistotě, **pamatovati, že Bůh všecko vidí**, a jistě se hříchu uchráníme. Jak je známo, člověk ztrácí všecken stud, když se domnívá, že ho nikdo nevidí; proto je prospěšno pamatovati na to, že, byť nás nikdo neviděl, vidí nás Bůh a pozoruje i nejtajnější skutky naše. Kdo tak činí, jistě se nedopustí tak snadno hanebnosti a čistotu zachová! „*Pamatuj na Boha a nezhrěšíš!*“ volá svatý mučedník Ignác. A sv. Jan Zlatoústý dí: „*Ostýcháme se něco zlého učiniti před mužem vážným, ba ani před svým služebníkem neopovážili bychom se učiniti něco nestoudného; oč více hleděli bychom se zdržeti hříchu, kdybychom Boha měli stále před očima!*“

Jistému mladíku, který byl oddán hříchu nečistoty a nedával naděje k polepšení, zpovědník dal tuto radu a pokání: „Až se budeš chystati ke spaní, postav u hlavy rozžatou svíci a k nohám dej obraz Ukřižovaného, jak je to obyčejem činiti u rakve zemřelých; potom polož ruce křížem přes prsa a takto rozjímej: Přijde, jistě přijde hodina, kdy takto mrtev budu ležeti!“ — Rozpustilý mladík přijal ochotně toto pokání, maje za to, že nemohl dostati lehčího. I učinil dle rady zpovědníkovy. Ale když ležel v posteli maje u hlavy svíci a u nohou kříž Páně a připomínaje si, že takový bude konec života jeho, byl jat takovou hrůzou, že časně ráno pospíchal ke zpovědníkovi, jemuž se s velkým pláčem vyznal ze všech hříchů, načež se oddal životu opravdu kajícím, v němž i setrval.

Tak mocně působí na srdce lidské vzpomínka na smrt! Ano, vzpomínka, že **každé chvíle můžeme umřítí**, est mocnou zbraní proti pokušení, jak již moudrý Sirach praví: „*Ve všech skutcích svých pamětliv buď na poslední věci své a na věky nezhřešiš.*“ (Sir. 7, 40.) A jak nešťastná byla by smrt naše, kdybychom umřeli uprostřed hříšného života! Jak bychom obstáli u soudu Božího, kdybychom musili předstoupiti před Ježíše Krista, božského Soudce, poskvrnění ohavným hříchem nečistoty? Jak hrozná věčnost by nás očekávala, kdybychom vypustili duši jako nečistí hříšníci! A jaká zaslepenost by to byla, kdybychom hříšné, ohavné rozkoše, které trvají jen na krátko, zaměňovali za věčné trápení!“

Sv. Martinian, poustevník palestinský, když jej pokušení trápilo, strčil nohy do ohně; bolestí vykřikl a pak pravil sám k sobě: „Nemohu-li snést tak slabého ohně, kterak bych teprve snesl oheň pekelný?“

Pamatovati, že Bůh všecko vidí, a že každé chvíle můžeme umřítí, jest čtvrtý prostředek, kterého máme užívati, abychom čistotu zachovali.

Kterého **prostředku** máme užívati za čtvrté, abychom čistotu zachovali?

Naučili jsme se znáti prostředky, kterých máme užívat, abychom čistotu zachovali; máme totiž 1. varovati se; 2. za zachování; 3. pokušení rychle; 4. pamatovati

Kterých prostředků máme užívat, abychom čistotu zachovali?

Abychom čistotu zachovali, máme:

1. varovati se nebezpečství a příležitosti k nečistotě;
2. za zachování čistoty se modlíti a co nejčastěji svaté svátosti přijímati;
3. pokušení ryche odpírati a Pána Ježíše a Marii Pannu důvěrně vzývati;
4. pamatovati, že Bůh všecko vidí, a že každé chvíle můžeme umřítí. (Otáz. 439.)

Opakování.

Jak zní šesté přikázání Boží? — Kterou ctnost bere Bůh v ochranu šestým přikázáním Božím? — Koho nazýváme *čistotným* neboli *cudným*? — Který cit dal nám Bůh k opatrování čistoty? — Jak říkáme člověku, který dbá studu? — Jaký je, kdo jedná proti studu? — Jak se říká člověku, který pozbude čistoty? — Jak říkáme hříchu, jehož se dopouští člověk nečistý neboli smilný? — Co znamená tedy slovo „nesesmilníš“?

Co se zapovídá v šestém přikázání Božím? — Co porušuje čistotu? — Co máme činiti, povstanou-li v nás *mimovolně* nepočetné *myšlenky* nebo *žádosti*? — Jak si máme vésti, slyšíme-li někde mluvit nepočetné *řeči*? — Kdo hřeší nepočetnými *pohledy*? — Kdo hřeší nepočetným *skutkem*?

Co *svádí* k porušení čistoty? — Komu na př. *všečnost očí* byla příčinou hříchu? — Co máme si učiniti pravidlem, aby se nám oči nestaly příčinou nepočetných *myšlenek* nebo *žádostí*? — Kterak můžeme svým chováním přispěti k tomu, aby obchodníci nevystavovali *nemravných obrazů*? — Co se doporučuje, abychom se nezkazili *nemravnými knihami*? — Které knihy zvláště sou čistotě srdce nebezpečny? — Proč jsou romány či-

stotě srdce zvláště nebezpečny? — Kdy jest *oděv nepočetný*? — Kdy jest *obcování s osobami druhého pohlaví* zvláště nebezpečno? — Proč jsou schůzky osob různého pohlaví o samotě zvláště nebezpečny? — Které podobenství pověděl jsem vám o tom, že *zlá společnost* kazí dobré mravy? — Co je souditi o *tanci*? — Proč je tanec vždy nebezpečný? — Kterých *divadel* nemáme navštěvovati? — Co bývá často následkem navštěvování neslušných divadel? — Proč *zahálka* svádí k nečistotě? — Kterak *nestřídmost* v jídle a pití vede k nečistotě?

Proč se máme hříchů proti čistotě zvláště pečlivě chrániti? — Které jsou *následky* nečistoty? — Proč člověk nečistotě oddaný pocituje *nechut k Bohu a k božským věcem*? — Na kom máme doklady, že nečistota působí *zastřenost rozumu*? — Proč bývá těžko člověka nečistotě oddaného přivesti k polepšení? — Která slova Písma svatého svědčí o tom, že lidi nečistotě oddané čeká *věčné zavržení*?

Co se poroučí v šestém přikázání Božím? — Kterých *prostředků* máme užívati, abychom čistotu zachovali?

O sedmém přikázání Božím.

Jak zní *sedmé přikázání Boží*?

S e d m é p ř i k á z á n í B o ž í z n í: „N e p o k r a d e š!“ (Otáz. 440.)

Co se zapovídá v sedmém přikázání Božím.

Aby člověk mohl býti živ a blahodárně působiti, k tomu valně mu napomáhá „*majetek*“, „*statek*“, „*jmění*“.

M a j e t k e m neboli **s t a t k e m** jest vše, co nám právem náleží, co jsme si poctivou prací zahospodařili, spravedlivě koupili, zdědili nebo od někoho právním způsobem darem dostali, na př. peníze, domy, pole, lesy, dobytek, nářadí, šaty atd.

Svrchovaným pánem všech věcí jest Bůh, neboť všecky věci, jakož i nás stvořil a stále zachovává. Avšak ve své lásce a dobrotě odevzdal celou zemi se všemi jejími poklady lidem, aby nade vším vládli a veškerých stvořených věcí ve svůj prospěch užívali. Panství to odevzdal Bůh lidem hned při stvoření prvního člověka, když pravil: „*Učiňme člověka k obrazu a podobnosti svému, a ať p a n u j e n a d r y b a m i m o ř s k ý m i a n a d p t a c t v e m n e b e s k ý m i n a d z v í ř a t y i n a d e v š í z e m í . . .*“ „*. . . a p a n u j t e n a d r y b a m i m o ř s k ý m i a n a d p t a c t v e m n e b e s k ý m i n a d e v š e m i ž i v o č i c h y, k t e ř í ž s e h ý b a j í n a z e m í.*“ (I. Mojž. 1. 26. 28.)

Pokud první lidé byli v ráji, byla jim země dána za společný majetek, a kdyby první rodiče nebyli zhřešili, bylo by tak zůstalo stále; všickni byli by se přičiňovali pro společný blahobyt, a každý byl by si ze společného statku bral jen tolik, kolik by byl ke svému blahu právě potřeboval. Ale po pádu prvních rodičů stal se společný majetek nemožným, neboť hříchem pozbylo pokolení lidské prvotní svatosti, láska vymřela, a na její místo nastoupila neláska se všemi nepravostmi z ní pocházejícími; mezi lidmi povstávaly hádky, rŕznice, sváry, boje, vraždy; rozmáhala se lakota, sobŕstnost, zahálka, hŕřivost, čímž ovšem společné užívání a spravování majetku bylo pohřbeno. Proto bylo třeba, aby každý měl vlastní, osobní majetek, chránŕný, aby se tak snadno nevtíral v majetek cizí, a aby z toho nebyl boj neustálý až do vyhubení pokolení lidského. Z té příčiny Bůh nechal lidem vládu aspoň nad některými věcmi, t. j. zřídil soukromý majetek neboli statek a vzal jej sám ve svou ochranu sedmým přikázáním Božím, ve kterém se zapovídá škoditi bližnímu nespravedlivě na jeho majetku neboli statku.

Co se zapovídá v sedmém přikázání Božím?

V sedmém přikázání Božím se zapovídá škoditi bližnímu nespravedlivě na jeho majetku neboli statku. (Otáz. 441.)

Čím se škodí bližnímu nespravedlivě na majetku.

Bližnímu může se nespravedlivě škoditi na majetku rozmanitým způsobem.

I. a) V knize Soudců se vypravuje, že šlo kdysi šest set mužů z pokolení Danova hledati si úrodné země k obývání. I přišli až k hoře Efraim, a to až k domu muže, jehož jméno bylo Míchas. Pět pak mužů z těch šesti set bylo již dříve vysláno na prohlédnutí země. Ti tedy znali již některé obyvatele její a řekli ostatním, že v domě jest modla ze stříbra slitá, ano i jiné modly. I vešli do domu, když právě Míchas, majetník domu, nebyl přítomen. Bez jeho vědomí vzali si stříbrnou modlu a jiné modly a mnoho jiných drahých věcí a odešli. Čeled' Míchasova zpozorovala však brzy, co se stalo, a učinila pokřik. Míchas, majetník věcí, pustil se za muži těmi a křičel za nimi žádaje svých věcí zpět. (Soud. 18.)

Ti mužové vzali **cizí majetek**; vzali jej bez vědomí majetníkovy neboli **potají**. K majetku tomu neměli pražádného práva, nepatřil jim, vzali jej tedy **bezprávně**. Proto se majetník pustil za nimi, volal a křičel, žádaje svých věcí zpět, čímž ukázal, že mu odnášejí jeho majetek bezprávně.

Kdo bere potají a bezprávně cizí majetek, o tom říkáme, že se dopouští hříchu „**krádeže**“, neboli že se prohřešuje „**krádeží**“. Člověku, který krade, říká se „**zloděj**“. Ti mužové se tedy prohřešili krádeží — byli zloději.

Kdo se prohřešuje **krádeží**?

K r á d e ž í se prohřešuje, kdo p o t a j í a b e z p r á v n ě cizí majetek bere. (Otáz. 443.)

Velikost hříchu krádeže řídí se především tím, *komu a kolik* bylo ukradeno.

Kdo na př. *chudšasovi* ukradne i nepatrný obnos peněžní nebo to, čeho nezbytně potřebuje k živobytí a k živnosti své, dopouští se těžkého hříchu. Rovněž těžce hřeší, kdo krade při *požáru* nebo *povodni*. Čím chudší

je člověk, jemuž se něco krade, tím těžším je krádež hříchem. Dle učitelů církevních je krádež vůbec těžkým hříchem, činí-li tolik, kolik kdo potřebuje na den k živě.

Velikost hříchu krádeže řídí se též *cenou*, již ukradená věc má *pro majitele*, a *velikostí škody*, jež mu odcizením věci vzejde.

Někdo na př. ukradne bližnímu dlužní úpis. Pro zloděje úpis ten nemá ceny, protože zaň nic nedostane, pro majitele však má velikou cenu, neboť jsou to vlastně peníze, o které přijde, když se nevykáže dlužním úpisem. — Nebo někdo ukradne řemeslníkovi třeba jen nepatrný nástroj, ale řemeslník musí na několik dní zastaviti práci, než si opatří nástroj nový, čímž utrpí velikou škodu. V obojím případě krádež je hřích těžký.

I *místo*, na němž je krádež páchána, má vliv na velikost její.

Těžkého zajisté hříchu se dopouští, kdo krade v kostele nebo na hřbitově, byť i ukradená věc nebyla cenná.

Kdo se dopouští krádeže, ohrožuje soukromý majetek, nechce znáti rozdíl mezi mým a tvým, otřásá vzájemnou důvěrou a vzbuzuje všude strach a nejistotu. Tím způsobem podrývá veřejné blaho, a kdyby se způsob jeho jednání stal všeobecným, veškerý pořádek vzal by za své, společenský život by nebyl možný. Proto nelze se diviti, že krádež byla vždy na světě trestána.

Již *pohané* považovali krádež za ohavný zločin a přísně ji trestali.

Zeno Attikus dal otroka při krádeži dopadeného usmrtiti. A když se vymlouval, že osudem dopustil se krádeže, odvětil Zeno: „Abys byl usmrcen, stává se taktéž osudem.“ — Anglosasové (v 6. století) usekávali zlodějům ruce nebo nohy. — Uhři (ještě za sv. Štěpána) prodávali zloděje do otroctví.

Rovněž *Židé* stíhali přísně zloděje. — *Křesťanští panovníci* vydali také ostré zákony proti zlodějům.

Sv. Štěpán, král uherský, vydal tento zákon: „Kdokoli ze svobodníků dopustí se krádeže, bude ponejprv potrestán, že za pokutu dá pět mladých krav. Kdo po druhé byl při krádeži dopaden, bude se s ním jednati jako s obyčejným otrokem. Po třetí pak krádeži bude usmrcen.“

Nynější světský zákon trestá krádež dle její velikosti delším nebo kratším vězením.

Náš trestní zákonník stanoví na krádež *těžký žalář šesti-měsíční až roční*; jsou-li však při ní přitěžující okolnosti, *těžký žalář roční až pětiletý*. (§ 178. tr. z.) — Čini-li však součet toho, co bylo ukradeno, přes 600 korun, nebo je-li krádež spáchána s obzvláštní odvážlivostí, násilností, lstí, nebo užije-li zloděj, jsa při krádeži přistižen, proti někomu skutečného násilí nebo nebezpečné pohružky, aby se v držení věci ukradené zachoval, anebo zvykne-li si pachatel krásti, má býti potrestán *těžkým žalářem pěti až desítiletým*. (§ 179. tr. z.)

Také *církev svatá* hned od prvopočátku krádež trestala.

Kdo se někam vloupal, musil ukradenou věc vrátiti i s náhradou a činiti celoroční pokání o chlebě a vodě.

Sv. Pavel řadí krádež mezi hříchy, jež uzavírají nebe. Pravíť: „*Ani zloději . . . nebudou vládnouti královstvím Božím.*“ (I. Kor. 6, 10.)

Přivlastňuje-li si kdo ve svrchované nouzi z cizího majetku, **čeho nutně potřebuje, aby sobě nebo jinému zachránil život**, nehřeší krádeží. Odcizení takové je snad bez vědomí majetníkovy, ale není a nemůže býti proti jeho vůli, neboť nelze si mysliti, že by v takovém případě něco namítal proti odcizení svého majetku.

Rovněž nehřeší krádeží, kdo si osvojí věc, která mu sice právem náleží, které však nemůže s vědomím a se svolením neoprávněného majetníka obdržeti. Takovému osvojení si věci říká se „**tajné odškodnění**“.

Případ tajného odškodnění jest na př., když se služebník smluví s pánem o poctivou, určitou mzdu, ale pán po vykonané práci zdráhá se zapraviti zaslouženou a

ujednanou mzdu. V takové případnosti služebník by si směl vzít mzdu z majetku nespravedlivého pána, avšak musil by šetřiti těchto pravidel:

1. Směl by si vzít jen to, o čem ví, že mu *najisto* náleží. Není tedy dovoleno dle pouhé domněnky, že snad mu náleží více, ihned také si tolik přivlastňovati. Není dovoleno, aby služebník, jenž se dal najmouti k nějaké práci za určitou mzdu, potom potají pána svého okrádal, když by se mu mzda zdála příliš malou, nýbrž má spíše žádati za větší mzdu nebo ze služby odejít; nechce-li mu pán dát mzdy větší, a služebník přece zůstává v práci, musí býti spokojen se mzdou, na kterou byl přijat. (Srov. přík. IV. str. 177.)

2. Služebník v uvedené případnosti nesměl by si tajně zjednávat náhrady hned, nýbrž musil by se dříve všelikým způsobem dovoleným veřejně domáhati zadržované mzdy, na př. u soudu, a teprve potom, *když by zákonitým způsobem nemohl nikterak přijít ke svému*, směl by se tajně odškodnit.

3. Při tom by musil míti bedlivý pozor, *aby ani na sebe ani na jiné nevalil domněni z krádeže*.

4. Nesměl by si *přivlastniti o nic více*, než co mu po přísné spravedlnosti náleží.

Poněvadž se všechny uvedené podmínky málo kdy sběhnou, jest patrné, že tajné odškozování jest jen ve velmi řídkých případnostech dovoleno, a nejlépe vůbec jest úplně od něho upouštěti a bezpráví s myslí do vůle Boží oddanou snášeti.

Přivlastňují-li si členové rodiny potají něco ze společného rodinného jmění, páchají „**krádež domáci**“. Tím způsobem hřeší často děti, které berou rodičům tajně peníze, obilí a jiné věci a prodávají je obchodníkům a hostinským, aby měly na pití, kouření a zábavy. Domácími krádežemi podkopává se rodinný blahobyt, zmenšuje se společné dědictví, rodina se lehce uvádí na mizinu a ve špatnou pověst. Proto nikdy neberte nic rodičům bez jejich vědomí a svolení. Pamatujte na slova Písma svatého: „*Kdo ubírá*

něco otci svému nebo matce a praví, že to není hřích, účastník jest vražedníka.“ (Přísl. 28, 24.)

Nemají-li se členové rodiny dopouštěti krádeže domácí, ovšem není též dovoleno služebníkům, aby si něco přivlastňovali z majetku svých pánů bez jejich vědomí a proti jejich svolení, ježto hřích takových zlodějů domácích jest mnohem těžší a trestuhodnější než jiných škůdců na majetku, ježto netoliko kradou, ale i důvěru pánů svých oklamávají, jakož i proto, že domácích zlodějů bývá nejtíže se uhlídati.

b) Z podobenství o milosrdném Samaritánu je známo, že lotři přepadli člověka ubírajícího se z Jerusalema do Jericha, obrali ho o majetek, zranili a polomrtvého nechali na cestě. (Luk. 10, 30.)

Lotři ti vzali pocestnému **bezprávně** majetek, ale neučinili tak potají, nýbrž zjevně a **násilím**. Podobně činí mnozí zvrhlí lidé; přepadávají zákeřnický bližní, zraňují je a pak okrádají. Tím dopouštějí se „loupeže“, sami pak jsou „loupežníci“ nebo „lupiči“.

Loupež liší se tedy od krádeže tím, že loupežník bere bezprávně cizí majetek *násilím* a nikoli jako zloděj potají.

Kdo se prohřešuje **loupeží**?

L o u p e ž í se prohřešuje, kdo n á s i l í m a b e z p r á v - n ě cizí majetek bere. (Otáz. 444.)

Co bylo řečeno v příčině hříšnosti o krádeži, platí též o loupeži, ano loupež jest ještě větší hřích než krádež, neboť loupežník se prohřešuje nejen proti majetku, nýbrž i proti osobě bližního, jemuž činí násilí, nahání hrůzy, škodí na těle nebo na zdraví, ba snad i život bere. Proto také světský zákon stanoví na loupež těžší trest než na krádež.

Již sama pohrůžka někomu, kterou kdo učiní, aby se zmocnil jeho věci, byť neměla účinku, má se potrestati *těžkým žalářem pěti až desítiletým*. (§ 191. tr. z.) Stane-li se však pohrůžka ve spolku s jedním nebo s několika loupežníky, nebo s vražednou zbraní, nebo vezmou-li lupiči po takové pohrůžce skutečně věc, má jim

býti vyměřen *těžký žalář desíti až dvacitiletý*. (§ 192. tr. z.) Trest tento má býti vyměřen i tehdy, vztáhne-li se na koho násilně ruka, třeba by loupež nebyla dokonána. (§ 193. tr. z.) — Jestli se však loupež násilným vztážením ruky předsevzatá také dokoná, má býti potrestána *zostřeným těžkým žalářem desíti až dvacitiletým*. (§ 194. tr. z.) — Je-li kdo při loupeži tak poraněn, že proto utrpí těžkého poškození na těle, nebo je-li kdo delším zlým nakládáním nebo nebezpečným vyhrožováním v trapný stav vydán, každý, kdo se toho účastní, má býti trestán *těžkým žalářem doživotním*. (§ 195. tr. z.)

Kdo se prohřešuje *krádeží*? — Kdo se prohřešuje *loupeží*?

Krádež a loupež jest první způsob, jímž se škodí bližnímu nespravedlivě na **majetku**.

Čím se škodí bližnímu nespravedlivě na **majetku** za prvé?

II. a) Za starých poctivých dob pomáhali si naši předkové v nouzi zdarma. Řídili se slovy Písma svatého: „*Půjčujte, ničeho se za to nenadějíte, a budeť odplata vaše mnohá, a budete synové Nejvyššího.*“ (Luk. 6, 35.) Později staly se peníze majetkem, který nese užitek jako každá jiná věc, a začalo se s nimi obchodovati. Potřebuje-li kdo peněz a nemá jich, vydluží si od jiného; při tom se zaručí, že mu bude za užívání půjčených peněz v určitých lhůtách platiti smlouvenou odměnu, dokud dluh nebude splacen. Té odměně se říká „*úrok*“.

a) Žádati *mírných úroků* neodporuje tedy ani spravedlnosti ani slušnosti, jelikož jsou podílem v zisku toho, jemuž bylo půjčeno. Proto ani církev svatá nezavrhla úroků. Co zavrhuje, jest jen: vydírati na tom, kdo si nemůže v bídě pomoci a musí si vypůjčiti, protože takovým zneužíváním bídy bližního nebývá ubohému pomůženo, nýbrž na majetku ublíženo. V čas bídy máme pomáhati z lásky, bez úroků! Ale ani tehdy, když je dovoleno žádati úroků z půjčky, nesmíme žádati úroků větších, než jest světským zákonem dovoleno. Náš zákon dovoluje žádati z půjčky 100 korun 5—6 korun úroku. **Kdo žádá z půjčky nespravedlivých**

úroků, t. j. větších než zákon dovoluje, dopouští se hříchů, jemuž se říká „lichva“; sám jest „lichvář“.

Slovo „lichva“ jest utvořeno z přídavného jména „lichý“. Liché jest všecko, co není rovné (sudé), pravé, správné. „Lichva“ je tedy jednání nesprávné, nedovolené (alespoň mravně).

Kdo se prohřešuje lichvou? !

β) Lichvy lze se dopustiti nejen s penězi, ale i s věcmi, jako s obilím, uhlím, moukou, masem, cukrem a pod. Tím způsobem dopouštějí se lichvy mnozí boháči, kteří lacino skupují to neb ono zboží, potraviny a p. v celé krajině a neprodají věci těch dříve, dokud není o ně největší nouze, a dokud se za ně neplatí největší cena, nebo sami umělým způsobem zboží a potraviny zdražují nad jejich skutečnou cenu a pak teprve prodávají. Tací lichváři jsou horší než zloději, poněvadž se obohacují krvavými penězi chudiny a uvádějí často celou krajinu, ba i celou zemi v největší bídu. Sv. Bernardin nazývá je vrahy chudých. Praviť: „Lichváři jsou vražedníky chudákův, neboť jim odnímají vše, čeho potřebují k živobytí, berou jim tedy vlastné život.“

Bůh trestá často lakotu lichvářů již na této zemi. -

Ve městě Veroně zkazilo se jednomu obchodníku více než 30.000 měřic mouky, protože ji nechtěl lacino prodati. Úředníci mu mouku sebrali a poněvadž se nehodila ani pro dobytek, vysypali ji do řeky Adiže. Chtěl mnoho vydělati a pozbyl i svého! — Sv. Bernard vypravuje o boháči ve městě Arimine, který v čas drahoty nechtěl prodávati obilí, až by nabylo ceny 4 zlatých. V tom však připlouli dva jiní bohatí obchodníci, přivezli na lodích množství obilí a nabízeli určitou míru za $\frac{1}{2}$ 4. zlatého. Když to uslyšel zmíněný lichvářský boháč, křičel jako smyslů zbavený: „Běda! Běda! Za půl čtvrtá zlatého!“ až byl zachvácen nemocí a brzo zemřel.

Za druhé prohřešuje se lichvou, kdo umělým způsobem zdražuje zboží a potraviny nad jejich skutečnou cenu.

γ) Často se stává, že některý člověk nezaviněným způsobem upadne do velkých peněžních nesnází; nemůže na př. zaplatiti dluhu nebo daně, a jeho majetek

má býti zabaven a prodán, aby potřebné peníze byly sehnány. Rozumí se samo sebou, že majetek byl by prodán pod cenu a člověk ten byl by učiněn žebrákem. V takovém případě přichází obyčejně nesvědomitý lichvář, který nouze bližního zneužívá k nespravedlivému prospěchu a zisku tím, že mu nabídne půjčku na hrozný úrok. Na první pohled se sice zdá, že nešťastnému bližnímu pomohl, ale ve skutečnosti to, co mu jednou rukou dal, druhou rukou stonásobně krade. neboť poskytnutou pomocí zamotává v nouzi postaveného bližního do svých tenat jako pavouk mouchu, aby ho potom udusil. Proto dobře praví sv. Jan Zlatoústý: „*Lichvář svou zdánlivou pomocí zvětšuje ještě bídu a za peníze prodává lásku k člověčenstvu*“.

Za třetí prohřešuje se lichvou, kdo zneužívá nouze bližního k nespravedlivému prospěchu nebo zisku.

Lichvou se tedy prohřešuje: 1. kdo z půjčky . . . ; 2. kdo umělým způsobem . . . ; 3. kdo zneužívá . . .

Kdo se prohřešuje lichvou?

L i c h v o u se prohřešuje:

1. kdo žádá z půjčky nespravedlivých úroků;
2. kdo umělým způsobem zdražuje zboží a potraviny nad jejich skutečnou cenu;
3. kdo zneužívá nouze bližního k nespravedlivému prospěchu nebo zisku. (Otáz. 445.)

Lichva jest hřích velmi těžký. Proto ji Bůh již ve Starém zákoně přísně zakázal slovy: „*Půjčuješ-li peněz lidu mému chudému, kterýž bydlí s tebou, nebudeš naň nastupovati jako dráč, ani ho lichvami neobtěžíš.*“ (II. Mojž. 22, 25.) — Církev sv. pak na II. sněmě lateránském r. 1139 vydala zákon: „*Ustanovujeme, aby lichváři vůbec známi nebyli připouštění ani ku přijímání svátosti oltářní ani po křesťansku pohřbívání, jestliže by v tom hřichu (bez pokání) zemřeli*“.

Také světský zákon trestá lichvu, a to dle různých okolností trestem lehčím nebo těžším, až i dvouletým tuhým vězením a peněžitou pokutou do 6000 korun, ano i s vyhoštěním z bydliště, nepří-

sluší-li vinník do obce, v níž bydlí. (Zák. z 28. května 1881 č. 47. říš. zák.)

Je také *dovolená* lichva, dáváme-li totiž chudým almužnu. Tím půjčujeme Bohu kapitál na vysoké úroky. „Chudým dávati“ Písmo sv. nazývá „Bohu na úrok půjčovati“.

b) Jednou hošík dostal od kmotřičky stříbrný peníz. Starší jeho bratr byl by rád ten peníz měl, aby jej promlsal. I přinesl žlutý plíšek a řekl mladšímu bratříčkovi, že je to také peníz a že jest pěknější než ten bílý. Malý bratříček tomu věřil a dal stříbrný peníz bratrovi.

Ten starší bratr **oklamal** mladšího bratříčka, vy-lákal na něm **lstivě** stříbrný peníz a způsobil mu škodu — Podobně mnozí lidé škodí bližnímu na majetku, ale dělají to chytře, aby toho bližní nepozoroval, ačkoli je při tom; užívají klamu nebo lsti. — Kdo škodí bližnímu klamem anebo lstí na majetku, o tom říkáme, že bližního „**podvádí**“ že se dopouští „**podvodu**“, prohřešuje se „**podvodem**“.

Kdo se prohřešuje **podvodem**?

Podvodem se prohřešuje, kdo klamem anebo lstí škodí bližnímu na majetku. (Otáz. 446. část 1.)

Podvodem škodí lidé bližnímu na majetku nejrozmanitějšími způsoby.

Tak na př. 1. **šidí** jej falešnými, **padělanými** penězi, které vydávají za pravé, nebo falešnou **měrou** a **vahou**, že totiž tomu, jemuž něco prodávají, málo měří a váží, ale peníze berou jako by měřili a vážili správně, nebo kupují-li něco, mají svou míru a váhu větší, platí však prodávajícímu míru a váhu pravou, a přebytek mají k lepšímu. Takovým způsobem bývají lidé okrádání o veliké peníze, a mnozí obchodníci jen takovými obchody bohatnou.

Jistý rolník vezl na trh obilí. Doma zvažil si dobře každý pytel. Na trhu koupil obilí jakýsi žid. Když obilí při odevzdávání bylo váženo na váze obchodníkově, viděl rolník, že každý pytel váží o několik kilogramů méně. Poněvadž byl pevně přesvědčen, že doma vážil správně, nesvolil, aby obchodník směl z kupní ceny

něco strhnouti a tvrdil, že obchodník nemá správné váhy. Z toho povstal spor; obchodník nechtěl obilí za smluvený obnos přijmouti. Rolník tedy, háje svého práva, oznámil věc na radnici. Váha obchodníková byla prozkoumána, uznána úředně nesprávnou a hned zabavena. Žid musil obilí řádně zaplatiti a mimo to byl ještě přísně pokutován.

2. Také škodí bližnímu podvodem na majetku, kdo porušuje neboli **padělá zboží a potraviny**, na př. kdo staré a zkažené zboží umělým způsobem napravuje a potom prodává za čerstvé a dobré; kdo nepravé zboží prodává za pravé a žádá za ně zrovna tolik, jako by bylo pravé; kdo padělané víno prodává za přírodní, kdo do vína, mléka a jiných nápojů přilévá vody; kdo špatný nápoj prodává za dobrý, na př. obyčejné pivo za plzeňské; kdo do mouky přimichuje různé přísady, na př. mleté fasule, sádro, kukuřici, nebo kdo špatnější mouku míchá s dobrou a prodává ji za dobrou atd. — Sem patří též podvod, jehož se depouští, kdo **zamlčuje podstatné vady nějakého zboží**, t. j. takové vady, pro něž koupené zboží buď jest kupci nepotřebné nebo velmi pozbývá ceny. Nejvíce podvodů tohoto druhu bývá pácháno na trzích, zvláště dobytčích, kde málokterý prodavač poví pravdu. Každý své zboží, svůj dobytek chválí, při tom však vady jeho opatrně zamlčuje a kupujícího jen ošiditi hledí.

3. Též zhusta se lidé prohřešují podvodem tím, že **žádají za vykonanou práci větší mzdy, než zasluhují**. Tak na př. mnozí dělníci konají uloženou práci špatně a povrchně, místo práce zahálejí, ale dají si platiti, jako by pracovali řádně; mnozí řemeslníci odvádějí špatnou práci a chtějí plat jako za práci řádnou; někteří umělci žádají od nezkušených lidí za své výrobky, na př. obrazy, sochy a p. přehnané ceny atd.

4. Krištof Rosenkranz, bohatý kupec v Kodani, vymáhal na vdově po Kristiánu Tulovi zaplacený již dluh 5000 dolarů. Marně žena ujišťovala, že dluh ten jest již zaplacen. Věc tedy přišla k soudu, a poněvadž podvodný kupec vykázal se dlužním úpisem, byla vdova odsouzena k zaplacení dluhu. I obrátila se ke králi a

prosila o pomoc. která jí přislíbena. Král poslal pro kupce a sám jej vyslýchal; ten odvolával se stále na dlužní úpis. Král podržel si úpis ten a bedlivě prohlížel papír. Konečně poznal, že papírnický závod, který byl na papíře označen povstal později než byl dlužní úpis vyhotoven, a že tudíž úpis ten je padělán. Povolal k sobě znova kupce a domlouval mu, aby ubohé vdově navrátil zaplacený dluh. A když tento stál tvrdošijně na svém, dal ho uvězniti a zaslouženě potrestati.

Podobné případy, že totiž lidé nepoctiví **přivlastňují si cizí majetek paděláním listin**, přiházejí se dosti často. Jak mnoho děje se podvodů paděláním směnek, kvitancí a závětí! Mnozí lidé přišli o veškerý svůj majetek, protože podpisovali směnky a ani si jich nepřčetli. Jiní zase zmocnili se velikého dědictví jen paděláním závětí.

Rovněž často **přivlastňují si lidé cizí majetek křivými výpověďmi neb uplácením svědků**. Ačkoli mnohý člověk dobře ví, že na ten neb onen majetek nemá ani dost málo práva, přece z lakoty nebo z jiných nepoctivých důvodů bližního žaluje a aby soud snáze vyhrál, používá podvodu. Křivě vypovídá, najímá si nepoctivé svědky, kterým dá peníze, aby za ně ve prospěch jeho u soudu svědčili a přísahali.

Upozornil jsem vás na nejobyčejnější způsoby podvodů, jichž se lidé dopouštějí tím, že 1. šidí jiné padělanými penězi, měrou a vahou; 2. padělají zboží a potraviny nebo zamlčují podstatné vady nějakého zboží; 3. žádají za vykonanou práci větší mzdy, než zasluhují; 4. **přivlastňují si cizí majetek paděláním listin, křivými výpověďmi neb uplácením svědků**. Nejsou to podvody všesky; chytrost lidská vymyslíla jich mnohem více, zvláště za našich dnů slyšíme a dočítáme se téměř denně o nových a nových podvodech.

Kdo na př. škodí **podvodem** bližnímu na majetku?

P o d v o d e m škodí bližnímu na majetku na př.:

1. kdo jej šidí padělanými penězi, měrou a vahou;
2. kdo padělá zboží a potraviny nebo zamlčuje podstatné vady nějakého zboží;
3. kdo žádá za vykonanou práci větší mzdy, než zasluhuje;
4. kdo si přivlastňuje cizí majetek paděláním listin, křivými výpovědmi neb uplácením svědků. (Otáz. 446. část 2.)

Podvod není nikdy dovolen, a proto každý i sebe menší podvod je hřích buď těžký nebo lehký, dle toho, kdo a o kolik byl podveden, jak velká škoda mu byla způsobena, kterých prostředků bylo při podvodu užito atd.

Bůh podvod zapovídá slovy: *Nečiňte nic nepravého v soudu, v loktu, ve váze, v míře!*“ (III. Mojž. 19, 35.) A sv. Pavel dí: *„Tať jest zajisté vůle Boží, aby žádný nepřelstíval aniž oklamával v jednání bratra svého“*. (I. Thes. 4, 6.)

Světský zákon trestá podvod *žalářem šestiměsíčním až ročním*, jsou-li však při něm přitěžující okolnosti, tedy *ročním až pětiletým*. (§ 202. tr. z.) — Má-li to, co si pachatel podvodem přisvojí, cenu větší 600 korun, nebo spáchá-li podvod s obzvláštní smělostí a lstí anebo docela ze zvyku, trestá se *těžkým žalářem pěti až desítiletým*. (§ 203. tr. z.) — Je-li podvod spáchán křivou přísahou, a je-li škoda jím způsobená velmi důležitá, trestá se *těžkým žalářem i dvacítiletým, ano třebas i doživotním*. (§ 204. tr. z.)

Lichva a podvod je druhý způsob, jímž se škodí bližnímu nespravedlivě na **majetku**.

Čím se škodí bližnímu nespravedlivě na **majetku** za druhé?

Dle čeho řídí se velikost hříchu krádeže? — Jakým hříchem je sama o sobě malá krádež?

* * *

Avšak jsou případy, že člověk i malými krádežemi může se prohřešiti těžce. Totéž platí o podvodech.

a) Služka na př. nechává si denně při nakupování potravin několik haléřů s úmyslem, aby si tak zne-

náhla nastřádala sto korun; hostinský přilévá do každého sudu piva několik litrů vody, nebo připisuje hostům s úmyslem, aby tím, co tak vyzíská, zaplatil roční mzdu služebníkovi; obchodník šidí každého kupujícího o nepatrnou část na míře a váze, protože si vypočetl, že takovými malými podvody může ročně vyzískati až 300 korun.

Ta služka, ten hostinský, ten obchodník a vůbec každý, kdo se dopouští malých krádeží a podvodů s úmyslem, aby si znenáhla značnou částku přisvojil, prohřešuje se těžce, kolikrátkoli se té malé krádeže nebo toho malého podvodu dopouští. Bůh řídí se tu úmyslem hřešícího; a poněvadž úmysl jeho směřuje k věci těžce hříšné, tedy všechny skutky, jež by jinak samy o sobě byly jen lehce hříšné, jsou těžké hříchy.

b) Někdo dopouští se po delší čas malých krádeží a podvodů, auiž má při tom úmysl nastřádati značnější částku; v tom případě dopouští se jen všedního hříchu každou krádeží a každým podvodem. Ale sezná-li, že těmi malými krádežemi a podvody získal značnou částku, byť toho původně nezamýšlel, a krade-li a podvádí po tom seznání ještě dále, prohřešuje se po každé těžce.

O malých krádežích a podvodech si tedy budeme pamatovati, že i jimi se člověk může těžce prohřešiti, a to: 1. když se takových . . .; 2. když jimi získá . . .

Co jest si pamatovati o malých krádežích a podvodech ?

O malých krádežích a podvodech jest si pamatovati, že i jimi se člověk může těžce prohřešiti, a to:

1. když se takových krádeží a podvodů dopouští s úmyslem, aby si znenáhla značnou částku přisvojil;
2. když jimi získá značnou částku, byť toho původně nezamýšlel. (Otáz. 447.)

III. a) a) Jakýsi chudý, ale poctivý člověk našel na cestě toboleku s penězi. Díval se, nejde-li někdo před ním, kdo by snad tu toboleku ztratil. I uviděl neznámého

pána. Pospíšil za ním a dohoniv ho, tázal se: „Pane, neztratil jste nic?“ Pán ihned prohledával kapsy a zvolal: „Ztratil jsem tobolku, a bylo v ní tolik a tolik peněz.“ Nálezce řekl: „Zde je vaše tobolka; našel jsem ji.“ Pán divil se poctivosti chudšasově a ptal se ho, kdo a odkud je; ale poctivý člověk řekl: „Nezáleží na jméně; jsem katolík, jehož zavazuje zákon Páně navrátiti, co našel.“ Po příkladu toho poctivého chudšasa jedne jsme všickni!

Kdo **nalezne** cennou cizí věc a ví, komu patří, má ji odevzdati majetníku; neví-li, komu patří, má pátrati po jejím majetníku, buď že ohlásí věc u svého duchovního správce, aby ji v kostele prohlásil, aneb odevzdá ji místnímu úřadu občanskému nebo ohlásí nález v novinách. Nepřihlásí-li se nikdo, a nelze-li se nikterak dovědět o majetníku, může si nálezce věc nalezenou nechat; doporučuje se však věnovati ji na dobré účely, na př. na okrasu chrámu, na dárky chudým a p. Přihlásí-li se majetník věci nalezené a prokáže náležitě, že jest jeho, má se mu věc vydati. Jest však povinen nahraditi nálezci všecky výlohy, jež mu vzešly buď udržováním věci nebo pátráním po jejím majetníku.

Dle občanského zákona rakouského (§ 391.) jest mimo to majetník povinen dáti nálezci odměnou desítinu věci nalezené nebo příslušnou část peněžitou; jestliže však vyměřovaná odměna činí už z části věci nalezené 2000 korun, vyměřuje se z ostatku za odměnu jen dvacítina. (§ 392.) — Nepřihlásí-li se majetník do tří roků, nálezce nabývá práva vlastnického.

Kdo nalezených věcí nevrací, ačkoli ví, komu patří, nebo kdo si nalezené věci přivlastní, aniž se snažil vypátrati majetníka, dopustil se krádeže. Sv. Alfons z Liguori ve příčině té praví: „*I ten se dopouští krádeže, kdo náhodou najde, co jinému náleží, a majetníkovi toho nevrátí, ačkoli ho zná; nebo tomu-li tak není, pranic o to nedbá, aby majetníka našel*“ . — Sv. Augustin pak učí: „*Co jsi našel a nevrátil, to jsi ukradl*“ .

β) Kdo si něco **vypůjčí**, na př. knihy, nástroje, šaty a p., smí toho užívati jen tak dlouho, dokud

majitel dovoluje; požádá-li o vrácení půjčeného, má se mu to hned vrátiti. Kdo tak nečiní, **kdo věci vypůjčených nevrací** a přivlastňuje si je, jest roven zloději.

γ) Totéž platí o každém, **kdo nevrací věci svěřených** k dočasnému opatrování nebo uschování nebo za tím účelem, aby s nimi náležitým způsobem těžil ve prospěch majetníkův. Tak na př. kdo by si podržel peníze, jež mu přítel svěřil, aby je po jeho smrti odevzdal dědicům, dopustil by se krádeže.

Proto věci nalezených, vypůjčených anebo svěřených si nikdy neprávem nepodržíte a nechtějte se jimi obohacovati, nýbrž navraťte je vždy poctivě pravému majetníku.

b) Kdo si dá udělati od jiného práci nebo si jej na ni trvale najme, jest povinen po vykonané práci nebo v umluvený čas zaplatiti mu mzdu smluvencu. Kdo tak nečiní, kdo na př. dělníkům, řemeslníkům, čeledínům a p. **neplatí včas, co platiti jest povinen**, dopouští se hříchu, protože lidi ty poškozuj; čekajíť na svou mzdu, aby mohli sebe neb i rodinu uživiti. Písmo svaté varuje před hříchem tím slovy: „*Nezůstane mzda dělníka tvého u tebe až do jitra!*“ (III. Mojž. 19, 13.) A sv. Jakub poukazuje na velikost a ohavnost jeho takto: „*Mzda služebníků, kteří žali krajiny vaše, kterou jste jim zadrželi, křičí, a křik jejich vešel v uši Pána zástupů*“ (Jak. 5, 4.) Proto zadržování mzdy dělníkům náleží mezi hříchy do nebe volající. (Viz část V. str. 37.)

Také se dopouští hříchu, kdo neplatí včas dluhů. Mnozí lidé rádi dělají dluhy, ale neradi je platí; dají se k tomu žalobou, exekucí a jiným způsobem donucovati. Jednání takové jest nepoctivé, protože ti, kdož jim půjčili, nenasbírali peněz na cestě, aby je mohli lehkomyšlným lidem rozdávat. — Rovněž nepoctivě jednají a tudíž hřeší obchodníci, kteří podvodně prohlašují, že nemohou platiti neboli kteří prohlašují konkurs, dělají bankrot a chtějí se s věřiteli vyrovnati nějakým procentem. Mnozí nepoctiví ban-

krotáři ošidili lidi o tisíce a aby mohli šiditi dále a nikdo na nich nemohl žádati náhrady, dávají veškerý majetek svůj připsati ženám. Světský zákon trestá sice zaviněné bankroty žalářem, ale okradeným lidem nikdo nenahradí škody, kterou na majetku utrpěli.

Jak jsme poznali, každý, kdo věci nalezených, vypůjčených anebo svěřených nevrací, jakož i kdo neplatí včas, co platiti jest povinen, zadržuje bližnímu nespravedlivě majetek, čímž mu na majetku škodí a tudíž hřeší; prohřešuje se **nespravedlivým zadržováním cizího majetku.**

Kdo se prohřešuje nespravedlivým zadržováním cizího majetku?

Nespravedlivým zadržováním cizího majetku se prohřešuje:

1. kdo věci nalezených, vypůjčených nebo svěřených nevrací;

2. kdo neplatí v čas, co platiti jest povinen. (Otáz. 448.)

Nespravedlivé zadržování cizího majetku je třetí způsob, jímž se škodí bližnímu nespravedlivě na majetku.

Čím se škodí bližnímu nespravedlivě na majetku za třetí?

IV. a) Mnozí dělníci a služebníci jsou tak nedbalí, že, jsou-li bez dohledu, prozahálají celé hodiny, nebo pracují tak lenivě a zdlouhavě, že práci, kterou by mohli vykonati ve dvou, třech hodinách, vykonají sotva za půl dne. Tím ovšem poškozují dobrovolně a nespravedlivě na majetku toho, jenž si je na práci zjednal; musíť buď zjednati více dělníků, chce-li míti práci v čas vykonánu, nebo nechati práci dlouho nedokončenu. Také řemeslníci, kteří pracují za denní mzdu, prohřešují se často při práci velikou nedbalostí. Kdyby pilně pracovali, jak jest jejich povinností, vykonali by práci svěřenou mnohem dříve, než ji vskutku vykonávají. Ti také poškozují dobrovolně a nespravedlivě na majetku toho, komu pracují, neboť jsou tím vinni, že musí platiti po delší čas za práci denní mzdu. Vůbec

každý, kdo povinné práce zanedbává nebo ji špatně koná, poškozujee dobrovolně a nespravedlivě na majetku toho, jemuž slouží, a od něhož jest placen.

b) Víme ze zkušenosti, že mezi lidmi jest až příliš závisti. Ta bývá často příčinou, že ten neb onen řemeslník neb obchodník nepřeje druhému výdělku, proto tupí a haní jeho práci nebo zboží a pomlouvá ho za tím účelem, aby jej připravil u lidí o důvěru, odvedl mu zákazníky a odběratele a k sobě je přilákal. — Na trhu mnozí zlomyslně pomlouvají dobytek a zhaní jej tak, že prodavač nemůže ho slušně prodati a potřebuje-li peněz, musí jej dáti pod cenu. — Někteří cestující — agenti, aby získali odběratele pro závody, jež zastupují, pomlouvají závody jiné a jejich zboží co nejvíce tupí. — **Že každý, kdo bližnímu pomluvou kupce odráží nebo jinak mu v živnosti škodí, jednáním svým hřeší, jest samozřejmo; škodíť dobrovolně a nespravedlivě bližnímu na majetku a vedle toho dopouští se ještě pomluvy.**

c) Jak často slýcháme nebo se dočítáme v novinách, že tomu neb onomu hospodáři byl ze msty zapálen statek, čímž přišel o všecken majetek a je žebrákem! — Nebo co škody nadělají pasáci na polích a na lukách tím, že nechávají dobytek volně sem tam pobíhati! — Také ptáci, husy, kachny, slepice, nejsou-li náležitě hlídány, působivají často značné škody na cizích polích. — Některé děti, ba i dospělí, lámou zlomyslně stromky v lese nebo u cest, nebo poškozují ovocné stromy, když z nich kradou ovoce. — Mnozí rolníci uorávají meze z pole sousedova, přenášejí mezníky, jezdí po zapovězených cestách, pouštějí na pole a louku vodu nebo ji zastavují, kazí nářadí, lámou ploty atd. Vším tím působí se dobrovolně a nespravedlivě bližnímu škoda na majetku, a proto každý, **kdo úmyslným zhářstvím cizí majetek ničí nebo jinak svévolně poškozujee, dopouští se hříchu těžšího nebo lehčího dle velikosti škody.**

Poznali jsme nejobyčejnější způsoby, jimiž se lidé prohřešují **dobrovolným a nespravedlivým poškozováním cizího majetku**, buď že totiž povinné práce zanedbávají nebo ji špatně vykonávají; nebo že bližnímu pomluvou kupce odrážejí nebo jinak mu v živnosti škodí, nebo že zúmýslným žhářstvím cizí majetek ničí nebo jinak svévolně poškozují.

Kdo se prohřešuje **dobrovolným a nespravedlivým poškozováním cizího majetku**?

Dobrovolným a nespravedlivým poškozováním cizího majetku se prohřešuje:

1. kdo povinné práce zanedbává nebo špatně vykonává;
2. kdo bližnímu pomluvou kupce odráží nebo jinak mu v živnosti škodí;
3. kdo zúmýslným žhářstvím cizí majetek ničí nebo jinak svévolně poškozuje. (Otáz. 449.)

Dobrovolné a nespravedlivé poškozování cizího majetku je čtvrtý způsob, jímž se škodí bližnímu nespravedlivě na majetku.

Čím se škodí bližnímu nespravedlivě na **majetku** za čtvrté?

Kolik jsme poznali způsobů jimiž se škodí bližnímu nespravedlivě na majetku? — Čím se škodí bližnímu nespravedlivě na majetku za první? ... za druhé? ... za třetí? ... za čtvrté?

Pověz nyní souvisle, čím se škodí bližnímu nespravedlivě na **majetku**?

Bližnímu se škodí nespravedlivě na m a j e t k u:

1. krádeží a loupeží;
2. lichvou a podvodem;
3. nespravedlivým zadržováním cizího majetku;
4. dobrovolným a nespravedlivým poškozováním cizího majetku. (Otáz. 442.)

Kdo se prohřešuje *krádeží? ... loupeží? ... lichvou? ... podvodem? ... nespravedlivým zadržováním cizího majetku? ... dobrovolným a nespravedlivým poškozováním cizího majetku?*

Hříchy proti cizímu majetku stává se vinným nejen kdo bližnímu přímo na majetku škodí, ať krádeží, loupeží, lichvou, podvodem atd., nýbrž i kdo jakýmkoli způsobem při hříších těch *spolupůsobí*.

a) Někteří rodiče a představení jsou tak nesvědomití, že *poroučejí* dětem a služebným, aby kradli, podváděli nebo jiným způsobem bližnímu na majetku škodili. Tak vychovávají zloděje, podvodníky a nepoctivce, kteří v pozdějších letech bývají postrachem osadě a celé krajině. — Jiní zase *radí* tomu neb onomu, kde a jak by měl co ukradnouti, bližního podvésti, vysoké úroky na něm vymoci, o dědictví ho připravit, dobytek mu otrávit a p., nebo při poškozování cizího majetku *pomáhají*, na př. zloději stojí na stráži, drží mu žebřík, svítí, u sebe jej schovávají, špatné zboží podvodníků vychvalují atd.

Každý, kdo poroučí, radí nebo pomáhá škoditi bližnímu na jeho majetku, byť si z majetku toho ničeho nepřivlastnil, je také vinen neboli *spoluvinen* hříchy, proti cizímu majetku spáchanými.

b) Skoro v každé osadě jsou lidé, kteří ukradené věci *přijímají, kupují nebo přechovávají*, ač dobře vědí, neb aspoň tuší, že jsou ukradené. Nezdární synové, parádivé dcery, nepoctivá čeládka a špatní hospodáři okrádají domácnost, berou obilí, potraviny a jiné věci a v noci je odnášejí do známých domů, kde je lacino prodávají. Zloději a lupiči zanášejí ukradené a uloupené věci známým obchodníkům, kteří od nich s radostí vše odkoupí. Kdyby se tak v podezřelých domech vykonala najednou a neočekávaně prohlídka, zajisté našla by se hojná zásoba různého zboží, které nepoctiví lidé koupili za nepatrný peníz! Mnohý překupník a přechovávač kradených věcí nemá ani kouska pole a na půdě má hojnost obilí, potravin a rozmanitého zboží. Kde to nabral? Všecko lacino koupil od zlodějů. Tací lidé jsou horší než zloději, neboť svým jednáním krádeže jen podporují a vypátrání zloděje

ztěžují. Mnozí lidé by nekradli, kdyby neměli ukradených věcí kde prodávati neb aspoň ukrývati.

Poněvadž ten, kdo nespravedlivý majetek přijímá, kupuje nebo přechovává, podporuje krádeže, stává se spoluvinným hříchy jiných proti cizímu majetku a měl by býti více trestán než zloději. A jistě, kdyby překupníci a přechovávači kradených věcí byli řádně potrestáni, brzy by se počet krádeží zmenšil!

c) Mnozí lidé dobře vědí, že ten neb onen dopouští se krádeže, podvodu nebo jinak že bližnímu na majetku škodí, slyší náрек poškozených, přece však *mlčí* a škůdníka neprozradí a hříchu jeho nevyjeví. Mnohý úředník, správce statku a jiní, jimž cizí majetek je svěřen, vidí, že druhové jejich nebo podřízení dopouštějí se krádeží a podvodů, a přece tomu *nebrání*, ač by tak snadno učiniti mohli, ba z povinnosti svého úřadu učiniti měli.

Kdo takto jedná, totiž kdo ke hříchům proti cizímu majetku *mlčí* nebo jim *nebrání*, ač by je vyjeviti nebo jim zabrániti mohl a měl, stává se také spoluvinným hříchy jiných proti cizímu majetku.

Kdo se stává spoluvinným hříchy jiných proti cizímu majetku?

S p o l u v i n n ý m hříchy jiných proti cizímu majetku se stává:

1. kdo poroučí, radí nebo pomáhá škoditi bližnímu na jeho majetku;
2. kdo nespravedlivý majetek přijímá, kupuje nebo přechovává;
3. kdo ke hříchům proti cizímu majetku *mlčí* nebo jim *nebrání*, ač by je vyjeviti nebo jim zabrániti mohl a měl. (Otáz. 450.)

Co se poroučí v sedmém přikázání Božím.

Co se zapovídá v sedmém přikázání Božím? — Čím se škodí bližnímu nespravedlivě na majetku?

a) Zapovídá-li se v sedmém přikázání Božím škoditi bližnímu bezprávným odcizováním jeho majetku, ať krádeží nebo loupeží, lichvou nebo podvodem, tedy se tím zároveň poroučí, bychom nikomu nic bezprávně neodcizovali, nýbrž naopak **abychom každému nechávali, což jeho jest.** — Zapovídá-li se dále v sedmém přikázání Božím škoditi bližnímu nespravedlivým zadržováním nebo poškozováním jeho majetku, tedy se tím zároveň poroučí, bychom nikomu nic nespravedlivě nezadržovali ani nepoškozovali, nýbrž naopak **abychom každému dávali a prokazovali, což jeho jest,** bychom tedy nalezenou, vypůjčenou nebo svěřenou věc odevzdali tomu, komu náleží, bychom dělníkům a služebníkům dávali zaslouženou mzdu, řemeslníkům za řádnou práci náležitý plat, vrchnostem povinnou daň atd. dle napomenutí sv. Pavla: „*Dávejte tedy všem, což jste povinni!*“ (Řím. 13, 7.)

Co se poroučí v sedmém přikázání Božím? (Abychom každému nechávali, dávali a prokazovali, což jeho jest.)

b) Jestliže kdo jednal proti sedmému přikázání Božím a přivlastnil si bezprávně cizí majetek anebo jej dobrovolně poškodil, jest zavázán, chce-li býti prost hříchu, **nespravedlivý majetek navrátiti a učiněnou škodu zase napravit**, a to je druhé, co se poroučí v sedmém přikázání Božím.

Co se poroučí v sedmém přikázání Božím?

V sedmém přikázání Božím se poroučí:

1. **abychom každému nechávali, dávali a prokazovali, což jeho jest.**

2. **abychom každému nespravedlivý majetek navrátili a učiněnou škodu zase napravili. (Otáz. 451)**

O spravedlnosti.

Co se poroučí v sedmém přikázání Božím za první?

Kdo každému nechává, dává a prokazuje, což jeho jest, o tom říkáme, že jest „*spravedlivý*“.

Že máme býti spravedliví a nemáme nikomu na majetku škoditi, již sám rozum nám praví, neboť sami také nechceme, aby nám kdo škodil na majetku, jehož jsme poctivě nabyli.

Písmo svaté předvádí nám četné vzory lidí spravedlivých.

Spravedlivý byl *Tobiáš*, jenž uslyšev bečeti kozelce, kterého manželka jeho za tkaní plátna dostala, řekl: „*Hleďtež, ať není ukradený; navraťte jej pánu jeho, neboť nesluší nám ani jísti ani se dotýkati něčeho ukradeného.*“ (Tob. 2, 20. 21.) Syna svého pak napomínal: „*Čeho nechceš, aby od jiného dalo se tobě, hled, abys ty nikdy jinému nečinil.*“ (Tob. 4, 16.) — *Sv. Jan Křtitel* učil na poušti spravedlnosti. Pravitel celním: „*Nic více nevybírejte, leč co jest vám ustanoveno!*“ (Luk. 3, 13.)

Také v životech svatých dočítáme se o mnohých lidech spravedlivých.

Spravedlivý byl na př. *sv. Eligius*, zlatník. Francouzský král Lothar dal mu mnoho zlata a jiných klenotů, aby udělal královský stolec. *Sv. Eligius* však mu udělal dva. Když se tomu král divil, pravil světec, že zlata bylo na jeden stolec příliš mnoho, a proto že udělal dva, jelikož zbylé zlato nechtěl si nechat. Král vida tak vzácnou spravedlnost, jmenoval jej svým pokladníkem a později biskupem v Noyoně.

Sv. Jan Zlatoústý vypravuje tento příběh: „Na jednom místě byl zakopán veliký poklad. Vlastník nevěda o tom, prodal to místo. Kupec, chtěje tam míti pole, rozoral je a našel ten poklad. I pospíšil k muži, jenž mu to místo byl prodal, oznámil mu, co našel, a řekl: „Koupil jsem jen místo, ale ne poklad; ten je váš!“ Ale bývalý vlastník odpověděl: „Prodal jsem to místo, pročž nesmím si vlastniti, co v něm bylo skryto.“ — Šlechetná to byla hádka, dokládá *sv. Jan Zlatoústý*. — Jistý zámožný rolník prohlížel kdysi staré spisy; mezi jinými našel také starý, dávno již zaplacený účet od jednoho tesaře. Při prohlížení toho účtu shledal, že se tesař ke své škodě o 18 korun přepočtl. Ihned poslal peníze ty dětem tesařovým.

Po příkladu uvedených poctivců i my číňme! Budme spravedliví! Nechávejme každému jeho věci na pokoji a čím jsme komu povinni, svědomitě mu dávejme. Pamatujme na příslovi: „*S poctivostí nejdál dojdeš*“, jakož i na dokázanou pravdu, že nespravedlivě nabytý majetek nepřináší člověku štěstí ani požehnání Božího.

Jeden duchovní vypravuje tuto událost: Přišel ke mně nedávno muž jakýsi a pravil ke mně, aniž jsem se ho dříve nač tázal, přede vši mou čeládkou takto: „Teď jsem přesvědčen, že nespravedlivý statek není požehnán. Ukradl jsem jednomu kamarádovi několik korun, a od té doby vystěhovalo se štěstí z mého domu. Nejprve přišel jsem morem o všechn dobytek. Chtěl jsem si koupiti jiný; šel jsem do skříně pro uspořené peníze, byly však pryč; někdo mi je ukradl. Ztratil jsem čtyřnásobně více na majetku, než obnášela moje krádež. A k tomu ještě přátelé mne podezřívají, že jsem peníze promarnil.“

O náhradě škody.

Co se poroučí v sedmém přikázání Božím za druhé? (Abychom nespravedlivý majetek navrátili a učiněnou škodu zase napravili.)

I. Povinnost, nespravedlivý majetek navrátiti a učiněnou škodu zase napravit, ukládá již *přirozený zákon*, který praví: „*Všecko, cokoli chcele, aby vám lidé činili, i vy čiňte jim!*“ (Mat. 7, 12.) Kdyby nám kdo něco odcizil nebo nějakou škodu učinil, zajisté bychom si přáli, by nám odcizenou věc vrátil a učiněnou škodu nahradil. Dle té zásady jsme tedy povinni chovati se také k bližnímu. Proto již staří pohané, kteří neznali zákona mojžíšského ani křesťanského, považovali krádež za nejohavnější nepravost a zavazovali zloděje k náhradě.

K čemu nás přirozený zákon zavazuje, to také *Bůh* výslovně přikazuje. Tak čteme na př. v Písmě svatém: „*Jestliže by kdo ukradl vola neb ovci a zabil by je nebo prodal, pět volů za jednoho vola navrátí a čtvero ovcí za jednu ovci*“ (II. Mojž. 22, 1.) — „*Učinil-li by kdo škodu na poli nebo na vinici . . ., cožkoli nejlepšího bude míti na poli svém nebo na vinici, nahradí za škodu*“ (II. Mojž. 22, 5.)

Krásný příklad náhrady škody bližnímu na majetku učiněné dává nám *Zacheus*, jenž řekl Pánu Ježíši: „*Aj, polovici statku svého, Pane, dám chudým; a oklamal-li jsem koho v čem, navrátím čtvernásob.*“ (Luk. 19, 8.)

Povinnost, navrátiti nespravedlivý majetek a nahraditi učiněnou škodu, je tak přísná, že, kdo by toho

neučinil, nemůže dojíti odpuštění hříchu. Sv. Augustin ve příčině té praví: „*Nikdy ti nebude odpuštěn hřích, nebudeš-li chtít cizího majetku navrátiti.*“

Co se týče času, kdy se má nespravedlivý majetek navrátiti a učiněná škoda nahraditi, platí zásada, že se tak má státi „*co nejdříve*“. Čím déle kdo s navrácením nespravedlivého majetku a s náhradou učiněné škody prodlévá, tím déle trvá ve své nespravedlnosti. Nevráti-li kdo nespravedlivého majetku a nenahradí učiněné škody, kdy může, snadno se mu přihodí, že nebude moci tak učiniti, až by chtěl, ježto na nespravedlivém majetku je zvláštní kletba, „že jeden nespravedlivý haléř vyhání sto spravedlivých z kapsy“.

Nemůže-li kdo navrátiti a nahraditi všeho, má učiniti aspoň tolik, kolik může, neboli „*dle možnosti*“.

Kdo nemůže navrátiti a nahraditi všeho najednou, má tak činiti aspoň „*po částkách*“, až navrátí a nahradí vše.

Kdo nemůže nespravedlivého majetku navrátiti nebo učiněné škody nahraditi hned, má aspoň míti opravdovou vůli, že tak učiní, *jakmile mu bude možno*, a také se má o to přičiňovati, aby mu to bylo skutečně možno.

Nespravedlivý majetek má se navrátiti tomu, *komu byl odcizen*, a škoda má se nahraditi tomu, komu bylo na majetku uškozeno. Není-li poškozeného již na živu, náhrada náleží jeho právním *dědicům*. Není-li však možno poškozeného majetníka ani jeho dědiců vypátrati, má se cizí věc vynaložiti *na zbožné účely*.

Učiní-li kdo škodu *několika lidem*, a nemůže-li po bedlivém zkoumání poznati, komu spíše nahraditi má, učiní nejlépe, když náhradu mezi ně rozdělí.

Kdo učiní škodu *celé obci*, má dáti náhradu téže obci a nikoli jednotlivci obce té.

Kdo poškodí *stát*, je povinen dáti náhradu státní pokladně; může to učiniti na př. tak, že koupí přiměřený počet poštovních známek nebo kolků a bez právního upotřebení je zničí.

K čemu je zavázán, kdo uškodil bližnímu nespravedlivým způsobem na majetku? — *Kdy* se má odcizený majetek navrátiti? (Co nejdříve.) — K čemu je povinen, kdo nemůže učiněné škody napravit *úplně*? (Aby ji napravil dle možnosti.) — Jak má učiniti náhradu, kdo jí nemůže učiniti *najednou*? (Po částkách.) — Jak jest naložiti s nespravedlivým majetkem, nelze-li majetníka nebo jeho dědice vypátrati? (Má se vynaložiti na zbožné účely.)

Na základě toho, co jsme teď slyšeli, budeme si pamatovati: V sedmém přikázání Božím se poroučí za druhé, bychom nespravedlivý majetek **co nejdříve** navrátili a učiněnou škodu **dle možnosti** zase napravili. Není-li možná *najednou*, **třeba po částkách**; nelze-li však majetníka nebo jeho dědice vypátrati, třeba nespravedlivý majetek vynaložiti na **zbožné účely**. (Otáz. 451. 2.)

II. Mimo povinnost, která káže nespravedlivý majetek navrátiti a způsobenou škodu nahraditi, třeba věděti také to, **kdo** jest povinen tak činiti.

Nespravedlivý majetek navrátiti a způsobenou škodu nahraditi jest na prvním místě povinen ten, *kdo cizí majetek nespravedlivě drží a kdo škodu způsobil*.

Je-li *několik lidí vinno škodou bližního*, sluší rozeznávati dvojí případ; buď byli všickni stejně účastni nebo nebyli.

V prvním případě nahradí všickni *rovným dílem*. Kdyby jeden z nich nemohl nebo nechtěl svého dílu dáti, ostatní jsou povinni vzíti ten díl na sebe; ano i jeden jediný jest povinen nahraditi všecko, když tak neučiní nikdo z těch, kdož jsou k tomu zavázáni.

V druhém případě mají nahraditi v tomto *pořádku*:

1. Především musí nahraditi ten, *kdo nespravedlivý majetek nebo peníze za něj stržené drží nebo spotřeboval*.

2. Nemůže-li nebo nechce-li tento způsobené škody nahraditi, jest k tomu zavázán, *kdo škodu způsobiti rozkázal.*

3. Nedostojí-li povinnosti, pak jest povinen učiniti náhradu, *kdo na daný rozkaz poškození vykonal.*

4. Opomine-li i ten svou povinnost, pak jsou vázáni k náhradě *všickni, kteří mimo to, t. j. mimo rozkaz a vykonání rozkazu, k poškození bližního přispěli, na př. radou, ponoukáním, vychvalováním atd., nebo dle své povinnosti ho nezamezili nebo nevyjevili.*

Hospodář rozkázal svému služebníkovi, aby ukradl sousedovi v lese několik metrů tvrdého dříví. Služebník vykonal rozkaz pánův. Krádež tu viděl hajný, ale aby se vyhnul všem nepříjemnostem, nechal služebníka nerušeně dříví odvézti a o věci té mlčel. Hospodář ukradené dříví daroval svému chudému bratru, aniž mu zatajil, že jest ukradené.

Kdo v tomto případě jest zavázán k náhradě? (V první řadě bratr hospodářův; kdyby ten se zdráhal, musí dáti náhradu hospodář; kdyby ani ten tak neučinil, přešla by povinnost náhrady na služebníka; kdyby ten jí dáti nechtěl, byl by k ní zavázán hajný.)

Kdo jest povinen nespravedlivý majetek **navrátiti** a způsobenou škodu **nahraditi**?

Nespravedlivý majetek n a v r á t i t i a způsobenou škodu n a h r a d i t i jsou povinni:

1. **kdo nespravedlivý majetek, nebo peníze za něj stržené drží nebo spotřeboval;**
2. **kdo škodu způsobiti rozkázal;**
3. **kdo poškození vykonal;**
4. **všickni, kteří mimo to k poškození bližního nějak přispěli nebo poškození dle své povinnosti nezamezili nebo nevyjevili. Jest pak každý z nich povinen nahraditi všecko, když tak neučinil nikdo z těch, kdož jsou před ním k tomu zavázáni. (Otáz. 452.)**

III. Jest radno zmíniti se také o tom, **kolik** má nahraditi, kdo bližnímu uškodil na majetku. Tu třeba

rozeznávati, zda si kdo přivlastnil cizí majetek nebo vykonal na něm škodu vědomě a dobrovolně neboli *způsobem hříšným*, či nevědomě a tedy i nedobrovolně neboli *způsobem bezhříšným*. V prvním případě sluje držitel cizí věci „*nepoctivým*“, ve druhém „*poctivým*“ držitelem cizí věci.

a) **Nepoctivý držitel** cizí věci, jako na př. zloděj, loupežník, lichvář a podvodník, musí především **navrátiti věc** nebo, nemá-li jí již, dáti za ni **plnou její cenu peněžitou** a vydati vše, co užíváním jí **vyzískal**; dále jest povinen **nahraditi majetníku všecku škodu**, kterou utrpěl, že odcizené věci neměl, a **veškeren zisk**, o který přišel, že se mu věc jeho ztratila. Smí si však **odpočítati vydání**, která by byla vlastníkovu vzešla, kdyby byl měl odcizenou věc u sebe.

Někdo ukradne na př. krávu za sto korun, kterou po roce prodá za sto dvacet korun. Užitek, jež měl od krávy, počítá na dvě stě korun, výlohy s vyživováním na sto korun. Vlastní majetník krávy musil si na krávu, kterou koupil místo ukradené, peníze vypůjčiti a platiti z nich čtyři koruny úroků. — Co v tomto případě zloděj musí nahraditi, aby úplně dosti učinil povinnosti náhrady? Především musí vrátiti krávu; poněvadž ji však prodal, musí za ni zaplatiti, zač stála, totiž sto korun. Dále musí vrátiti všecken zisk, totiž dvacet korun, jež při prodeji krávy získal, a dvě stě korun, jež měl od krávy užítku. Od těch dvou set dvaceti korun zisku smí si však odpočítati sto korun, jež ho stálo vyživování krávy, a tak musí vrátiti ze zisku sto dvacet korun. Konečně musí majetníku té krávy nahraditi čtyři koruny úroků, jež dal z peněz vydlužených na novou krávu. Úhrnem musí tedy nahraditi dvě stě dvacet čtyři koruny.

Jestliže se cizí věc u nepoctivého držitele *poškodila*, týž jest povinen vrátiti ji v té ceně, ve které ji odcizil, t. j. musí k poškozené věci *přidati v náhradu* ještě tolik, o kolik v ceně klesla.

Zlepšila-li se cizí věc u nepoctivého držitele, musí ji navrátiti v tom lepším stavu. Smí si však *odpočítati*

vydání, která bylo nutno učiniti, aby věc byla zachována nebo zlepšena.

Přišla-li cizí věc u nepoctivého držitele náhodou nebo něčí vinou *na zmar*, týž musí za ni pravému majetníku *dáti tolik, zač skutečně stála*. Jen tehdy, kdyby věc přirozeným způsobem zahynula, tak že by sama sebou byla zašla, i kdyby nebyla v cizím držení, nespravedlivý držitel není povinen dávatí náhrady.

Jestliže cizí věc byla *prodána*, sluší rozeznávati, byla-li prodána *níže* či *výše*, než zač stála.

Byla-li prodána *níže*, než zač stála, nepoctivý prodavač jest povinen pravému majetníku dáti nejen to, co za věc utržil, nýbrž i *doplatiti*, oč věc levněji prodal.

Byla-li prodána *výše*, než zač stála, nepoctivý prodavač *nesmí si přebytku nechat*, nýbrž musí jej odevzdati pravému majetníku.

Tytéž zásady platí také tehdy, když kdo uškodí hříšným způsobem bližnímu na majetku; musí zaplatiti nejen co stojí oprava poškozené věci, ale nahraditi také škodu, kterou majetník poškozením své věci utrpí, jakož i zisk, o nějž přijde, nemoha užívati věci poškozené.

Někdo by na př. krejčímu zlomyslně zlomil jehlu na šicím stroji. Krejčí jiné jehly nemá a v místě jí nelze koupiti; musí tedy nechat práce a běžeti do města, čímž prozahálí půl dne. Škůdce jest povinen nahraditi mu škodu, kterou nepotřebnou zahálkou utrpěl.

b) Poctivý držitel cizí věci, jako na př. kdo koupí, dostane nebo zdědí věc kradenou, aniž by věděl, že pochází z krádeže, a p., musí **navrátiti věc**, má-li ji ještě, a to *hněd*, jakmile zví, že jest cizí. Strávil-li nebo spotřeboval-li ji v domnění tom, že jest jeho, nebo zanikla-li, ať jeho vinou, ať náhodou, nemusí za ni dávatí náhrady; k té je vázán, kdo věc pravému majetníku odcizil. — S věcí musí **vydati všechny plody a užitky**, jež věc učinila, jako na př. ovoce stromu, mláďata zvířat, úrodu polní, úroky z peněz atd., ovšem

po odrážce výloh. Přišel-li jakýmkoli způsobem o plody a užitky ty, nemusí pravému majetníku ničeho nahrazovati. — Také není povinen nahrazovati pravému majetníku zisk, o který týž přišel, že věci své neměl, ani škodu, kterou odcizením věci utrpěl, ježto obojí hraditi přísluší škůdci.

Někdo na př. zdědil tisíc korun; za nějaký čas se však dokáže, že peníze ty byly ukradeny. Musí tedy vrátiti peníze i úrok. Kdyby však peníze utratil nebo v obchodě ztratil, není povinen k náhradě. Kdyby však za ty peníze koupil pole, musí jejich majiteli pole dáti i s obnosem, o který se užitkem z toho pole obohatil. Odrazí si však vydání, která měl s obděláváním pole nebo s jeho zlepšováním.

Udělá-li kdo nevědomě a nedobrovolně, tedy beze vší viny, škodu na cizím majetku a nemá-li z toho užitku, není rovněž povinen dávatí náhradu, leč byl-li by k tomu odsouzen nálezem soudním. Jinak má se ovšem věc, učiní-li kdo škodu na cizím majetku z veliké nepozornosti a nedbalosti; tehdy je škoda ta zavinená, a škůdci nastává povinnost náhrady.

IV. Ve příčině toho, kde se má náhrada státi, jest si pamatovati, že **nepoctivý držitel** cizí věci jest povinen učiniti náhradu **tam, kde by majetník svou věc měl, kdyby mu nebyla bývala odňata**. Mimo to jest mu ručiti za ztrátu a za všelikou škodu, již by věc cestou snad utrpěla. Naproti tomu **poctivý držitel** pouze věc vydá; o dopravu jest se postarati pravému majetníku. Útraty s ní spojené jest mu povinen hraditi škůdce.

V. V některých případech **povinnost náhrady přestává buď navždy nebo na čas**.

a) **Navždy** je škůdce sprostěn od povinnosti náhrady, když mu ji poškozený dobrovolně odpustí nebo když lze odpuštění předpokládati.

Tak na př. se předpokládá, že hospodář, který vyhnal čeledína pro krádeže, povinnost náhrady mu odpouští, když jí vyslovně nežádá.

Kdo poctivým způsobem nabyl cizího majetku, není povinen k náhradě po uplynutí zákonitého promlčení — u nás 30 roků.

Kdyby tedy kdo po 30 roků měl nějaký darovaný nebo koupený šperk a později se doví, že pochází z loupeže, smí si jej i nadále beze všech výčitek svědomí podržeti.

b) Na čas povinnost náhrady přestává, je-li škůdci *fysicky* nebo *mravně* nemožna.

Fysicky jest náhrada nemožna při úplné chudobě škůdcově.

Co si má předsevzít škůdce, který nemůže dát náhrady hned? (Srov. výše.)

Mravně jest náhrada nemožna, když by vinníkovi vzešla mnohem větší škoda, než trpí poškozený odcizením majetku, na př. když by uvrhl sebe i svou rodinu do veliké nouze nebo měl utrpět velikou škodu na cti, na zdraví a p. Kdyby však okradený odcizením majetku byl uveden do nouze a bídy, musí mu zloděj navrátiti majetek, byť i sám o všechno přišel.

Opakování.

Jak zní sedmé přikázání Boží? — Co se zapovídá v sedmém přikázání Božím? — Co rozumíme „majetkem“ neboli „statkem“. Čím se škodí bližnímu nespravedlivě na majetku?

Kdo se prohřešuje *krádeží*? — Jak říkáme člověku, který krade? — Čím se řídí velikost hříchu krádeže? — Objasni příklady! — Kdy přivlastnění si cizího majetku není *krádeží*? — Proč přivlastnění si cizího majetku k zachránění života není hřích? — Co rozumíme „*tajným odškodněním*“? — Kdy jenom je dovoleno tajně se odškodniti? — Kdo se dopouští tak zvané „*domácí krádeže*“? — Proč je domácí krádež větší a trestuhodnější hřích?

Kdo se prohřešuje *loupeží*? — Čím se liší loupež od krádeže? — Proč je loupež větší hřích než krádež?

Kdo se prohřešuje *lichvou*? — Co nazýváme „*úrokem*“? — Jak velký úrok je dovoleno brát u nás? — Pověz, kterak lichváři zdražují uměle zboží a potraviny! — Uveď některý způsob, jak lichváři zneužívají nouze bližního k svému zisku!

Kdo se prohřešuje *podvodem*? — Uveď některé nejznámější způsoby podvodu! — Co jest si pamatovati o *malých* krádežích a podvodech? — Kdy jsou malé krádeže a podvody těžký hřích?

Kdo se prohřešuje nespravedlivým *zadržováním* cizího majetku? — Co bys činil, kdybys našel tobolek s penězi a nevěděl bys, či jest? — Kolik by ti majitel té toboleky byl povinen dáti odměnou za nalezení? — Kdy směl bys si tobolek s penězi nechat? — Komu se rovná, kdo věci nalezených nevrací, ač ví, komu patří, nebo nepátrá po majiteli? — Co jest si pamatovati o věcech vypůjčených anebo svěřených? — Kdo na př. se prohřešuje *zadržováním* cizího majetku tím, že neplatí včas, co platiti jest povinen! — Jakého hřichu se dopouští, kdo *zadržuje* mzdu někomu?

Uveď některé způsoby, jimiž se lze prohřešiti *dobrovolným* nespravedlivým *poškozením* cizího majetku!

Kdo se stává *spoluvinným* hřichy jiných proti cizímu majetku?

Co se *poroučí* v sedmém přikázání Božím? — Jaký je, kdo každému nechává, dává a prokazuje, což jeho jest? — Uveď některé vzory lidí *spravedlivých*!

Kdo jest nám příkladem náhrady škody učiněné bližnímu na majetku? — Kdy má škůdce odcizený majetek navrátiti? — Proč nemá škůdce otáletí s navrácením cizího majetku? — K čemu aspoň je zavázán škůdce, nemůže-li učiněné škody nahraditi úplně? — Jak má učiniti náhradu, kdo jí nemůže učiniti najednou? — Komu se má nespravedlivý majetek navrátiti? — Jak jest naložiti s nespravedlivým majetkem, nelze-li vypátrati majetníka ani jeho dědice? — Jak nahradí učiněnou škodu, kdo poškodil více lidí, a neví, kteří to jsou?

Kdo jest povinen navrátiti nespravedlivý majetek a napravití způsobenou škodu? — Které případy sluší rozeznávati, je-li několik lidí vinno škodou bližního? — Jak jsou povinni nahraditi, kdo stejně byli účastni poškození bližního? — V kterém pořadu jsou povinni nahraditi, kdož nestejně byli účastni poškození bližního?

Komu se říká „nepoctivý“ držitel cizí věci? — Kdo jest „poctivým“ držitelem cizí věci? — Co jest povinen nahraditi nepoctivý držitel cizí věci? — Co navrátí poctivý držitel cizí věci? — Kam jest povinen nepoctivý držitel cizí věci učiniti náhradu? — Kdo v takovém případě ručí za ztrátu nebo poškození věci cestou? — Kde učiní náhradu poctivý držitel cizí věci?

Kdy přestává povinnost náhrady *na vždy*? — Kdy . . . *na čas*? — Kdy jest náhrada škůdci *fysicky* nemožna? Kdy . . . *mravně*?

O osmém přikázání Božím.

Jak zní osmé přikázání Boží?

Osmé přikázání Boží zní: „Nepromluvíš křivého svědectví proti bližnímu svému!“
(Otáz. 453.)

Co se zapovídá v osmém přikázání Božím.

Již ze slovního znění tohoto přikázání jest patrné, co se v něm zapovídá; zapovídají se totiž všechny hříchy, jichž jest možno se dopustiti proti bližnímu zlým užíváním jazyka.

Hříchy ty mohou býti rozmanité. Pohovoříme si o nich.

O křivém svědectví, lži a přetvářce.

1. V III. knize královské čteme o králi Achabovi, že si chtěl koupiti vinici, která byla Nabothova. Avšak Naboth mu jí nechtěl prodati. Proto manželka Acha-

bova Jezabela poradila Achabovi: „Postavme dva nešlechtné muže, kteří poženou Nabotha *na soud* a budou *vypovídati*, že se rouhal Bohu a králi.“ Stalo se tak. Naboth byl ukamenován, a Achab si vzal jeho vinici. (III. Král. 21.) — Aby fariseové a nejvyšší kněží donutili Piláta k odsouzení Ježíše Krista k smrti kříže, najali si nešlechtné lidi, kteří měli před Pilátem o Ježíši Kristu *vypovídati*: „Tohoto jsme našli, an převrací národ náš a brání daně dávati císaři a praví se býti Kristem králem!“ (Luk. 23, 2.)

Ti nešlechtní mužové **před soudem** proti Nabothovi a proti Ježíši Kristu **vědomě vypovídali, co nebylo pravda.**

Jsme-li před soudem tázáni na něco, co jsme viděli, slyšeli nebo jinak se dověděli, a vypovídáme-li o tom, „**svědčíme**“ neboli **vydáváme „svědectví“**. Vypovídáme-li tak, jak jsme to viděli nebo slyšeli, svědčíme „**právě**“; pakli vypovídáme vědomě jinak, co není pravda, svědčíme „**křivě**“. — Poněvadž ti nešlechtní mužové vypovídali před soudem o Nabothovi a Ježíši Kristu vědomě, co nebylo pravda, „**svědčili křivě**“ — prohřešili se „**křivým svědectvím**“.

Co jest křivě svědčiti ?

Křivě svědčiti jest před soudem vědomě vypovídati, co není pravda. (Otáz. 455.)

Kdo se prohřešuje křivým svědectvím?

Kdo před soudem křivě svědčí, často se stává příčinou odsouzení nevinného nebo osvobození vinníka, čímž dopouští se těžkého hříchu. Potvrdí-li kdo křivé svědectví, jak často se stává, přísahou, dopouští se ještě většího hříchu, neboť ke dřívějšímu svědectví přidává ještě křivou přísahu. Proto nelze se diviti, že Písmo sv. čítá křivé svědectví mezi hříchy, jichž Bůh zvláště nenávidí, a že křivé svědky nazývá „**dělni d'áblnými**“. (III. Král. 21, 13.)

Jak mnoho zmatků, hněvu, nepřátelství a neštěstí způsobuje křivé svědectví, dosvědčuje zkušenost.

Kdyby svědkové vypovídali před soudem vždy jen pravdu, mnohý nevinný člověk, který nespravedlivě trpí v žaláři, byl by na svobodě, jiný pak, jenž si pyšně vykračuje, že u soudu vyhrál, seděl by za mřížemi!

Křivé svědectví bylo vždy považováno za veliký zločin a také přísně trestáno, často i mnoholetým žalářem. Proto chraňme se křivého svědectví a vypovídejme vždy dle pravdy, bez ohledu na obžalovaného. Na prvním místě mějme na paměti vševědoucího Boha a svou duši, abychom jí křivým svědectvím neposkvrnili!

Křivé svědectví jest první hřích, jehož se lze dopustiti proti bližnímu zlým užíváním jazyka; proto se zapovídá v osmém přikázání Božím.

Co se zapovídá v osmém přikázání Božím za první?

2. Když strážci hrobu Ježíšova viděli, jak anděl sestoupil s nebe, jak se kámen hrobový odvalil a Ježíš vyšel z hrobu živý v nesmírné velebnosti, byli tak poděšeni, že padli na zemi jako mrtví. Když pak se vzpamatovali, pospíchali do města a oznámili nepřátelům Ježíšovým, co se stalo. Ale když od nich dostali peníze, rozhlásili lidem: „Když jsme spali, přišli učedníci a odnesli tělo Ježíšovo.“ — Když manželé *Ananiáš* a *Safira* prodali pole, schovali tajně něco stržených peněz, ostatní pak Ananiáš přinesl sv. Petrovi a řekl mu, že jsou to všechny peníze, které za pole stržili. Totéž později tvrdila i Safira.

Jak strážcové hrobu Kristova, tak Ananiáš a Safira věděli dobře, že není pravda, co povídají, a přece to vydávali za pravdu; mluvili tedy vědomě jinak, než jak mysli.

Kdo vědomě mluví jinak, než jak myslí, o tom říkáme, že „lže“, neboli že prohřešuje se „lží“; sám pak jest „lhář“. — Strážcové hrobu Kristova a Ananiáš a Safira lhali — prohřešili se lží.

Co jest lháti?

L h á t i jest vědomě jinak mluvití, než jak myslíme.
(Otáz. 456.)

Kdo se prohřešuje lží?

Vydává-li kdo za pravdu, co pravda není, ale co sám za pravdu má, mluví sice nepravdu, ale nelže, poněvadž mluví tak, jak myslí, a nemluví nepravdy vědomě. O takovém říkáme, že se *mýlí*. — Naopak však lže, kdo vydává něco za pravdu, o čem se sám domnívá, že pravda není, ač to pravda jest, poněvadž vědomě mluví jinak, než jak myslí. Tak na př. kdo by v 10 hodin řekl tazajícimu se, že je 9 hodin, ale sám by měl za to, že je skutečně 9 hodin, nemluvil sice pravdy, ale nelhal; kdo by však myslil, že je 9 hodin, a řekl by tazajícimu se, že je 10 hodin, což by se skutečně shodovalo s pravdou, lhal, ačkoli pověděl pravdu, protože vědomě jinak mluvil, než jak myslil. — Také se nedopouští lži, kdo vypravuje báchorky a bajky, neboť, ačkoli nepovídá pravdy, nemá úmyslu vydávati to, co povídá, za pravdu, nýbrž chce spíše pravdu rouchem básnickým znázorniti a tím poučiti. Každý ví, že na př. vrána a liška nemluví; vypravuje-li však spisovatel, že mluví a jednají jako lidé, nedopouští se tím lži.

Lež jest vždy **ohavná** a nezřídka velmi **škodlivá**.

a) V Písmě svatém nacházíme přecetná místa, kde se lež označuje za **hřích opovržení hodný**. Tak čteme tam na př.: „*Ohavností jsou Hospodinu rtové lživí.*“ (Přísl. 12, 22.) „*Ohyzda zlá na člověku jest lež.*“ (Sir. 20, 26.)

Lži se člověk stává podobným ďáblu, jež Ježíš Kristus sám nazval „*lhářem a otcem lži*“. (Jan 8, 44.) Již naše prarodiče podvedl lži, neboť jim namluvil, aby jen jedli se stromu zapověděného, že neumrou, ale že budou jako Bůh. A tu lživou hru provozoval po všecka století a neustane od ní až do skonání světa.

Lež je tím ohavnější a tedy i tím těžší hřích, čím více odporuje pravdě, a čím horší jest úmysl, za kterým se jí člověk dopouští.

Lidé lžou z různých úmyslů. Dle toho se také lež označuje rozmanitými jmény.

a) Kdo lže, aby jiné pobavil, dopouští se „*lži žertovné*“.

Staří vojáci a myslivci rádi vykládají o svých zkušenostech a chlubí se svou statečností. Ku pravdě přidávají také něco nepravdy. Posluchači je již znají, nevěří jim, ale poslouchají jejich vypravování, aby se pobavili a zasmáli.

Nevinný žert není hřích, mluví-li se tak, že každý hned pozná, že je to žert. Jinak však povahou svou jest lež žertovná hřích všední a může pro rozmanité přitěžující okolnosti býti také hřích těžký, jako na př. kdyby si někdo žertovnou lží činil posměch z posvátné věci, z lidí vážených nebo z představených. Mnohdy sprosté a neslušné žerty vylhané mívají osudné následky buď pro lháře nebo pro obelhané. Proto nezvykejme ani ze žertu lháti. Kdo často lže ze žertu, snadno navykne lháti i ve věcech vážných.

β) Chce-li kdo lží sobě nebo bližnímu prospěti, dopouští se „*lži služebné*“.

Takové lži dopustil se na př. *sv. Petr*, když v domě Kaifášově zapřel Ježíše Krista řka: „Neznám člověka toho.“ (Mat. 26, 72.)

Lež služebná je hřích všední, pomáhá-li jí člověk sobě nebo jinému ve věci jen nepatrné. Kdo by však služebnou lží dal pohoršení, pomohl sobě nebo bližnímu před soudem od zaslouženého trestu, nebo zatajil důležitou věc, dopustil by se hříchu těžkého. Služebná lež je tedy vždycky hříšná; nikdy nesmíme lháti, bychom sobě nebo bližnímu pomohli. *Sv. Augustin* praví: „*Lháti ve prospěch bližního jest právě tak hříšno jako krásti ve prospěch chudých.*“

O hříšnosti lži služebné byli přesvědčeni mučedníci křesťanští v době třísetletého pronásledování. Na pohled nepatrnou lží byli by mohli zachrániti své statky, svou svobodu, svůj život. Když se jich pohanští soudcové tázali, jsou-li křesťané, mohli jen říci: „Nejsme,“ a nebyl by jim ani vlas zkřiven! Ale ne, toho neučinili; neohroženě podstupovali nejbolestnější muka a smrt, ale lži se nedopouštěli.

O sv. Antimovi, biskupu nikomedském, se vypravuje v letopisech církevních, že byl hledán od pohanských vojinů, aby byl jat a před císaře Maximiana přiveden. Vojínové však biskupa neznali. I přišli v Nikomedii do jednoho domu nevědouce, že právě tam hledaný přebývá. Staříčkový biskup je přívětivě přijal a pohostil. Po jídle se ho vojíni tázali, neví-li, kde by mohli nalézt biskupa Antima; vypravovali, že jsou vysláni, aby ho jali. „Vidíte jej před sebou státi,“ řekl jim ctihodný kmet. „Já jsem Antimus, biskup nikomedský.“ Vojínové jsouce láskou a díky k němu jati zvolali: „Tebe tedy bychom měli zajmouti? Toho neučiníme! Řekneme raději, že jsme biskupa nikomedského nenašli.“ „Bůh uchovej!“ pravil biskup; „nechci, abyste lhali; raději chci umřít, než abych vám radil ke lži.“ I šel s vojíny k císaři.

Po příkladě prvních křesťanův a sv. Antima i my máme se chrániti každé sebe nepatrnější lži a raději se podrobiti trestu, než hleděti mu lži ujíti.

γ) Lže-li kdo, aby bližnímu uškodil, dopouští se „*lži zlomyslné*“.

Takové lži dopustila se *žena Putifarova*. Sváděla nevinného Josefa ke hříchu, ale když jí odporoval a od ní utekl, žalovala lživě svému muži, že Josef ji ke hříchu sváděl. Putifar manželce uvěřil, rozhněval se na Josefa a dal jej vsaditi do žaláře. —

Lži zlomyslnou se prohřešují mnozí *protikatolíctí řečníci a novináři*, kteří překrucují pravdu a mluví neb píší lež, aby uškodili církvi a počestným lidem.

Lež zlomyslná je hřích těžký, je-li škoda bližnímu jí způsobená značná. Lhář jest povinen škodu tu nahraditi.

Kolikerá jest lež dle úmyslu, za kterým se jí člověk dopouští?

Každá lež, třebas i žertovná, jest hříšná, ohavná. Proto není nikdy dovoleno lháti, ani tehdy ne, kdybychom lži chtěli dosáhnouti něčeho dobrého.

b) Avšak nejen ohavná jest lež, nýbrž i **škodlivá**.

α) Lež škodí nejvíce **lháři samému**. Nic nečiní člověka tak lásky hodným, jako přímé smýšlení, upřímnost a pravdymilovnost. Takového člověka si každý váží, rád dlí v jeho společnosti a věnuje mu důvěru. Naproti tomu nikdo není opovržení hodnější než člověk, o němž je známo, že je lhář. Takovému nikdo nevěří, ani když někdy mluví pravdu; každý se mu raději vyhýbá, pohrdá jím.

Již pohané pohrdali lháři a přísně je trestali. Staří Římané považovali lež za nehodnou svobodného a poctivého muže a vypalovali lhářům potupné znamení na čele. U Řeků, kdo byl postižen ve lži, nesměl zastávat veřejného úřadu.

Kterak i Bůh nenávidí lhářů a je trestá, vidíme na Ananiáši a Safiře, kteří byli pro lež na oko nepatrnou potrestáni náhlou smrtí. Ve Zjevení sv. Jana se lháři uvádějí mezi největší hříšníky, a praví se o nich, že díl jejich bude v jezeře, které hoří ohněm a sirou.

Lhář klesá znenáhla i do jiných nepravostí. Proto neříká se nadarmo: „*Mladý lhář, starý zloděj.*“ „*Kdo lže, ten krade.*“

β) Lež škodí též **celé společnosti lidské**, zvláště lež zlomyslná působí mnoho zlého; přemnozí lidé přicházejí následkem lži o nich pronesené o všechn majetek, o důvěru, o čest a dobré jméno. — Kdyby lež byla dovolena, veškerá víra a důvěra by nezbytně vyhynula, všechny svazky společenské by se musily rozvázati, a musila by nastati taková spousta, že bychom nemohli pohromadě ani žíti.

Kdo se prohřešuje lží?

Lháti lze nejen slovy, nýbrž i *skutky*.

Kain hněval se po dlouhou dobu na bratra *Abele* a nemluvil s ním. Najednou však změnil svou tvář a choval se k němu na oko přívětivě a přátelsky, v srdci však choval vražedné úmysly. — Když *Herodes* posílal tři mudrce do *Betléma*, řekl jim: „Jděte a ptejte se

pilně na to dítě, a když je naleznete, zvěstujte mi, ať i já přijda pokloním se jemu.“ Ale v srdci myslil jinak, nechtěl se tonu dítěti klaněti, nýbrž chtěl je zabít. — Jidáš v zahradě Getsemanské líbal Ježíše, jako by byl dosud jeho přítelem, a zatím to políbení bylo vojákům znamením, aby Ježíše polapili.

Kain, Herodes a Jidáš jinak jednali, než mysli, dělali se lepšími, než skutečně byli.

Fariseové stavěli se před lidmi nábožnějšími, než skutečně byli; pro chloubu lidskou se modlili, postili a hojnou almužnu dávali, ale uvnitř byli pyšní, nstiví a hříšní. Proto jim Fán Ježíš často vytýkal, že se podobají obíleným hrobům zevnitř upraveným, ale uvnitř plným hniloby.

Kdo se dělá lepším anebo nábožnějším, nežli skutečně jest, neboli kdo ukazuje před lidmi jinou tvář, než je ta, kterou by měl ukazovati, o tom říkáme, že „se přetvařuje“, prohřešuje se „přetvářkou“. — Kain, Herodes, Jidáš a fariseové se tedy přetvařovali, prohřešili se přetvářkou.

Co jest přetvařovati se?

Přetvařovati se jest dělati se lepším anebo nábožnějším, nežli skutečně jsme. (Otáz. 457.)

Kdo se prohřešuje přetvářkou?

Člověku, který se přetvařuje, říká se „pokrytec“.

Přetvářka jest podobná lži. Kdo lže, mluví vědomě jinak, než jak myslí; kdo pak se přetvařuje, ten úmyslně jinak myslí a jinak jedná. Proto také se přetvářce říká *lež spáchaná skutkem*. A z téže příčiny přetvářka je hříšná a zavržení hodná právě jako lež. Je pak buď hřích těžký nebo všední, dle toho, zda se jí obmyslí něco velmi hříšného či jen méně hříšného. Tak na př. Jidáš, jenž políbil Pána Ježíše, aby ho zradil, dopustil se těžkého hřichu, neboť přetvářkou obmyslel veliký zločin, totiž zradu na Ježíši. Naproti tomu přetvařuje-li se žebrák a dělá-li se zuboženějším, nežli skutečně jest, aby tím spíše vzbudil sou-

strast a dostal větší almužnu, dopouští se jen všedního hříchu, poněvadž úmysl jeho není těžce hříšný.

Než, ať přetvářka jest hřích těžký nebo všední, jest vždy ohavná a opovržení hodná, a proto máme se jí vždy vyztrihati. — Písmo svaté varuje nás před ní slovy: „*Muže lstivého v ohavnosti bude míti Hospodin.*“ (Žalm 5, 7.) „*Běda dvojitému srdcem, . . . a hříšníkú na zemi, kráčejičímu dvojitými cestami!*“ (Sir. 2, 14.)

Dalším hřichem, jehož se lze dopustiti proti bližnímu zlým užíváním jazyka, jest lež a s ní spřízněná přetvářka. Proto se též zapovídají v osmém přikázání Božím.

Co se zapovídá v osmém přikázání Božím za druhé?

Pamatujme si tedy:

V osmém přikázání Božím se zapovídá:

1. křivé svědectví;
2. lež a přetvářka. (Otáz. 454. 1. 2.)

Ještě si promluvíme o jednom druhu hříchů, které se zapovídají v osmém přikázání Božím, a které jsou mezi lidmi valně rozšířeny.

O hříších proti cti a dobrému jménu bližního.

Lidé pozorují a posuzují naše jednání a dle toho pak o nás smýšlejí a mluví.

Jestliže o nás pro naše zásluhy a přednosti příznivě *smýšlejí*, říkáme, že máme u lidí „*čest*“; jestliže o nás *pronášejí* příznivý úsudek, máme u nich „*dobré jméno*“.

Čest a dobré jméno jest každému člověku dražší než poklady zlata a stříbra, jak Písmo svaté potvrzuje řkouc: „*Lepší jest jméno dobré nežli veliké bohatství, a přízeň lepší než stříbro a zlato.*“ (Přísl. 22, 1.)

Na cti a dobrém jméně závisí veškeré působení naše a zdar všeho, co podnikáme. Ztratiti čest a dobré jméno, jest mravně zemřiti.

Rozeznává se *čest stavu*, kterou propůjčuje úřad, a *čest osobní*, již si jednotlivec sám získává; *čest vniterná*,

t. j. skutečná hodnota člověka, a *čest vnější*, t. j. skutečné uznávání té hodnoty od jiných. Zakládá-li se vnější čest na skutečné ctihodnosti, sluje pravou ctí, jinak lichou.

Poněvadž čest a dobré jméno jest lepší než hojnost bohatství, máme pečovati o to, bychom si u lidí čest a dobré jméno **získali a zachovali**, jak nám radí moudrý Sirach: „*Starej se o jméno dobré, neboť to ti zůstane spíše nežli tisíce pokladů velikých a drahých.*“ (Sir. 41, 15.)

Podle zákona křesťanské lásky jsme bližnímu povinni tímž, čím sobě samým; tudíž máme také pečovati o čest a dobré jméno bližního. Než toho mnozí lidé nejen nečiní, nýbrž ještě naopak bližního zlomyslně o čest a dobré jméno u lidí připravují. Tací dopouštějí se hříchu — **hříchu proti cti a dobrému jménu bližního**. Poněvadž každý hřích proti cti a dobrému jménu bližního bývá spáchán zlým užíváním jazyka, jest každý z nich hříchem proti osmému přikázání Božímu a v přikázání tom se zapovídá.

Tudíž v osmém přikázání Božím zapovídá se nejen 1. křivé svědectví, 2. lež a přetvářka, nýbrž také 3. každý hřích proti cti a dobrému jménu bližního.

Co se zapovídá v osmém přikázání Božím za třetí?

Hříchy proti cti a dobrému jménu bližního jsou rozmanité. Pohovoříme si o nich.

I. a) V Jerusalemě přede dveřmi chrámovými sedával žebrák, který byl od narození slepý. Když jednou o slavnosti stánků Ježíš vycházel s apoštoly z chrámu, tázali se ho tito: „Mistře, kdo zhřešil, tento-li čili jeho rodiče, že se slepý narodil?“ Byliť apoštolové po způsobu tehdejších Židů toho mínění, že každé neštěstí je trestem za hřích, a proto domýšleli se hned o žebráku tom neb o jeho rodičích něčeho zlého. Ale Ježíš jim odpověděl: „Ani tento nezhrěšil, ani jeho rodiče, ale aby skutkové Boží byly zjevení na něm.“ (Jan 9, 2. 3.)

Že se žebrák ten narodil slepý, nebylo dostatečnou příčinou, aby se o něm apoštolové domýšleli něčeho zlého.

Každého člověka máme považovati za dobrého, dokud se nepřesvědčíme, že je zlý. Kdo se však o bližním bez dostatečné příčiny domýšlí něčeho zlého, že totiž něco zlého vykonal nebo vykonal zamýšlel, o tom říkáme, že bližního „křivě podezřívá“, že se prohřešuje „křivým podezříváním“.

Čím se tedy prohřešili apoštolové, když se o slepém žebráku bez dostatečné příčiny domýšleli zlého?

Kdo se prohřešuje křivým podezříváním?

Křivým podezříváním se prohřešuje, kdo se bez dostatečné příčiny domýšlí o bližním něčeho zlého. (Otáz. 459.)

Křivé podezřívání jest hřích proti cti a dobrému jménu bližního a je tím větší, v čím horších věcech kdo bližního podezřívá, čím chatrnější má důvody k podezřívání, čím větší má rozkoš při křivém podezřívání, čím větší jeví se v křivém podezřívání zášť, nenávisť, pohrdání bližním atd.

Křivým podezříváním prohřešují se zpravidla lidé zlí, kteří, jsouce sami zlí, i jiné mají za zlé, jak Písmo svaté praví: „*Svou cestou blázen chodě, poněvadž sám jest nemoudrý, všecky má za blázny*“ (Kazat. 10, 3.), nebo jak přísloví dí: „*Kdo v té peci bývá, jiného tam hledá.*“

Doklad toho vidíme na př. na *Kainovi*. Když mu Hospodin řekl: „Zlořčený budeš na zemi, tulákem a poběhlíkem budeš,“ přepadl ho strach, že si stěžoval: „Hle, vyháníš mne dnes ze země rodné, a před tváří tvou skrývati se budu a budu tulákem a poběhlíkem na zemi; protož každý, kdo mne nalezne, zabije mne.“ Proč se asi Kain od té doby bál každého člověka? Proč viděl v každém vražedníka? Jen z té příčiny, že sám byl vrahem! Dle sebe smýšlel i o jiných. — Totéž lze říci o *fariseích*. Jednoho dne byl přinesen na loži k nohám Ježíšovým člověk mrtvicí raněný. Ježíš poznal hned, že i duše jeho jest nemocna, kterou především je třeba uzdraviti. Proto řekl nemocnému: „Doufej, synu, odpouštějí se tobě hříchové

tvoji.“ Když to přítomní fariseové slyšeli, mysli u sebe, že se Ježíš rouhá. On však káral je z toho řka: „Proč myslíte zlé věci v srdcích svých?“ (Mat. 9.) Proto se domýšleli o Ježíši zlého, že sami byli zlí.

b) Když se sv. Pavel plavil do Říma, byl se svými tovaryši v nebezpečnosti utonutí; avšak řízením Božím dostal se šťastně na ostrov Maltu, ale všecek umoklý a zimou zkřehlý. Obyvatelé toho ostrova udělali oheň, aby se příchozí ohřáli. Ale když sv. Pavel sebrav v náruč roští kladl je na oheň, zmije utíkajíc před horkem připála se k ruce jeho. Když to ostrované viděli, pravili vespolek: „Jistě člověk tento jest vražedník, neboť, ač vyvázl z moře, pomsta nedá mu živu býti.“ Domnívali se totiž, že od uštknutí toho musí zemřít. Ale sv. Pavel hodil jedovatého hada do ohně, aniž co zlého utrpěl. (Skut. ap. 28, 1.—6.) Ti ostrované měli sv. Pavla za vražedníka pro pouhé připětí zmije na jeho ruku; ale to nebylo dostatečnou příčinou pokládati něco takového o sv. Pavlu za jisté a pravdivé. — *Fariseus ve chrámě* pokládal publikána beze vší příčiny za velikého hříšníka. — *Tři přátelé Jobovi* pokládali Joba za bezbožného člověka proto, že jej viděli tolik trpět.

Podobně se děje dosud. Lidé často soudí bližního a z nepatrných příčin aneb i beze vší příčiny pokládají jej za zlého, hříšného a mají to za pravdu. Vidí-li na př. někoho s narudlým obličejem, hned jej prohlašují za pijáka, ačkoli ho ani neznají.

Kdo bez dostatečné příčiny **pokládá** o bližním **něco zlého za jisté a pravdivé**, o tom říkáme, že „**opovážlivě posuzuje**“ bližního, že se prohřešuje „**opovážlivým posuzováním**“, a dopouští se tak hříchu proti cti a dobrému jménu bližního.

Opovážlivé posuzování liší se značně od křivého podezřívání. Kdo bližního křivě podezřívá, *domýšlí se* jen o něm bez dostatečné příčiny něčeho zlého, ale při tom pochybuje ještě, zda se bližní skutečně toho zlého dopustil, a připouští, že snad jest nevinný. Kdo však opovážlivě posuzuje, jde mnohem dále; on totiž pranic nepochybuje, že se bližní toho neb onoho zlého dopustil, nýbrž *pokládá to za jisto a pravdivo*, a to bez dostatečné příčiny.

Kdo se prohřešuje **opovážlivým posuzováním?**

Opovážlivým posuzováním se prohřešuje, kdo bez dostatečné příčiny pokládá o bližním něco zlého za jisto a pravdivo. (Otáz. 460.)

Kdo bližního opovážlivě posuzuje, činí se samozvaným jeho soudcem, a to soudcem nespravedlivým, jenž odsuzuje obviněného, aniž by jeho vina byla prokázána, čímž mu činí křivdu, kterou by sám zajisté těžce nesl, kdyby ji někdo jemu činil. Proto Ježíš Kristus napomíná: „*Nesud'te a nebudete souzeni!*“ (Luk. 6, 37.)

Opovážlivé posuzování je hříchem tím větším, čím horší věci se bližnímu přisuzují, čím menší je příčina k takovému soudu, a čím spíše takové soudy pro postavení posuzujícího nalézají víry a posuzovanému škodí.

Opovážlivé posuzování plyne obyčejně ze samolibosti, která je slepa k vlastním chybám. Každému opovážlivému posuzovači mohlo by se právem říci: „*Což pak vidíš mrvu v oku bratra svého, a v oku svém břevna nevidíš?*“ (Mat. 7, 3.)

Co poškozuje bližnímu, kdo jej křivě podezřívá neb opovážlivě posuzuje? — Čím se tedy hřeší za prvé **proti cti a dobrému jménu bližního?**

Kdo se prohřešuje *křivým podezříváním?* — Kdo se prohřešuje *opovážlivým posuzováním?*

II. a) V knize Esther se vypravuje, že Aman, dvořenín a první miláček krále Asvéra, žaloval na Židy, kteří se mu dosti nekořili, že neplní nařízení králových a působí v zemi nepokoj. I popudil krále poněnáhu tak, že dal rozkaz, aby všichni Židé byli v určitou dobu napadeni a vyhlazeni. Co však Aman o Židech mluvil, nebylo pravda; on si to vymyslel. — *Fariseové* rozhlašovali o Pánu Ježíši, že pomocí Belzebuba vymítá zlé duchy, že je Samaritán a zlého ducha má, že není z Boha, poněvadž neostříhá soboty, že jest hříšník a j. Ale všecko to si vymysleli, aby Pána Ježíše u lidu snížili a lid proti němu

popudili. — Židé a pohané v *prvních dobách* po Kristu rozlašovali o křesťanech, že ve schůzích svých páchají neřesti, že požívají lidského masa, že za císaře Nerona zapálili Řím atd., ale nic z toho nebylo pravda; všecko bylo vymyšleno.

Kdo o bližním vymýšlí něco zlého, nějaké chyby, o tom říkáme, že bližního „pomlouvá“, že se prohřešuje „pomluvou“; jemu pak se říká „pomluvač“.

Všickni výše uvedení se tedy prohřešili pomluvou, byli pomluvači.

Také ten se prohřešuje pomluvou, kdo **skutečné chyby bližního zveličuje.**

Kdo se prohřešuje pomluvou?

P o m l u v o u se prohřešuje, kdo o bližním chyby vymýšlí nebo jeho skutečné chyby zveličuje. (Otáz. 461.)

Kdo pomlouvá, hřeší *proti pravdě*, neboť když přisuzuje bližnímu chyby, jichž nemá, nebo jeho skutečné chyby zveličuje, dopouští se lži. — Dále hřeší *proti spravedlnosti*, neboť připravuje bližního o čest; je tedy zloděj, zloděj cti. — Koněčně hřeší *proti lásce*, která velí, abychom milovali bližního jako sebe samého. O sobě samém zajisté nikdo nevykládá nic špatného, ani kdyby to bylo pravda, tedy ani o bližním nesmíme nic špatného vykládati, zvláště když to není pravda. Kdo přece tak činí, ukazuje, že nemiluje bližního jako sebe samého.

„ Ovšem každá pomluva není hříchem stejně těžkým. Kde běží jen o malichernosti, pomluva jest zajisté hřích menší, než kde běží o věci vážnější. — Při posuzování pomluvy však třeba také uvážiti, kdo pomlouvá, koho pomlouvá, před kým pomlouvá a jakou škodu pomluvou působí. Patrně, že čím důležitější a vážnější osoba jest, kterou kdo pomlouvá, nebo která pomlouvá, nebo před kterou kdo pomlouvá, tím jest hřích těžší; také čím více lidí pomluvu slyší, tím těžší jest hřích; a rovněž tím těžší hřích jest pomluva, čím větší škodu jí působíme. A pomluvou působí se často

mnoho škody! Z pomluvy povstávají hádky, nepřátelství, různice, ano i vraždy se z pomluvy přihodily. — Mnohdy dítě slyší pomlouvati rodiče, uvěří pomluvačům a přestává míti rodiče ve vážnosti. Mnohdy někdo pomluví obchodníka nebo řemeslníka, a řemeslník a obchodník pak trpí na svém obchodu, jelikož se ho lidé straní. Mnohdy čeledě pomluví hospodáře nebo hospodyně, a ti pak ztrácejí v osadě vážnost a úctu. Mnohý zlý jazyk pomluví manželku u manžela nebo manžela u manželky, a když tito nejsou tolik rozvášní, aby pomluvače odpudili jako ďábla, nýbrž naopak věří mu, povstávají v rodinách veliké různice. V kolika rodinách jen pro pomluvy byl porušen pokoj a mír! Mnohdy zlí lidé pomluví kněze, a kněz pak ztrácí důvěru u svých osadníků.

Mezi nejhanebnější pomluvy patří ostouzení bližního nebo celý stav, celou společnost *ve veřejných listech*. V ohledu tom zvláště se vyznamenávají nevěrecké a protikatolické noviny, které ze řemesla přinášejí vyhané zprávy o církvi, kněžstvu, klášteřích a vůbec o katolických spolcích a jednotlivcích. Není snad článku víry, o němž by noviny protikatolické lživě nepsaly; není kláštera, není katolického ústavu, aby jich noviny tyto nepošpinily slinou svého pomlouvачného jazyka. Protikatolické noviny bojují proti církvi jedině lží a pomluvou a jsou tak nestydaty, že shledávají z celého světa klevety o kněžích a klášteřích a je pak uveřejňují, aby v posměch a nevážnost uvedly církev a její kněžstvo. Když pak se pátráním dokáže, že na celé věci není zbla pravdy, tu noviny ty jsou tak nepoctivé, že pomluvy neopraví, neodvolají. Věru, není většího škůdce cti a dobrého jména nad pomlouvачné noviny!

Když kdo beze všeho obalu nalže chyby a dá je do veřejnosti, říká se takové pomluvě *hrubá*. Je však také *jemná* pomluva, když totiž pomluvač zakrývá svou pomluvu rozličnými obraty v řeči nebo posunky, jako na př. když v začaté řeči se zamlčí, ton hlasu změní, rameny pokrčí a p., ovšem za tou příčinou, aby vzbudil u posluchačů tím větší pozornost a jim pak jako na vůli nechal, aby se sami domýšleli špatných věcí o bližním, o němž jest řeč.

Mnohdy jediné dvojsmyslné slovo o bližním, politování, že to neb ono bylo na něm zpozorováno, více škodí než přímá lež. Takovými řečmi jsou na př. výroky: „Vědělo by se o něm, čeho by se nikdo nenadál“; „vzdávají mu více chvály než potřeba“; „ale kdo by věděl, proč tak učinil, jinak by čin jeho posuzoval“ a pod. Také pomluva, před kterou pomluvač pronáší o pomlouvaném chválu, jako na př. je to sice hodný, řádný muž, ale vniká hlouběji do duše posluchačů než každá jiná.

Pomluva jest ošklivá nepravost; jí okrádá se bližní o nejdražší statek — o čest. Pomlouvač je horší než zloděj, neboť zloděj okrádá bližního o majetek, jehož může zase nabýti, ale pomlouvač okrádá jej o dobrou pověst, které mu nikdo nenahradí. Pomluva podobá se prachu na cestě, který vítr na všechny strany roznese. Proto, byť i pomlouvač pomluvu odvolal, nikdy pomluvenému nevrátí bývalé vážnosti, protože se vždycky najdou lidé, kteří pomluvě věří a o ní mluví. Proto chraňme se pomluvy, ošklivme si ji, jako si ji ošklivil sv. Augustin, jenž jídelnu svou opatřil nápisem: „*Kdo pomlouvá rád bližního svého, věz, že u stolu tohoto místa míti nemá.*“

Pomlouvá-li kdo bližního před vrchností, dopouští se **křivé žaloby.**

Tím způsobem hřešili na př.: *žena Putifarova*, když obvinila lživě Josefa egyptského u jeho pána, že ji sváděl ke zlému; *Židé*, když obžalovali Pána Ježíše u Piláta, že bouří lid, že zakazuje dávatí daň císaři atd.

b) Mnohý člověk jest ve svém povolání velmi s vědomitý a i jinak zcela řádný a hodný; proto požívá všeobecné úcty a dobré pověsti. Má však nějaké slabosti, jichž ostatně nikdo z nás není prost, anebo se jednou, snad i několikrát, ale přece jen velice zřídka, dopustil nějaké chyby, na př. že se podnapil. Ale skoro nikdo o tom neví. Mstivý nepřítel jeho doví se však o chybě té a hned s ďábelskou radostí o ní všude hovoří, po celém okolí ji vyjevuje. Mluví ovšem pravdu, nelže, ale jeho úmysl, s kterým chybu bližního svého vyjevuje, jest hříšný a bídácký, protože mu chce jen uškoditi na cti a dobrém jménu. Jeho k vyjevení chyby bližního vede

msta a škodolibost, nikoli však nějaká vážná, dostatečná příčina.

O tom, kdo si takto počíná, kdo skutečné chyby bližního bez dostatečné příčiny vyjevuje, říkáme, že bližnímu „na cti utrhá“, že se prohřešuje „na cti utrháním“; jemu pak se říká „na cti utrhač“.

Kdo se prohřešuje na cti utrháním?

N a c t i u t r h á n í m se prohřešuje, kdo skutečné chyby bližního bez dostatečné příčiny vyjevuje. (Otáz. 462.)

Na cti utrhání liší se od pomluvy tím, že kdo pomlouvá, lže, kdežto kdo na cti utrhá, mluví sice pravdu, ale vyjevuje ji bez důležité příčiny na úkor bližního. Je tedy na cti utrhání samo sebou menší hřích než pomluva, přes to však přece hřích ohavný, neboť kdo se ho dopouští, hřeší *proti lásce a proti spravedlnosti* právě jako pomluvač. Písmo sv. ve příčině té dí: „*Ohavností u lidu jest utrhač.*“ (Přísl. 24, 9.) A Bůh vyhrožuje na cti utrhačům přísným trestem. Praví: „*Kdo utrhá tajně bližnímu svému, tomu se chci protiviti.*“ (Žalm 100. 5.)

Na cti utrhání je hřích tím větší, čím z horšího smýšlení pochází, na př. když kdo utrhá ze msty, ze závisti, lakoty atd.; čím horší následky vznikají tomu, jehož se na cti utrhání týká; čím dále se roznese, na př. novinami; čím větší škodu poškozený má; čím více čest je potřebná tomu, jemuž se utrhá, jako jest na př. duchovní, úředník, učitel, lékař atd. Zajisté krásně císař Konstantin jednou řekl: „Já, kdybych viděl biskupa nebo kněze těžce hřešiti, nejen že bych o tom nikomu nepověděl, ale svým císařským pláštěm bych ho přikryl, aby se jiní o jeho chybě neovověděli a tak nebyli pohoršeni.“

Utrhání na cti ve věcech nepatrných je provinění malé; kdo by však někomu ponenáhlou utrhal s tím úmyslem, aby ho postupně oloupil o všecku čest, hřešil by těžce, podobaje se tomu, kdo po částkách krade, avšak s úmyslem, aby se ponenáhlou z cizího obohatil. (Srov. výkl. ot. 447.)

Někdy však nejen smíme, nýbrž i jsme povinni chyby bližního vyjevití.

a) Josef Egyptský, když pásl jedenkráte s bratry stáda a viděl zlé skutky, které páchají, šel a oznámil to otci, aby je pokáral a od dalších poklesků zachránil.

I my býváme někdy svědky, jak bližní těžce chybují. Máme ho napomenouti; jestliže však našeho napomenutí nedbá, ale do nových chyb padá, smíme, ano máme to oznámiti těm, kdož mají právo a povinnost chybující poučovati, káráním a trestem na dobrou cestu je přiváděti. K jednání takovému nás Ježíš Kristus vybízí, když dí: „*Zhřešil-li by proti tobě bratr tvůj, jdi a potresci ho mezi sebou a jím samým . . . Pakli by tebe neposlechl, přijmi k sobě ještě jednoho nebo dva . . . Pakli by jich neposlechl, pověz církvi!*“ (Mat. 18, 15.—17.) Proto, dopouštějí-li se děti nějakých nepravostí, jest povinen každý, komu jsou nepravosti ty známy, oznámiti to rodičům, aby mohli děti, dokud jest ještě čas, pokárati a k polepšení přivésti. — Vidíme-li, že bližní náš hřeší, můžeme na to upozorniti jeho přítele, a požádati ho, by mu domluvil a na dobrou cestu jej uvedl.

β) Ježíš Kristus zřejmě vyjevoval hříchy pokrytectví a nespravedlivosti fariseů a zákonníků, aby učedníci jeho nebyli jimi svedeni. — *Sv. Pavel* vyjevuje chyby jakéhosi kotláře Alexandra svému žáku Timotheovi, aby ho před ním varoval.

Tak i my smíme a máme vyjevovati chyby bližního, jde-li o zamezení ještě většího zla. Jestliže tedy na př. služebník okrádá svého pána nebo jinak mu škodí, spoluslužebníci nebo jiní, kteří mají o tom vědomost, smějí a mají to oznámiti pánovi, aby se větší škoda předešla. — Kdyby kdo rozšiřoval tajně nějaké spisy proti víře nebo mravům, směl a měl by býti oznámen duchovnímu správci, aby se mu v tom učinila přítrž a předešlo se veliké zlo. — Poddaní jsou povinni oznámiti úřadům tajné buřiče a spiklence, kteří ohrožují pokoj a blaho státu, obce nebo společnosti vůbec. Blaho bližního

a společnosti jest zajisté přednější než život zlého člověka!

Vyjevujeme-li chyby bližního, musíme tak činiti z dobrého úmyslu a ne z nenávisti, závisti, msty a p., a musíme je vyjeviti jen na pravém místě, t. j. jen lidem, kteří mohou a smějí chybuícího pokárati. Při tom máme chybuícího co nejvíce šetřiti, tedy oznámiti jen to, čeho je k napravení jeho nebo k zamezení škody třeba, a ne více. Rovněž musíme šetřiti i těch, kteří jsou s chybuícím v těsném svazku, aby pro ten svazek hanba ze hříchu jejich člena nepadla na celý sbor, zvláště když má cti před lidmi potřebí, aby mohl úřad svůj s prospěchem zastávati. Tak třeba s opatrností mluviti o kněžích, řeholnicích, učitelích, lékařích, úřednicích, členech vážených rodin atd., aby chyba jednoho nebyla vykládána od lidí nemoudrých nebo zlomyslných za chybu všech.

Budeme si tedy pamatovati: Chyby bližního nemáme bez důležité příčiny vyjevovati; smíme však a máme je vyjeviti, když je toho třeba k polepšení chybuícího nebo k zamezení ještě většího zla.

Kdy smíme chyby bližního vyjeviti?

C h y b y bližního smíme a máme vyjeviti, když je toho třeba k polepšení chybuícího nebo k zamezení ještě většího zla. (Otáz. 463.)

* * *

Když *sv. Tomáš z Villanovy* čekal jednoho dne v předsíni, až bude povolán k císaři Karlu V., musil tam poslouchati pomluvačné a utrhačné řeči některých císařských dvořeninů. Jsa nad tím roztrpčen promluvil k nim laskavou přísností, aby je přivedl k mlčení: „Prosím, nemáte-li nic jiného, co byste mluvili, propusťte mne odtud.“ Podobně i my máme činiti.

Musíme-li slyšeti pomlouvačné řeči o bližním, nemáme v nich míti zalíbení, nýbrž máme co možná dávati na jevo, že se nám nelíbí, a seč jsme, jim brániti.

Nelibost nad pomluvačnými řeči ukážeme, když se pomlouvaného bližního zastaneme, jeho chyby dle možnosti omlouváme a na jeho dobré vlastnosti a skutky ukážeme a potom zavedeme řeč na něco jiného. — Nemůžeme-li pomlouvačným řečem zabrániti, učiníme nejlépe, když si pomlouvače nevšímáme, nebo, je-li to možno, ze společnosti jeho odejdeme. Kdyby se každý od pomluvače s opovržením odvrátil, jistě by se brzy učinil konec všem pomluvám. Proto dobře praví sv. Jeroným: „*Kdyby nebylo posluchačů, nebylo by pomluvačů*“.

Co máme činiti, musíme-li slyšeti pomluvačné řeči o bližním?

M u s í m e - l i s l y š e t i p o m l u v a č n é ř e č i o b l i ž n í m, n e m á m e v n i c h m í t i z a l í b e n í, n ý b r ž m á m e c o m o ž n á d á v a t i n a j e v o, ž e s e n á m n e l í b í, a s e č j s m e, j i m b r á n i t i. (O t á z. 464.)

c) Ďábel nemohl snésti přátelství mezi Bohem a našimi prarodiči; proto poštvál člověka proti Bohu a řekl: „Bůh ví, že kterýkoli den budete jísti se stromu toho, otevrou se oči vaše.“

A tak činí mnozí lidé, kteří mají radost, hněvají-li se přátelé mezi sebou. Aby toho dosáhli, aby přátele zneřátelili, znesvářili, vypravují tomuto, co nepřítel o něm pověděl, a když ten se rozmrzí a laje, běží zase k onomu a vypravují mu, jak tento mu lál, jak ho tupil, haněl.

Poněvadž tací lidé „*donášeji*“ výroky se strany na stranu, říká se o nich, že se prohřešují „*donášením*“; poněvadž svým jednáním dvě strany proti sobě „*štvou*“, říká se hříchu jejich také „*poštívání*“; poněvadž činí ze dvou nebo více lidí „*soky*“, říká se mu též „*sočení*“; a poněvadž v nich vzbuzují hněv, ke hněvu je „*nadýmají*“, říká se mu „*nadýmání*“.

Kdo se prohřešuje **donášením**?

D o n á š e n í m s e p r o h ř e š u j e, k d o n ě k o m u d o n á š í, c o j e h o p ř í t e l n e p ř í z n í v ě h o o n ě m p o v ě d ě l, a b y j e z n e s v á ř i l. (O t á z. 465.)

Donášení jest větší hřích než na cti utrhaní (sv. Tomáš Akv.), poněvadž se jím ničí nejen *čest* bližního, nýbrž i dobrá shoda a *láska* mezi lidmi. Proto sám Bůh proklíná donašeče. Pravit: „*Nadymač (= donašeč) a člověk jazyka dvojího jest zlořečený; nebo mnohé, kteří pokoj mají, zbouří.*“ (Sir. 28, 15.) Mudrosloví lidu varuje nás před donášeči slovy: „*Kdo o kom před tebou, jistě o lobě u jiných.*“

O kterých hříších jsem vám nyní vykládal? — Na čem škodí se bližnímu pomluvou, na cti utrhaním a donášením?

Pomluva, na cti utrhaní a donášení je druhý způsob, jímž se hřeší proti cti a dobrému jménu bližního.

Čím se hřeší **proti cti a dobrému jménu** bližního za druhé?

Kdo se prohřešuje *pomluvou*? — Kdo se prohřešuje *na cti utrhaním*? — Kdo se prohřešuje *donášením*?

III. Kdo pomlouvá, na cti utrhá nebo donáší, škodí cti bližního v jeho nepřítomnosti. Často však se stává, že zlomyslní lidé ubírají bližnímu čest před očima, v jeho přítomnosti, buďto že si z něho činí posměch, t. j. dělají ho řečí svou směšným a hledí jej uvést v opovržení u jiných, nebo jej chováním svým potupují a v nevážnost uvádějí, nebo mu dávají rozmanitá hanlivá a potupná jména — spílají, nadávají mu — a tak jej před ostatními snižují. Kdo čest svého bližního v jeho přítomnosti slovy nebo skutky zlehčuje, prohřešuje se „*spíláním*“ neboli „*nadáváním*“.

Kdo se prohřešuje **spíláním** neboli **nadáváním**?

Spíláním neboli **na dáváním** se prohřešuje, kdo čest svého bližního v jeho přítomnosti slovy nebo skutky zlehčuje. (Otáz. 466.)

Spílání je hříchem tím větším, čím důstojnější jest osoba, jejíž čest se zlehčuje, čím hrubší je zneuctění a čím větší a horší následky spílání přináší zlehčovanému, a jeho úřadu. — Jak velice Bůh hříchu toho nenávidí,

vysvítá z těchto slov jeho: „*Nedotýkejte se pomazaných mých a prorokům mým nečiňte nic zlého!*“ (Žalm 104. 15.) A Pán Ježíš dí: „*Kdož by řekl bratru svému „racha“ (t. j. povrheli), hoden bude rady. A kdož by mu řekl blázne, hoden bude pekelného ohně.*“ (Mat. 5, 22.)

Spílání neboli nadávání je třetí způsob, jímž se hřeší proti cti a dobrému jménu bližního.

Čím se hřeší **proti cti a dobrému jménu bližního** za třetí?

Které hříchy proti cti a dobrému jménu bližního jsme poznali?

Čím se hřeší **proti cti a dobrému jménu bližního**?

Prot i c t i a d o b r é m u j m é n u b l i ž n í h o s e h ř e š í :

1. **křivým podezříváním a opovážlivým posuzováním;**
2. **pomluvou, na cti utrhaním a donášením;**
3. **spíláním neboli nadáváním. (Otáz. 458.)**

Všecky tyto hříchy proti cti a dobrému jménu bližního zapovídají se v osmém přikázání Božím.

Které jiné ještě hříchy zapovídají se v osmém přikázání Božím?

Co se zapovídá v osmém přikázání Božím?

V osmém přikázání Božím s e z a p o v í d á :

1. **křivé svědectví;**
2. **lež a přetvářka;**
3. **každý hřích proti cti a dobrému jménu bližního. (Otáz. 454.)**

* * *

Jako každý, kdo uškodil bližnímu nespravedlivě na majetku, jest povinen učiněnou škodu nahraditi, rovněž tak jest každý, kdo uškodil bližnímu na cti a dobrém jméně, povinen dle možnosti čest a dobré jméno mu zase navrátiti. Při tom třeba řídit se těmito pravidly:

Kdo bližního *pomluvil*, musí aspoň před těmi, před kterými se pomluvy dopustil, říci, že není pravda, co o bližním zlého mluvil, neboli musí pomluvu *odvolati*.

Kdo bližnímu *na cti utrhal*, t. j. kdo skutečné, ale skryté chyby bližního roznesl, nemůže ovšem říci, že lhal, ale má ty chyby před týmiž osobami *omlouvati* a spolu pověděti, co dobrého o bližním ví. Může na př. říci: „Neměl jsem ho tak přísně posuzovati, ježto chyba každým člověkem vládne; byl jsem k němu nešetrný, ježto jsem bez příčiny prozradil jeho poklesky; chybil-li, snažil se zase chybu napravit; má mnohé jiné dobré vlastnosti“ atd.

Kdo *donášením* způsobil různice a sváry, má se všemožně *starati o smíření* rozeštvaných.

Kdo *spíláním* čest bližního zlehčil, musí zlehčeného *odprositi*. Dopustil-li se spílání přede svědky, musí spílanému před nimi též dosti učiniti, neb aspoň tolik učiniti, aby se ti lidé, kteří byli svědky spílání, o tom dověděli, že spílající svou chybu uznal a snažil se ji dle možnosti napravit.

Pamatujte si: Kdo uškodil bližnímu na cti a dobrém jméně, jest povinen pomluvu odvolati a, když bližního zneuctil, ho odprositi.

Povstane-li pomluvou, na cti utrhaním, donášením, spíláním bližnímu škoda nejen na cti, ale též na jeho jmění nebo právech, původce musí i tu škodu ve všech případech *podle sil svých nahraditi*. Když by byl ochoten navrátiti sice čest, ale nechtěl by nahraditi škody, kterou bližnímu způsobil tím, že ho pomluvil, na cti mu utrhal atd., nemohl by mu hřích býti odpuštěn. Povinnost nahraditi škodu, jež byla komu způsobena poškozením cti, přechází i na dědice pomluvačovy neb utrhačovy. Nejsou sice povinni vraceti zlehčenému čest, poněvadž to jest povinností pomluvačovou neb utrhačovou, ale jsou povinni nahraditi škodu, neboť povinnost ta lpí na statcích pomluvačových neb utrhačových a přešla na ně dědictvím.

Co jest povinen činiti, kdo uškodil bližnímu na cti a dobrém jméně?

Kdo uškodil bližnímu na cti a dobrém jméně, jest povinen:

1. pomluvu odvolati a, když bližního zneuctil, ho odprositi;

2. ve všech případech podle sil svých napravit škodu, kterou způsobil bližnímu na jeho cti, jeho dobré pověsti a tím snad i na jiných statech. (Otáz. 467.)

Co se poroučí v osmém přikázání Božím.

Co se zapovídá v osmém přikázání Božím? — Kdo se prohřešuje křivým svěděním? — Kdo se prohřešuje lží?

Zapovídá-li se v osmém přikázání Božím křivé svědectví a lež, t. j. zapovídá-li se *mluviti* jinak než jak víme a myslíme, tedy se tím zároveň poroučí, bychom mluvili vždy a všudy tak, jak to víme a myslíme, neboli **abychom mluvili vždy a všudy pravdu.**

Kdo se prohřešuje přetvářkou?

Zapovídá-li se v osmém přikázání přetvářka, t. j. zapovídá-li se jinak *jednati*, než jak smýšlíme, tedy se tím zároveň poroučí, **abychom vždy a všudy jednali tak, v srdci smýšlíme.**

Co se poroučí v osmém přikázání Božím?

Kdo mluví vždy a všudy pravdu, o tom říkáme, že jest „**pravdomluvný**“, a ctnosti, kterou tím koná, říkáme „**pravdomluvnost**“.

Kdo vždy a všudy jedná tak, jak v srdci smýšlí, jest „**upřímný**“, a ctnosti jeho říká se „**upřímnost**“.

V osmém přikázání Božím se tedy poroučí, bychom vždy a všudy mluvili pravdu a byli upřímní.

O pravdomluvnosti a upřímnosti.

I. Máme vždy a všudy mluviti pravdu.

Písmo svaté a životopisy svatých mučedníků uvádějí nám stkvělé vzory pravdomluvnosti na těch mužích a ženách, kteří raději snášeli všeliká protivenství, žaláře,

rány ano i smrt, než by se byli prohřešili proti pravdomluvnosti.

Tak na př. slepý od narození, jemuž Ježíš Kristus navrátil zrak, trpěl mnoho od fariseů, byl vyslýchán, tupen, ano hrozilo mu i vyobcování ze společenství Židů, ale on statečně mluvil pravdu řka: „Ten člověk, který slove Ježíš, učinil bláto a pomazal oči mé a řekl mi: Jdi k rybníku Siloe a umej se! I šel jsem, myl jsem se a vidím.“ — V pronásledování křesťanů za císaře Septimia Severa (193 až 211) byla také uvržena do žaláře Perpetua, jež se nedávno stala křesťankou. Staříčkový otec, který byl dosud pohanem, jsa puzen láskou k dceři, šel do vězení a všemožně se snažil přinutiti ji k odpadnutí od víry křesťanské; avšak ona stála pevně ve svém předsevzetí. Otec měl ji k tomu, aby při výslechu zapřela, že jest křesťankou. Perpetua ukázala na nádobu před sebou a tázala se otce: „Jak říkáš této nádobě?“ „Džbán,“ odpověděl otec; „než nač ta otázka?“ „Mohu,“ pravila Perpetua, „míti nádobu za něco jiného; než co skutečně jest? A tak i já se musím nazvati, čím skutečně jsem, totiž křesťankou.“

Tak i my mluvmе vždy a všudy pravdu a nedejme se ničím a nikým zastrašiti! Vydáváme-li svědectví před soudem nebo před lidmi, ničeho bez příčiny nezatajujme; musíme-li na někoho žalovati, ať je žaloba naše pravdivá a spravedlivá! Mluvíme-li pravdu, připodobujeme se Bohu, jenž jest nejvyš pravdomluvný, a plníme vůli jeho, jež jest ve slovech: „*Řeč vaše budiž: ano, ano, ne, ne! Což pak nad to jest, od zlého jest!*“ (Mat. 5, 37.) a ve slovech: „*Mluvtež pravdu jedenkaždý s bližním svým!*“ (Efes. 4, 25.)

Máme vždy a všudy mluviti pravdu; ale z toho nenásleuje, že snad jsme povinni každému pověděti *vždy všechno*, co víme, a co on na nás všetečně vyzvídá. Lhāti nesmíme ovšem nikdy, ale často jest nám třeba počínati si v obcování s lidmi opatrně, abychom sdělením pravdy neuvedli sebe nebo bližních ve škodu. Mnohé věci je třeba pro blaho vlastní nebo bližních zamlčovati.

Kdo bere jazyk vždy s opatrností na uzdu, má ctnost „mlčelivosti“. Ctnosti té je zvláště třeba těm, kdož mocí úřadu svého jsou zavázáni některé věci, jež mají býti zatajeny, také zatajovati, jako na př. lékaři, soudcové, advokáti, telegrafní úředníci atd.

U zpovědníka, jenž slyší zpovědi jen jako tajemník Boží, sluje zamlčování věcí ve zpovědi slyšených „pečetí zpovědní“. Povinnost šetřiti „pečetí zpovědní“ jest *naprosta*. Proto sv. Jan Nepomucký a bl. Jan Sarkander raději snesli nejhroznější muky, nežli by ji byli porušili.

Kdo se chce vyhnouti lži a pravdy také nechce pověděti, pomáhá si tím způsobem, že nepoví celé své myšlenky, nýbrž část její si na doplněk v mysli vyhrazuje neboli zadržuje, zamlčuje. Říkáme, že užívá „*tajné výhrady*“. Může-li se slyšící toho tajného doplňku domysleti, tajná výhrada je dovolena; pak-li se ho nedomyslí, sám jest vinen bludem svým.

Tak na př. je-li kněz tázán po něčem, co zná jen ze zpovědnice, může odpověděti: „Nevím“, při čemž na doplněk zamlčuje: „jako obyčejný člověk, nýbrž vím to jen jako kněz mlčelivostí vázaný.“ — Řekne-li služebník některého vznešeného pána přichozímu: „Pán není doma“, zamlčuje za doplněk: „pro tebe“, t. j. „nechce nebo nemůže s tebou nyní mluvit.“ — Řekne-li kdo známému dlužilovi, ale neplatilovi: „Nemám peněz“, doplňuje si v mysli: „tobě“ atd.

Co platí o výhradě v mysli, platí též o „*dvojsmyslných* neboli *obojetných slovech*“. Jen tehdy je dovoleno jich užívati, vyžaduje-li toho důležitá příčina, není-li ten, kdo jich užívá, nikterak povinen čirou pravdu říci, ano kdyby řekl, způsobil by sobě nebo jiným velikou škodu, a může-li, kdo je pozorný, pravý smysl mluvícího vystihnouti.

Že lze obojetných slov užívati, toho máme mnohé doklady jak v Písmě svatém tak i v životech svatých.

Tak na př. když příbuzní vybízeli Ježíše Krista, by se jako Messiáš odebral *slavně* do Judska, a tázali se ho, půjde-li na slavnost stánků do Jerusalema, odpověděl jim: „*Jděte vy ke dni svátečnímu tomuto; já nejdu ke dni svátečnímu tomuto, neboť čas můj*

se ještě nenaplnil.“ (Jan 7, 8.) Ta slova mohla míti smysl: „Nepůjdu ke slavnosti vůbec“; nebo „Nepůjdu nyní s vámi“; nebo: „Nepůjdu zjevně, abych hledal oslavení u lidu.“ Že Ježíš měl na mysli výklad poslední, plyne z toho, že se hned dále o něm vypravuje: „*To pověděv, zůstal sám v Galilei. Když pak bratři jeho odešli, tedy i on šel ke dni svátečnímu, ne zjevně, ale jako tajně,*“ aby totiž veřejným slavným příchodem nepopudil nepřátel ke hněvu a násilí, jemuž se chtěl na ten čas ještě vyhnouti, ježto dosud nepřišla hodina jeho. — Sv. Athanasius, patriarcha alexandrijský, byl pronásledován po řece Nilú od vojáků císařských. Když viděl, že jim neunikne, velel průvodčím, aby loď obrátili a zcela klidně mimo pronásledovatele jeho veslovali; sám pak se postavil jako velitel uprostřed lodi. Když se lodi k sobě přiblížily, tázali se vojáci domnělého správce lodi, zdali se nepotkal někde s pronásledovaným Athanasiem, jehož osobně neznali. Athanasius odpověděl jim: „Athanasius plul před krátkou dobou proti proudu a není od vás daleko; pospíšíte-li si, snadno se ho zmocníte.“ Vojáci pokračovali v pronásledování, a Athanasius byl zachráněn.

II. Máme býti upřímní.

O kom říkáme, že jest upřímný?

Vzorem upřímného jednání jsou nám *Josef z Arimathie* a *Nikodem*. S počátku se sice obávali dáti veřejně na jevo své smýšlení k Ježíši Kristu, ale když Ježíš umřel na kříži jako zločinec, přemohli se. Milovali ho v srdci, ctili ho jako Spasitele světa, jako Syna Božího a proto nenechali ho pohřbiti jako zločince, nýbrž postarali se mu o slušný pohřeb. Jak o Ježíši Kristu smýšleli, tak s jeho tělem jednali. — O upřímnosti *Nathanaelově* sám Ježíš Kristus svědčil slovy: „Pravý Israelita, v němž není lži!“

Kdo jest pravdomluvný a upřímný, jest milý nejen Bohu, ale i lidem.

Jak si lidé váží člověka pravdomluvného, patrně z této události: Když se císař Augustus o slavném vjezdě do Říma dověděl, že mezi zajatci je také pohanský kněz, jehož nikdo dosud nemohl usvědčiti ze lži, ihned jej propustil a dal mu na počest stavěti sochy.

Dobře jest i k chybám a pokleskům otevřeně se přiznávati; tím dojdeme mnohdy odpuštění neb aspoň mírnějšího trestu. — I kdybychom někdy měli za pravdomluvnost a upřímnost nějakou škodu trpěti, škoda ta bude stokráte vyvážena klidem dobrého svědomí. Kdo jde přímou cestou, jde jistě. Odtud pořekadlo: „*S poctivostí nejdál dojdeš!*“

Péče o čest a dobré jméno.

Co se zapovídá v osmém přikázání Božím vedle křivého svědectví, lži a přetvářky?

Zapovídá-li se v osmém přikázání Božím každý hřích proti cti a dobrému jménu bližního, tedy se tím zároveň poroučí, bychom se varovali všeho, čím bychom čest a dobré jméno bližního mohli poškoditi, neboli poroučí se, **bychom cti a dobrého jména bližního šetřili a si vážili.**

Cti a dobrého jména bližního šetříme a si vážíme, když o něm, pokud to vůbec možno, dobře smýšlíme a mluvíme, k němu se uctivě chováme, jeho dobré vlastnosti na veřejnost uvádíme a cobyby jeho dle možnosti omlouváme.

Co máme činiti, musíme-li slyšeti pomluvačné řeči o bližním?

A jako se zapovídá poslouchati pomluvy a na cti utrhaní, tak se zase poroučí, abychom cti a dobrého jména bližního **co možná hájili** proti nespravedlivým útokům. Povinnosti té učiníme zadost, když se nevinně napadeného ujmeme, jeho zásluhy připomeneme, poklesky omlouváme a pomluvu rázně vyvrátíme.

Utrhačných řečí o bližním nemáme nikdy déle vypravovati. Písmo sv. ve příčině té napomíná: „*Slyšel-lis něco proti svému bližnímu, ať to s tebou umře, a buď ubezpečen, že se tím nerozpukneš*“. „*Jen pošelilcům působí to, co slyšeli, bolesti, jako šíp zaražený v noze.*“ (Sir. 19,10.)

V osmém přikázání Božím se tedy vedle toho, bychom vždy a všudy mluvili pravdu a byli upřímní, ještě dále poroučí, bychom cti a dobrého jména bližního šetřili, si vážili a co možná hájili.

Co se poroučí v osmém přikázání Božím?

V osmém přikázání Božím se p o r o u č í:

1. bychom vždy a všudy mluvili pravdu a byli upřímní;
2. bychom cti a dobrého jména bližního šetřili, si vážili a co možná hájili. (Otáz. 468.)

Opakování.

Jak zní osmé přikázání Boží? — Co se zapovídá v osmém přikázání Božím?

Kdo se prohřešuje *křivým svěděním*? — Kdo na př. svědčil křivě před soudem? — Proč je křivé svědectví velký hřích? — Kdy stává se křivé svědectví ještě větším hřichem?

Kdo se prohřešuje *lži*? — O kom říkáme, že se *mýlí*? — Ve kterém případě jest možno, že člověk hřeší lži, ačkoli mluví pravdu? — Proč jest lež hřích zvláště ohavný? — Na čem závisí velikost a ohavnost hřichu lži? — Jak rozeznáváme lež dle úmyslu, za kterým se ji člověk dopouští? — Kdo se dopouští *lži žertovné*? — Co jest si pamatovati o hříšnosti lži žertovné? — Kdo se dopouští *lži služebné*? — Uved' některý příklad lži služebné! — Kdy je lež služebná těžký hřích? — Kdo se dopouští *lži zlomyslné*? — Uved' příklad zlomyslné lži! — Kdy je lež zlomyslná těžký hřích? — Komu škodí lež? — Kdy škodí lež lháři samému? — Pověz, kterak staří pohané trestali lháře! — Na kom máme důkaz, že Bůh lháře trestá? — Kterak lež škodí celé společnosti lidské?

Kdo se prohřešuje *přetvářkou*? — Jak říkáme člověku, který se přetvařuje? — Kdo se na př. prohřešil přetvářkou? — V čem se přetvářka podobá lži? — Jak se proto jinak říká přetvářce? — Dle čeho se řídí hříšnost přetvářky?

Které jsou hříchy *proti cti a dobrému jménu*? — O kom říkáme, že má u lidí *čest*? — Který člověk má *dobré jméno*? — Co rozumíme *ctí vniternou*? — Co jest *čest vnější*? — Kdy jen má čest vnější cenu? — Proč nemáme bližního připravovati o čest a dobré jméno? — Co praví Písmo svaté o ceně cti a dobrého jména?

Kdo se prohřešuje *křivým podezříváním*? — Pověz příklad křivého podezřívání? — Které přísloví potvrzuje pravdu, že lidé zlí mají i jiné za zlé? — Které okolnosti zvětšují hřích křivého podezřívání?

Kdo se prohřešuje *opovážlivým posuzováním*? — Který jest rozdíl mezi opovážlivým posuzováním a křivým

podezříváním? — Kdo se na př. prohřešil opovážlivým posuzováním? — Kterak Ježíš Kristus varuje před opovážlivým posuzováním?

Kdo se prohřešuje *pomluvou*? — Proti kterým ctnostem hřeší, kdo bližního pomlouvá? — Co musí se uvažovati, posuzuje-li se hříšnost pomluvy? — Který způsob pomluvy je zvláště hanebný? — Proč jest pomluva ve veřejných listech zvláště hanebná? — Kterak sv. Augustin dal na jevo ošklivost k pomluvě? — Jak se říká pomluvě bližního před vrchností? — Kdo na př. se prohřešil *křivou žalobou*?

Kdo se prohřešuje *na cti utrhaním*? — Kterak se liší na cti utrhaní od pomluvy? — Co jest větší hřích: pomluva či na cti utrhaní? — Kdy je na cti utrhaní ve věcech nepatrných hřích těžký? — Kdy smíme chyby bližního vyjeviti? — Kdo na př. vyjevil chyby bližního za příčinou jeho polepšení? — Kdo odkrýval cizí chyby pro zamezení většího zla? — Čeho se musí vyztrihati, kdo vyjevuje cizí chyby?

Co máme činiti, musíme-li slyšeti pomlouvačné řeči? — Kterak na př. můžeme dáti na jevo, že se nám pomlouvačné řeči nelíbí? — Co se doporučuje, nemůžeme-li pomluvačným řečem zabrániti? — Proč je posluchač řečí pomluvačných spoluvinen hříchem pomluvy? — Které přísloví poukazuje na tuto pravdu?

Kdo se prohřešuje *donášením*? — Jak se říká ještě jinak donášení? — Proč se donášení říká *poštívání*? — Proč se donášení říká *sočení . . . nadýmání*? — V čem spočívá hříšnost donášení?

Kdo se prohřešuje *spíláním*? — Které okolnosti zvětšují hřích spílání?

K čemu je zavázán, kdo uškodil bližnímu na cti a dobrém jméně? — Proč jest pomluvač povinen pomluvu odvolati? — Proč na cti utrhač nemusí odvolávati, co o bližním vyhradil? — Kterak může na cti utrhač čest bližního napravit? — Oč se má starati, kdo donášením přátele rozešťval? — K čemu je zavázán, kdo bližnímu spílal?

Co se poroučí v osmém přikázání Božím? — Kdy je dovoleno *pravdu zatajiti*? — Kdo jest nám vzorem upřímného jednání? — Kterak dokazujeme, že šetříme a si vážíme cti bližního? — Jak můžeme hájiti cti bližního?

O posledních dvou přikázáních Božích.

Jak zní deváté přikázání Boží?

Deváté přikázání Boží zní: „**Nepožádáš manželky bližního svého!**“ (Otáz. 469.)

Co se zapovídá v devátém přikázání Božím.

Deváté přikázání Boží doplňuje šesté přikázání Boží. Jako se v šestém přikázání Božím zapovídá vůbec vše, co porušuje čistotu neboli stydlivost a co k porušení čistoty svádí, tak se v devátém přikázání Božím zapovídají *zvláště všechny nečisté myšlenky a žádosti*. Čeho nesmíme mluvit a činiti, na to nesmíme ani mysliti, neku-li toho žádati.

O nečistých myšlenkách a žádostech.

O kom říkáme, že má nepočestné, *nečisté myšlenky*? — Kdo má *nečisté žádosti*? — Kdy jen nečisté myšlenky a žádosti porušují čistotu?

Nečisté myšlenky a žádosti jsou tedy *hříšny*, jestliže je *dobrovolně* v mysli vzbuzujeme, nebo, přijdou-li nám na mysl samy od sebe, jich nezapuzujeme, nýbrž v nich se *zalíbením* se zdržujeme.

Nečisté myšlenky a žádosti, s nimiž nesouhlasíme a jež se snažíme zapuditi, *nejsou hříšny*, neboť, když nechceme hřešiti, nehřešíme. A třeba by ty myšlenky a žádosti byly sebe ohavnější, bráníme-li se proti nim, neposkvřují čistoty duše, ale ještě ji zvětšují, jako zlato v ohni se čistí.

Takové nečisté myšlenky a žádosti jsou pokušením a přicházely i na ty největší svaté.

Tak na př. *sv. Jarolím, Antonín, Benedikt, sv. Teresie a j.* bývali často trápeni velmi silným pokušením, tak že se často až do krve bičovali, aby ty nejohavnější myšlenky a žádosti od sebe zapudili. — *Sv. Bernard* skočil v zimě do rybníka, aby v sobě udusil žár smyslnosti, jenž jej pokoušel. — „Kde jsi byl, muj Ježíši,“ tázala se *sv. Kateřina Sienská* svého nebeského ženicha, „když ďábel po dlouhý čas ustavičně nejohavnější obrazy a nečisté předměty na mysl mi uváděl?“ „Uprostřed srdce tvého,“ odpověděl Ježíš. „Jak je to možné,“ tázala se svatá panna dále, „že jsi mohl v tom ohavném bahně srdce mého meškati?“ „Řekni mi,“ pravil Kristus, „měla jsi v těch neči. tých myšlenkách zalíbení?“ „O nikoli,“ odpověděla svatá panna, „nikdy jsem nebyla zarmoucenější jako tehdy, když jsem se nemohla těch ohavných obrazů zbýti.“ „Právě proto,“ pravil Ježíš, „nikdy jsi se mi více nelíbila jako tehdy, poněvadž jsi mi v tak nebezpečném boji zůstala věrna.“

Kdy jsou nečisté myšlenky a žádosti hříšny?

Poněvadž všechny *dobrovolné* nečisté myšlenky a žádosti jsou hříšny, zapovídají se v devátém přikázání Božím.

Co se zapovídá v devátém přikázání Božím?

V devátém přikázání Božím se z a p o v í d a j í všechny dobrovolné nečisté myšlenky a žádosti. (Otáz. 470.)

Co se poroučí v devátém přikázání Božím.

Zapovídají-li se v devátém přikázání Božím všechny dobrovolné nečisté myšlenky a žádosti, tedy se tím zároveň poroučí, **abychom zachovali srdce své čisto ode všech nečistých myšlenek a žádostí.**

Není sice v naší moci, aby žádné nečisté myšlenky a žádosti v nás nevznikaly, neboť bývají mnohdy pokušením, v němž se naše ctnost má osvědčiti, avšak v naší moci jest jim odpírati a s pomocí Boží je potlačovati a zapuzovati. Dokud tak činíme, srdce naše zůstává čisto, neboť teprve tehdy bylo by jimi poskvrněno, kdybychom k nim přivoili.

Proč máme zachovávat čistotu srdce.

Abychom zachovali srdce své čisto ode všech nečistých myšlenek a žádostí a plnili tak, co se poroučí

v devátém přikázání Božím, k tomu má nás pobádati *krása čistoty* jakož i *odměna*, jež jest jí slíbena na věčnosti.

O kráse čistoty slyšeli jste již, když jsme se učili o šestém přikázání Božím. Tehdy jste slyšeli, že čistota jest náš nejdrahocennější poklad. Kdo má srdce čisté, je zvláště Bohu milý.

Čím dokázal Ježíš Kristus, že čistota je nade vše Bohu milá? — Co praví zjevení sv. Jana o panicích a pannách? — Kterou odměnu slibuje Ježíš Kristus lidem čistého srdce?

Srov. 6. přikázání Boží str. 249.

Co se poroučí v devátém přikázání Božím?

V devátém přikázání Božím se poroučí, bychom zachovali srdce čisto ode všech nečistých myšlenek a žádostí. (Otáz. 471.)

* * *

Jak zní desáté přikázání Boží?

Desáté přikázání Boží zní: „A ni ž p o ž á d á š s t a t k u j e h o!“ (Otáz. 472.)

Co se zapovídá v desátém přikázání Božím.

Ve kterém přikázání Božím se zapovídá škoditi bližnímu nespravedlivě na jeho majetku?

Desáté přikázání Boží doplňuje sedmé přikázání Boží. — V sedmém přikázání Božím se zapovídá škodit bližnímu nespravedlivě na majetku. V desátém přikázání Božím zapovídá se však i přátí si, a bychom se statku bližního nespravedlivě mohli zmocniti, neboli zapovídá se i **všeliká hříšná žádost cizího statku**, t. j. toho, co náleží bližnímu.

O hříšné žádosti cizího statku.

Z toho, že se v desátém přikázání Božím zapovídá *hříšná* žádost cizího statku, plyne, že každá žádost cizího statku není hříšna. Tak na př. někdo si přeje,

aby sousedovo pole, které hraničí s jeho polem, bylo jeho. Ale při tom mu ani dost málo na mysl nepřipadne, aby si to pole lstí nebo mocí nebo jiným nespravedlivým způsobem přivlastnil, nýbrž přeje si ho jen tehdy, když by mu je majetník buď prodal nebo vyměnil. Jeho žádost cizího majetku není tedy hříšna, protože si nepřeje zmocniti se cizího majetku nespravedlivým způsobem, a tedy tou žádostí nehřeší proti desátému přikázání. Hřešil by však proti desátému přikázání Božímu, kdyby si přál nabýti toho pole nespravedlivým způsobem, ke škodě sousedově, a to i tehdy, kdyby se ani do opravdy nerozhodl toho pole se nespravedlivě zmocniti, neboť před Bohem již pouhá nespravedlivá žádost cizího statku jest hříšna a trestuhodna.

Takovou žádost cizího statku měl král *Achab*, jenž nespravedlivě toužil po vinici Nabothově, a když mu ji Naboth ani prodati ani zaměnití nechtěl, hněval se v srdci svém, že ani nejedl a nespál. Aby žádost svou ukojil, dal nevinného Nabotha na radu bezbožné své manželky Jezabely usmrtiti pod záminkou, že se rouhal Bohu a králi. — Hříšnou žádost cizího statku mají děti, které přejí rodičům brzké smrti, aby po nich dědily. — Hříšnou žádostí cizího statku prohřešují se obchodníci, kteří si přejí drahoty, aby mohli zboží, jež lacino koupili, draho prodati a mnoho vydělati.

Je-li cizí věc, již si kdo nespravedlivě žádá, značná, nebo je-li způsob, jímž si kdo cizí věci nabýti přeje, velmi hříšný, takový dopouští se svou žádostí těžkého hříchu.

Na př. někdo chce ukradnouti bližnímu 200 korun, jiný jen 10 haléřů. První dopouští se těžkého hříchu, protože věc, již chce ukradnouti, je značná; druhý dopouští se jen všedního hříchu, protože věc, již chce ukradnouti, jest nepatrná. Dopustil by se však těžkého hříchu, kdyby si přál přijíti k těm desíti haléřům velmi hříšným způsobem, na př. kdyby chtěl bližního pro ně zabítí.

Co se zapovídá v desátém přikázání Božím?

V desátém přikázání Božím se zapovídá všeliká hříšná žádost toho, co náleží bližnímu. (Otáz. 473.)

Co se poroučí v desátém přikázání Božím.

Zapovídá-li se v desátém přikázání Božím žádati si toho, co náleží bližnímu, tedy se tím zároveň poroučí, **bychom každému přáli, což jeho jest a se svým byli spokojeni.**

O příznivosti a spokojenosti se svým.

I. **Abychom každému přáli, což jeho jest,** toho žádá již přirozený zákon, jež Ježíš Kristus vyslovil slovy: „*Všecko, cožkoli chcete, aby vám lidé činili, i vy činite jim!*“ (Mat. 7, 12.) Zajisté všickni chceme, aby nám každý přál, co máme. Zrovna tak i my máme každému bližnímu přátelství všeho, co má.

Zvláště pak jako křesťané jsme povinni přátelství každému, což jeho jest, neboť hlavním přikázáním naším jest milovati bližního jako sebe samého. Milujeme-li však bližního jako sebe samého, smýšlíme s ním upřímně a přejeme mu ze srdce všeho, cokoli má. Z té příčiny sv. Pavel praví: „*Láska nezávidí.*“ (I. Kor. 13. 5.)

Konečně i blaho společnosti lidské toho žádá, abychom každému přáli, což jest jeho. — Kdyby bylo dovoleno nepřátelství bližnímu statků, bylo by veta po bezpečnosti jeho osoby, jeho majetku, jeho cti a dobrého jména, neboť závist nezůstávala by ukryta jen v srdci, nýbrž propukala by při každé příležitosti i na venek a nepůsobila by nic jiného než záhubu a zkázu. Dokladů toho podává nám dosti Písmo svaté.

Ďábel nepřál prvním rodičům štěstí, jehož požívali ve stavu nevinnosti v ráji; proto je pokoušel a uvrhl nejen je, ale i celé pokolení lidské v největší bídu. — *Kain* nepřál Abelovi zalíbení Božího; proto vztáhl na něj ruku a zavraždil ho. — *Bratři* nepřáli *Josefu egyptskému* lásky otcovy; proto prodali ho za otroka do Egypta. — *Židé* nepřáli Pánu Ježíši lásky lidu; proto ho ukřižovali. —

II. Desáté přikázání Boží poroučí dále, **bychom se svým byli spokojeni.**

K tomu má nás pobádati již myšlenka, že Bůh to jest, jenž statky pozemské rozděluje. Není to tedy jen

náhodou, nýbrž řízením Božím, že jeden má méně, druhý více statků pozemských. A také jest jisto, že Bůh při rozdělování statků pozemských nejedná libovolně, nýbrž že má při tom na zřeteli jen blaho jednotlivce a prospěch všech lidí. Z toho plyne, že každý má býti spokojen s tím, co má. Býti nespokojen se svým, není nic jiného, než býti nespokojen s Bohem, což jest zajisté hříšno!

Další důvod, abychom byli se svým spokojeni, jest, že nespokojenost vede ke mnohým hříchům. Kdo není se svým spokojen, závidí bližnímu, jemuž se lépe daří; bývá pokoušen, aby sahal na cizí majetek, aby podváděl, kradl, a jiných nespravedlností se dopouštěl. Proto sv. Pavel praví: *„Kteří chtějí zbohatnouti, upadají v pokušení a v osidlo ďáblovo a v žádosti mnohé neužitečné i škodlivé, kteréž pohřizují lidi v zahynutí a zatracení.“* (I. Tim. 6, 9.) — Nezřídka nespokojenost přivádí člověka i k tomu, že zanedbává své povinnosti, oddává se zahálce a zahálkou upadá pak do jiných nepravostí.

Nejmocnějším důvodem, abychom byli se svým spokojeni, má nám býti dokázaná pravda, že nikoli bohatství a přebytek, nýbrž jen spokojenost oblažuje v pravdě náš život. Na doklad toho dalo by se uvésti mnoho příkladů.

Kalif *Abderrahman III.* oplýval vším, v čem lidé spatřují štěstí pozemské: k jeho říši patřily četné země a národové, jeho palác převyšoval velikostí, nádherou a krásou paláce všech králů, jeho klenotnice byla plna zlata, drahých kamenů a všelikých skvostů, vše, čeho si přál, měl po ruce. A přece nebyl spokojen a šťasten. Hrozná těžkomyslnost trápila duši jeho. A po smrti zanechal tato vlastní rukou napsaná slova: „Panoval jsem více než padesáte let; měl jsem bohatství, moc, slávu, zábavy měrou nejhojnější; nic mi nechybělo. Ale počítám-li dni opravdového štěstí, jest jich v celém mém životě sotva čtrnáct.“

V Paříži byl kdysi povolán kněz k nemocnému drvoštěpovi. V kročiv do světnice, poznal, že nemocný je velmi nuzný. Proto těšil ho slovy: „Příteli, děkujte Bohu, že vás brzy vysvobodí z tohoto slzavého údolí, kde jste musil vésti tak nešťastné živobytí.“ „Proč pak nešťastné?“ tázal se nemocný; „mýlíte se, otče duchovní. Byl jsem vždy spokojeně živ a nikdy jsem si na svůj osud nestěžoval. Žil jsem tiše a pokojně. Nenávist a závist byly mi neznámy;

ve dne jsem bez ustání pracoval a v noci pokojně spal. Ono nářadí na zdi visící vydělávalo mi tolik, kolik jsem potřeboval. Že jsem byl zdrav, chutnala mi prostá strava tak dobře, že jsem po lahůdkách boháčů nikdy netoužil. Pozdravím-li se, budu za to Boha velebíti a zase pilně pracovati a doufám, že budu i na dále tak spokojen jako jsem byl až dosud.“

Co se poroučí v desátém přikázání Božím?

V desátém přikázání Božím se poroučí, bychom každému přáli, což jeho jest, a se svým byli spokojeni. (Otáz. 474.)

* * *

Co se zapovídá v devátém přikázání Božím? — Co se zapovídá v desátém přikázání Božím?

V devátém a desátém přikázání Božím se tedy zapovídají všechny hříšné myšlenky a žádosti. — Žádný člověk nemůže nám poroučeti, co máme a čeho nemáme mysliti, po čem smíme a po čem nesmíme toužiti, poněvadž mu naše myšlenky a žádosti nejsou známy; nemohl by tedy ani dobrých myšlenek a žádostí odměniti, ani zlých potrestati. To může jen Bůh, jenž i do srdce našeho vidí a je zkoumá, neboť jest vševědoucí. Je tudíž veliký rozdíl mezi zákony světskými a božskými. Zákony světské zavazují nás toliko k zevnějším skutkům, nesmíme jich přestupovati skutky, v srdci však můžeme jim odporovati, kdežto zákon Boží musíme plniti nejen zevně svými skutky, nýbrž musíme i mysliti a žádati dle něho ve svém srdci.

Že Bůh bere pod svůj dozor i naše myšlenky a žádosti, svědčí o jeho lásce k nám. Začátkem hříchu bývají skoro vždy hříšné myšlenky a žádosti. Když tedy Bůh hříšné myšlenky a žádosti zapovídá, ukazuje, že otcovsky pečuje o naše blaho, a zároveň nám připomíná, že jest pánem i našeho srdce, a že se tedy nejen ve svých skutcích, nýbrž i v myšlenkách a žádostech máme řídití nejsvětější vůlí Boží.

Čemu nás učí poslední dvě přikázání Boží?

Poslední dvě přikázání Boží nás učí, že Bůh jest pánem i našeho srdce, a že se tedy nejen ve svých skutečích, nýbrž i v myšlenkách a žádostech máme řídití nejsvětější vůlí Boží. (Otáz. 475.)

Co slíbil Bůh těm, kteří jeho přikázání zachovávají.

Světští zákonodárci žádají často poslušnosti, aniž za ni slibují odměny; oni ničeho neslibují, nýbrž jen hrozí. Totéž by mohl učiniti i Bůh. Jakožto náš Stvořitel a Pán mohl by od nás žádati nejpřesnějšího zachovávání svých přikázání, aniž by nám za to sliboval sebe menší odměnu. Ale Bůh tak neučinil! On přijímá to, co jest naší povinností, zároveň za službu jemu z lásky prokazovanou a slibuje nám za to odměnu zde na světě i na věčnosti. Zachováváme-li svědomitě jeho přikázání, můžeme na jisto očekávati, že nám bude již zde na zemi mnohonásobně žehnati a že nám dá vše, co by nás těšilo a blažilo, že nám dá své požehnání. Vždyť slíbil Israelitům, když jim dával desatero přikázání: „*Já jsem Hospodin . . . činící milosrdenství nad tisíci těm, kteříž mne milují a ostříhají přikázání mých.*“ (II. Mojž. 20, 6.)

Mnohem větší však odměnu slibuje za zachovávání svých přikázání na věčnosti. Tam bude každý, kdo v tomto životě zachovával svědomitě přikázání Boží, účasten blaženosti, o které sv. Pavel praví: „*Ani oko nevidalo, ani ucho neslychalo, ani na srdce lidské nevstoupilo, co Bůh připravil těm, kteří ho milují.*“ (I. Kor. 2, 9.) V naději na tu odměnu utvrzuje nás tato událost: Jakýsi bohatý mládenec tázal se jedenkrátě Pána Ježíše: „*Pane, co mám činiti, abych dosáhl života věčného?*“ A Pán Ježíš mu odpověděl: „*Chcešli vejíti do života, ostříhej přikázání!*“ (Mat. 19, 17.) Za ostříhání přikázání Pán Ježíš slibuje tedy život věčný! Nepobádá-li nás láska k Bohu k zachovávání jeho přikázání, měla by nás k němu pobádati aspoň slíbená odměna, totiž mnohonásobné požehnání a život věčný.

Co slíbil Bůh těm, kteří jeho přikázání zachovávají?

Těm, kteří jeho přikázání zachovávají, Bůh slíbil mnohonásobné požehnání a život věčný. (Otáz. 476.)

Opakování.

Která jsou *dvě poslední* přikázání Boží? — Co se *zapovídá* v devátém přikázání Božím? — Kdy jsou nečisté myšlenky a žádosti *dobrovolné*? — Kdy nejsou nečisté myšlenky a žádosti hříšny? — Co máme činiti, přijdou-li nám bez naší viny na mysl nečisté myšlenky a žádosti?

Co *se poroučí* v devátém přikázání Božím? — Co má nás pobádati k tomu, bychom zachovali srdce čisto ode všech nečistých myšlenek a žádostí? — Z čeho na př. lze poznati krásu čistoty? — Kterou odměnu slibuje Ježíš Kristus lidem čistého srdce?

Co *se zapovídá* v desátém přikázání Božím? — Kdy je žádost cizího statku hříšna? — Kdy je žádost cizího statku těžký hřích? — Uved' příklad nějaký hříšné žádosti cizího statku!

Co *se poroučí* v desátém přikázání Božím? — Co nás má pobádati k tomu, bychom každému přáli, což jeho jest? — Proč máme býti se svým spokojeni? — Kdo si pamatoval příklad, že bohatství nečiní člověka šťastným a spokojeným? — Kdo dovede pověděti příklad, že i v chudobě může býti člověk spokojen?

Čemu nás učí poslední dvě přikázání Boží?

Co slíbil Bůh těm, kteří zachovávají jeho přikázání? — Ze které události je zřejmo, že za zachovávání přikázání Božích je slíben život věčný? — Vypravuj událost tu!

Oddělení třetí.

O pateru přikázání církevních.

A. O přikázáních církevních vůbec.

Která jsou *hlavní přikázání křesťanské lásky*? — Kde jsou dvě hlavní přikázání křesťanské lásky obšírněji vysvětlena? — O kterých z těch přikázání jsme se již učili? — Proč se desateru přikázání, o nichž jsme se dosud učili, říká přikázání *Boží*?

Nyní budeme se učit o přikázáních *církevních*.

Koho ustanovil Ježíš Kristus za své nástupce? — Koliký úřad odevzdal Ježíš Kristus apoštolům? — Co směli apoštolové, když dostali od Ježíše Krista úřad královský neboli pastýřský? — Kterými slovy dal Ježíš Kristus apoštolům moc věřící spravovati? — Kdy dostali apoštolové od Ježíše Krista moc dávatí zákony? — Kdy dal Ježíš Kristus apoštolům moc neposlušné trestati? (Viz část I., str. 330.)

Na koho přešla s apoštolů moc od Ježíše Krista jim udělená? — Kdo jsou řádnými nástupci apoštolů? — Jak se jmenují papež a biskupové úhrnem? — Koliký úřad vykonává církev učící?

Poněvadž církev (učící) vykonává trojí úřad Kristův, má tedy také moc a právo dávatí zákony, přikázání. Církev také skutečně hned od počátku zákony dávala a dává je dosud. (Srov. část I. str. 372.) Některé zákony týkají se všech věřících, jak představených tak podřízených, některé jsou dány jen pro jisté osoby, pro některé stavy nebo pro některé země. Tak pro biskupy a kněze dává církev zvláštní nařízení, která zavazují jen biskupy a kněze; pro řeholníky a řeholnice dává zase jiné zákony, jimiž se musí řídití řády klášterní; některými zákony zavazuje jen snoubence, manžely, rodiny, obce atd. Někdy dle poměrů a okolností dává zákony pro jednotlivé země, národy neb i celé říše.

Zákony, které dala církev pro *všecky věřící*, jsou tyto: 1. *Zasvěcené svátky světiti*; 2. *v neděle a zasvěcené svátky celou mši svatou pobožně slyšeti*; 3. *ustanovené posty zachovávat*; 4. *alespoň jednou za rok zřízenému knězi se zpovídati a v čas velikonoční velebnou svátost oltářní přijímat*; 5. *v zapověděný čas svatebního veselí nadržeti*.

Poněvadž těchto pět zákonů dala církev, říká se jim na rozdíl od desatera Božích přikázání „**patero přikázání církevních**“. V nich se také jako v desateru Božích přikázání obšírněji vysvětlují dvě hlavní přikázání křesťanské lásky. Jsouť přikázání církevní doplňkem přikázání Božích a poučují nás, kterým způsobem a v který čas přikázání Boží máme plniti.

Jak zní patero přikázání církevních?

Patero přikázání církevních zní:

1. **Zasvěcené svátky světiti.**
2. **V neděle a zasvěcené svátky celou mši svatou pobožně slyšeti.**
3. **Ustanovené posty zachovávat.**
4. **Alespoň jednou za rok zřízenému knězi se zpovídati a v čas velikonoční velebnou svátost oltářní přijímat.**
5. **V zapověděný čas svatebního veselí nadržeti. (Otáz. 477.)**

Proč jsme povinni přikázání církevní zachovávat.

Přikázání církevní jsme povinni zachovávat, protože církev, když nám něco poroučí, nečiní tak o své újmě, nýbrž z moci od Ježíše Krista jí udělené, jenž ji učinil svou *zástupkyní* zde na zemi. Zachovávat tedy její přikázání není vlastně nic jiného než zachovávat přikázání Ježíše Krista, jako zase naopak přestupovat její přikázání není nic jiného než přestupovat přikázání Kristova. Proto také Ježíš Kristus řekl apoštolům: „*Kdo vás slyší, mne slyší; kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá.*“ (Luk. 10, 16.)

Povinnost zachovávat přikázání církevní zvětšuje se ještě tím, že Ježíš Kristus na přestupování přikázání

církevních ustanovil těžký trest. Práví totiž: „*Jestliže (kdo) církev neuposlechne, budiž tobě jako pohan a publikán!*“ (Mat. 18, 17.), t. j. budiž z církve vyloučen a považován za pohana a veřejného hříšníka. Kdo tedy neposlouchá církve, t. j. kdo nedbá jejích přikázání, má být dle výroku samého Ježíše Krista z ní vyloučen. Z toho je zřejmo, že neposlušnost církve neboli přestupování přikázání církevních je těžký hřích, a že tedy Ježíš Kristus uvedeným výrokem výslovně a pod těžkým hříchem přikázal, abychom církve byli poslušni, bychom její přikázání zachovávali.

Proč jsme povinni přikázání církevní zachovávat?

Přikázání církevní jsme povinni zachovávat, protože Ježíš Kristus výslovně a pod těžkým hříchem přikázal, abychom církve byli poslušni, když pravil: „Jestliže (kdo) církev neuposlechne, budiž tobě jako pohan a publikán!“ (Otáz. 478.)

B. O přikázáních církevních zvlášť.

O prvním přikázání církevním.

Jak zní první přikázání církevní?

P r v n í přikázání církevní zní: „Z a s v ě c e n é s v á t k y s v ě t i t i.“ (Otáz. 479.)

Pojem a rozdělení zasvěcených svátků.

Který den v týdnu byl ve Starém zákoně dnem svátečním?

Vedle soboty byly ve Starém zákoně ještě jiné *dny sváteční* neboli *svátky*, které se měly světiti tak jako sobota. Byly to zejména: 1. *Svátky velikonoční* na památku oné *veliké noci*, v níž Israelité byli vysvobozeni z Egypta. Poněvadž o svátcích těch směly být požívány jen přesné (= nekvašené) chleby, říkalo se jim také *slavnost přesnic*, nebo také *slavnost přechodu* (hebrejské

„pesah“, z čehož řecké pascha), protože Bůh, hubě prvo-rozence egyptské, přešel, t. j. bez pohromy pominul domy israelské. — 2. *Slavnost žní* konaná po uplynutí *sedmi týdnů* po velikonocích, odtud také *slavnost týdnů*, na poděkování za úrodu polní (v ten čas se totiž končily žně) a na památku dání zákonů na hoře Sinai. Též se říkalo té slavnosti *letnice*, neboť v tu dobu se začíná léto. — 3. *Slavnost stánků* konaná na podzim po 7 dní na poděkování za dobrodiní, jež Hospodin prokázal lidu israelskému na poušti. V těch dnech Israelité přebývali ve stanech, jež si stavěli z větví, připomínající si tak, že předkové jejich přebývali na poušti po 40 let ve stanech. Proto říkali slavnosti té také *pod zelenou*. — 4. *Den smíru*, který byl konán pět dní před slavností stánků. Toho dne lid byl očištěn skrze velekněze ode všech hříchů a tak s Bohem *smířen*. Všichni Israelité byli povinni po celý den se postiti.

Uvedené svátky slavili Israelité z nařízení samého Boha a měli si o nich vzpomínati, co Hospodin prokázal jim a otcům jejich. Měli mu děkovati, jej usmiřovati. Byly to tedy svátky na počest samého Boha, nejvyššího Pána, a proto vhodně slují *svátky Páně*.

Než na těch nebylo dosti. Později Israelité slavili svátky zvláštní, v nichž si připomínali dobrodiní, která Bůh prokázal jistým znamenitým osobám a skrze ně všemu lidu. Tak na př. když Judita zabila Holoferna a tak osvobodila město Bethulii a všecken lid od nepřátel, Israelité slavili potom veliké svátky, a památka na Juditu nevyhynula z mysli lidu. — Když Esther vysvobodila přimluvou svou u krále Asvéra veškerý národ židovský od záhuby, byla zavedena nová slavnost na její památku. — Osvobození Jerusalema z moci syrského krále Antiocha a očištění chrámu oslavovali každoročně slavností posvěcení chrámu. Tak vedle svátků Páně povstaly *svátky na památku vynikajících osob*.

Jak známo, Starý zákon byl obrazem Nového zákona, náboženská společnost israelská byla obrazem církve katolické. Církev katolická jest vyplněním obrazu.

Proto, co bylo ve Starém zákoně naobrazeno, shledáváme v Novém zákoně vyplněno.

Jako ve Starém zákoně Bůh ustanovil Israelitům mimo sobotu ještě jiné výroční svátky, a jako Israelité měli i slavnosti na památku vynikajících osob, tak i církve katolická ustanovila *vedle neděle* ještě rozličné jiné svátky, a to buď k oslavě samého Boha (jednotlivých božských osob, nejsvětější Trojice) neboli **svátky Páně** nebo k uctění svatých, na př. mučedníků, kteří položili pro víru Ježíše Krista život; vyznavačů, kteří víru Kristovu statečně vyznávali, podle ní živi byli, ale pro ni nezemřeli; panen, které čistotu neporušenou zachovaly, zvláště pak k uctění Panny Marie, královny svatých, neboli **svátky Panny Marie a svatých**.

Svátky Páně od církve ustanovené jsou:

1. *Hod Boží vánoční* (opakuje, co o něm bylo řečeno v části I. na str. 197.), slavnost „*Obřezání Páně*“ nebo „*Nový rok*“ (část I. str. 203.) a „*Zjevení Páně*“ neboli „*Svatých tří králů*“ (část I. str. 205.);

2. *Hod Boží velikonoční* (část I. str. 273.) a slavnost „*Na nebe vstoupení Páně*“ (část I. str. 286.);

3. *Hod Boží svatodušní* (část I. str. 310.), slavnost „*Nejsvětější Trojice Boží*“ (část I. str. 100.) a „*Božího Těla*“ (část I. str. 237. a část II. str. 80.).

Svátky Panny Marie od církve ustanovené jsou:

1. svátek „*Neposkvrněného početí Panny Marie*“ (opakuje z části I. str. 161.);

2. svátek „*Očišťování Panny Marie*“ (část I. str. 204.);

3. svátek „*Zvěstování Panny Marie*“ (část I. str. 192.);

4. svátek „*Na nebe vzetí Panny Marie*“;

Svátek „*Na nebe vzetí Panny Marie*“ slaví se dne 15. srpna na památku toho, že Bůh slavně vzkřísil tělo Mariino a vzal je ihned do nebe. (Viz část I. str. 291.) Sv. apoštol Tomáš vypravuje, že přišel pozdě na pohřeb Panny Marie a že chtěl viděti v hrobě tělo její. Když ho ostatní apoštolové přivedli ke hrobu, našli sice prostěradla, ale nikoli těla Mariina.

Svátek tento byl již ve IV. století znám sv. Jeronymu a sv. Augustinu. Nicefor, dějepisec řecký, dokládá, že v VI. století za císaře Mauritia (582—602) byl ustanoven na den 15. srpna. V církvi

západní bylo od papeže Sergia I. (687—701) nařizeno oslavovati jej v Římě slavným průvodem. Papež Lev IV. (847—855) nařídil jej slaviti v celé církvi.

5. svátek „*Narození Panny Marie*“.

Koná se dne 8. září. Svátkem tím se nám připomíná radostná událost, že Panna Maria, jež měla býti matkou Vykupitelovou, přišla na svět a tak zvěstovala brzké vykoupení lidstva.

U jiných svatých a světic Božích oslavuje se den jejich úmrtí jakožto den narození jejich pro slávu věčnou; u Panny Marie však se činí výjimka, a oslavuje se den jejího narození na tento svět, a to proto, že její narození bylo zvláštní a nad jiné významné, neboť vstoupila do světa jsouc od prvního okamžiku početí prosta prvotního hříchu, čehož u jiných lidí ovšem není, neboť ti se rodí s hříchem, a tedy není příčiny k oslavování dne jejich narození. Jen u sv. Jana Křtitele církev činí výjimku. (Příčinu toho viz v části I. na str. 216.) Kdy svátek „Narození Panny Marie“ byl zaveden, nelze s určitostí říci, ale tolik jest jisto, že byl ke konci 7. století na východě vůbec znám a slaven. Odtud nepochybně pohnáhlou přelšel do církve západní, a to spíše obyčejem a zbožností než rozkazem.

V neděli po „Narození Panny Marie“ slaví se slavnost „*Jména Panny Marie*“. Povstala ve Španělsku ve městě Concha; r. 1513 byla i v Římě schválena a potvrzena. Papež Innocenc XI. (1676 až 1689) ustanovil, aby se na památku vítězství zbraní křesťanských nad Turky u Vídně r. 1683 konala v celé církvi. — Na svátek „*Jména Panny Marie*“ a po celý oktáv lze získati plnomocné odpustky. (Srov. část I. str. 170.)

Svátky svatých od církve ustanovené jsou:

1. svátek „*svatého Štěpána*“;

Slaví se hned po Hodu Božím vánočním, t. j. 26. prosince. Tím, že církev položila svátek sv. Štěpána hned po Hodu Božím vánočním, nám takofka připomíná, že kdo chce býti křesťanem, musí býti hotov snášeti všeliké útrapy, ba i smrt podstoupiti, jde-li o to, aby víra ve vtěleného Boha byla vyznávána. — Památka mučednické smrti sv. Štěpána slavila se v církvi již v dobách apoštolských; v VIII. století zavedena po celé církvi.

2. svátek „*svatých apoštolů Petra a Pavla*“ 29. června;

O svátku tom povzbuzuje nás církev, abychom v srdci svém roznítili takovou lásku ke Kristu a k bližnímu, jakou se vyznamenávali sv. Petr a Pavel. Původ svátku toho sahá do dávných dob, neboť již dějepisec Eusebius († 340) se o něm zmiňuje ve svých spisech.

3. svátek „*Všech svatých*“. (Viz v I. části str. 385.)

Svátky „sv. Štěpána“, „sv. Petra a Pavla“ a „Všech svatých“ slaví se *v celé církvi*.

Mimo ty svátky slaví se *v jednotlivých zemích* způsobem slavným svátky svatých, k nimž ta neb ona země chová zvláštní úctu a důvěru, neboli svátky tak zvaných *zemských patronů*.

Tak na př. *v Čechách* slaví se svátek sv. Jana Nepomuckého (16. května) a sv. Václava (28. září); *na Moravě* sv. Cyrilla a Methoděje (5. července); *ve Slezsku* sv. Hedviky (17. října); *v Haliči* sv. Stanislava (7. května); *v Dolních Rakousích* sv. Leopolda (15. listopadu); *v Horních Rakousích* sv. Floriana (4. května); *v Solnohradsku* sv. Ruprechta (24. září); *v Tyrolsku* sv. Josefa (19. března) a sv. Virgilia (26. června); *v Uhrách* sv. Štěpána krále (20. srpna) atd.

Uvedené svátky Páně, Panny Marie a svatých církev svatá poroučí zachovávat i světiti právě tak jako neděli.

Kterak světime neděli?

O uvedených svátcích jsme tedy také povinni odpočívati od služebné práce, obcovati předepsaným službám Božím a konati bohumilé skutky.

Poněvadž se uvedené svátky mají zachovávat i světiti právě tak jako neděle, neboli poněvadž je církev svatá *zasvětila* Bohu a jeho službě, jako jest Bohu a jeho službě zasvěcena neděle, říká se jim „**zasvěcené svátky**“. A ty svátky má církev na mysli, když poroučí v prvním přikázání církevním: „Zasvěcené svátky světiti“; chce totiž, abychom svátky od ní ustanovené právě tak zachovávali a světili jako neděli.

Co se poroučí v prvním přikázání církevním?

V prvním přikázání církevním se poroučí, bychom svátky od církve ustanovené právě tak zachovávali a světili jako neděli. (Otáz. 480.)

Jak se říká svátkům, jež máme právě tak zachovávat i světiti jako neděli? (Zasvěcené svátky.)

Kterak dělíme svátky od církve ustanovené?

Svátky od církve ustanovené dělíme na svátky Páně, Panny Marie a svatých. (Otáz. 481.)

Které jsou zasvěcené svátky Páně?

Zasvěcené s v á t k y P á n ě jsou:

1. Hod Boží vánoční, slavnost „Obřezání Páně“ („Nový rok“) a „Zjevení Páně“ („Svatých tři králů“);

2. Hod Boží velikonoční a slavnost „Na nebe vstoupení Páně“;

3. Hod Boží svatodušní, slavnost „Nejsvětější Trojice Boží“ a „Božího Těla“. (Otáz. 482.)

Které jsou zasvěcené svátky Panny Marie?

Zasvěcené s v á t k y P a n n y M a r i e jsou svátky jejího neposkvrněného početí, očišťování, zvěstování, na nebe vzetí a narození. (Otáz. 483.)

Které jsou zasvěcené svátky svatých?

Zasvěcené s v á t k y s v a t ý c h jsou svátky svatého Štěpána, svatých apoštolů Petra a Pavla, všech svatých a svátky patronů zemských. (Otáz. 484.)

Které jsou zasvěcené svátky patronů v Čechách . . . na Moravě . . . ve Slezsku?

K čemu ustanovila církev svátky.

Nač měli si Israelité vzpomínati o svátcích velikonočních? — Co připomínali Israelitům letnice? — Na kterou památku slavili Israelité slavnost stánků?

a) Jako Bůh ustanovil Israelitům ve Starém zákoně různé svátky, aby slavením jich byli pamatováni na dobrodiní, jichž se jim od Boha dostalo, tak také církev ustanovila svátky Páně, abychom o nich pobožně a vděčně uvažovali o tom, co Bůh pro naše spasení učinil.

O vánocích máme tudíž pobožně a srdečně uvažovati o zázračném vtělení Syna Božího a o jeho narození. Máme se radovati s pastýři betlemskými a děkovati Bohu, že se smiloval nad padlým pokolením lidským a poslal Vykupitele.

O velikonocích máme uvažovati o veliké ceně smrti Kristovy, již nám zavřené nebe zase otevřel; máme se s Pannou Marií, nábožnými ženami a sv. apoštoly radovati, že Ježíš Kristus svým z mrtvých vstáním potvrdil své božství a dokončil vykupitelské dílo své.

O svátcích svatodušních máme uvažovati o zázračné moci Ducha svatého, který sv. apoštoly posvětil, osvětil a posilnil.

O slavnosti „*Božího Těla*“ máme si připomínati ustanovení nejsvětější svátosti oltární a oběti mše svaté a vzdávati Ježíši Kristu díky za nesmírnou lásku, že chce mezi námi jako Bůh a spolu člověk ustavičně dlíti a duše naše pokrmem nebeským krmiti.

Vidíte, že ty svátky od církve ustanovené jsou zcela schopny upamatovati nás na tajemství naší víry a hluboko v paměť je vštípit. Kdybychom svátků těch neměli, snadno bychom zapomněli na ta tajemství víry, která se nám o nich připomínají, což by nebylo beze škody pro duchovní život náš.

Avšak svátky Páně od církve ustanovené dávají nám nejen příležitost, abychom o tajemstvích naší víry uvažovali, nýbrž ony vzbuzují v nás též úctu k těm tajemstvím, jež nám připomínají, a tak nás utvrzují v lásce k Bohu trojjedinému.

A právě to bylo církvi první příčinou, proč ustanovila svátky; chtěla nám totiž poskytovat každoročně příležitost k tomu, **bychom tajemství naší víry pobožně a vděčně uvažovali a ctili.**

b) Když statečná Judita sřala hlavu Holofernovu a vrátila se s ní do města, všickni obyvatelé se sběhli k ní a rozsvítivše světla obstoupili ji. Ona pak vystoupila na vyvýšené místo, ukázala hlavu Holofernovu a zvolala: „Chvalte Hospodina, neboť dobrý jest a na věky milosrdenství jeho“. Tedy všichni poklonivše se Pánu, radostně provolali: „*Požehnal tebe Pán v moci své.*“ Oziáš pak, kníže lidu, řekl k ní: „Požehnaná jsi ty, dcero, od Pána Boha nejvyššího nade všechny ženy na zemi. Po-

žehnaný Pán, který stvořil nebe, neboť dnes jméno tvé tak zvelebil, aby neodstoupila chvála tvá z lidu.“ A veškeren lid volal: „Staň se! Staň se!“ (Jud. 13. 16.—26.)

Bethulie chválila Boha pro milost, kterou oslavil Juditu. A podobně církev katolická činí. O svátcích svatých svolává všechny křesťany do chrámu Páně, rozžihá světla a ústy svého kněze volá: „Chvalte Hospodina, neboť jest dobrý, neboť, hle, tak veliké milosti uděлил svatému svému!“ A jako v Bethulii Oziáš, tak v církvi kněžstvo velebí v hodinkách svatého nebo světici slovy: „Požehnaný Pán, který zvelebil jméno svatého našeho, tak že chvála jeho neustává!“ A veškerý lid souhlasí s kněžstvem a s ním o závod velebí Boha.

O svátcích svatých máme tedy vzpomínati na své bratry a sestry, kteří jsou v nebesích, a máme chváliti Boha, že jim v tomto pozemském životě uděлил tolik milosti, aby nad hříchem zvítězili a nebe si dobyli. Oslavujeme tedy o svátcích svatých vlastně samého Boha, jenž jest pramen a původce veškeré svatosti a jenž ve svatých svých zjevuje svou moc a slávu.

Vésti nás k tomu, **bychom Boha v jeho svatých chválili**, byla druhá příčina, proč církev ustanovila svátky.

c) *α)* Kdy se za nás svatí zvláště přimlouvají?

Svaté a světice Boží máme každodenně vzývati za přimluvu, ale zvláště máme tak činiti o dnech, kdy slavíme jejich památku, protože svatí ve své památné dny úpěnlivěji prosí Boha za ty, kdož je na zemi oslavují, a protože Bůh svým miláčkům o jejich slavnostech ničeho neodepře.

β) Sv. Augustin, kdykoli se mu zachovávání přikázání Božích zdálo těžkým, sám sebe povzbuzoval slovy: „Co mohli ti neb oni, proč pak ty ne, Augustine?“ A podobně církev ve dny svatým zasvěcené ukazuje nám na př. čistotu svatého Aloisia, kajícnost svaté Marie Magdaleny, pokoru svatého Františka, zbožnost svatého Václava, neohroženost svatého Jana Nepomuckého, a jaksi k nám volá: „Hle, tito svatí mohli

býti čisti, pokorní a zbožní, a vy byste takovými býti nemohli?“ Tak nás církev povzbuzuje uvádějíc nám o svátcích jednotlivých svatých jejich život na pamět, abychom ctností jejich následovali a tak se jednou za nimi do nebe dostali.

Povzbuditi nás k tomu, **bychom svaté za jejich přimluvu vzývali**, a dáti nám příležitost, bychom **ctností jejich následovali**, byla třetí příčina, proč církev ustanovila svátky.

K čemu ustanovila církev svátky?

Církev ustanovila svátky, bychom:

1. **tajemství naší víry pobožně a vděčně uvažovali a ctíli;**
2. **Boha v jeho svatých chválili;**
3. **svaté za jejich přimluvu vzývali a ctností jejich následovali.** (Otáz. 485.)

Církevní rok.

Vedle zasvěcených svátků církev ustanovila též svátky nezasvěcené, tak že ze svátků ani nevychází. Den co den koná památku buď nějaké znamenité události, jež nám Písmo svaté vypravuje, nebo památku některého zjeveného tajemství Božího, nebo zase památku některého světce, který se v církvi svaté skutky svými zvláště proslavil. Souhrn všech svátků církevních, jež se během každého roku opakují, sluje „**církevním rokem**“.

Církevní rok dělí se na **tři hlavní období**, a to: 1. na **dobu vánoční**, 2. **dobu velikonoční**, 3. **dobu svatodušní**. A každé to období má zase slavnosti přípravné neboli „*předhodí*“, slavnost vlastní neboli „*Hod Boží*“, a slavnosti doplňovací neboli „*pohodí*“.

1. Prvým obdobím roku církevního je **dobu vánoční**. Pamatuje nás na narození Páně, jež bylo počátkem našeho spasení. Oslavujeme v něm hlavně *milosrdenství Boha Otce*, jenž nás pro hřích prvotní nezavrhl, jako učinil padlým andělům, ale již prvním rodičům slíbil

Vykupitele, a když se doba časů naplnila, také jej skutečně poslal.

Předhodím doby vánoční jest advent, t. j. příchod neboli doba přípravy na příchod Páně. Adventem se církevní rok začíná. (Vlož, co o adventě řečeno v části I. na str. 165.) Poslední den adventu jmenuje se „*Štědrý den*“. (Vlož z části I. ze str. 198.)

V *pohodí vánočním* slavíme svátek *svatého Štěpána*, jenž první z věřících dal život za Krista, památku *sv. Jana*, miláčka Páně, *Mlad'átek*, jež pro Ježíše život ztratila (viz část I. str. 207.). Dále konáme slavnost „*Obřezání Páně*“ a „*Zjevení Páně*“. Potom se počítají *neděle po Zjevení Páně*; může jich býti šest, ale nebývá jich vždy tolik; někdy jsou jen tři nebo dvě, což se řídí tím, jak připadají kdy svátky velikonoční. (O tom, *kdy* se slaví svátky velikonoční, viz v části I. na str. 272.)

Po nedělích po Zjevení Páně následuje neděle „*Devítník*“, proto tak zvaná, že za prvních dob křesťanských mnozí již devět neděl před velikonoci počínali se postiti, a tedy již tou nedělí počínal čas kající. Neděle „*Devítník*“ jest počátkem doby velikonoční.

2. Doba velikonoční pamatuje nás na onu „*velikou noc*“, kdy Ježíš Kristus jako pravý Beránek velikonoční, jehož velikonoční beránek židovský toliko předobrazoval, byl jat, trýzněn, pak nespravedlivě od židů i pohanů odsouzen a ukrutně usmrcen. Avšak Ježíš nezůstal v hrobě, nýbrž třetího dne vstal z mrtvých. Doba velikonoční je tedy památkou zvláště na Ježíše Krista *Syna Božího*, předobrotivého Vykupitele našeho.

Předhodí velikonoční se začíná nedělí „*Devítníkem*“. Potom jsou 1. a 2. neděle po Devítníku; středa po druhé nedělí po Devítníku sluje „*Popeleční středou*“. (Viz v části I. str. 219.) Po té následuje šest neděl postních. (Viz tamtéž.) Týden mezi poslední nedělí postní (květnou) a následující nedělí velikonoční sluje „*svatý*“ neboli „*veliký*“ neboli „*pašijový*“. (Viz v části I. str. 253.) Poslední tři dny toho týdne jsou: „*Zelený čtvrtek*“ (viz

v části I. str. 236.), „*Veliký pátek*“ (viz v části I. str. 252.), „*Bílá sobota*“ (viz v části I. str. 272.).

V neděli velikonoční koná se slavnost „*Vzkříšení Páně*“ neboli „*Hod Boží velikonoční*“. (Viz v části I. str. 273.)

Pohodí velikonoční trvá 40 dnů a jest památkou těch 40 dnů, po které Ježíš Kristus po svém z mrtvých vstání prodléval ještě viditelně na světě. Pohodí to má pět neděl po velikonoci a končí se slavností „*Na nebe vstoupení Páně*“, před níž jsou tři *křížové dni*. (Viz v části II. str. 80.)

3. Posledním obdobím roku církevního je **do**ba **svatodušní**. Ta nás pamatuje na požehnané seslání *Ducha svatého*, jež se stalo padesátý den po z mrtvých vstání a desátý den po na nebe vstoupení Páně.

Předhodí svatodušní trvá po deset dnů od na nebe vstoupení Páně počítajíc. V čase tom si připomínáme, kterak se svatí apoštolové modlitbou a jinými dobrými skutky připravovali na příchod *Ducha svatého*. — Neděle v tom předhodí sluje správně „nedělí mezi oktávou na nebe vstoupení Páně“ a nikoli „nedělí šestou po velikonoci“.

Pohodí svatodušní zaujímá slavnost „*Nejsvětější Trojice Boží*“ neboli slavnost všech tří božských osob, jež všechny měly účastenství v díle našeho vykoupení. Ve čtvrtek po „*Nejsvětější Trojici Boží*“ je slavnost „*Božího Těla*“, do této doby přeložená, poněvadž na Zelený čtvrtek nelze ustanovení nejsvětější svátosti pro veliký zármutek z utrpení Páně náležitě oslavovati. — Neděle po svatém Duchu připomínají život církve; jsou 24; někdy jich bývá také 25, 26, 27, 28; mezi 23. a poslední nedělí po svatém Duchu kladou se pak neděle, které bývají po Zjevení Páně vynechávány, připadají-li svátky velikonoční dříve.

Některé svátky slaví se vždy v týž den měsíce; na př. Narození Páně (vždy 25. prosince), Neposkvrněného početí Panny Marie (8. prosince), Očišťování Panny Marie (2. února), Na nebe vzetí Panny Marie (15. srpna),

•Narození Panny Marie (8. září), sv. Štěpána (26. prosince), sv. Petra a Pavla (29. června), sv. Václava (28. září), Všech svatých (1. listopadu). Svátkům těm se říká „*stálé*“ neboli „*nepohyblivé*“.

Jiné svátky naproti tomu neslaví se pokaždé v týž den měsíce, ale v týž den týdne, na př. Velikonoce, Na nebe vstoupení Páně, svátky svatodušní, Nejsvětější Trojice, Božího Těla. Těm se říká svátky „*pohyblivé*“. Uvedené svátky pohyblivé řídí se svátky velikonočními. Svátky velikonoční slaví se v neděli po prvním jarním úplňku; čtyřicátého dne po nich slaví se „Na nebe vstoupení Páně“, desátého dne po té svátky svatodušní, v neděli po nich Nejsvětější Trojice a ve čtvrtek na to Božího Těla.

O druhém přikázání církevním.

Jak zní druhé přikázání církevní?

Druhé přikázání církevní zní: „V neděle a zasvěcené svátky celou mši svatou pobožně slyšeti.“ (Otáz. 486.)

O povinnosti slyšeti mši svatou.

1. Jsme povinni každého dne, zvláště však v neděli a ve svátek, prokazovati Bohu, svému nejvyššímu Pánu, nejhlubší úctu, jej vzývati, chváliti, za prokázaná dobrodiní mu děkovati a za odpuštění hříchů ho prositi. Ale té povinnosti nemůžeme nikde lépe dosti činiti než při mši svaté, která jest nejdokonalejší obětí chvály, díků, prosby a smíření. Všecky ostatní výkony pobožnosti, ať veřejné nebo soukromé, rozplývají se v niveč proti oběti mše svaté, neboť jsou jen dílem lidským, kdežto mše svatá je dílo Boží, jelikož ten, jenž obětuje a jest obětován, jest Ježíš Kristus, vtělený Syn Boží. Kdybychom vykonali doma nebo v kostele několika-hodinovou pobožnost, nebyla by to pražádná náhrada

za mši svatou, neboť božské nemůže býti nahrazováno lidským.

Poněvadž mše svatá jest nejdůležitější část služeb Božích, ano střed celé katolické bohoslužby, celého katolického náboženství, církev svatá nařizuje ve druhém přikázání církevním, **abychom v neděli a v zasvěcený svátek byli mši svaté přítomni.**

To přikázání jest původu apoštolského, neboť ve Skutcích apoštolských čteme, že se křesťané již za časů apoštolských scházeli v první den týdne, t. j. v neděli, k „lámání chleba“, neboli, jak všickni svatí otcové slova ta vysvětlují, ku slavení mše svaté. (Skut. ap. 20, 7.) První křesťané byli velmi horliví ve slyšení mše svaté v neděli a ve svátek, ano mnozí bývali jí každodenně přítomni a vydávali raději život svůj v patrné nebezpečnosti, než by byli mši svatou zanedbali. Mnozí vytrpěli pro plnění té povinnosti smrt mučednickou. — Kdo byl ve slyšení mše svaté nedbalý, byl přísně trestán.

V neděli a v zasvěcený svátek máme tedy býti přítomni mši svaté, a to ne jen některé částce, nýbrž **celé**, a to celé *jednoho kněze*. Kdo tedy chce vyplniti druhé přikázání církevní, musí býti přítomen mši svaté jednoho kněze tak, aby alespoň *hlavní částky* té mše svaté slyšel, totiž evangelium, obětování, pozdvihování, přijímání.

Na tom však ještě není dosti. Kdo chce vyhověti druhému přikázání církevnímu, musí v neděli a v zasvěcený svátek býti přítomen celé mši svaté **pobožně**.

Pamatujte si tedy: Ve druhém přikázání církevním se poroučí, bychom . . .

Co se poroučí ve druhém přikázání církevním?

Ve druhém přikázání církevním se p o r o u ě í, bychom každou neděli a každý zasvěcený svátek byli m š i s v a t é pobožně přítomni. (Otáz. 487.)

II. Povím vám, kdy jsme mši svaté pobožně přítomni.

Při mši svaté děje se nekrvavým způsobem totéž, co se dalo způsobem krvavým na Golgotě, kde se Ježíš Kristus obětoval za nás na kříži; jestiž při ní též obětující a též obětní dar, jako byl při oběti na kříži.

a) Kdybychom byli bývali přítomni oběti Ježíše Krista na kříži, jistě bylo by srdce naše bývalo proniknuto nejhlubší úctou k tomu velikému Trpiteli, který v nejhroznějších bolestech neměl pro své mučitele nic jiného, než modlitbu: „Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí!“ a byli bychom jistě s pohanským setníkem vyznali: „Jistě Syn Boží je tento!“ a byli bychom padli na kolena a klaněli se Ukřižovanému! — Poněvadž se při mši svaté obnovuje totéž, co se dalo na Golgotě při smrti Kristově, naskýtá se nám vhodná příležitost, abychom ukázali, co bychom byli činili, kdybychom byli mohli býti přítomni oběti Kristově na Golgotě. Jak bychom se byli chovali tam na Golgotě, tak se máme chovati také při mši svaté. Nemáme na nic jiného mysliti, než na Ježíše, jenž se za nás na oltáři znova obětuje, máme se mu s anděly pokorně klaněti na znamení nejhlubší úcty, jíž naplněno je srdce naše. Když jsme tak mši svaté přítomni, t. j. **když ji slyšíme proto, bychom se Bohu klaněli a jej ctili**, jsme jí pobožně přítomni.

Kdy jsme mši svaté **pobožně** přítomni za prvé?

b) Kdybychom byli bývali přítomni oběti Kristově na Golgotě, jistě bychom byli dali výhost všem myšlenkám, jež by odvracely pozornost naši od Ježíše Krista, a byli bychom se obírali jen jím a ničím jiným. — Když jsme přítomni mši svaté, je to zrovna tak, jako bychom stáli u kříže umírajícího Ježíše. Proto máme se také obírat v mysli jen jím a ničím jiným, máme se mu v nábožné modlitbě klaněti, za lásku jeho k nám mu děkovati a prosby své mu přednáseti. Při tom máme se vystříhati všeho, co by vnitřní pobožnosti překáželo nebo ji rušilo, jako jest rozmlouvání, smích, všetečné rozhlížení se po kostele a p. Též máme dáti výhost všem

světským a marnivým myšlenkám, máme setřásti se sebe všechny časné starosti, a přijdou-li nám proti vůli na mysl, máme je všemožně zapuzovati. Když tak činíme, t. j. **když se vystříháme všeho, co vnitřní pobožnosti překáží nebo ji ruší**, jsme mši svaté přítomni pobožně.

Kdy jsme mši svaté **pobožně** přítomni za druhé?

c) Kdybychom byli bývali přítomni oběti Ježíše Krista na Golgotě, byli bychom jistě pozorně sledovali celý průběh oběti té, byli bychom měli bedlivý pozor, aby ani slovo Ježíše Krista, ba ani jeho hnutí nám neušlo. — Zrovna tak máme si vésti při mši svaté, při níž se obět Kristova na Golgotě obnovuje. Ježíše Krista zastupuje při mši svaté kněz. Proto máme po celou mši svatou bedlivě pozorovati, co kněz u oltáře koná, a spojovati své modlitby s modlitbami jeho; zvláště máme tak činiti při hlavních částech mše svaté. Při evangeliu máme povstati a poznamenati se svatým křížem na znamení, že chceme pravdy svatého evangelia rozumem přijímati, ústy neohroženě a za každé příležitosti vyznávat, srdcem a vůlí svou je milovati, dle nich život svůj zařizovati a jich také odhodlaně hájiti. — Při obětování máme obětovati sebe a veškeré své myšlení, mluvení a konání Bohu, zasvěcovati se docela službě jeho. — Když pak se na oltáři děje ono veliké tajemství, kdy Syn Boží znovu sestupuje s nebe, aby způsobem neviditelným ve viditelných způsobách přebýval mezi námi, máme pokleknouti, abychom vyznávali neskončenou velebnost Boží, a spolu se bítí kajícně v prsa, abychom se rozpomenuli, že hříškové naši zavinili přeholestnou smrt Ježíšovu, kterou právě při mši svaté si připomínáme. — Když pak kněz přijímá Beránka Božího, máme vzbuzovati v srdci touhu, abychom mohli požívatí těla a krve Páně, abychom tak aspoň duchovně přijímali. — Po mši svaté pak je slušno, abychom vzdávali Bohu díky vroucí za přijaté milosti. — Když jsme tak mši svaté přítomni, t. j. **když mezi mší svatou, zvláště pak při hlavních částech jejích,**

máme pozor na to, co se na oltáři koná, jsme mši svaté přítomni pobožně.

Kdy jsme mši svaté **pobožně** přítomni za třetí?

Kdy jsme mši svaté **pobožně** přítomni?

Mši svaté jsme p o b o ž n ě přítomni:

1. když ji slyšíme proto, abychom se Bohu klaněli a jej ctili;

2. když se vystříháme všeho, co vnitřní pobožnosti překází nebo ji ruší;

3. když mezi mši svatou, zvláště pak při hlavních částech jejích, máme pozor na to, co se na oltáři koná. (Otáz. 488.)

Slouží-li se současně několik mší svatých, máme míti pozor jen na jednu, na kterou nejlépe vidíme. Jakýsi užitek máme ovšem i z ostatních mší svatých, poněvadž se kněz při každé z nich modlí za přítomné.

Mši svatou můžeme v neděli a zasvěcený svátek slyšeti v každém chrámu Páně; je však radno slyšeti ji ve farním chrámu svého bydliště, poněvadž se obětuje za osadníky; mimo to ve farním chrámu ohlašují se manželské sňatky, posty, církevní slavnosti a rozličná nařízení. — Vyhovuje však příkazu církve i ten, kdo jde na mši svatou do cizího, avšak veřejného kostela. V soukromé kapli, na př. nemocniční, zámecké a p., vyhovují příkazu církevnímu jen ti, pro něž je zřízena.

III. Prikázání, býti přítomen v neděle a zasvěcené svátky mši svaté, jest velmi přísné a zavazuje každého katolického křesťana, jenž do rozumu přichází, *pod těžkým hříchem*; zavazuje tedy již i dítky od sedmého roku věku, poněvadž z pravidla v době té přicházejí již do rozumu aspoň potud, že mohou prikázání církve svaté zhruba rozuměti.

Z povinnosti, již druhé prikázání církevní ukiádá, jsou *vyňati* jen ti, kteří beze své viny v pravdě do chrámu choditi nemohou, neboli *kterým v tom řádná příčina brání*; jako na př. nemocní, opatrovníci malých dítek a těžce nemocných, churaví, když mají daleko do chrámu nebo když by pobožnosti nepřečkali, chudí, kteří v zimě nemají dostatečného oděvu neb obuvi, aby se uchránili nastuzení. — Vznikne-li neštěstí, na př. požár, jsou od slyšení mše svaté omluveni všickni, kteří jej hasí a jiné

potřebné a neodkladné práce při něm konají. — V osadě, kde se jen jedna mše svatá slouží, jsou všickni, kteří musí pro bezpečnost majetku doma zůstávati, od slyšení mše svaté osvobozeni. Nemají však stále tíž doma zůstávati, nýbrž mají se střídati. — Také povinnosti úřední a povolání omlouvají zanedbání mše svaté; na př. musí-li lékař jíti k nemocnému, nebo musí-li někdo v čase mše svaté jeti pro lékaře nebo pro kněze. Výpravčí vlaků, pošt, úředníci na telegrafním úřadě a na jiných úřadech, které slouží k dobru a blahu veškerého lidu, jsou také omluveni ze zanedbání mše svaté, jestliže by zameškáním jejich úředních povinností mohla povstati jim nebo jiným lidem nějaká škoda. Ovšem i tu jest si přát, aby se úředníci v nutné nedělní práci střídali, aby aspoň někdy mohli býti přítomni mši svaté. — Totéž platí o služebnících a nádenících, kteří jsou od pánů přidržováni v neděli k práci. Když by se jim bylo v případě, že by pána neposlechli, obávati veliké škody, jsou omluveni od slyšení mše svaté. Kdyby se však takové případy často opakovaly, musili by z té služby odejíti, aby jim nebylo překáženo vykonávati povinnosti náboženské. — Konečně jsou z povinnosti slyšení v neděli a ve svátek mši svatou vyňati také cestující, kteří nenalézají na cestě nebo na blízku jí chrámu a nemohou cesty bez veliké škody přerušiti. Při tom však je třeba připomenouti, že důvod ten neplatí u toho, kdo si ustanovuje cestu bez potřeby na neděli nebo svátek, ani u toho, kdo může býti mši svaté přítomen před nastoupením na cestu nebo může cestovati tudy, kde by mohl býti mši svaté přítomen.

Kdo nemůže v neděli a ve svátek býti přítomen mši svaté, není sice zákonem církevním k ničemu zavázán, avšak zákon přirozený, jenž velí, abychom nějaký čas zasvětili službě Boží, víže jej, aby v náhradu za to byl přítomen mši svaté aspoň v duchu, t. j. aby se doma v duchu modlil nebo zpíval, jako by byl ve chrámu Páně; proto se také hlavní částky mše svaté, zvláště

pozdvihování, oznamují nepřítomným znamením zvonku s věže chrámové.

Kdo jest povinen v neděle a zasvěcené svátky býti přítomen mši svaté? — Od které doby je každý věřící povinen v neděle a zasvěcené svátky býti přítomen mši svaté? — Pod jakým hřichem jest každý věřící povinen v neděle a zasvěcené svátky býti přítomen mši svaté? — Kdo jest omluven od povinnosti býti v neděle a zasvěcené svátky přítomen mši svaté? (Komu brání řádná příčina.)

Pamatujte si tedy: V neděle a zasvěcené svátky býti pokud mu v tom řádná příčina nebrání. Opakuj!

Kdo je povinen v neděle a zasvěcené svátky býti přítomen mši svaté?

V neděle a zasvěcené svátky býti přítomen mši svaté je pod těžkým hřichem povinen každý věřící, jakmile přijde do rozumu, pokud mu v tom řádná příčina nebrání. (Otáz. 489.)

Kdo se prohřešuje proti druhému přikázání církevnímu.

Z toho, co bylo dosud řečeno o povinnosti, jež se ukládá ve druhém přikázání církevním, dá se snadno odvoditi, kdo se proti přikázání tomu prohřešuje.

a) Dle druhého přikázání církevního máme býti každou neděli a každý zasvěcený svátek přítomni celé mši svaté. — Prohřešuje se tedy proti druhému přikázání církevnímu, **kdo v neděli a zasvěcený svátek vlastní vinou celou mši svatou zanedbává**, buďto že z nedbalosti a vlažnosti, nebo dokonce nenávisti náboženské zůstává doma, nebo že místo na mši svatou jde do hostince nebo na výlet nebo do schůze, nebo že doma pracuje, někde venku stojí a p. — Též se prohřešuje proti druhému přikázání církevnímu, **kdo v neděli a ve svátek vlastní vinou zanedbá značnější část mše svaté**. Učitelové církevní v té příčině svorně učí, že se

prohřešuje těžce, kdo přichází na mši svatou až po obětování. Kdo tedy přijde na mši svatou pozdě, tak že již jest po evangeliu nebo dokonce po obětování, jest povinen, může-li, slyšeti jinou mši svatou, jinak se dopouští těžkého hříchu. Totéž platí o tom, kdo odchází ze mše svaté před přijímáním, jakož i o tom, kdo není přítomen pozdvihování. Také je třeba připomenouti, že ten, kdo je přítomen dvěma polovicím mše svaté dvou kněží, nevyhovuje přikázání církevnímu, které poroučí slyšeti celou mši svatou jednoho a téhož kněze.

Mnozí se domnívají, že, nejsou-li v neděli a zasvěcený svátek přítomni mši svaté, mohou to nahraditi tím, že jdou na mši svatou ve všední den. To však jest klamné. Přikázání slyšeti mši svatou jest vázáno na den, a není tedy možno překládati povinnost, již ukládá, na jiný den. Tím se ovšem netvrdí, že by nebylo dobře jíti na mši svatou ve všední den, když jí nemůžeme býti přítomni v neděli nebo v zasvěcený svátek, ale tolik jest jisto, že účastenství při mši svaté ve všední den nenahrazuje nikterak zanedbávání mše svaté v neděli nebo v zasvěcený svátek a že neodčिňuje hříchu zanedbáváním tím páchaného.

b) Ve druhém přikázání církevním se dále poroučí, abychom každou neděli a každý zasvěcený svátek byli mši svaté **pobožně** přítomni. — Prohřešuje se tedy proti druhému přikázání církevnímu, kdo je sice mši svaté tělesně přítomen, ale neobcuje jí s náležitou pozorností a zbožností, nýbrž zanáší se při ní úmyslně jinými věcmi, na př. svými časnými starostmi, pracemi, svým hospodářstvím a p., neboli **kdo je při mši svaté dobrovolně roztržit**, jakož i ten, **kdo se při ní neuctivě chová**, na př. kdo při ní čte světskou knihu, píše, kreslí, ustavičně mluví, sem tam se ohlíží, dříme, spí a p. Žádný z těch nevyhovuje povinnosti, již druhé přikázání církevní ukládá, a všickni jsou povinni, chtějí-li býti prosti hříchu, slyšeti ještě jinou mši svatou, ovšem pobožněji než slyšeli tu první. — Při tom je třeba ještě připome-

nouti, že každý, kdo se při mši svaté chová neuctivě, nejen že nevyhovuje druhému přikázání církevnímu a tím těžce hřeší, ale že se dopouští také hříchu tím, že znesvěcuje chrám Páně, jenž dle slov Ježíše Krista jest „dům modlitby“.

Jak se Ježíši Kristu protiví ti, kdož se ve chrámě neuctivě chovají, ukázal tím, že vyhnal z chrámu jerusalemského prodávající a kupující a penězoměnce řka k nim: „Odneste to odtud a nečiňte domu Otce mého domem kupeckým!“ A přece lidé ti prodávali jen věci, jichž bylo k obětem starozákonním potřebí! Jak mnohem více se mu tedy protivuje, když katolický křesťan činí ve chrámu Páně věci nepotřebné, neslušné!

Proti druhému přikázání církevnímu se tedy prohřešuje: 1. kdo celou ; 2. kdo je při mši svaté

Kdo se prohřešuje proti druhému přikázání církevnímu?

Proti druhému přikázání církevnímu se prohřešuje:

1. kdo celou mši svatou nebo značnou její část vlastní vinou zanedbává;

2. kdo je při mši svaté dobrovolně roztržit anebo se při ní neuctivě chová. (Otáz. 490.)

O povinnosti slyšeti kázání.

Ke mši svaté v neděli a zasvěcený svátek náleží zpravidla i kázání.

Za dávných dob kněží čítali hned po latinském evangeliu při mši svaté totéž evangelium jazykem národním, načež je v kázání vykládali. Kdo byl tedy v neděli a ve svátek v kostele, poslouchal zároveň kázání. Proto nikdy nebylo *zvláštního* přikázání o slyšení kázání, poněvadž ho nebylo třeba; jestiž zahrnuto v přikázání o slyšení mše svaté jakož i v nařízení daném všem duchovním správcům, jímž se jim ukládá za přísnou povinnost o všech nedělích a zasvěcených svátcích lidu slovo Boží kázati. Mají-li však duchovní správcové povinnost v neděli a zasvěcený svátek lidu

slovo Boží kázati, lid má zajisté také povinnost kázání to poslouchati. — Ovšem povinnost poslouchati v neděli a zasvěcený svátek kázání není tak přísná, jako povinnost slyšeti mši svatou, aniž se ten, kdo někdy kázání zanedbá, dopouští těžkého hříchu, leč by tak činil z nedbalosti nebo dokonce z nechuti a odporu; přece však nemáme se ~~se~~poslouchání kázání bez důležité potřeby vyhýbati, a to z několika důvodů.

a) V kázání *se hlásá a vysvětluje* slovo Boží, uvádějí se na paměť nejdůležitější pravdy svaté víry a náboženské povinnosti. Nezná-li katolický křesťan učení svaté víry, kterak potom má býti zbožným křesťanem, kterak může víru svou skutky ukazovati a jak může víry proti tupitelům hájiti? Proto se tedy ustavičně káže, aby věřící pravdy svaté víry dokonale znali, jim rozuměli a podle nich živi byli. — Náboženským pravdám učí se sice katolické děti již ve škole, ale jak snadno člověk zapomíná, čemu se v mládí byl učil, zvláště neobnovuje-li si toho častěji v paměti! Mnozí lidé v mladosti chodili nedbale do školy, mnoho se neučili a proto si také málo náboženských vědomostí ze školy odnesli. A i ten, kdo se snad ve mládí dobře učil, nemohl přece mnohým věcem pro nedospělý věk náležitě rozuměti. Proto nikomu neškodí, když si časem něco ze svatého náboženství obnoví v paměti, co snad již zapomněl nebo čemu ve mládí dobře nerozuměl. A to činí, poslouchá-li pilně a pobožně kázání, v němž **se slovo Boží hlásá a vysvětluje**.

Že se v kázání hlásá a vysvětluje slovo Boží, je tedy první důvod, proč máme kázání poslouchati.

Proč máme poslouchati **kázání** za prvé?

b) Koho milujeme, o tom rádi slýcháme. — Boha máme milovati nade všecko, a proto máme vše, co se ho týká, tedy i kázání, v němž se slovo Boží hlásá a vykládá, s největší ochotností poslouchati. Ježíš Kristus dal nám v tom krásný příklad, neboť, ač byl vševědoucí, všecko znal, přece vykladačům Písma svatého nále-

žitě naslouchal. A fariseům veřejně řekl: „*Kdo z Boha jest (= kdo Boha miluje), slovo Boží slyší; proto vy neslyšíte, že z Boha nejste.*“ (Jan 8, 47.) Tedy láska k Bohu vymáhá, abychom často a pozorně poslouchali kázání, v němž se především jedná o Bohu. — Bohužel, mnozí katolíci poslouchají rádi, třeba by se jim cokoli vykládalo, ale slovo Boží jim nechutná; majíť srdce pokažené, nemilují Boha, nejsou z Boha!

O jistém kazateli, který žil více než před sto lety v Itálii ve městě Bologni, se vypravuje, že horlivě a rád kázával, ale s bolestí pozoroval, že posluchačů slova Božího jest málo. Kostel býval na polo prázdný. Chtěl tedy napomenouti lid, aby si více vážil slova Božího a hojněji chodil na kázání. I vymyslel si k tomu zvláštní způsob. Oznámil jedné neděle s kazatelny, že se mu v noci zjevil ďábel a že mu všelicos podivného vypravoval; i řekl, že budoucí neděli oznámí s kazatelny, co mu ďábel pověděl. Zpráva jeho rychle se rozšířila, a v neděli kostel byl lidem přeplněn; každý byl dychtiv zvědět, co ďábel povídal. Kazatel vystoupil vážně na kazatelnu, a když ušel ohromný zástup lidí, pravil asi takto: „Často jsem s upřímnou horlivostí a po náležitě přípravě hlásal vám slovo Boží, ale vždy jen málo vás sem přicházelo. Dnes vás přišlo nesmírně mnoho. Proč asi? Protože všickni chcete zvědět, co ďábel pravil. Na slovo Boží nechodíte, ale co ďábel mluvil, všickni chcete zvědět. To je zlé znamení; milujete více ďábla nežli Boha!“

Ten kazatel řekl pravdu! Mnozí lidé mají ve všem jiném zalíbení, jenom ne v Bohu, a proto neradi poslouchají slovo Boží. Kdo však Boha miluje, rád, pilně a pobožně poslouchá slovo Boží — kázání. **Pilné a pobožné poslouchání kázání je tedy známkou dětinné lásky k Bohu.** To je druhý důvod, proč máme poslouchati kázání.

Proč máme poslouchati kázání za druhé?

c) Mnohý křesťan ví, že ke spasení je třeba dobrých skutkův, ale nekoná jich, ač by je konati mohl. A tu

na kázání slyší, kterak kazatel mluví o potřebě dobrých skutků a napomíná, povzbuzuje ke konání jich. Umíní si, že bude horlivější v konání dobrých skutků, a co si umínil, také uskutečňuje. Hle, jaký tu prospěch z poslouchání kázání! — Jiný zase dopouští se různých nepravostí, nedbá na hrozné následky hříchu, jest náruživostmi docela zaslepen, tak že si snad ani není vědom, jak hrozně Boha uráží. Jde na kázání a v něm slyší řeč o nepravostech, slyší, jak hrozně urážejí Boha a jaké tresty mnohé hříšníky zasáhly. Svědomí se v něm probouzí, duše jeho se třese, on děsí se svého hrozného stavu a již je zachráněn. Dává se na pokání, zanechává nepravostí a vede život křesťana důstojný. Proto dobře praví sv. Jeroným: „*Jako blesk a hrom, tak otřásá slovo Boží srdcem smrtelníků.*“ Horlivý a nadšený kazatel může slovem Božím tak mnohou duši napomenouti a povzbuditi pro dobro a odstrašiti ji od zlého! A také lze uvést mnoho dokladů o mocných a blahodárných účincích poslouchání kázání.

Tak na př. sv. *Antonín* poustevník slyšel na kázání radu: „Chceš-li dokonalým býti, jdi, prodej, co máš, a rozdej chudým a budeš míti poklad v nebi; pak přijda následuj mne!“ (Mat. 19, 21.) I hned všecko opustil, pohrdl světem a žil jen Kristu. — Sv. *František Serafinský* uslyšel na kázání slova Kristova: „Nemějte ani zlata, ani stříbra, ani peněz v opascích svých . . .!“ (Mat. 10, 9.) a hned si zvolil dobrovolnou chudobu. — O sv. *Augustinu* je rovněž známo, že byl obrácen kázáním sv. biskupa Ambrože. — V letopisech řádu dominikánského vypravuje se tato událost: Ve městě Bononii kázával člen řádu dominikánského P. Reginald, muž velmi učený a svatých mravů. Měl od Pána Boha tu zvláštní milost, že přiváděl řečí svou mnohé hříšníky na pokání a polepšení. Na jeho kázání vždycky se lid hrnul se všech stran, až kostel býval přeplněn. Jen jediný muž z celého města, jménem *Moneta*, doktor filosofie a pověstný nevěrec, nechtěl nikdy kázání jeho poslouchati. Jednoho dne žáci tohoto učence, kteří horlivě chodili na kázání P. Reginalda a bývali jimi nadšeni, přemluvili svého učitele Monetu, aby přece alespoň jednou šel pověstného kazatele poslechnouti. Moneta šel, ale zůstal v zadu v kostele, u samých dveří. Kazatel právě počal slovy: „Aj, vidím nebesa otevřená!“ „Nyní,“ mluvil dále, „nyní jest nebe otevřeno; nyní jest čas, kdy každý může otevřenou branou vstoupiti. Běda vlašným a zatvrzelým lidem, kteří zavírají srdce své před Bohem! Těm také Bůh uzavře jednou

nebe, že nebudou moci do něho vejíti. Nemeškejte tedy; nyní ještě nebe jest otevřeno!“ Tato slova a pak další řeč kazatelova nesmírně dojala Monetu. Hned po kázání šel ke kazateli, padl mu k nohám a kajícíně se obrátil k Pánu Bohu. Přijal také roucho řeholní a byl v klášteře tak zbožně a příkladně živ, že mnozí byli jeho příkladem obrácení a k Bohu přivedeni.

V pravdě, slovo Boží, jež se v kázání hlásá a vysvětluje, napomíná a povzbuzuje k dobrému a odstrašuje od zlého. A všem nám bez rozdílu je třeba, bychom neustále byli k dobrému napomínáni a povzbuzováni a od zlého odstrašováni. Proto máme kázání rádi a pilně poslouchati.

Proč máme poslouchati kázání za třetí?

Pamatujte si! Kázání máme poslouchati: 1. protože se v něm; 2. protože pilné; 3. protože je třeba

Proč máme poslouchati kázání?

K á z á n í máme poslouchati:

1. protože se v něm slovo Boží hlásá a vysvětluje;
2. protože pilné a pobožné poslouchání slova Božího je známkou dětinné lásky k Bohu;
3. protože je třeba, bychom neustále byli k dobrému napomínáni a povzbuzováni a od zlého odstrašováni. (Otáz. 492.)

Mnozí křesťané chodí na kázání, ale nemívají z něho užitku. Příčiny toho bývají rozmanité.

a) Někteří *neposlouchají kázání s náležitou pozorností*. Sotva že kněz přečte evangelium a počne kázati, posadí se a hledí bez myšlení před sebe, nebo se ohlížejí sem tam po kostele, nebo spí a nestarají se ani dost málo o to, co kazatel káže. Že takto poslouchati kázání pranic neprospívá, jest jisto; každé slovo kazatelovo padá vedle cesty, nemůže vzejíti a přinésti užitek.

b) Jiní zase slyší sice kázání pozorně, ale všechno, co se káže, *obracejí na jiné a nikoliv na sebe*. A to je veliká chyba! Co kazatel s kazatelny káže, nepadá na toho neb onoho, nýbrž na všechny. Každý má to, co slyší, obracet na sebe a tázati se sama sebe: „Jsem já to? Zdali pak také já nejsem tím hříchem vinen? Zdali já

plním věrně své povinnosti? Zdali já pečuji o spasení své duše?“ Jen tak mu kázání prospěje.

c) Konečně někteří *nemají opravdové vůle, aby učení kazatelovo uvedli ve skutek*. Těm ovšem také kázání nepřináší užitku, nýbrž spíše jest jim ke škodě, neboť dle slov Ježíše Krista „*služebník, klerý pozná vůli Pána svého a nepřipraví se a neučiní podle vůle jeho, bude bit mnohými ranami*“. (Luk. 12, 47.) A jindy Ježíš Kristus blahoslaví jen ty, kdo slovo Boží slyší a *ostříhají ho*. (Luk. 11, 28.) — Proto nemáme se spokojovati pouhým posloucháním kázání, nýbrž máme se přičiňovati, abychom se učením kazatelovým v životě řídili. Neboť jako by nemocnému nic neprospělo a pozdravení nepřineslo, kdyby sebe lépe lékaře vyslechl, kterých léků má užívati a čeho se chrániti, ale potom se dle nařízení nezachoval a předepsaných léků neužíval: zrovna tak nemá užitku, kdo posloucháním slova Božího pozná sice léky proti nemocem duchovním, ale jich neužívá, učení kazatelova ve skutek neuvádí. Proto svatý Jakub dí: „*Budtež činitelé slova a ne posluchači toliko oklamávající sami sebe!*“ (Jak. 1, 22.) — Co jest platno při kázání třeba i slzy prolévati, ale v srdci zůstávati starým hříšníkem? — Co je platno chváliti kázání, jak bylo krásné a dojemné, když po kázání právě to činíme, co kazatel káral? Ano mnohý člověk místo dobrých předsevzetí vzbuzuje při kázání předsevzetí zlá, nesa těžce domluvy kazatelovy, a po kázání reptá, haní, laje ústy a často i tiskem. Takovému ovšem poslouchati kázání neprospívá!

Abychom tedy měli z kázání užitek, máme je poslouchati s pozorností, co se káže, máme obracet na sebe a nikoli na jiné a máme slova kazatelova uváděti ve skutek.

Co se poroučí ve druhém přikázání církevním? — Máme-li přestávati na tom, abychom v neděle a zasvěcené svátky byli jen mši svaté přítomni? — Proč máme poslouchati kázání?

Horliví katolíci však ani na tom nepřestávají; jim nestačí býti v neděli a zasvěcený svátek dopoledne na mši svaté a kázání, nýbrž účastní se rádi a pilně také odpoledních služeb Božích neboli chodí na požehnání, přijímají, aspoň o větších svátcích, svaté svátosti, t. j. svátost pokání a nejsvětější svátost oltářní, tráví volný čas doma čtením nábožných knih, vůbec snaží se neděle a zasvěcené svátky trávití bohumile a posvěcovati je konáním dobrých skutků. Příkladu těch horlivých katolíků měl by každý následovati a tak pracovati o svém zdokonalování, k němuž nestačí plniti jen přesnou povinnost, nýbrž třeba získávati si zásluhy konáním věcí bohumilých, byť nám nebyly přikázány.

Kdo tímto způsobem světi neděle a zasvěcené svátky, kdo totiž je přítomen mši svaté, poslouchá kázání, chodí na odpolední služby Boží, přijímá svaté svátosti, čte nábožné knihy a koná jiné dobré skutky, toho doprovází požehnání Boží na všech jeho cestách, takový je spokojený a šťastný. Práce ho neunavuje ani neomrzuje, nýbrž on po neděli nebo svátku s radostí spěchá do díla a celý týden prožije v pokoji a odevzdanosti do vůle Boží.

Máme-li přestávati na tom, abychom v neděle a zasvěcené svátky byli jen mši svaté přítomni?

Nemáme přestávati na tom, abychom v neděle a zasvěcené svátky byli jen mši svaté přítomni; máme i kázání poslouchati, na odpolední služby Boží choditi, svaté svátosti přijímati, nábožné knihy čísti a jiné dobré skutky konati. (Otáz. 491.)

O třetím přikázání církevním.

Jak zní třetí přikázání církevní?

Třetí přikázání církevní zní: „Ustanovené p o s t y z a c h o v á v a t i.“ (Otáz. 493.)

Pojem a původ postu.

I. Nynější požitkářský svět chce jen užívatí rozkoší, nerad se zapírá, nerad si něco odříká. Lidé slouží hlavně tělu a smyslnosti a proto se shánějí nejvíce po jídle a pití a po zábavách. Nejednomu člověku jest jídlo a pití první a nejhlavnější starostí na světě. Tělo naše potřebuje ovšem pokrmu a nápoje, aby mohlo žiti a práci konati. Bůh také nezakazuje nám starati se o pokrmy a nápoje, nezapovídá nám jísti a píti, nýbrž nám toliko poroučí, bychom byli v jídle a pití střidmi, bychom nepovažovali jídlo a pití za poslední cíl svůj. A církev svatá nás napomíná, bychom z lásky k Bohu a pro spásu duše své tělo krotili a někdy se zdržovali pokrmu a nápoje.

Zdržovati se pokrmu a nápoje sluje „*postiti se*“ a tomu zdržování se pokrmu a nápoje se říká „*půst*“.

Půst není, jak se někteří domnívají, vynálezem lidským, nýbrž ustanovením Božím. Již první přikázání, které Bůh dal našim prarodičům v ráji, záleželo v tom, aby se zdržovali ovoce, jež nesl strom poznání dobrého a zlého; bylo to tedy přikázání postu. — Když Noe po potopě světa vzdělal Hospodinu oltář a přinesl obět, Hospodin požehnal jemu i synům jeho a kromě jiného řekl i toto: „*Vše, co se hýbe a jest živo, bude vám za pokrm . . . jen masa s krví jísti nebudete!*“ (I. Mojž. 9, 4.) — A v III. knize Mojžíšově čteme: „*Cožkoli přežívá sice a má kopyto, ale nerozděluje ho . . . toho nebudete jísti a za nečisté počtete!*“ (11, 4.) — V den smíření Israelité z rozkazu Hospodinova nesměli ničeho požívatí od večera do večera. — Bůh sám tedy ustanovil půst.

Proto se také všickni, kteří byli naplněni duchem zbožnosti, rádi postili. Písmo svaté uvádí nám o tom hojně příkladů.

Mojžíš a *Eliáš* postili se čtyřicet dní. — *Judita* po smrti manžela svého se postila denně krom sobot, novoměsíců a svátků israelských. (Judit. 8, 6.) — *Esther*, než se odebrala ke králi prositi za svůj lid, „ponížila tělo své postem“. (Esth. 14, 2.) — Když Holofernes obléhal Bethulii a hrozil zbořením města a zahubením obyvatel jeho, kněz Eliachim vyzval všecken lid, aby se postil a

modlil, řka: „*Věřte, že vyslyší Pán modlitby vaše, jestliže stále setrváte v postech a modlitbách před obličejem Páně.*“ (Judit. 4, 12.) — Stařec Eleazar, sedmero bratří machabejských a mnozí jini nechali se raději ukrutně umučiti, než by byli jedli pokrmy zákonem Božím zakázané. „*Hotovi jsme raději zemřít než otcovské zákony Boží přestoupiti,*“ tak volali bratří machabejští. (II. Mach. 7, 2.) — Sv. Jan Křtitel přísně se postil. Již v mladosti vyvolil si poušť za stálé obydlí a zdržoval se masitých pokrmů a vína. Jídal kobyly a med lesní. (Mar. 1, 6.)

Nejkrásnější příklad postu dal nám *Ježíš Kristus*, jenž před nastoupením veřejné činnosti se po 40 dnů postil a své posluchače v kázání na hoře poučil, jak se mají postiti, když řekl: „*Když pak se postíte, nebývejte jako pokrytci smutni.*“ (Mat. 6, 16.) Jindy označil půst jako mocný prostředek proti pokušení ďábelskému. Pravitel: „*Toto pak pokolení nevytírá se, leč skrze modlitbu a půst.*“ (Mat. 17, 20.)

Po příkladu Ježíše Krista se také *apoštolové a věřící* všech časů postili. Tak čteme ve Skutcích apoštolských o sv. Barnabáši, Šimonu a jiných nábožných mužích křesťanských ve městě Antiochii: „*A když oni sloužili Pánu a postili se, řekl jim Duch svatý: „Oddělte mi Šavla a Barnabáše k dílu, ke kterému jsem je pojal.“ Tedy postíce se a modlíce a vzkládajíce na ně ruce propustili je.*“ (Sk. ap. 13, 2. 3.) A jinde zase čteme ve Skutcích apoštolských o působení sv. Pavla a Barnabáše mezi novokřesťany: „*A zřidivše jim starší v jedné každé církvi a pomodlivše se s postem, poručili je Pánu, v něhož uvěřili.*“ (Sk. ap. 14, 22.) — Sv. Jeroným (ve 4. století) píše: „*Dle apoštolského podání zachováváme každoročně čtyřicetidenní půst a postíme se tenkrát, když jest nám to přikázáno.*“

Z uvedeného jest jisto, že půst byl již ve Starém zákoně od Boha přikázán a že i v církvi Kristově byl od počátku jejího dle příkladu Ježíše Krista zachováván, později i přikazován. Církev totiž během času to, co jednotliví věřící s počátku zachovávali dobrovolně a o své ujmě, učinila pravidlem a vydala přikázání, jímž stanovila *dny*, o kterých se věřící mají postiti, a *způsob*,

kterým se mají postiti. Každý katolický křesťan je tedy povinen zachovávat půst od církve nařízený, a to tak jak jej církev nařizuje. Povinnost tu ukládá třetí přikázání církevní, v němž se poroučí, **bychom v ustanovené dny zachovávali půst od církve nařízený.**

Co se poroučí ve třetím přikázání církevním?

Ve třetím přikázání církevním se poroučí, **bychom v ustanovené dny zachovávali půst od církve nařízený.** (Otáz. 494.)

Výklad přikázání o postu.

Co stanovila církev přikázáním o postu? (Dny a způsob postu.)

Abychom tedy mohli třetí přikázání církevní zachovávat, je třeba vědět, které *postní dny a způsoby postu* církev ustanovila.

A. **Postní dny** od církve ustanovené jsou:

1. **Všecky dny čtyřicetidenního postu.**

Kterým dnem začíná čtyřicetidenní půst? — Do kdy trvá čtyřicetidenní půst?

Čtyřicetidenní půst je tak starý jako církev svatá; počátek jeho sahá až do dob apoštolských, jak o tom svědčí výše uvedená slova sv. Jeronýma. Hlavní příčinou, proč církev svatá ustanovila čtyřicetidenní půst, jest příklad Ježíše Krista, jenž se na poušti postil čtyřicet dní a nocí. (O čtyřicetidenním postu viz v části I. na str. 219.)

2. **Čtvero suchých dnů**, t. j. zvláštní půst, jenž připadá každé čtvrtletí na středu, pátek a sobotu těchto týdnů: *na jaře* po 1. neděli postní, *v létě* po Hodu Božím svatodušním, *na podzim* po slavnosti „Povýšení svatého kříže“ (14. září), *v zimě* po 3. neděli adventní.

Poněvadž se ten půst *čtyřikráte* za rok vrací, nazývá se latinsky postem „*quatuor temporum*“, t. j. čtyř časů, z čehož povstalo slovo „*kvatembr*“; poněvadž pak za dřívějších dob křesťané v těch dnech požívali jen *suchého* chleba, říkali tomu postu púst „*suchých dnů*“,

a poněvadž je čtyřikráte do roka, dostalo se mu jména „*půst čtvera suchých dnů*“.

O suchých dnech máme děkovati Bohu za dobrodiní v předešlém čtvrtletí obdržená, káti se ze hříchů v něm spáchaných a modliti se za ty, kteří mají býti toho roku na kněze posvěceni.

Dříve totiž se svěcení na kněžství konalo o suchých dnech, a věřící měli se o nich postiti a modliti, by se jim dostalo hodných kněží. Tak církev nařizovala po příkladu křesťanů v Antiochii, kteří se postili a modlili, když byly na Šavla a Barnabáše ruce vzkládány. (Sk. ap. 13, 3.) Za našich dob se sice svěcení na kněžství koná jindy, ale církev přece chce zachovávat památku na staré doby, a proto podnes nás vybízí o suchých dnech k modlitbě za hodné kněze.

3. **Svatvečery** neboli **vigilie**, t. j. dny před velikými svátky bezprostředně předcházející.

Za dřívějších dob křesťané před velikými svátky se přísně postili až do večera; večer pak odřikali se i spánku, pospíchali do chrámu a tam trávili noc v modlitbách, duchovním čtení a zpěvu, připravujice se tak důstojně na den sváteční. Takovým svatým večerům říkalo se „*svatvečery*“, latinsky „*vigilie*“ (= bdění). Později upustilo se od bdění nočního, protože zlí lidé zneužívali noční doby k rozpustilostem, a svatvečery byly přeloženy na samu slavnost. Toliko v noci před „Narozením Páně“ konají se služby Boží v noci. Aby se však po všechny časy zachovala památka na horlivost prvních křesťanů, podržela církev posty, jež křesťané o svatvečerech zachovávali, jako přípravu na následující svátek.

Dříve bývalo postních svatvečerů více; nyní ukládá se půst jen o svatvečerech tří Hodů Božích a svátků „Petra a Pavla“, „Na nebe vzetí Panny Marie“ a „Všech svatých“. V náhradu za posty o svatvečerech jiných svátků jsou u nás **středy a pátky adventní** ustanoveny za dny postní.

4. Každý pátek jest nařizen půst na památku smrti Ježíše Krista.

Které jsou dny, kdy se máme postiti? (1. Čtyřicetidenní půst; 2. čtvero suchých dnů; 3. svatvečery některých velikých svátků; 4. každý pátek.)

B. Co se týče způsobu postu, jest si pamatovati:

1. Církev svatá v jisté dny nařizuje, *kterých jídel máme požívatí*. Ukládá totiž, abychom se *zdržovali* masa zvířat teplou krev majících, jako jsou dobytek, drůbež. Postu takovému se říká „*půst zdržlivosti*“.

Církev dala toto přikázání ne snad proto, že by požívání masitých pokrmů bylo samo v sobě nedovolené a hříšné. Vždyť zvířata, z nichž maso pochází, jsou také tvorové Boží, a tedy dobrá. Zapovídá-li církev v jisté dny požívatí masa, cvičí nás jen v poslušnosti a dává nám příležitost k odpírání si různých pochoutek, abychom tím spíše dovedli krotiti hříšné žádosti. — Při tom však je třeba podotknouti, že v našich krajinách jest pro nedostatek omastku, jenž nepochází od zvířat, dovoleno i v den zdržlivosti *mastiti* lojem a sádlem. — Také je dovoleno v den zdržlivosti požívatí *zvířat vodních* jako jsou ryby, raci, ústřice a j., jelikož ve mnohých, hlavně přímořských krajinách, je to jediná potrava chudého lidu; rovněž skokanů, hlemýžďů, hobrů, vyder, sluk, lysek, potápek je dovoleno v den zdržlivosti požívatí.

2. V jiné dny církev nařizuje, *kolik máme požívatí*. Ukládá totiž, abychom se v některých dnech jen jednou za den do syta, a to nikoli před polednem, najedli; ráno pak a večer smíme pro občerstvení něco málo pojísti neboli jinými slovy máme si něco v jídle *ujmouti*. Proto se takovému postu říká „*půst ujmy*“.

Kolik asi můžeme večer jísti, nelze určitě stanoviti; to se řídí dle sytosti pokrmů a dle potřeby každého jednotlivce, avšak nemá večere býti tak hojná jako oběd. Obvyčejně má se za to, že ve dny ujmy má večere obsahovati asi čtvrtinu pokrmů, jichž je dovoleno v poledne požívatí. — Kdo se chce teprve večer do syta najísti, jako

mnozí dělávají na „Štědrý den“, může se ráno a v poledne něčím málo občerstviti. Ve dnech ujmy není dovolena žádná svačina ani dopoledne ani odpoledne, poněvadž svačinou by ujma byla uváděna v niveč, ježto by si mnohý o svačině snadno nahradil, cosi snad při ostatních jídlech odepřel. — Co se týká *pítí*, jest ve dnech ujmy dovoleno požívati vody, vína, piva a jiných nápojů, jež nemají povahy pokrmu, nýbrž jen utišují žízeň. Ve příčině té platí pravidlo: „*Tekutina postu neruší.*“

3. S postem ujmy byl původně a ve mnohých krajinách dosud jest nerozlučně spojován i půst zdržlivosti od masitých pokrmů, tak že původně byl a ve mnohých krajinách dosud je znám jen půst ujmy zároveň s postem zdržlivosti od masitých pokrmů. Poněvadž však biskupové mají od papeže plnou moc poskytovat věřícím svých diecesí rozličná ulehčení od postů, jest ve mnohých krajinách a také u nás dovoleno požívati ve dnech ujmy masitých pokrmů. Jen se v ty dny zapovídá požívati při téměř jídle postních pokrmů, t. j. ryb, raků a j., zároveň s pokrmy masitými. Pro toto ulehčení jest v našich krajinách vedle postu pouhé zdržlivosti také půst pouhé ujmy. Půst **zdržlivosti** od masitých pokrmů a **zároveň ujmy** jest u nás pro větší kajícnost nařízen jen o některých dnech a říká se mu „**přísný půst**“.

Katechismus zmiňuje se jen o postu, jak je nařízen pro celou církev bez ohledu na různé úlevy v té neb oné krajině. Proto nezmiňuje se o postu pouhé ujmy, nýbrž uvádí vedle postu zdržlivosti od masitých pokrmů za druhý půst **půst zdržlivosti** od masitých pokrmův a **zároveň ujmy**.

Který je půst od církve nařízený?

Půst od církve nařízený jest:

1. **půst zdržlivosti** od masitých pokrmův;
2. **půst zdržlivosti** od masitých pokrmův a **zároveň ujmy**, při kterém se zdržujeme od požívání masitých pokrmů a jen jednou za den, a to nikoli před polednem,

do syta se najíme. Tu však je dovoleno pro občerstvení večer něco málo pojísti jakož i ráno něco málo požití. (Otáz. 495.)

Který půst se vedle uvedených postů zachovává v některých krajinách?

V některých krajinách zachovává se *půst ujmy*, při kterém se dovoluje jen jednou za den do syta se najísti, ale pokrmů jakýchkoli, tedy i masitých; jen se nesmějí pokrmy postní jísti při témž jídle s pokrmy masitými.

C. Kdy se který z uvedených postů má zachovávat, o tom sluší všimati si nařízení biskupa, v jehož diecesi kdo žije; nařízení ta se zpravidla ohlašují poslední neděli před čtyřicetidenním postem s kazatelny a namnoze hývají i přibita na dveřích chrámových.

1. Zdržovati se od masitých pokrmů jsme povinni každý pátek celého roku.

Jen když na pátek připadne Hod boží vánoční, dovoluje se v ten pátek požívati masitých pokrmů. Tak velí *všeobecné* přikázání církevní. Ale *v našich krajinách* je přikázání to zmírněno, a dovoluje se požívati masitých pokrmů i v ty pátky, na něž připadají ještě jiné zasvěcené svátky.

Připadne-li v některé farnosti výroční památka sv. patrona chrámu Páně neboli tak zvaná „pout“ na pátek a slaví-li se ten den zasvěcen, dovoluje se v obvodu té farnosti požívati masitých pokrmů.

V prvních dobách církve zdržovali se křesťané od masitých pokrmů i *v sobotu*, a také nyní postí se katolíci v některých krajinách, kde je to ještě přikázáno, také každou sobotu; u nás jest však dovoleno v sobotu požívati masitých pokrmů.

Kdy jsme povinni zdržovati se od masitých pokrmův?

Zdržovati se od masitých pokrmů jsme povinni každý pátek celého roku a, kde je to ještě přikázáno, také každou sobotu. (Otáz. 496.)

2. Co se týká postu zdržlivosti od masitých pokrmův a zároveň ujmy neboli tak zvaného přísného

postu, třeba podotknouti, že křesťané prvních století zachovávali jej mnohem přísněji než jej zachováváme nyní.

První křesťané zdržovali se od masitých pokrmů a zároveň činili si ujmu především *každý den čtyřicetidenního postu*, t. j. od Popeleční středy až do velikonoce; jen ve dny nedělní se vícekrát než jednou nasycovali. Ano mnozí zachovávali čtyřicetidenní půst tak přísně, že v něm nepožívali ryb, vajec, ba ani moučných pokrmů, nýbrž byli živi jen vodou a chlebem. — Též se zdržovali od masitých pokrmův a zároveň si činili ujmu *ve středu, v pátek a v sobotu čtvera suchých dnů a ve svatvečery některých velikých slavností*, totiž před vánocemi, před svátky svatodušními, před sv. Petrem a Pavlem, před Na nebe vzetím Panny Marie, přede Všemi svatými.

Ten způsob postu má na mysli katechismus, když v otázce 497. uvádí dny, ve kterých se máme zdržovati od masitých pokrmův a zároveň si činiti ujmu.

Ale za našich dob přísný půst jest velice zmírněn. — Kdežto dříve bylo povinností každý den čtyřicetidenního postu zdržovati se požívání masitých pokrmův a zároveň si činiti ujmu a jen v neděli bylo dovoleno vícekrát než jednou se nasytiti, nařizuje se v něm nyní ve všechny dny kromě neděle ujma, ale dovoluje se požívati masa (ne však masa a ryb při témž jídle zároveň), vyjmajíc Popeleční středu, pátky a Zelený čtvrtek, kdy platí povinnost zdržlivosti a ujmy zároveň.

Neděle jest po celý rok z postu vyňata, poněvadž se jakožto den radosti nehodí k postu. Proto také, připadne-li některý den postu na neděli, jako na př. svatvečer Hodu Božího vánočního, nebo svatvečer některého z výše uvedených tří svátků, zachovává se půst v sobotu.

Půst čtvera suchých dnů jest u nás zmírněn tak, že se v sobotu dovoluje požívati masitých pokrmů; je tedy ve středu a v pátek přísný půst a v sobotu jen ujma.

Ze svatvečerů jsou u nás dny zdržlivosti a zároveň ujmy neboli dny přísného postu jen svatvečery tří hodů

Božích, totiž vánočního, velikonočního neboli Bílá sobota, a svatodušního; ostatní svatvečery, totiž sv. Petra a Pavla, Na nebe vzetí Panny Marie a Všech svatých jsou dny pouhé ujmy.

V náhradu za svatvečery jiných svátků, o nichž půst je zrušen, jsou u nás středy a pátky adventního času ustanoveny za dny postní, a to tak, že středy jsou dny pouhé ujmy, pátky pak dny přísného postu.

Jsme tedy povinni zdržovati se od masitých pokrmů a zároveň si činiti ujmu neboli zachovávatí přísný půst:

- a) o všech pátcích času adventního;
- b) o všech pátcích čtyřicetidenního postu jakož i na Popelční středu a Zelený čtvrtek;
- c) ve středu a v pátek čtvera suchých dnů;
- d) ve svatvečery tří hodů Božích;

3. Činiti si ujmu jsme povinni:

- a) každou středu v čase adventním;
- b) každý den čtyřicetidenního postu vyjímajíc neděle a dny přísného postu;
- c) v sobotu čtvera suchých dnů;
- d) ve svatvečery svátků „Petra a Pavla“, „Na nebevzetí Panny Marie“ a „Všech Svatých“.*)

D. 1. Zdržovati se v ustanovené dny postní od masitých pokrmů jest povinen každý katolický křesťan, jakmile přijde do rozumu, tedy již i dítky od sedmého roku.

Jen komu řádná příčina nedovoluje od masitých pokrmů se zdržovati, jest od povinnosti té omluven.

K takovým patří: a) Všickni nemocní, churaví a slabí, všickni, kteří pro chudobu musí jísti, co se jim právě předloží, a všickni, kteří žijí v rodinách, kde postních pokrmů nejedí. Avšak mají se aspoň, je-li jim možno, o „Velikém pátku“ od masitých pokrmů zdržovati.

*) Poněvadž úlevy v postu mohou býti v každé diecesi rozdílné, odkazují ve příčině výkladu otázky 497. a násl. k postnímu řádu jednotlivých diecesí.

b) *Dělníci v továrnách, dolech a hutích, cestující, kteří jedí v hostincích, jakož i všickni, kteří nemajíce vlastní domácnosti, jsou nuceni stravovati se v hostincích. Avšak „Popeleční středa“, tři poslední dny svatého týdne, svatvečery Hodu Božího vánočního a svatodušního jsou z toho osvobození vyňaty.*

c) *Průvodčí železničních vlaků, cestující, kteří musí jísti na stanicích železničních, pak ti, kteří pro nabytí zdraví žijí v místech lázeňských, jakož i jejich společníci a služebníci, kteří tam s nimi prodlévají. Výjimku činí „Veliký pátek“, na nějž jim není dovoleno požívatí masitých pokrmův.*

Kdo je povinen v ustanovené dny postní zdržovati se od masitých pokrmů?

Zdržovati se od masitých pokrmů je v ustanovené dny postní povinen každý věřící, jakmile přijde do rozumu, pokud ho řádná příčina, na př. nemoc, bída nebo jiná věc podobná neomlouvá. (Otáz. 498.)

Zdržovati se od masitých pokrmův a zároveň si činiti ujmu jest v ustanovené postní dny povinen každý věřící, který už dovršil 21. rok věku svého a není řádnou příčinou omluven.

Od ujmy jsou osvobozeni lidé *staří* (přes 60 roků), *těžce pracující*, jakož i ti, kteří z povinnosti nebo z lásky *konají skutky tělesného a duchovního milosrdenství*, na př. ošetřují nemocné, vyučují a p. Třeba však připomenouti, že všickni ti, neomlouvá-li jich také řádná příčina od zdržlivosti, jsou povinni zdržovati se ve dny, ve které se nařizuje přísný půst, od masitých pokrmů.

Kdo je povinen v ustanovené dny postní zdržovati se od masitých pokrmův a zároveň si činiti ujmu?

Zdržovati se od masitých pokrmův a zároveň si činiti ujmu je v ustanovené dny postní povinen každý věřící, který už dovršil 21. rok věku svého a není řádnou příčinou omluven. Namahavá práce a veliké stáří omlouvají sice toho, kdo by si nečinil ujmy, samy sebou však

nestačí na omluvu toho, kdo by se nezdržoval od masitých pokrmův. (Otáz. 499.)

Jak již bylo podotknuto, svatý Otec dává biskupům plnou moc, aby pro své diecese nebo pro jednotlivé věřící z řádných příčin příkázání o postu zmírňovali. Biskupové tak skutečně činí, pročez nyní příkázání o postu jest proti dřívějšímu velice usnadněno, jak bylo již ukázáno. — A komu se i ty usnadněné posty zdají býti pro zvláštní poměry jeho příliš obtížnými, má hledati náležitého prominutí, je-li třeba na delší dobu, u biskupa; pak-li třeba na kratší čas, u svého zpovědníka nebo duchovního správce, kteří jsou k takovým prominutím od biskupa zvláště zmocněni. Ovšem že každý žádající má při žádosti za prominutí vyložiti náležitě důvody, pro které za prominutí žádá.

Kdo zmírnění postu užívá, jest povinen v náhradu se pomodliti od církevní vrchnosti nařízené modlitby a dle sil svých konati skutky křesťanské lásky.

V Čechách modlí se věřící za tím účelem o nedělích čtyřicetidenního postu pětkrát „Otče náš“, pětkrát „Zdráva's, Maria“ a apoštolské vyznání víry, vzbuzují tři božské ctnosti jakož i lítost nad svými hříchy.

Kterak církev usnadňuje příkázání o postu?

Církev u s n a d ň u j e příkázání o postu tím, že svatý Otec dává biskupům plnou moc, aby pro své diecese nebo pro jednotlivé věřící z řádných příčin příkázání o postu zmírňovali. (Otáz. 500.)

Proč máme zachovávatí příkázání o postu.

Půst, jak jej církev sv. přikazuje, má četné nepřátele a odpůrce; ba možno směle tvrditi, že není příkázání církevního, které by se tak často a tak lehkomyslně přestupovalo, jako právě příkázání o postu. Na omluvu své lehkomyslnosti neostýchají se nepřátele postu odvolávatí se na slova samého Ježíše Krista: „*Ne co vchází v ústa, poskvrňuje člověka, ale co z úst pochází, to poskvrňuje člověka.*“ (Mat. 15, 11.) Ze slov těch odvo-

zují totiž, že prý přestupování postu neposkvřňuje duše člověka, že prý tedy netřeba se postiti. Než takový výklad těch slov je docela mylný. Ježíš Kristus je pronesl, když mu fariseové žalovali, že si jeho učedníci nemýjí před každým jídlem rukou, a vysvětlil je takto: *„Co z nás pochází, jde ze srdce, a to posvrňuje člověka. Ze srdce pak vycházejí zlá myšlení, vraždy, cizoložstva, smilstva, krádeže, křivá svědectví, rouhání; to jsou věci, které poskvřňují člověka, ale jísti neumytýma rukama neposkvřňuje člověka.“* Ze slov těch je patrné, že Ježíš Kristus tehdy vůbec ani o postu nemluvil, nýbrž jen o tom, že není hřích, když si člověk před každým jídlem neumývá rukou. Proto nelze také ze slov těch odvozovati, že bychom se nemusili postiti. — Ostatně ani církve nemíní, že by maso samo o sobě, střídavě byvši požit, poskvřňovalo, nýbrž učí, že člověk, požívaje v zapověděný den masa, hřeší neposlušností.

Proti postu nejen nelze rozumně nic namítati, nýbrž naopak dá se uvésti několik důvodů, které nás mají pobádati k tomu, bychom příkázání o postu svědomitě zachovávali.

1. Jak jsme se již přesvědčili, církve má moc dávat nám příkázání, tedy také předpisovati nám půst. Kdo toho příkázání nedbá, odpírá povinnou poslušnost církvi, čímž se prohřešuje proti Bohu, jehož místo církve na této zemi zastupuje. O takovém platí slova Kristova: *„Kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá.“* (Luk. 10, 16.)

Poučná ve příčině té jest odpověď, kterou francouzský král Ludvík XV. dal starému důstojníkovi, jenž omlouval požívání masa v pátek slovy: *„Co vchází v ústa, neposkvřňuje člověka.“* Král však mu odpověděl: *„Požívání masa, milý pane, ovšem neposkvřňuje duše, ale poskvřňuje ji neposlušností zákonité vrchnosti a přestupování určitě vysloveného příkázání. Je tedy otázka, dal-li Ježíš Kristus církvi moc dávat svým údům příkázání. Katechismus nás o tom ujišťuje; a poněvadž čtete evangelium, měl byste věděti, že Ježíš Kristus praví, že ten,*

kdo neuposlechne církve, má býti považován za pohana, a tím se já řídím.“

Podobně i my máme smýšleti; máme svědomitě zachovávatí přikázání o postu z toho důvodu, **bychom osvědčovali svou poslušnost k církvi.**

Proč máme přikázání o postu svědomitě zachovávatí za prvé?

2. Jak známo o Ježíši Kristu, postil se před nastoupením úřadu učitelského čtyřicet dní a nocí, a nelze pochybovati, že se i jindy často postíval, ano, že celý jeho život byl ustavičný půst, neboť, jak víme, žil v největší chudobě a neměl, kam by hlavu položil. Jestliže se tedy Ježíš Kristus tak přísně postil, a to ne k vůli sobě, nýbrž k vůli nám, aby dosti činil za naše hříchy, kterak měli bychom se vzpírati činiti totéž? Kterak bychom mohli doufati, že budeme účastni jeho zásluh, když bychom se zdráhali vstoupiti v jeho šlépěje a učiniti si aspoň nějakou ujmu?

Po příkladu Ježíše Krista také všickni svatí se postili. Kdybychom přečetli jejich životopisy, nenašli bychom ani jednoho, který by nezachovával postu. Mnozí z nich nespokojovali se jen posty od církve ustanovenými, nýbrž ukládali si také dobrovolné posty a odpírali si při každé příležitosti pokrmů a nápojů.

Tak na př. *sv. Antonín* postíval se tak přísně, že často po tři dny nejedl a nepil a teprve třetího dne požil kousek chleba. *Sv. Karel Boromejský* zdržoval se po celý život od masa, ryb, vajec a vína. *Sv. Alois* odvažoval si denně potravu na váze, aby nedával tělu svému více, než bylo nezbytně třeba k zachování života.

Ježíš Kristus a svatí jsou pro život náš nejkrásnějším vzorem. Jich tedy máme následovati. A právě snaha, **bychom následovali příkladu Ježíše Krista a svatých,** má nám býti druhým důvodem, abychom přikázání o postu svědomitě zachovávali.

Proč máme přikázání o postu svědomitě zachovávatí za druhé?

3. Král David, když mu prorok Nathan vytýkal hřích, zvolal: „Zhřešilť jsem Hospodinu!“ (II. Král.

12, 13.) A hned čtete dále: „A postil se David a vešed v soukromí ležel na zemi. Přišli pak starší domu jeho nutíce jej, aby vstal se země; ale on nechtěl aniž jedl s nimi pokrmu.” (II. Král. 12, 17.) — Když na rozkaz Hospodinův prorok Jonáš pohrozil obyvatelům města Ninive, že pro hříchy jejich město bude vyvráceno, muži ninivští uvěřili v Boha a rozhlásivše půst oblékli se v žíně od největšího do nejmenšího. I smiloval se Bůh nad nimi a odpustil jim. — Proto též církev svatá od nejstarších dob ukládala hříšníkům půst, ano bylo dopodrobna určeno, na jak dlouho za ten neb onen hřích půst má býti ukládán.

My všichni dopouštíme se mnohých a velkých hříchů, za něž nutno nám činiti pokání, abychom došli u Boha milosti. A k tomu se právě hodí půst! Treba však připomenouti, že pouhým postem nemůžeme dojíti odpuštění hříchů; je nutno přijmouti svátost křtu nebo pokání. Avšak postíme-li se v duchu kajicnosti, pohneme Boha k milosrdenství a dosáhneme od něho hojně milostí, abychom mohli vyplniti všechny podmínky, za kterých možno odpuštění hříchů dojíti. Zvláště pak je půst vhodným prostředkem ke zhlazování časných trestů. Zachováváme-li svědomitě půst od církve ustanovený, nebo ukládáme-li si časem dobrovolný půst, můžeme si tím odkáti velikou část časných trestů a smíme doufati, že nebudeme tak dlouho trpěti v očistci. Proto také ukládá se při sv. zpovědi dosti často půst za pokání.

Přikázání o postu máme tudíž svědomitě zachovávat i za třetí proto, **bychom činili pokání za své hříchy.**

Proč máme přikázání o postu svědomitě zachovávat i za třetí?

4. Některé léky mají vlastnost, že tělesné nemoci nejen hojí, nýbrž i před nimi chrání. Takovým lékem je půst pro duši; je totiž prostředkem k odkání hříchů a zároveň chrání před hříchy. Postem učíme se odpírati především nezřízené žádosti pokrmu. Odpíráme-li té

žádosti, naučíme se odpírati i jiným hříšným žádostem a budeme je snadněji přemáhati. Jako se příliš bujný oř krotí ubráním pokrmu, tak my máme postem krotiti zlé žádosti. To je také z nejhlavnějších účelů postu. O tom byli svatí dobře přesvědčeni a proto se horlivě oddávali postu.

Sv. Nilus dopustil se v mládí jakéhosi hříchu. Aby se před opětným pádem uchránil a zlé žádosti v sobě zkrotil, uložil si po celý život přísný půst; nejedl nic než zeleniny a ovoce, pil jen vodu a spal na tvrdém lůžku.

Podobně i my máme svědomitě zachovávatí přikázání o postu, **bychom snadněji zkrotili zlé žádosti své.**

Proč máme přikázání o postu svědomitě zachovávatí za čtvrté?

Proč máme přikázání o postu zachovávatí svědomitě za první . . . za druhé . . . za třetí . . . za čtvrté?

Pověz nyní celé!

Proč máme přikázání o postu svědomitě zachovávatí?

Přikázání o postu máme svědomitě zachovávatí:

1. bychom osvědčovali svou poslušnost k církvi;
2. bychom následovali příkladu Ježíše Krista a svatých;
3. bychom činili pokání za své hříchy;
4. bychom snadněji zkrotili zlé žádosti své. (Otáz. 501.)

I v tělesném ohledu půst jest prospěšný, neboť posiluje zdraví a prodlužuje život. Ze zkušenosti víme, že lidé střídmi jsou zdraví a dosahují požehnaného věku, kdežto lidé nestřídmi jsou často churaví a zřídka kdy dočkají se vysokého věku, jak praví kniha moudrého Siracha: „*Pro obžerství mnozí zemřeli, a kdo střídmy jest, přiloží sobě života.*“ (Sir. 37, 34.) — Sv. Jeroným učí, že půst je matkou zdraví, a nestřídmost matkou mnohých nemocí. — I lékaři zpravidla nařizují nemocným půst (diету), by se brzy pozdravili. — Mnozí svatí po celý život nejedli masa, živili se chlebem a zeleninami a dosáhli vysokého věku.

Sv. Pavel Thebanský žil 113 let, sv. Antonín 105 let, sv. Pachomius 110 let, sv. Romuald 120 let, sv. Makarius 90 let. — Hippokrates, otec lékaře, žil 140 roků a byl stále zdrav; na otázku, kterak takového stáří dosáhl, odpověděl: „Nikdy jsem se úplně do syta nenajedl.“

O čtvrtém přikázání církevním.

Jak zní čtvrté přikázání církevní?

Čtvrté přikázání církevní zní: „Alespoň jednou za rok zřízenému knězi se zpovídati a v čas velikonoční velebnou svátost oltářní přijímati.“ (Otáz. 502.)

O velikonoční povinnosti katolického křesťana.

Církev svatá musí všemožně pečovati o spasení věřících, neboť k tomu ji Ježíš Kristus založil. Jelikož pak jest přesvědčena, že svátost pokání a nejsvětější svátost oltářní jsou studnice velikých a nesčíslných milostí, a že jsou od Ježíše Krista ustanoveny k našemu posvěcení a spasení, nemůže jí nikterak býti věcí jedno-
stejnou, zdali katoličtí křesťané ty svátosti přijímají čili nic. Pokud křesťané byli u přijímání těch svátostí horliví, nebylo třeba zvlášť jim to přikazovati. A horliví zajisté byli! Vždyť čteme ve skutcích apoštolských: „*Trvali v učení apoštolském a ve sdílnosti lámání chleba . . . A na každý den trvajíce jednomyslně ve chrámě, lámajíce po domích chléb, přijímali pokrm s veselím a sprostností srdce.*“ (Sk. ap. 2, 42. 46.) Tak to trvalo po nějaký čas. Když však ubývalo u křesťanů svatosti, církev již nařizovala, kdy měli by ty svátosti přijímati. Tak již papež Fabian (236—250) nařídil, aby každý věřící aspoň třikráte do roka, a to na slavnost vánoční, velikonoční a svatodušní, přijímal svátost pokání a nejsvětější svátost oltářní. — Ale později nastala u mnohých křesťanů taková vlažnost, že se ani jednou do roka nezpovídali, ani nepřijímali nejsvětější svátosti oltářní. Proto církev dala na IV. sněmu lateránském roku 1215 toto přiká-

zání: „Každý věřící obojího pohlaví přijde k letům poznání vyznávej všechny své hříchy jednou v roce vlastnímu knězi, vykonej dle sil uložené pokání a přijmi uctivě alespoň o velikonocích svátost oltářní! Kdo to opomine, nesmí za živa do chrámu vstoupiti a po smrti nebude křesťanským řádem pochován.“

V tomto církevním přikázání, které jest z přikázání církevních čtvrté, se tedy poroučí:

1. abychom se alespoň jednou za rok ze všech hříchů svých zpovídali;
2. bychom v čas velikonoční velebnou svátost oltářní přijímali.

Kdo by se této povinnosti vzpíral, může býti z církve vyobcován a odepřením církevního pohřbu potrestán.

Vysvětlíme si toto čtvrté církevní přikázání podrobněji.

I. Co se poroučí ve čtvrtém církevním přikázání za prvé? (Bychom se alespoň jednou za rok ze všech hříchů svých zpovídali.)

Zpovídati se alespoň jednou za rok jsou povinni všickni katoličtí křesťané, kteří rozumem tak dospěli, že dovedou dobré od zlého rozeznávati a jsou ve víře dostatečně poučeni. Praviť se v nařízení sněmu lateránského: „Každý věřící obojího pohlaví přijde k letům poznání vyznávej všechny své hříchy.“

Ze slov: „vyznávej všechny své hříchy“ je zřejmo, že tomuto přikázání učiní dosti jen ten, kdo se zpovídá *platně*, t. j. kdo se vyznává ze všech aspoň těžkých hříchů svých. Kdo by tedy vykonal roční zpověď neplatně, kdo by se totiž nezpovídal ze všech hříchů svých a úmyslně by některý těžký hřích zamlčel, nevyplnil by církevního přikázání. Proto papež Alexander VII. (1655—1667) zavrhl bludnou větu: „Kdo úmyslně vykonal neplatnou zpověď, dosti učinil církevnímu přikázání.“

V nařízení sněmu lateránského se praví: „Každý . . . vyznávej všechny své hříchy . . . *vlastnímu* knězi.“ Dle

tohoto přikázání byl tudíž dříve každý věřící povinen vykonati roční zpověď u vlastního duchovního správce; kdo se chtěl zpovídati u jiného kněze, musil k tomu míti od vlastního kněze povolení, bez něhož ho žádný kněz nemohl platně rozhřešiti. Nyní však lze vykonati roční zpověď u každého kněze od biskupa ke zpovídání zmocněného neboli *zřízeného*. Církev nechává věřícím ve volbě zpovědníka úplnou svobodu, jednak proto, aby jim zpověď ani dost málo neztěžovala, jednak proto, aby předešla možné neplatné zpovědi.

Čas, ve kterém se roční zpověď má konati, není od církve určen; církev žádá jen, abychom se jednou za rok zpovídali.

II. Za to však ku přijímání velebné svátosti oltářní jest od církve ustanoven čas *velikonoční*.

Časem velikonočním rozumí se v tomto případě dle prohlášení papeže Eugenia IV. (1440) doba od „Květné neděle“ do „Bílé neděle“. Aby však všickni věřící mohli přikázání církve plniti, biskupové čas velikonoční značně rozšiřují, po většině od „Popeleční středy“ až do „Nejsvětější Trojice“.

V poutní basilice blah. Panny Marie na *Sv. Hoře* u Příbramě je doba velikonočního přijímání zvláštní výsadou papežskou prodloužena *na celý rok*.

Církev ustanovila pro přijímání velebné svátosti oltářní čas *velikonoční*, poněvadž Ježíš Kristus právě o velikonocích tu svátost ustanovil, poněvadž předcházející čas postní jakožto upomínka na utrpení a smrt Páně jest nejlepší přípravou k hodnému přijímání, a poněvadž sv. přijímání jest zárukou našeho budoucího z mrtvých vstání.

Přijímání velikonoční má se diti, pokud možno, *ve vlastním farním chrámu Páně*, aby se tak farní osadníci aspoň jednou v roce shromažďovali jako členové jedné rodiny kolem stolu Otce svého a posilovali v sobě vzájemnou lásku.

K velikonočnímu přijímání velebné svátosti oltářní jest sice dle nařízení sněmu lateránského zavázán každý

katolický křesťan, jakmile přijde k letům poznání, ale církev svatá si přeje, aby k prvnímu sv. přijímání byly připouštěny jen ty děti, které jsou věkem a hlavně duchem již dospělejší a jsou tak poučeny a připraveny, že se lze od nich nadíti hodného přijímání. Obyčejně duchovní správcové a učitelé náboženství sami rozhodují, které děti jsou schopny přistoupiti k prvnímu sv. přijímání.

Jako se církevní přikázání o roční zpovědi nevyplňuje zpovědi neplatnou, rovněž tak nevyplňuje se přikázání o velikonočním přijímání *nehodným* přijímáním. Církev přikazuje nám totiž proto přijímati v čas velikonoční velebnou svátost oltářní, abychom se aspoň jednou za rok stali účastni velikých milostí té svátosti. Nelze se tedy domnívati, že bychom její přikázání plnili přijímáním *nehodným*, které milosti neuděluje, nýbrž naopak duši novým hříchem poskvřňuje. Proto také papež Innocenc XI. (1676—1689) zavrhl tvrzení, že se *nehodným* přijímáním dosti činí přikázání církve svaté o velikonočním přijímání. Kdo by v čas velikonoční přijímal *nehodně* velebnou svátost oltářní, musí v tu dobu jíti ještě jednou k svaté zpovědi a k svatému přijímání, sice by se dopustil vedle hrozného hříchu svatokrádeže ještě těžkého hříchu tím, že nevyplnil církevního přikázání, neboť přikázání o velikonočním přijímání zavazuje stejně jako přikázání o roční zpovědi pod *těžkým* hříchem.

Kolikrát alespoň za rok má se každý katolický křesťan zpovídati? — Kdy má každý katolický křesťan přijímati velebnou svátost oltářní? — Co pozorujeme, srovnáme-li přikázání o zpovědi a sv. přijímání? (Že se zpověď přikazuje jednou za rok, sv. přijímání však v čas velikonoční.)

Protože církev nepředpisuje na roční zpověď určitého času, tedy kdo by se platně zpovídal mimo čas velikonoční a šel by v čas velikonoční s čistým svědomím k sv. přijímání, plnil by docela přikázání církevní. Kdyby však takový člověk po sv. zpovědi těžce zhřešil, musil

by se v čas velikonoční před sv. přijímáním ještě jednou zpovídati, neboť by jinak nemohl přistoupiti hodně k sv. přijímání, a tedy plniti církevního přikázání o velikonočním přijímání. Proto jest všeobecně v obyčeji, že věřící konají roční zpověď od církve předepsanou před svým velikonočním přijímáním, a mluví se v tomto smyslu o „*velikonoční povinnosti*“.

Který trest ustanovil sněm lateránský na ty, kdož by opomíjeli roční zpověď a velikonoční sv. přijímání?

A tak je tomu dosud. Kdo se tvrdošijně vzpírá povinnosti roční zpovědi a velikonočního sv. přijímání, může býti vyobcován z církve a potrestán odepřením církevního pohřbu. Děje se tak ovšem zřídka, protože církev, chtějíc býti milostivou matkou, odpírá církevní pohřeb jen těm, o nichž se to *veřejně* a *jistě* ví, že zanedbávali zpověď a velikonoční přijímání a k tomu ke všemu ještě *bez pokání* zemřeli. V každém jednotlivém případě duchovní správce vyžaduje si dříve rozhodnutí biskupa, a nemůže-li se tak někdy pro krátkost času státi, volí vždy raději mírnější cestu.

Shrneme si vše dohromady. Co se poroučí ve čtvrtém přikázání církevním za prvé? (Bychom se alespoň jednou za rok ze hříchů svých zpovíдали.) — Komu máme se zpovídati? (Knězi zřízenému.) — Koho rozumíme knězem „zřízeným“? — Jak se máme zpovídati, abychom vyhověli čtvrtému přikázání církevnímu? (Platně.)

Pamatujme si tedy: Ve čtvrtém přikázání církevním se poroučí: 1. bychom se alespoň jednou za rok knězi zřízenému, t. j. ke zpovídání zmocněnému, ze hříchů svých platně zpovíдали.

Co se poroučí za druhé ve čtvrtém přikázání církevním? — Kterak může býti potrestán, kdo se tvrdošijně vzpírá roční zpovědi a velikonočnímu sv. přijímání?

Co se poroučí ve čtvrtém přikázání církevním?

Ve čtvrtém přikázání církevním se p o r o u č í :

1. bychom se alespoň jednou za rok knězi zřízenému, t. j. ke zpovídání zmocněnému, ze hříchů svých platně zpovíдали;

2. bychom v čas velikonoční velebnou svátost oltářní přijímali. Kdo se této povinnosti tvrdošijně vzpírá, může být z církve vyobcován a odepřením církevního pohřbu potrestán. (Otáz. 503.)

Jak často máme se zpovídati a velebnou svátost oltářní přijímati?

Církev svatá přikazuje nám sice, abychom se „alespoň jednou za rok“ zpovíдали a velebnou svátost oltářní v čas velikonoční přijímali, avšak nezapovídá nám vícekrát v roce se zpovídati a velebnou svátost oltářní přijímati. Nařízení roční zpovědi a velikonočního sv. přijímání týká se jen vlažných křesťanů, kteří by se snad ani jednou za rok nezpovíдали a ke stolu Páně nepřistupovali, kdyby toho církev nepřikazovala. Ze slov „alespoň jednou za rok“ je zřejmo, že si církev snažně přeje, bychom nejen jednou, nýbrž častěji za rok se zpovíдали a velebnou svátost oltářní přijímali, nejméně však alespoň jednou za rok.

Přeje-li si církev, abychom se častěji za rok zpovíдали a velebnou svátost oltářní přijímali, má při tom na mysli jen naše dobro, jen náš prospěch, neboť častější zpověď, zvláště pak častější svaté přijímání, přináší nám veliké užitky. (Viz v části IV. při nauce o zpovědi a sv. přijímání.)

Proto, až vyjdete ze školy, chodte častěji k sv. zpovědi a k sv. přijímání. Jako tělo naše potřebuje častěji pokrmu a nápoje, podobně i duše naše potřebuje častěji pokrmu duchovního, těla Páně, aby žila pro Boha a v Bohu.

Proč se praví ve čtvrtém přikázání církevním „alespoň jednou za rok“?

Ve čtvrtém přikázání církevním se praví: „alespoň jednou za rok“, protože si církev snažně přeje, bychom nejen jednou, nýbrž častěji za rok se zpovíдали a velebnou svátost oltářní přijímali. (Otáz. 504.)

O pátém přikázání církevním.

Jak zní páté přikázání církevní?

Páté přikázání církevní zní: „V zapověděný čas svatebního veselí nedržeti.“ (Otáz. 505.)

O zapověděném čase.

I. Církev svatá nezapovídá nám slušné zábavy, užíváme-li jí mírně a nezapomínáme-li při ní na svou křesťanskou důstojnost. K zábavě takové patří také hody a veselí o svatbě. Že takové veselí je dovoleno, toho dokladem jest, že se Ježíš Kristus účastnil se svou matkou a s učedníky svatební hostiny v Káně Galilejské. Má-li však takové veselí býti slušné, bez hříchu, musí se dít tak, aby tam Ježíš Kristus, Panna Maria a každý nevinný, nezkažený člověk bez pohoršení a škody na duši mohl býti přítomen.

Než, i kdyby se svatební veselí dalo bez hříchu, bez urážky mravnosti, přece je církev katolická pátým přikázáním církevním někdy vůbec zapovídá, a to **od první neděle adventní až do slavnosti „Zjevení Páně“ a od „Popeleční středy“ až do první neděle po Velikonoci.** Době té se říká „čas zapověděný“. U nás v Čechách se k času zapověděnému počítají také **křížové a suché dny, všechny pátky a vůbec dny postní celého roku.**

Všeobecný zákon církevní zakazuje sice v čase zapověděném jen svatební veselí, t. j. slavnostní průvod snoubenců do kostela a z kostela, skvělé hodování a zábavy taneční. Avšak skoro ve všech diecesích zakazují se v čase zapověděném oddavky vůbec. Jen v důležitých případech, na př. na smrtelném loži nebo pro jinou pilnou příčinu biskup může dovoliti, aby se oddavky vykonaly v čas zapověděný. Takové oddavky musí se však vykonati při zavřených dveřích chrámových, bez všelikého slavného a hřmotného průvodu snoubenců, bez hostiny, bez tance, a snoubencům se neuděluje o mši svaté obvyklé požehnání.

Tím, že církev někdy dovoluje tiché oddavky, ukazuje, že jí vlastně záleží více na *veselí* svatebním a že právě to v pátém přikázání svém nejvíce zapovídá.

Avšak pátým přikázáním církevním nezapovídá se jen veselí o svatbě, nýbrž i všeliké jiné *veřejné* veselí, jež se hlučností rovná svatebnímu, zvláště tedy plesy a tance.

A bohužel, že v tom ohledu se často hřeší proti pátému přikázání církevnímu! Zvláště jest mezi některými katolíky rozšířeno to klamné domnění, že se taneční zábavy smějí konati již na druhý svátek vánoční a velikonoční, a také často se v ty dny na mnohých místech skutečně konají. Také na poslední den v roce o tak zvaných „silvestrovských zábavách“ se na mnohých místech tančí, ač ten den náleží ještě do času zapověděného. Konati taneční zábavy v uvedené dny jest ovšem hřích, a to hřích těžký, ať již se tak děje z nevědomosti nebo z nevážnosti k předpisům církevním. Děje-li se tak z nevědomosti, je to nevědomost zavinná a tedy hříšná a trestuhodná; pakli se tak děje z nevážnosti k předpisům církevním, nelze o hříšnosti toho skutku pochybovati. — Ve velikých městech zahrnuje se mezi vrstvami lidu všeho náboženství zbaveného i ten zlořád, že se na čas zapověděný vůbec nedbá a zábavy taneční se pořádají pravidelně jako v čas dovolený. Proti tomu zlořádu třeba ze všech sil bojovati, nemají-li přikázání církevní přijiti v úplnou nevážnost!

Jak zní páté přikázání církevní? — Kterou dobu rozumíme zapověděným časem?

Co se zapovídá v pátém přikázání církevním?

V pátém přikázání církevním se z a p o v í d á v zapověděný čas, t. j. od první neděle adventní až do slavnosti „Zjevení Páně“, a od „Popeleční středy“ až do první neděle po Velikonoci, držeti svatební veselí. (Otáz. 506.)

Co však se zakazuje v zapověděném čase skoro ve všech diecesích vedle svatebního veselí? (Oddavky vůbec.) — Co ještě se zakazuje pátým přikázáním církevním? (Všeliké veřejné hlučné veselí.)

II. Tážeme-li se po příčině, proč církev zapovídá v jisté doby svatební a každé jiné hlučné veselí, nelze odpovědět jinak, než že jsou to doby, ve kterých máme *kajícně* žít. A s kajícností ovšem hudby, tance, hodování, popíjení a podobné věci nikterak se nesnášejí.

Ve které době se zapovídá svatební veselí za první? (V adventě.) — Co si připomínáme v adventě?

Lidé připravovali se na příchod Vykupitelův modlitbou, postem a jinými kajícími skutky. Je tedy slušno, bychom i my v době adventní uvažovali o nesmírné lásce Boha Otce, který nás tak miloval, že poslal svého jednorozeného Syna na svět, a ten, stav se člověkem, narodil se v největší chudobě. Proto nemáme v době té vyhledávat svetských veselostí a zábav, nýbrž máme se modlitbou, postem a přijímáním sv. svátostí připravovat na důstojné uvítání „Narození Páně“.

Kdy se zapovídá svatební veselí za druhé? — Co si připomínáme v době postní?

Poněvadž si v době postní připomínáme utrpení a smrt Páně, nehodí se doba ta pro svatby a tance. Kterak možno se veseliti v době, kdy máme rozjímati, kterak Spasitel náš byl pro naše hříchy tupen, posmíván, zrazen, opuštěn, bičován a hroznou smrtí na kříži umučen? A také zbožný křesťan nebude se nikdy v době postní baviti rozpustilými radovánkami!

Vidíte, že zapověděný čas obsahuje doby posvátné a vážné; svatby však bývají spojeny s hlučnými radovánkami, které se nesrovnávají se svatostí a vážností těch dob, a proto církev v zapověděný čas svatební veselí zapovídá.

Proč se v zapověděný čas zapovídá svatební veselí?

V zapověděný čas se zapovídá svatební veselí, protože svatby bývají spojeny s hlučnými radovánkami, které se nesrovnávají se svatostí a vážností těch dob. (Otáz. 507.)

Opakování.

Která jsou přikázání církevní? — Proč se přikázáním těm říká „církevní“? — Proč jsme povinni přikázání církevní zachovávat?

Co se poroučí v *prvním* přikázání církevním? — Kterým svátkům říkáme „zasvěcené“? — Kterak dělíme zasvěcené svátky? — Které jsou zasvěcené *svátky Páně*? — Které jsou zasvěcené *svátky Panny Marie*? — Které jsou zasvěcené *svátky svatých* pro celou církev? — Které ještě jiné zasvěcené svátky svatých jsou v jednotlivých zemích? — Koho rozumíme *zemskými patrony*? — Které zasvěcené svátky zemských patronů máme v *Čechách*? — Který zasvěcený svátek zemských patronů slaví na *Moravě*?

K čemu ustanovila církev svátky? — Co nazýváme *církevním rokem*? — Kterým dnem začíná církevní rok? — Na kolik dob dělí se církevní rok? — Jak dlouho trvá doba *vánoční*? . . . *velikonoční*? . . . *svatodušní*?

Jak zní *druhé* přikázání církevní? — Co se poroučí ve *druhém* přikázání církevním? — Kdy jsme přítomni *celé* mši svaté? — Kdy jsme mši svaté *pobožně* přítomni? — Co si budete pamatovati pro případ, že se slouží několik mší svatých současně? — *Pod jakým hříchem* jsme povinni v neděle a zasvěcené svátky slyšeti mši svatou? — *Kdo* jest povinen v neděle a zasvěcené svátky býti přítomen mši svaté? — *Kdo* jest *omluven* od povinnosti býti v neděle a zasvěcené svátky přítomen mši svaté? — Uveď některé případy, kdy je katolický křesťan omluven od slyšení mše svaté v neděle a zasvěcené svátky!

Kdo se prohřešuje proti *druhému* přikázání církevnímu? — *Kdo* zanedbává *značnější* část mše svaté? — Co řici o tom, kdo je přítomen dvěma polovicím mše svaté dvou kněží? — Proč nelze zanedbání nedělní nebo sváteční mše svaté nahraditi ve všední den?

Máme-li přestávati na tom, abychom v neděle a zasvěcené svátky byli *jen* mši svaté přítomni? — Proč máme poslouchati *kázání*? — *Kdo* na př. byl kázáním povzbuzen k dobrému? — Jak ještě máme neděle a

svátky světiti? — Co rozumíme *odpoledními* službami Božími?

Jak zní *třetí* přikázání církevní? — Co rozumíme *postem*? — Které jsou *postní dny* od církve ustanovené? — Kterou dobu nazýváme *čtyřicetidenním postem*? — Kterému postu říká se *půst čtvera suchých dnů*? — V kterých týdnech připadá půst čtvera suchých dnů? — Proč se postu tomu říká *půst suchých dnů*? — K čemu nařídila církev *půst čtvera suchých dnů*? — Co rozumíme *svatvečery*? — Proč se dnům před velkými svátky říká *svatvečery*? — Které *svatvečery* jsou nyní *postními dny*? — Na které dny jsou nyní přeloženy *posty*, jež se dříve zachovávaly o *svatvečerech*? — Proč se *v pátek* přikazuje *půst*?

Kolikery rozeznáváme *způsob postu* od církve nařízeného? — Co rozumíme *postem zdržlivosti*? — Proč zapovídá církev o některých dnech *požívati masa*? — Co je dovoleno o dnech *zdržlivosti* ve *příčině omastku*? — Co rozumíme *postem ujmy*? — V které době o dnech *ujmy* dovoleno jest *do syta se najísti*? — Co rozumíme *přísným postem*?

Kdy jsme povinni *zdržovati se* *masitých pokrmů*? — Co jest si *pamatovati*, *případne-li* některý *zasvěcený svátek* na *pátek*? — Kdy jsme povinni *zachovávat* *přísný půst*? — Kdy si máme *činiti ujmu*?

Kdo jest povinen *zachovávat* *půst zdržlivosti*? . . . *ujmy*? — Pro koho tedy jen jest *přikázán přísný půst*? (Pro lidi od 21. do 60. roku.) — Proč vy nejste ještě *zavázáni k přísnému postu*? — Který *půst* máte však již *zachovávat*?

Kdo jest *omluven* ve dnech *zdržlivosti* od *postu*? — Kdo mezi *roky 21. a 60.* není povinen *zachovávat* *půst ujmy*? — Kdo jest *oprávněn zmírňovati jednotlivcům* *půst*? — Kdy jenom lze *vyžádati si zmírnění postu*?

Proč máme *přikázání o postu* *svědomitě zachovávat*? — Kdy dal nám *Ježíš Kristus* *příklad postu*? — Kteří *svatí* na *př.* *zachovávali půst*? — Kdo na *př.* se

postil, aby dosáhl odpuštění hříchů? — Proč půst pomáhá krotiti zlé žádosti?

Jaký vliv má půst na zdraví naše tělesné? — Uveď některé doklady, že půst prospívá zdraví!

Jak zní *čtvrté* přikázání církevní? — Kdy bylo dáno toto církevní přikázání? — Proč dala církev toto přikázání? — Jakou jenom zpovědí činíme dosti čtvrtému přikázání církevnímu? — Od které doby jest každý katolický křesťan povinen alespoň jednou za rok se zpovídati?

Kdy má každý katolický křesťan přijímati velebnou svátost oltářní? — Který čas vzhledem k sv. přijímání nazývá se dobou velikonoční? — Jakým jenom přijímáním činíme dosti čtvrtému přikázání církevnímu? — Co říci o tom, kdo by se zpovídal na př. v masopustě a šel by až o velikonočních *hodně* k sv. přijímání? — Proč by takový vyhověl církevnímu přikázání?

Kterak může býti potrestán, kdo se tvrdošijně vzpírá roční zpovědi a velikonočnímu sv. přijímání?

Proč se praví ve čtvrtém přikázání církevním „*alespoň jednou za rok*“ přijímati?

Jak zní *páté* přikázání církevní? — Kterou dobu rozumíme časem *zapověděným*? — Které ještě dny patří v Čechách k zapověděnému času? — Co zakazuje všeobecný zákon církevní v čase zapověděném? — Co však se zakazuje v zapověděném čase skoro ve všech diecesích? — Proč se zakazuje v čas zapověděný svatební veselí a oddavky vůbec? — Co se ještě zakazuje v čas zapověděný? — Jak se musí takové oddavky vykonati? — Čeho se mají snoubenci o svatbě v čas zapověděný zdržeti?

Přechod k části čtvrté.

O kterých částech katechismu jsme se již učili? — O čem jedná první část katechismu? . . . druhá? . . . třetí?

Kdo chce dojiti života věčného, musí v Boha křesťansky *věřiti*, v něho křesťansky *doufati*, jej křesťansky *milovati* a jeho *přikázání zachovávat*. Ze svých sil však

toho člověk nedokáže; třeba mu k tomu pomoci Boží. Pravit Ježíš Kristus: „*Beze mne nemůžete ničeho učiniti.*“ (Jan 15, 5.), t. j. bez mé pomoci nemůžete nic dobrého vykonati.

Nemůžeme-li bez pomoci Boží nic dobrého vykonati, tím méně můžeme bez té pomoci duši svou očistiti od hříchů a ji posvětit, tak aby byla Bohu milá a způsobilá vejíti po smrti těla do nebe.

Bůh ve své lásce uděluje nám potřebnou pomoc ke konání dobrého a působí očištění a posvěcení duše naší zvláštními od Ježíše Krista ustanovenými prostředky.

Té pomoci Boží, která nás činí schopnými konati dobré, jakož i tomu očišťování a posvěcování duše říkáme *milost* Boží; prostředky pak od Ježíše Krista k udílení milosti ustanovené nazýváme *svátostmi*.

Proto čtvrtá část katechismu jedná o **milosti a svátostech**.

OBSAH.

Část třetí.

O lásce a přikázáních.

Oddělení první.

O křesťanské lásce.

	Strana
O lásce k Bohu	5
O křesťanské lásce k sobě	8
O křesťanské lásce k bližnímu	10
Potřeba křesťanské lásky	18
Čím dokazujeme křesťanskou lásku	18
<i>Opakování</i>	20

Oddělení druhé.

O desateru Božích přikázání.

A. O desateru Božích přikázání vůbec.

Původ a závaznost desatera Božích přikázání	22
Desatero přikázání lze zachovávat	26

B. O desateru Božích přikázání zvlášť.

O prvním přikázání Božím.

O povinnosti v Boha křesťansky věřiti	28
Hříchy proti víře	29
O povinnosti v Boha křesťansky doufati	45
Hříchy proti naději	45
O povinnosti Boha křesťansky milovati	50
Hříchy proti lásce	51

	Strana
O povinnosti Bohu se klaněti	52
Hříchy proti povinnosti Bohu se klaněti	54
Ctění a vzývání andělův a svatých	70
Zvláštní úcta Panny Marie	78
Úcta svatých ostatků	84
Úcta svatých obrazů	89
<i>Opakování</i>	93

O druhém přikázání Božím.

Co se zapovídá ve druhém přikázání Božím.

O neuctivém vyslovování jména Božího	99
O rouhání	102
O přísaze	106
O slibu	116

Co se poroučí ve druhém přikázání Božím.

Způsoby svěcení jména Božího	122
<i>Opakování</i>	127

O třetím přikázání Božím.

Co se poroučí ve třetím přikázání Božím.

O svěcení dne Páně	130
------------------------------	-----

Co se zapovídá ve třetím přikázání Božím.

Co má nás zvláště odstrašovati od znesvěcování neděle	137
<i>Opakování</i>	143

O čtvrtém přikázání Božím.

O povinnostech dětí k rodičům	144
O hříších proti povinnostem k rodičům	150
Co slibil Bůh dětem, které ctí otce a matku	160
Čeho jest se obávati dětem, které nectí otce a matky	162
O povinnostech podřízených k představeným	164

	Strana
O povinnostech mládeže k starým lidem185
O povinnostech rodičů k dětem187
O povinnostech představených k podřízeným195
<i>Opakování</i>198

O pátém přikázání Božím.

Co se zapovídá v pátém přikázání Božím.

Způsoby, jimiž lze škoditi sobě na těle202
Způsoby, jimiž lze škoditi bližnímu na těle.211
Způsoby, jimiž lze škoditi sobě a bližnímu na duši	.229

Co se poroučí v pátém přikázání Božím.

Péče o tělesný a duchovní život svůj a bližního .	.234
Jak se máme chovati ke zvířatům.242
<i>Opakování</i>244

O šestém přikázání Božím.

Co se zapovídá v šestém přikázání Božím.

Co porušuje čistotu250
Co svádí k porušení čistoty.255
Proč se máme hříchu proti čistotě zvlášť pečlivě chrá- niti265

Co se poroučí v šestém přikázání Božím.

Prostředky k zachování čistoty273
<i>Opakování</i>279

O sedmém přikázání Božím.

Co se zapovídá v sedmém přikázání Božím.

Čím se škodí bližnímu nespravedlivě na majetku. .	.282
---	------

Co se poroučí v sedmém přikázání Božím.

O spravedlnosti302
O náhradě škody304
<i>Opakování</i>311

O osmém přikázání Božím,

Strana

Co se zapovídá v osmém přikázání Božím.

- O křivém svědectví, lži a přetvářce 313
 O hříších proti cti a dobrému jménu bližního . . . 321

Co se poroučí v osmém přikázání Božím.

- O pravdomluvnosti a upřímnosti 336
 Péče o čest a dobré jméno 340
Opakování 341

O posledních dvou přikázáních Božích.*Co se zapovídá v devátém přikázání Božím.*

- O nečistých myšlenkách a žádostech 343

Co se poroučí v devátém přikázání Božím.

- Proč máme zachovávat čistotu srdce 344

Co se zapovídá v desátém přikázání Božím.

- O hříšné žádosti cizího statku 345

Co se poroučí v desátém přikázání Božím.

- O příznivosti a spokojenosti se svým 347
 Co slíbil Bůh těm, kteří jeho přikázání zachovávají . 350
Opakování 351

Oddělení třetí.

O pateru přikázání církevních.**A. O přikázáních církevních vůbec.**

- Proč jsme povinni přikázání církevní zachovávat. . 353

B. O přikázáních církevních zvláště.**O prvním přikázání církevním.**

- Pojem a rozdělení zasvěcených svátků 354
 K čemu ustanovila církev svátky 359
 Církevní rok 362

O druhém přikázání církevním.

O povinnosti slyšeti mši svatou365
Kdo se prohřešuje proti druhému přikázání církevním nímu371
O povinnosti slyšeti kázání373

O třetím přikázání církevním.

Pojem a původ postu380
Výklad přikázání o postu.382
Proč máme zachovávat přikázání o postu390

O čtvrtém přikázání církevním.

O velikonoční povinnosti katolického křesťana395
---	------

O pátém přikázání církevním.

O zapověděném čase401
<i>Opakování</i>404
Přechod k části čtvrté406
